

JLARUS

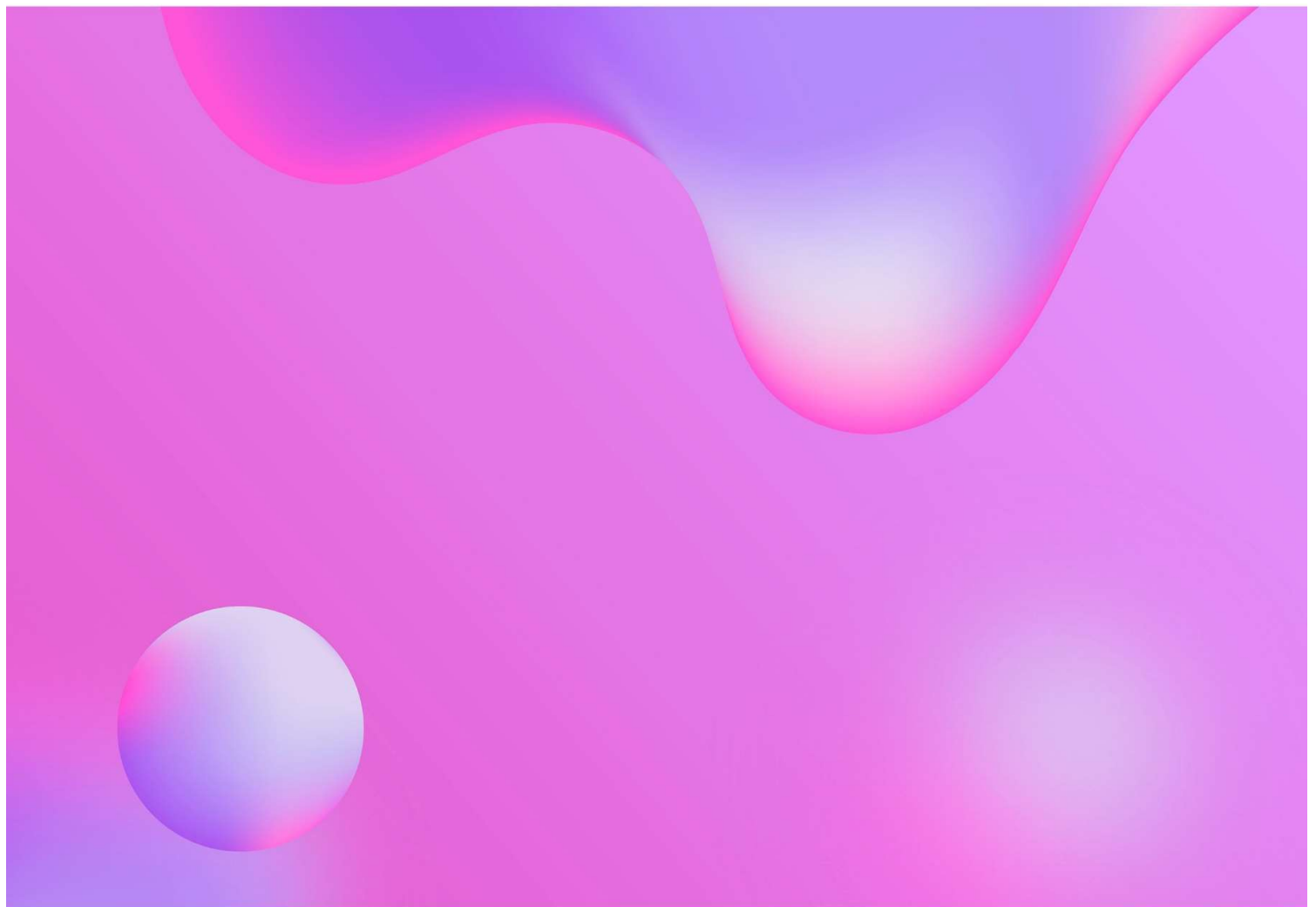
วารสารศิลปศาสตร์ราชมนกคสุววรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-ISSN: 2730-1982

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568

Vol.7 No.3 September - December 2025

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of
Technology Suvarnabhumi

E-ISSN: 2730-1982

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2568)

Vol.7 No.3 (September-December 2025)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยาการศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารณี นวสนธิ์	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย

คณะกรรมการอำนวยการ (ต่อ)

4. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์ ว่าที่ร้อยโท ธวัชชัย สิงห์สุภา	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. นางสาวมลฤดี ทับพรม	หัวหน้าสำนักงานคณบดี
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	บรรณาธิการ
9. อาจารย์ชนิตาภา เพิ่มพูล	กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนา	ข้าราชการเกษียณอายุ
3. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการเกษียณอายุ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือดัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกฤต ปองเสียม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.ธนู ทดแทนคุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริณุต ไชยนิชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ออมวจิ พิบูลย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ (ต่อ)

24. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
25. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
26. Miss Lindsay Mayo Fincher	Texas Tech University

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

1. นายเอกชัย นาคณอม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. นายณพพร ไกรยศ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค	ข้าราชการเกษียณอายุ
3. นาวาอากาศหญิง ดร.อุษา โพนทอง	กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
4. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชธร ตู้อองคำ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
20. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
21. รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บัตรีฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
22. รองศาสตราจารย์ สายหยุด อุไรสกุล	ข้าราชการเกษียณอายุ
23. พันเอกปรีดา บุญอำพล	กองบัญชาการกองทัพไทย
24. นาวาอากาศโท กิจจา พงศ์ไพศาล	สำนักข่าวกอง กรมการทหารอากาศ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีศรีเครื่อง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษุ กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมวิจัยแห่งประเทศไทย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หนัมนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพารณ์ บุญประเสริฐ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร จันทร์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล คำเขียน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมชัย หนกหลัง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สินโพธิ์	ข้าราชการเกษียณอายุ
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิตติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผกามาตย์ ชัยรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชพงษ์ เขียวพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
40. อาจารย์ ดร.ปรีชัย ดาวอุดม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
41. อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
42. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เจียรประดิษฐ์	สำนักงานตรวจการแผ่นดิน
43. อาจารย์ ดร.ณัฐนรี สมิต	วิทยาลัยดุสิตธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ พันตรี ดร.ธนู ทดแทนคุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ภาคิฉาย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ เกรวัตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาปกรณ์ ทองคำนุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภุต ปองเสงี่ยม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธารณี นวสนธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน (ต่อ)

14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ ไชยนิชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลารักษ์ ไชโย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธยา รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิตันท์ บุญมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ เอ็มอักษร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสดาล ญาณจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จกกเมธ พวงทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกวี ชื้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำรัก ชื้อตรง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธาริดา สกุลรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ จิราตลชนกฤต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี เผือกพัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
30. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
31. อาจารย์ ดร.รชต จุฑาผิว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
32. อาจารย์ ดร.วาสนา อาจสาภิกรณ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
33. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
34. อาจารย์ ดร.อุทุมพร เรืองฤทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
35. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
36. อาจารย์ณัฐภูมิ เอี่ยมเนตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
37. อาจารย์วาสนา มะลินิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กลั่นกรองคุณภาพบทความ

1. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
4. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

ดูแลระบบและการประสานงาน

1. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ออมวจิ พิบูลย์
3. นายจิระวุฒิ สารธรรม
4. นายเอกชัย นาคถนอม

จัดทำรูปแบบบทความ

1. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริณุต ไชยนิชัย
3. อาจารย์จิณธรณ์ ศิริเมธินวงศ์
4. อาจารย์ศุจดาว เจริญผล
5. อาจารย์ ดร.รชต จุฑาผิว
6. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล

ตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร (ภาษาอังกฤษ)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กังสตาล ญาณจันทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จกกเมธ พวงทอง
3. อาจารย์ ดร.ทิวา ไฉหลัก

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร (ภาษาไทย)

1. อาจารย์นที เพชรบุรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจันดา
3. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
4. อาจารย์ ดร.วิเชษฐชาย กมลสัจจะ
5. อาจารย์ชาลิณี สำนานอินทร์

จัดทำรูปเล่มวารสาร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภุต ปองเสงี่ยม
3. อาจารย์กนต์วีร์ เวียงสิมา
4. อาจารย์วาสนา มะลินิน
5. นายจิระวุฒิ สารธรรม
6. อาจารย์ ดร.วาสนา อาจสาภิกรณ์

การเผยแพร่บทความวารสารและการลงระบบ Fast Track

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
2. อาจารย์มนพัฒน์ บุญยะบุรณ
3. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ออมวจิ พิบูลย์
5. อาจารย์ชนิดาภา เพิ่มพูล

ออกแบบปก : อาจารย์กัณฑ์วีร์ เวียงสีมา และนายจิระวุฒิ สารธรรม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการ และการบริการ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 21 ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2568) บทความที่ตีพิมพ์ในฉบับนี้ได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ และได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review)

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

Jidapa Rang

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ข)

บทความวิจัย : Research Article

- THE INTERACTION EFFECTS OF PRICE AND CANCELLATION POLICIES ON ONLINE HOTEL BOOKING INTENTIONS: A BETWEEN-SUBJECTS FACTORIAL EXPERIMENT IN THAILAND 1
Nipaporn Sangsawang, Natthakan Na Phairee, Darawan Salaimanee, Ekkachai Ackaradejruangsri and Chayinthorn Tadadusita
- การศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 15
A STUDY OF GUIDELINES FOR INTERPRETATION OF COMMUNITY IDENTITY IN SAMCHUK DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE
จักรกรวี ชี้อตรง
- องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา 29
LEADERSHIP COMPONENTS OF LOCAL GOVERNMENT EXECUTIVES IN SONGKHLA PROVINCE
เอกราช มะลิวรรณ, วีระชัย ท่าดี และ รจวรรณ งามแก้ว
- การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น 42
ENVIRONMENTAL PERCEPTION AND BEHAVIORAL ATTITUDES ON SOCIAL NORMS AMONG LOCAL FOOD PRODUCT CONSUMERS
สุกัญญา ดวงอุปมา, กรรณก ดลไธสง และ เพ็ญสิริ ภูวรกิจ
- COURSE DEVELOPMENT USING ACTIVE LEARNING AND SELF-ORGANIZED LEARNING APPROACHES TO ENHANCE HEALTH TEACHING COMPETENCY OF PRE-SERVICE TEACHERS MAJORING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN CHINA 56
Yanpeng Niu, Chatchai Muangpatom and Julamas Jansrisukot

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL DESIGN MODEL USING
BLENDED LEARNING AND COLLABORATIVE LEARNING TO IMPROVE
MANDARIN PROFICIENCY IN PRC STUDENTS

Biyuan Ma, Supratra Wanpen and Theerapong Kaewmanee

69
- ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF HUMAN RESOURCE
DEVELOPMENT IN THE DIGITAL AGE OF LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATIONS: A CASE STUDY OF PETCHABUN PROVINCE

เด่นณรงค์ ธรรมมา

81
- รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ใน
อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF MONKS AS
MISSIONARIES IN MODERN SOCIETY IN SATTAHIP DISTRICT,
CHONBURI

พระครูปลัดวินัย อธิปไตย, พระเจริญพงษ์ ธรรมทีโป และ พระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ*

96
- ความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยว
แบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดนครนายก

ENTREPRENEURS FOR ACCOMMODATION STANDARDS TO
ENABLE SUSTAINABLE LONG-STAY TOURISM IN NAKHON
NAYOK PROVINCE

วรินทร์น่า สิริพิทุธิรักษ์ และ กวิน สุธะนันท์

111
- THE CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS FOR DEVELOPING
THE CHAN HUN MODEL “NEW APPROACH, QUALITY APPROACH”

Aroonroj Boonkrong and Khunanan Sukpasjaroen

124
- การพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ
กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

THE DEVELOPMENT OF THAI COMMUNICATION SKILLS
AMONG INTERNATIONAL STUDENTS AT RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

ยุทธภูมิ สุวรรณเวช และ เมธิกา พ่วงแสง

139

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชและข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรม
การเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็น
พี่เลี้ยง 152
THE APPLICATION OF THE KING'S SCIENCE AND LOCAL WISDOM FOR
DEVELOPING LEARNING INNOVATIONS OF PRIMARY SCHOOL
STUDENTS THROUGH PARTICIPATION AND MENTORSHIP
กรณีย์พล วิวรรณมงคล, มิตรภาพนี พุ่มกล่อม, กฤษณ์นันทน์ หัสดีเสวี, พจนีย์ สุขขาวนา,
สุริยวรรณ แจ่มจิตร, พรชัย หนูแก้ว และ ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย
- การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของ
ผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 167
ENHANCING THE POWER OF VOLUNTEER NETWORKS TO IMPROVE
THE QUALITY OF LIFE IN THE BUDDHIST WAY FOR THE ELDERLY IN
KRATHUM BAEN DISTRICT, SAMUT SAKHON PROVINCE
พระครูปลัดสมศักดิ์ ธนวิไล
- CUSTOMER SATISFACTION AND CUSTOMER LOYALTY TOWARD 181
LOW-COST AIRLINES IN THAILAND THROUGH SERVICE QUALITY
AND AIRLINE IMAGE
Napath Deemark, Parinya Siemuang, Sunatcha Chaowai and Nitirat
Maleewat
- การรับรู้การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 195
เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
PERCEPTION OF DEVELOPING DIGITAL MARKETING STRATEGIES FOR
COMMUNITY-BASED TOURISM IN KOH KRET, NONTHABURI PROVINCE
จง แซ่สง, ธนู ทดแทนคุณ และ ศุภชาติ เสถียรธนาสาร
- การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝน 208
มิตรภาพที่ 5 ศูนย์แห่งความสุข
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION
MODELS BANNONGTAPHON MITTRAPAB NO.5TH MUNICIPAL
SCHOOL, TOWARDS BECOMING A HAPPY ORGANIZATION
ฐิติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND INNOVATOR
CHARACTERISTICS OF TEACHERS UNDER THE NAKHON NAYOK
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
เบญจมาศ เทียบแก้ว และ ต้อยลักษณ์ บุญธรรม

222
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม:
กรณีศึกษาชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
DEVELOPING AN ECO-FRIENDLY CREATIVE TOURISM STRATEGY:
A CASE STUDY OF THE THREE-RELIGION, THREE-RIVER COMMUNITY,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
*นนทลี บุญทัด การุณยศิริ, ปัทมา ตริ้มมงคล, สุวรรณ หงษ์วิจิตร, ณัฐพันธ์ มีมุข
และ เกษสิริ ศักดานเรศวร์*

235
- การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย
PERCEPTION OF PHRA APHAI MANEE THROUGH PRINT MEDIA
IN THAI SOCIETY
ศศิณัฐ ชุมทรัพย์ดี และ ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

249
- การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ภายใต้
โครงการวิจัย การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคม
ภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัด
ปัตตานี
SOCIAL RETURN ON INVESTMENT (SROI) UNDER THE RESEARCH
PROJECT ON INCREASING THE CAPACITY OF COMMUNITY BUSINESSES
AND OPPORTUNITIES SOCIETY UNDER APPROPRIATE TECHNOLOGY
FOR LOCAL FISHERY GROUPS PATTANI PROVINCE
ปวีณ์กร สุรบรรมณ์, ชิดชนก มากเชื้อ และ ชูไฮดี สนิ

262
- EXAMINING THE INFLUENCE OF BRAND REPUTATION AND
CORPORATE BRAND REPUTATION ON THE PURCHASE DECISION
OF A HOUSE
*Nichanan kongsri, Nantita Petcharaporn, Nanthaporn Huaykaew
and Konpapha Jantapoon*

276

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Article

- ผลของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิด
ห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6

THE EFFECTS OF AN INSTRUCTIONAL MODEL USING CONSTRUCTIVISM
AND FLIPPED CLASSROOM APPROACH TO ENHANCE DIGITAL
INTELLIGENCE QUOTIENT OF SIXTH-GRADE STUDENTS

จันทร์สุดา ลีพงษ์กุล, จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต และ สุภัทรา วันเพ็ญ

289
- แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

ECOTOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES IN OUDOMXAY PROVINCE,
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

เพ็ญนภา วงสมรภูมิ และ ณัฐนรี สมิตร์

302
- การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE LINKING TOURIST ROUTES IN NAKHONLUANG DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธนภุต ปองเสงี่ยม และ ศุภณัฐ แก่นแก้ว

316
- นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร โดยใช้ทฤษฎี
แอนดราโกจี: กรณีศึกษาบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

INNOVATIVE LEARNING MANAGEMENT FOR DRIVING ORGANIZATIONAL
VALUES BASED ON ANDRAGOGY: A CASE STUDY OF SUPPORT STAFF
AT KAMPHAENG SAEN CAMPUS, KASETSART UNIVERSITY

เรืองสิน ปลื้มปั่น

331

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	I
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	XI
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ	XXI
กระบวนการพิจารณาบทความ	
XXVII	

THE INTERACTION EFFECTS OF PRICE AND CANCELLATION POLICIES ON ONLINE HOTEL BOOKING INTENTIONS: A BETWEEN-SUBJECTS FACTORIAL EXPERIMENT IN THAILAND

Nipaporn Sangsawang, Natthakan Na Phairee*, Darawan Salaimanee,
Ekkachai Ackaradejruangsri and Chayinthorn Tadadusita

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep

Corresponding Author E-mail: natthakan.n@mail.rmutk.ac.th

Received April 30, 2025; Revised July 29, 2025; Accepted July 30, 2025

Abstract

This research investigates 1) the interaction effects of pricing strategies and cancellation policies on consumers' online hotel booking intentions and 2) how these factors interact to influence booking intentions. Employing a rigorous experimental design with a two-way ANOVA, the study analyses how individual and combined factors influence consumer behaviour in the online hospitality market. The sample consisted of 510 participants, selected through purposive sampling. Data was collected through a questionnaire using a 2x3 factorial, between-subjects, and analysed using descriptive statistics and Two-way ANOVA. The research results were found as follows:

A significant interaction exists between price and cancellation policies, indicating that flexible cancellation options can boost booking intentions, even at higher prices. The presence of a favourable cancellation policy, such as a full refund for cancellations made at least seven days in advance, significantly increases the likelihood of consumers booking more expensive hotel rooms.

Cancellation policies play a vital role in shaping consumer perceptions of value and reducing perceived risks associated with online hotel bookings, providing hoteliers with a valuable tool to influence booking behaviour.

The findings contribute to the existing literature by offering valuable insights into the decision-making framework of travellers, suggesting that hospitality operators should carefully integrate pricing and cancellation policies to align with consumer preferences. Moreover, this research highlights the importance of understanding the interplay between various factors influencing consumer behaviour, offering strategic implications for marketing and operational practices in the hospitality sector. Future studies are recommended to explore additional variables, such as service quality and brand reputation, to further unravel the complexities of consumer booking intentions in the evolving digital landscape of hotel reservations.

Keywords: Hotel Booking Intention, Cancellation Policy, Price, Hotel Management, consumer Behaviour.

Introduction

The landscape of online hotel bookings continues to evolve, with recent study indicating that a significant percentage of travellers use online platforms for reservations, emphasizing the importance of various consumer decision factors within this context (Wen et al., 2020). This study aims to explore the interaction effects of price and cancellation policies on consumers' online hotel booking intentions, factors that are critical amidst increasing competition in the hospitality industry.

As the market has shifted towards more digital transactions, understanding consumer behaviour has become increasingly important. Consumers are now presented with a variety of pricing options and cancellation policies, each potentially influencing their booking decisions (Lee & Sharma, 2024). However, a gap remains in comprehending how these elements interact to affect consumer intentions in an online environment. Existing literature often examines these variables in isolation and falls short of understanding their interaction, especially through the lens of cue utilization theory and the evoked set model, which clarify how consumers process multiple cues simultaneously in decision-making (Wang et al., 2023).

The primary objective of this study is to assess the interaction effects of two price levels (higher vs. comparable) and three cancellation schemes (50% refund with 24-hour notice vs. 100% refund with 7 days' notice vs. no cancellation policy) on booking intentions by employing a 2 x 3 factorial design and analysing data using two-way ANOVA.

The significance of this study lies in its potential to contribute to both academic discourse and practical applications. By filling existing literature gaps, the findings can guide hotel manager to create marketing campaign that can attract more consumers, ultimately enhance revenue generation in the hospitality sector.

Research Objectives

1. To investigate the impact of individual and combined pricing and cancellation policies on hotel guests' intentions to book online.
2. To investigate how price and cancellation policies interact to influence consumers' hotel booking decisions.

Literature review

Cue Utilization Theory and the Evoked Set Model

Cue utilization theory posits that consumers make decisions based on the cues available to them, assessing quality through various dimensions such as price and cancellation policies (Longstreet et al., 2021). This theory's relevance to online bookings is crucial; consumers encounter several cues online, and their confidence in these cues influences their perceived value and ultimately their booking intentions. The evoked set model complements this theory by proposing that consumers narrow their choices based on specific cues, thus influencing their final decision (Kaur & Kaur, 2023). For example, a cancellation policy may elevate a hotel in a consumer's consideration set, especially when comparing with better-priced alternatives (Wang et al., 2022).

Existing research indicates that the effectiveness of cues is context-dependent, as shown by Wang et al. (2023), who classified cues based on their relevance in complex online environments, highlighting the need for a nuanced understanding of how these cues interact. Therefore, using these theories to investigate hotel booking intentions can yield insights into how different cue combinations impact consumer decisions.

Effects of Prices on Hotel Booking Intention

The influence of price on hotel booking intentions operates on multiple levels, both positively and negatively. Competitive pricing is often correlated with heightened consumer interest, as evidenced by studies showing that reduced prices can significantly elevate booking intentions, particularly for price-sensitive travellers (Xiao & Kwon, 2023). However, excessively high pricing can deter potential customers, with significant implications for overall occupancy and revenue management (Xiao & Kwon, 2023). For instance, research by Xiao and Kwon revealed that consumers exhibit varying price sensitivity based on perceived quality associations with price, amplifying the necessity for hotels to judiciously manage their pricing strategies (Yadav & Kar, 2024).

Conversely, high prices can also imply superior quality in certain contexts, translating into positive consumer evaluations when supported by strong reviews or branding (Xue et al., 2024). This dual nature of price underscores the importance of considering both ends of the spectrum when examining booking intentions.

Effects of Cancellation Policy on Booking Intention

Cancellation policies are critical factors influencing consumer decision-making, as potential customers often weigh the risks associated with committing to a purchase. Studies have shown that policies offering higher refund rates increase booking intentions by mitigating perceived risk. Specifically, full refunds for cancellations made well in

advance significantly enhance consumer booking likelihood compared to situations without such options (Nie et al., 2021)

Comparative analyses reveal that a 50% refund policy offers more assurance than having no cancellation scheme, albeit less than a 100% refund policy, which reflects consumers' preferences for flexibility and financial security (Xiao & Kwon, 2023). Thus, hotels' adoption of consumer-friendly cancellation schemes may increase competitive advantage by enhancing appeal to cautious travellers.

Interaction Effects of Price and Cancellation Policy

This research proposes that the relationship between price and cancellation policies is not merely additive but interactive, orchestrating more profound effects on booking intentions than either factor could achieve alone. Consumers are likely to respond more favourably to high prices when coupled with attractive perceived value cues, such as cancellation policies, since these policies enhance perceived value and diminish risk (Yadav & Kar, 2024). Moreover, this interaction effect may arise from a psychological phenomenon where perceived risk is minimized through the assurance of favourable cancellation conditions, thereby elevating the desirability of the hotel regardless of prices. Thus, a comprehensive framework examining these interactions can elucidate previously overlooked dynamics in consumer behaviour; therefore, this research proposes these hypotheses as follows:

Hypothesis 1: There is interaction effect between price and cancellation policies on consumers' online hotel booking intentions.

Hypothesis 2: When a 100% refund with 7-day notice cancellation policy is offered, consumers will exhibit higher booking intentions compared to no cancellation policy regardless of whether the price is more expensive or comparable.

Hypothesis 3: When a 50% refund with 24-hour notice cancellation policy is offered, consumers will exhibit higher booking intentions compared to no cancellation policy regardless of whether the price is more expensive or comparable.

Hypothesis 4: When a more expensive price accompanied by a 100% refund with 7-day notice cancellation policy will lead to higher booking intentions compared to the same more expensive price with a 50% refund with 24-hour notice cancellation policy.

In conclusion, this study aims to bridge these gaps by providing empirical evidence to deliver a comprehensive understanding of consumer preferences, informing both academic and practical applications in hospitality management.

Conceptual Framework

This research is a quantitative study that investigating consumer behaviour within the online hotel booking context. the framework is established based on the concept of cue utilization theory and the evoked set model, which includes various price, cancellation policies, and their impacts on booking intentions. The details are as follows:

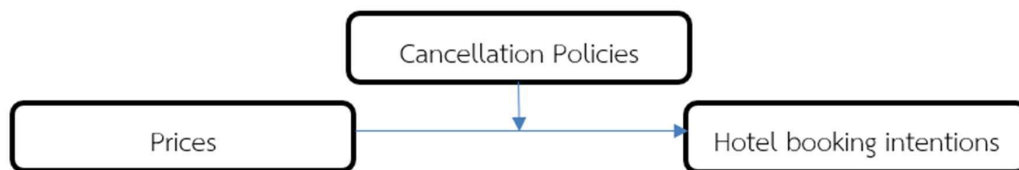

Figure 1 Research conceptual framework

Research Methodology

Sampling

According to a 2×3 between-subjects design and the rule of thumb of 30 participants per cell (Wu et al., 2015), the sample size in this study should be at least 180 participants. This study involved a sample of 510 participants, who were recruited through a range of social media platforms in April 2025, with a specific focus on consumers residing in Thailand. The data was collected using an online survey. The criteria for selection indicated that participants were at least 20 years old and every participant possessed previous experience with online booking systems, which contributed to a relevant and informed group of individuals. ChatGPT was used only for proofreading and correcting grammatical errors. No part of the research was generated by ChatGPT.

Research Design

The research adopts a between-subjects design employing a 2×3 factorial design. The first factor is price, with two levels: more expensive at 2400 Thai Baht per night vs. comparable at 2000 Thai Baht per night. The second factor is cancellation policies, with three levels: 50% refund for cancellations made at least 24 hours in advance vs 100% refund for cancellations made at least seven days in advance vs no cancellation policy. Participants engaged with a hypothetical online hotel booking scenario, where they were presented with advertisements detailing various price offers and cancellation policies.

The methodology stipulates that participants were asked to imagine the randomly assigned online booking scenario while contemplating a hypothetical hotel alongside four comparative hotels, priced ranging between 1980 and 2020 Thai Baht per

night without cancellation policy. This approach facilitates a contextual tie-in with actual consumer experiences (Cain et al., 2020). Moreover, using hypothetical scenarios is a well-established method in behavioural research; it preserves internal validity while allowing researchers to delve into the attitudinal and intentional responses of consumers in a controlled environment (Lee & Sharma, 2024). Finally, Two-way ANOVA and simple effect analysis were employed to analyse the data.

Measures

The main outcome variable, which is the intention to book hotels online, was evaluated through a four-item scale that was adapted from Wang & Law (2019). The statements provided featured expressions such as "I will likely book a room at Hotel A through this online booking platform." Participants assessed these statements using a seven-point Likert scale, where 1 = strong disagreement and 7 = strong agreement. Furthermore, this measure shows a strong reliability coefficient ($\alpha = 0.96$), consistent with recognized methodologies in hospitality research related to consumers' booking intentions (Lee & Sharma, 2024)

Results

Demographics

The demographic characteristics of the participants offered essential context for understanding the results. The average age of participants was 41 years ($SD = 9.57$), which provided a seasoned viewpoint on hotel pricing and cancellation policies. The distribution of gender among participants was primarily female, comprising 51% of the total, while 52% held a bachelor's degree. This educational background suggests a cohort that is probably well-informed, equipped with an understanding of the diverse elements that affect hotel choice, including pricing and cancellation policies.

This study examined the realism of the scenarios by using a two-item scale, leading to a strong statistically significant correlation ($r = 0.70$, $p < .001$). Participants rated the average realism score at 5.81 on a 7-point scale, indicating a general perception of the scenarios as realistic (Wu et al., 2015).

A two-way ANOVA was performed to examine the primary effects of price and cancellation policies on the perceived realism of the scenario. The analysis indicated that neither of the main effects reached statistical significance: for price ($F(1, 504) = 0.92$, $p > 0.05$) and cancellation policy ($F(2, 504) = 1.61$, $p > 0.05$). Furthermore, the interaction effect of price and cancellation policies on the realism of the scenario was found to be non-significant ($F(2, 504) = 0.26$, $p > 0.05$). This indicates a stable

understanding of realism under various conditions, thereby strengthening the validity of the experimental design.

Manipulation Checks

To evaluate how effective the manipulations were in this study, we employed cross-tabulation and chi-square tests to explore the relationship between the experimental conditions and the results of the manipulation checks. The analysis uncovered significant relationships between price conditions and their manipulation checks ($\chi^2(1) = 310.84, p < .001$), as well as strong relationships observed for cancellation policy conditions ($\chi^2(6) = 531.63, p < .001$). Additionally, 89.01% of participants correctly answered the questions related to the price condition manipulation, whereas 80.19% were able to identify the manipulations linked to the cancellation policy. The results suggest that the manipulations corresponded effectively with the intended experimental conditions, which in turn strengthens the validity of the overall study design.

Hypothesis testing

In analysing the interaction effects of price and cancellation policies on consumers' online hotel booking intentions, this study underwent rigorous hypothesis testing that yielded crucial insights into consumer behaviour. A two-way ANOVA was employed to assess these interaction effects.

Table 1 The Result of Two-way ANOVA

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: Booking intentions						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	η^2
Corrected Model	220.887 ^a	5	44.177	24.299	0.000	0.194
Intercept	13500.795	1	13500.795	7425.836	0.000	0.936
Price	5.505	1	5.505	3.028	0.082	0.006
Cancellation	214.107	2	107.054	58.883	0.000	0.189
Price * Cancellation	15.566	2	7.783	4.281	0.014	0.017
Error	916.314	504	1.818			
Total	15141.625	510				
Corrected Total	1137.201	509				

a. R Squared = .194 (Adjusted R Squared = .186)

According to Table 1, the two-way ANOVA revealed that the main effect of price did not reach statistical significance ($F(1, 504) = 3.02, p > .05$). This indicates that changes in price alone, whether it was positioned as more expensive or comparable, did not

substantially motivate consumers to book hotels. Conversely, the main effect of cancellation policy was found to be statistically significant ($F(2, 504) = 58.88, p < .001$). This result underscores the important role that cancellation policies play in consumer decision-making processes. More favourable cancellation options significantly enhance booking intentions, suggesting that the flexibility of cancellation can significantly affect consumers' online hotel booking intentions.

A noteworthy interaction effect was identified between price and cancellation policy ($F(2, 504) = 4.28, p < .05$). This interaction supports Hypothesis 1, which suggested that the interplay of these factors would have a notable effect on booking intentions.

To dig deeper, analysis of simple effects provides valuable insights into how prices and cancellation policies interact to influence consumer booking intentions. The assessments detailed below depend on combinations of prices and cancellation policies to ascertain their respective effects on behaviour (see Figure 2).

Under the more expensive price condition, participants demonstrated an increased likelihood of booking hotels when presented with a full refund for cancellations made at least seven days prior. In this scenario, the average booking intention was significantly higher ($M = 5.90$) when compared to a situation without a cancellation policy ($M = 3.95; F(1, 337) = 68.79, p < .001$), supporting Hypothesis 2.

The implementation of a cancellation policy offering a 50% refund for cancellations made at least 24 hours in advance, in conjunction with the more expensive price point, resulted in a mean booking intention of 5.47. This figure indicates a statistically significant increase when compared to the scenario without a cancellation policy, which had a mean of 3.95 ($M = 3.95; F(1, 335) = 46.01, p < .001$), supporting Hypothesis 3.

When the price was comparable (2000 Thai Baht per night), participants indicated a greater likelihood of making a booking when a full refund for cancellations made at least seven days in advance was offered ($M = 5.81$), in contrast to the scenario without a cancellation policy ($M = 4.66; F(1, 337) = 26.20, p < .001$), supporting hypothesis 2. The implementation of a 50% refund for cancellations made at least 24 hours in advance led to a notable increase in booking intentions ($M = 5.48$) compared to the absence of a cancellation policy ($M = 4.66; F(1, 335) = 15.79, p < .001$), supporting Hypothesis 3.

Additionally, the analysis of the 100% refund policy in contrast to the 50% refund policy within the context of more expensive price revealed a notable preference among participants for the former ($M = 5.90$) over the latter ($M = 5.47; F(1, 336) = 6.09, p < .001$). This trend highlights the importance that customers attribute to having more robust cancellation options when entering significant financial commitments, thereby reinforcing Hypothesis 4.

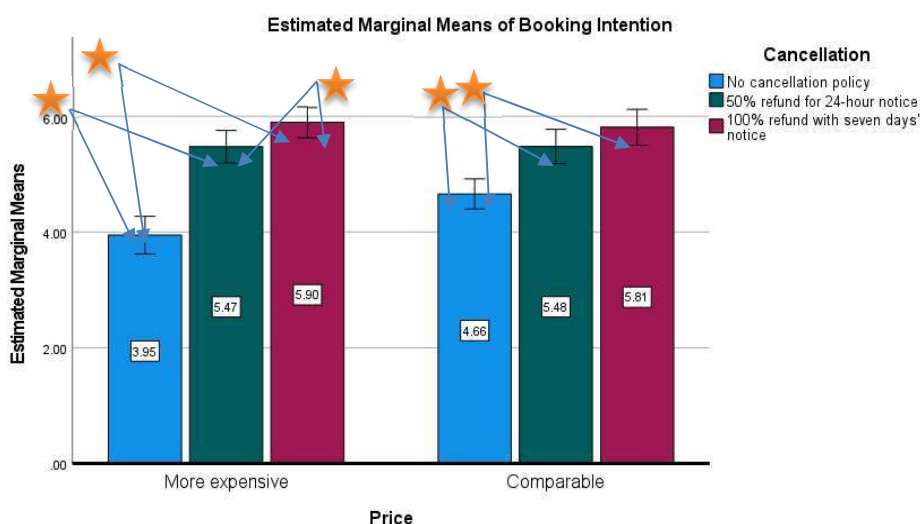

Figure 2 The Interaction Effects of Price and Cancellation Policies

Discussion

The findings from research objective 1 highlight that the interaction effects of price and cancellation policies significantly influence hotel guests' intentions to book online. Specifically, the analysis reveals that while changes in price alone did not yield statistically significant impacts on booking intentions, the introduction of favourable cancellation policies substantially boosted consumer willingness to book (Wen et al., 2020; Lee & Sharma, 2024). This may be attributed to the enhanced perception of value provided by flexible cancellation options, which lowers the perceived risk associated with higher-priced bookings. This finding aligns with existing literature suggesting that consumers prioritize cancellation flexibility in their decision-making process, particularly when faced with higher prices, as it mitigates potential financial losses associated with their reservations (Akhtar et al., 2022).

For research objective 2, the results demonstrated a significant interaction effect between pricing and cancellation policies on booking choices. This interaction indicates that the impact of cancellation policies on consumer booking intentions is contingent upon the price level (Sirur & Pillai, 2024). Specifically, when consumers were presented with a high price alongside a robust cancellation policy (100% refund), their likelihood of booking increased significantly compared to scenarios with no cancellation policy. This finding suggests that consumers are more inclined to proceed with bookings when both components align to create a favourable perception of overall value (Theocharidis et al., 2020). This reinforces the hypothesis that the interplay between these factors is

critical for enhancing booking intentions, contributing to the growing body of knowledge in the field of online hotel reservation dynamics (Weng et al., 2021).

In summary, these findings provide empirical insights into consumer behaviour, emphasizing the need for hotel management to strategically align price with consumer-friendly cancellation policies to optimize booking rates. The integration of these elements can serve as a competitive advantage in a saturated market, underscoring the importance of flexible, customer-oriented policies in attracting potential guests.

Body of Knowledge

This research conducted on the interaction effects between price and cancellation policies on online hotel booking intentions has contributed valuable new knowledge to the field of hotel management. Key insights revealed by this study include:

Favourable cancellation policies, particularly those offering full refunds for cancellations, substantially enhance booking intentions among consumers. This finding suggests that flexible cancellation options mitigate perceived risks associated with higher-priced bookings, leading to increased consumer confidence.

The study demonstrated that the interaction between pricing and cancellation policies significantly influences booking intentions. Consumers are more likely to book when both components work in harmony, indicating that strategic integration of these two factors is crucial for optimizing online booking outcomes.

The research emphasizes the importance of adopting consumer-oriented strategies that align pricing structures with flexible cancellation options. Hotel operators can leverage these findings to refine their pricing and marketing strategies, ultimately improving occupancy rates and customer satisfaction.

According to Figure 3, the structure visually represents the body of knowledge derived from the research. At the top of the is consumer behaviour regarding online hotel booking intentions which is influenced by two primary branches extend: Significance of Cancellation Policies and Interaction Effects of Pricing and Cancellation Policies. Significance of Cancellation Policies details how favourable cancellation policies, specifically full refunds, enhance booking intentions by reducing perceived risks. Interaction Effects outlines how the combination of pricing and cancellation strategies influences consumer confidence, emphasizing that the integration of these elements is vital for optimizing booking outcomes. Both branches feed into a third node, which covers Consumer Perception Dynamics, illustrating that enhanced value perceptions drive booking intentions. Finally, the map culminates in the Management Implications, where actionable insights for hotel operators are summarized.

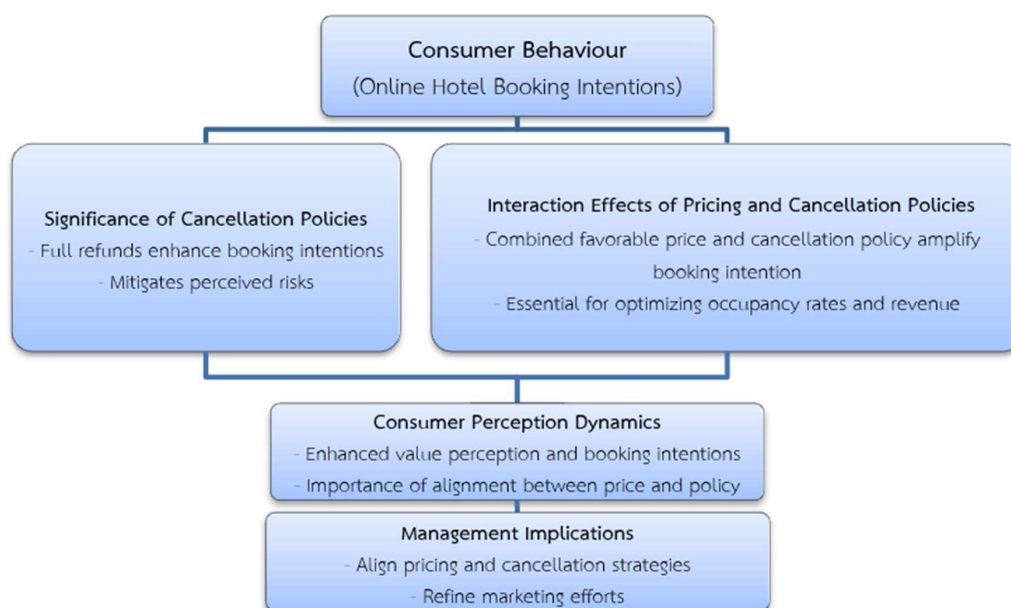

Figure 3 Body of Knowledge

Conclusion

This study has provided significant insights into the interaction effects of pricing strategies and cancellation policies on consumers' online hotel booking intentions. Through a rigorous examination of these key factors, the findings highlight the paramount role that cancellation options play in influencing consumer behaviour. Specifically, favourable cancellation policies, such as full refunds, were found to enhance booking intentions, particularly when presented alongside higher price points. This underscores the importance of aligning pricing and cancellation strategies to create a more compelling value proposition for potential guests.

The research also confirms that changes in pricing alone do not substantially motivate consumers to proceed with bookings; rather, it is the interplay of price and cancellation terms that shapes consumer perceptions of value. By integrating favourable cancellation policies with competitive pricing strategies, hotels can effectively mitigate perceived risks, thus encouraging consumers to commit to their reservations.

In conclusion, the insights gained from this research not only contribute to the existing literature by filling crucial gaps regarding consumer behaviour in the online hotel booking context but also provide practical implications that can guide hotel operators in refining their marketing and operational strategies. These findings can be applied to improve operational practices in the hotel industry by increasing booking rates.

Suggestions

Utilizing Research Findings

The results from research objective 1 indicate that favourable cancellation policies, particularly those offering full refunds, significantly enhance hotel guests' intentions to book online. This emphasizes the necessity for hotel management to prioritize flexible cancellation options in their offerings. Therefore, the relevant agencies should take the following actions:

Implement customer-friendly cancellation policies that include full refunds for cancellations made well in advance. Such policies can help build consumer trust and reduce perceived risks associated with higher-priced bookings.

The results from research objective 2 indicate that the interaction between pricing strategies and cancellation policies plays a critical role in consumer booking decisions. Specifically, combining competitive pricing with advantageous cancellation terms leads to a greater likelihood of booking. Therefore, the relevant agencies should develop integrated marketing strategies that highlight both competitive pricing and favourable cancellation policies. Advertising campaigns should emphasize these elements together, showcasing consumer value and confidence in making reservations.

Future Research

For future research, it is recommended to investigate the topic related to the interaction of additional variables, such as customer demographics, travel motivations, and market trends, with pricing and cancellation policies. Understanding these relationships can provide a more comprehensive view of consumer behaviour in online hotel bookings, offering valuable insights for hospitality management to tailor their strategies effectively to meet customer expectations and needs.

References

- Akhtar, N., Siddiqi, U., Islam, T., & Paul, J. (2022). Consumers' untrust and behavioural intentions in the backdrop of hotel booking attributes. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(5), 2026-2047. <https://doi.org/10.1108/ijchm-07-2021-0845>
- Cain, L., Kim, E., & Tanford, S. (2020). Hotel review framing and the "law of small numbers". *Journal of Consumer Behaviour*, 20(3), 501-511. <https://doi.org/10.1002/cb.1879>
- Kaur, J. & Kaur, J. (2023). Investigating the credibility of online travel reviews adoption in trip planning intention among Indian travellers. *Turizam*, 27(2), 66-91. <https://doi.org/10.5937/turizam27-37875>

- Lee, S. & Sharma, A. (2024). Beyond rate parity: examining offer uniqueness and channel credibility in hotel pricing. *Tourism Economics*, 31(2), 309-331. <https://doi.org/10.1177/13548166241273881>
- Longstreet, P., Brooks, S., Featherman, M., & Loiacono, E. (2021). Evaluating website quality: which decision criteria do consumers use to evaluate website quality?. *Information Technology and People*, 35(4), 1271-1297. <https://doi.org/10.1108/itp-05-2020-0328>
- Nie, Y., Liang, A., & Wang, E. (2021). Third-party certification labels for organic food: consumers' purchase choice and willingness-to-pay. *British Food Journal*, 124(11), 3993-4008. <https://doi.org/10.1108/bfj-07-2021-0777>
- Sirur, A. & Pillai, R. (2024). Pricing of hospital services: evidence from a thematic review. *Health Economics Policy and Law*, 19(2), 234-252. <https://doi.org/10.1017/s1744133123000397>
- Theocharidis, A., Argyropoulou, M., Karavasilis, G., Vrana, V., & Kehris, E. (2020). An approach towards investigating factors affecting intention to book a hotel room through social media. *Sustainability*, 12(21), 8973. <https://doi.org/10.3390/su12218973>
- Wang, H., Li, H., Zhao, Y., & Xi, N. (2022). Being natural is aesthetic: the effects of “natural” labelling on lay beliefs and the purchase intention of unattractive produce. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 35(7), 1759-1773. <https://doi.org/10.1108/apjml-04-2022-0316>
- Wang, L., & Law, R. (2019). Relationship between hotels' website quality and consumers' booking intentions with internet experience as moderator. *Journal of China Tourism Research*, 16(4), 585-605. <https://doi.org/10.1080/19388160.2019.1699484>
- Wang, L., Gao, H., & Zhao, Y. (2023). Research on online shopping contextual cues: refining classification from text mining. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 35(11), 2704-2726. <https://doi.org/10.1108/apjml-10-2022-0847>
- Wen, J., Lin, Z., Liu, X., Xiao, S., & Li, Y. (2020). The interaction effects of online reviews, brand, and price on consumer hotel booking decision making. *Journal of Travel Research*, 60(4), 846-859. <https://doi.org/10.1177/0047287520912330>
- Weng, K., Xia, F., Lin, W., & Yi-bao, W. (2021). Performance comparison of public hospitals between 2014 and 2018 in different regions of Guangdong province, China, following 2017 medical service price reforms. *Frontiers in Public Health*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.701201>
- Wu, L., Mattila, A. S., & Hanks, L. (2015). Investigating the impact of surprise rewards on consumer responses. *International Journal of Hospitality Management*, 50, 27-35. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2015.07.004>
- Xiao, H. & Kwon, W. (2023). Do university trademarks matter? interaction between university-related apparel style and licensing status. *Journal of Product & Brand Management*, 32(7), 1018-1031. <https://doi.org/10.1108/jpbm-06-2022-4041>

- Xue, Y., Feng, T., & Chong, W. (2024). How technical and situational cues affect impulse buying behaviour in social commerce? evidence from bored consumers. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1405189>
- Yadav, S. & Kar, S. (2024). Consumers' purchase intention of private labels: the case of e-retailers. *Global Business and Organizational Excellence*, 44(1), 47-64. <https://doi.org/10.1002/joe.22268>

การศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี A STUDY OF GUIDELINES FOR INTERPRETATION OF COMMUNITY IDENTITY IN SAMCHUK DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE

จักรกรวี ชื่อดรง*

Jakkawee Suetrong

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

*Corresponding Author E-mail: jakkawee_29@hotmail.com

Received April 8, 2025; Revised July 24, 2025; Accepted August 5, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน แบ่งข้อมูลที่ศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชน พบว่า เอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิมส่วนใหญ่เกิดจากวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชน คือ ประวัติศาสตร์ชุมชนโดยเฉพาะวัดเก่าแก่ที่อยู่คู่ชุมชนมายาวนาน ในขณะที่เอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่ พบว่า ในแต่ละชุมชนมีการสร้างแหล่งที่พักแบบโฮมสเตย์ในรูปแบบครัวเรือนเพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยวชุมชน สาเหตุของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่เกิดจากการสร้างรายได้และการมีรายได้เสริม ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ขาดความสนใจ ขาดผู้สืบทอด และขาดงบประมาณ 2) ข้อมูลด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน พบว่า วิธีการสื่อความหมายแบ่งได้ 2 วิธี คือ วิธีการแบบบริการที่ใช้คนและวิธีการแบบบริการที่ไม่ใช้คน โดยทุกชุมชนมีวิธีการสื่อความหมายทั้ง 2 วิธีควบคู่กันเพื่อให้คนภายในและภายนอกชุมชนได้เข้าใจข้อมูลมากยิ่งขึ้น รวมถึงต้องการสื่อต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมชุมชนที่เพียงพอ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ขาดผู้สื่อความหมาย ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

คำสำคัญ: การสื่อความหมาย, เอกลักษณ์ชุมชน, อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

This article aimed to study the guidelines for interpretation of the community identity in Samchuk District, Suphanburi Province. This research employed a qualitative method. The key informants were residents of Samchuk District, Suphanburi Province. Data were collected through informal interviews, analyzed using content analysis, and described using a descriptive narrative approach.

The research findings revealed that the guidelines for interpreting community identity can be divided into two main aspects: 1) Community identity information: Most

existing community identities are rooted in the community's fundamental culture, particularly its history, including ancient temples that have long been part of the community. As for newly created community identities, many communities have established household-based homestays to support community-based tourism. These new identities have emerged as a means to generate income and provide supplementary earnings. The problems and obstacles found include a lack of interest, shortage of successors, and insufficient budget. 2) Interpretation community identity information: The methods of interpretation can be categorized into two types: human-based services and non-human-based services. All communities utilize both methods in parallel to enhance understanding among both community members and outsiders. There is also a need for adequate media and community-based activities. The problems and obstacles found include a lack of communicators, lack of continuous development, and lack of community participation.

Keywords: Interpretation, Community Identity, Samchuk District Suphanburi Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นที่รู้จักทั่วโลกด้านเอกลักษณ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่น สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยี่ยมเยือนและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่หลายคนอยากเข้ามาสัมผัสกับประสบการณ์วิถีชีวิตที่ไม่เหมือนที่ไหน สอดคล้องกับข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่รายงานข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยยอดสะสมเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี 2567 รวม 35,545,714 คน สำหรับข้อมูลของจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวนผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ยอดสะสมเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี 2567 รวม 6,402,407 คน รายได้จากผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 12,077.72 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2568) เหตุผลเพราะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นห์ของธรรมชาติ อาคารบ้านเรือนโบราณ อาหารอร่อย วิถีชีวิตคนในชุมชนที่เรียบง่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย และการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะการค้าขายแบบเก่า ทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ติด 1 ใน 10 จังหวัดทำเงินท่องเที่ยวไทยสูงสุด ปี 2567 (9 เดือนแรก) โดยทำเงินสูงสุดเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศไทย สอดคล้องกับชนิษฐา ใจเป็ง (2566) พบว่า วัฒนธรรมชาวยองนั้นไม่ได้โดดเด่น หรือโด่งดังจนถึงขนาดว่าเอ่ยชื่อแล้วทุกคนจะต้องรู้จัก แต่คนในชุมชนก็เชื่อว่าถ้าภาพเหล่านี้ถูกสื่อสารออกไปในวงกว้างก็จะทำให้มีคนอยากมาเห็น อยากมาเรียนรู้ และอยากมาสัมผัสวิถีแห่งชาวยองมากขึ้น ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบบ้าน ๆ ก็จะมีคุณค่า กลายเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

อำเภอสามชุกก็เช่นเดียวกัน เป็นอำเภอหนึ่งที่เก่าแก่ของจังหวัดสุพรรณบุรีและมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 ตำบล คือ 1) ตำบลย่านยาว 2) ตำบลสามชุก 3) ตำบลวังลึก 4) ตำบลหนองผักนาก 5) ตำบลบ้านสระ 6) ตำบลหนองสะเดา และ

7) ตำบลกระเสี้ยว (สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1, 2568) ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาในอำเภอสามชูกีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาจเพราะเป็นอำเภอที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีตลาดเก่า คือ ตลาดสามชุกร้อยปี ที่ได้รับรางวัลจากโครงการอนุรักษ์ชุมชนสามชุกและตลาดเก่าร้อยปี ชนระรางวัล (Award of Merit) จากการประกวดรางวัลเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก จากองค์การยูเนสโก (เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ, 2553) ซึ่งมีลักษณะการค้าขายแบบเก่าที่หาได้ยาก การอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนโบราณ และการรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้เป็นอำเภอที่สร้างความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกัน การพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ชุมชนและการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งควบคู่กันไปด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นถึงประโยชน์ในการศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อทราบข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชนและข้อมูลด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน สาเหตุและความต้องการการสื่อความหมาย ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมายด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างเหมาะสม สามารถนำข้อมูลที่ศึกษามาปิดช่องว่างด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เตรียมความพร้อมด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวอีกด้วย

บทความวิจัยนี้เสนอแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี กรอบแนวคิดและกระบวนการวิจัยเน้นส่งเสริมด้านแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน อีกทั้ง ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี คือ 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวและการกีฬา เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี 2) การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมสู่ความยั่งยืน และ 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดสุพรรณบุรี, 2568)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้แบ่งประเด็นการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์

สุพัทธา สุภาพ (2536) ตามพจนานุกรม เอก แปลว่า เด่น หนึ่ง เอกลักษณ์ จึงเป็นลักษณะเด่นของสังคมหรือลักษณะส่วนรวมของสังคมที่เห็นเด่นชัดแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง เอกลักษณ์อาจดูได้จากภาษา เครื่องแต่งกาย นิสัยใจคอ ความคิด ที่ทำให้สังคมนั้นแตกต่างจากสังคมอื่น สังคมไทยมีที่มาจากสังคมชนบท จากชุมชนแบบที่มีจิตใจอบอุ่นอารี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้คนไทยมีมิตรต่อผู้อื่น แม้สังคมไทยปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปและได้รับความเจริญสมัยใหม่

แต่ลักษณะความเป็นกันเองก็ยังหลงเหลืออยู่ เป็นเอกลักษณ์ที่เราได้รับจากบรรพบุรุษซึ่งตกทอดกันมา ทำให้เราแตกต่างจากชาติอื่น แม้จะไม่เหมือนเดิมทีเดียว แต่ก็ยังมีแนวเดิมให้เห็นอยู่ไม่มากนักน้อย ดังที่ เกษม ภูณศรี และคณะ (2560) ที่ว่า เอกลักษณ์ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ เช่นลักษณะเด่นทางธรรมชาติ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ชนชาติ แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ในปัจจุบันเอกลักษณ์ท้องถิ่นได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน อย่างกว้างขวาง

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน คือ การถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก และเข้าใจ เพื่อสร้างความภูมิใจในชุมชนและดึงดูดผู้คนภายนอกให้เข้ามาเรียนรู้ มีส่วนร่วมโดยผ่านสื่อ ที่ใช้สื่อความหมายในชุมชน ตามที่ Sharpe (2007, อ้างถึงใน กิตดา ปรัตถจริยา, 2552) การสื่อความหมาย แบ่งการให้บริการได้เป็น 2 ประเภทที่สำคัญ คือ ประเภทที่ 1 การบริการที่ใช้คน ผู้มาเยือน จะมาติดต่อกับผู้ชำนาญ การสื่อความหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ในกิจกรรม การบริการที่ใช้คน ถือเป็นสื่อ ที่ดีเลิศเนื่องจากมีความอบอุ่นและยืดหยุ่น ผู้มาเยือนได้รับการติดต่อสื่อสารสองทาง ในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมสถานการณ์ให้เป็นไปตามกระบวนการสื่อความหมายที่เตรียมไว้ได้ และ ประเภทที่ 2 การบริการที่ไม่ใช้คน ผู้มาเยือนติดต่อกับผู้ชำนาญการสื่อความหมายอย่างผิวเผิน การบริการอย่างนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ไม่ควรจะทดแทนการติดต่อที่ไหน แต่ควรจะเป็นหนทางขยาย รายการสื่อความหมายให้มากขึ้นกว่าการใช้ผู้สื่อความหมายแต่เพียงอย่างเดียว ดังที่เมธาวี จำเนียร (2562) ที่ว่า ชุมชนสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเลือก เนื้อหาหรือประเด็นที่เป็นความโดดเด่นไม่เหมือนใครภายในชุมชนออกไป เพื่อสร้างความสนใจ ให้กับนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในชุมชนของตน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้ง ในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตาม ประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกระดับในพื้นที่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2568) ซึ่งถวิลวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนในการที่ ประชาชนใช้สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในการเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหของชุมชน รวมไปถึงสำรวจ ตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ ให้กับ ชุมชน สอดคล้องกับบวรชีวิตร งามละม่อม (2559) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และ การประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางาน เพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและ พัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

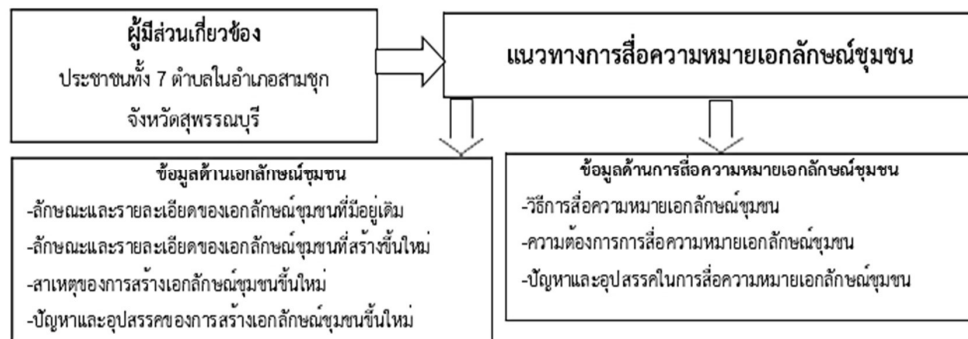
การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน คือ การนำเสนอและถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของชุมชน เพื่อให้ผู้คนภายนอกได้รู้จักและเข้าใจในคุณค่าของชุมชนนั้น ๆ สร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ดี ส่งเสริม การท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม สร้างความเข้มแข็ง

และส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อท้องถิ่นชุมชนมีคุณภาพ วิถีชีวิตของคนในชุมชนก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วยเช่นกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการศึกษาให้ได้เนื้อหาครอบคลุมทำให้ได้ตัวแปรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ 2 ด้าน ประกอบด้วยข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชน และข้อมูลด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน โดยแนวคิดหลักมีที่มาจากแนวคิดของวิลัยพร สาคริก (2545) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พื้นที่วิจัย คือ ตำบลทั้ง 7 ตำบลในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 1. รูปแบบการวิจัย** งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) แบบการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
- 2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)** คือ ประชาชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยครั้งนี้
- 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาด้านเนื้อหาสาระ (Content Validity) โครงสร้างของข้อคำถาม (Construct Validity) รูปแบบของเครื่องมือตลอดจนภาษาที่ใช้ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item-Objective Congruent: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้ค่า IOC

เท่ากับ 0.95 ถือว่ามีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลวิจัยได้ จากนั้นแก้ไข ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เริ่มรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และบรรยายแบบพรรณนามตามประเด็นที่ค้นพบจากผู้ให้ข้อมูล มีกระบวนการวิเคราะห์ 5 ขั้นตอนตามแนวคิดของรัตนะ บัวสนธ์ (2551) ดังนี้

- 1) การจัดระเบียบข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูลตามประเภทของข้อมูล โดยจัดเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มเอกสาร เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์เนื้อหา
- 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Coding) โดยอ่านข้อมูลที่บันทึกไว้แล้วพิจารณาว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร จากนั้นกำหนดคำหลักเป็นวลีหรือข้อความที่มีความหมายหรือมีลักษณะเป็นโมโนทัศน์แทนข้อมูลชุดดังกล่าว โดยนำไปใส่ไว้ในที่ว่างข้าง ๆ ข้อมูลชุดนั้น แล้วโยงเป็นลูกศรเชื่อมระหว่างคำหลักกับข้อมูลชุดนั้น
- 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว ผู้วิจัยสรุปเชื่อมโยงดัชนีคำหลักเข้าด้วยกัน โดยเขียนเป็นประโยคข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำหลักจะทำให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นบันทึกละเอียดที่มีอยู่มากนั้นถูกลดทอนหรือตัดทิ้งไป เหลือเฉพาะประเด็นหลักที่นำมาผูกโยงกัน
- 4) การสร้างบทสรุป ผู้วิจัยเขียนเชื่อมโยงข้อสรุปชั่วคราวที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันแล้วเข้าด้วยกัน โดยเชื่อมโยงตามลำดับข้อสรุปแต่ละข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อย และเชื่อมโยงบทสรุปย่อยแต่ละบทสรุปเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่สรุปว่าข้อมูลชุดใดสัมพันธ์กับข้อมูลชุดใด จะมีลักษณะลดหลั่นตามลำดับชั้นความสัมพันธ์ (Hierarchy) ผลสุดท้ายจะได้บทสรุปใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ครอบคลุมข้อสรุปและบทสรุปย่อยในรูปของข้อความเชิงอธิบาย
- 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยย้อนกลับไปพิจารณาข้อมูลที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม เพื่อพิสูจน์ว่าบทสรุปนั้นสอดคล้องกันหรือไม่ โดยพิจารณาวิธีการเก็บข้อมูลและข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของบทสรุปซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล กระทำโดยการตรวจสอบความเป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูลว่าข้อมูลที่เก็บได้มาจากแหล่งบุคคลที่เป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่หรือไม่ หรือว่าได้มาจากบุคคลเพียงคนเดียว ผู้วิจัยได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด จากนั้นผู้วิจัยนำข้อสรุปที่ได้มาเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งข้อมูลที่ศึกษาออกเป็น 2 ด้าน แบ่งเป็น

ด้านที่ 1 ข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชน (ตารางที่ 1 ถึง 4) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะและรายละเอียดของเอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิม

เอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิม	ลักษณะและรายละเอียด
1. ประวัติศาสตร์ชุมชน	
1) วัดบางขวาง	วัดเก่าแก่ มีหลวงพ่อพระประธาน (หลวงพ่อดำ) ประดิษฐานอยู่ในมณฑป
2) พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจันทน์รักษ์	อาคารห้องแถวไม้สามชั้นรูปแบบเรือนเก่า ระเบียงและเชิงชายฉลุลายไม้
3) วัดสามชุก	วัดเก่าแก่อายุกว่า 500 ปี มีรอยพระพุทธบาทสี่รอยจำลอง ประดิษฐาน

เอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิม	ลักษณะและรายละเอียด
4) วัดบ้านทิ้ง	หลวงพ่อดมจักร พระพุทธรูปสมัยอุททอง
5) วัดวิลโลคาราม	วัดเก่าแก่สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าอุทอง
6) โรงเรียนวัดสามชุก	ชมพระโบราณ หลวงพ่อ 1,000 ปี ในวิหารยกสูง
7) วัดทุ่งแฝก	เป็นโรงเรียนที่มีการอนุรักษ์อาคารเรียนไม้สามแผ่นดินสร้างปี พ.ศ. 2479
8) ศาลหลวงพ่อก้าว	สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด คือ พระพุทธรูปหลวงพ่อดมจักรหรือหลวงปู่ทองดำ
9) ต้นจันทน์ ต้นจันทน์	เป็นศาลของหมู่บ้าน คนในชุมชนมีความเชื่อและความเคารพ
10) ศาลตา	ด้านความศักดิ์สิทธิ์ คือ ของหาย ได้งาน หายเจ็บไข้
11) วัดหนองผักนาก	เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ผลมีกลิ่นหอม อายุมากกว่า 100 ปี
12) วัดลาดสิงห์	เป็นศาลหมู่บ้าน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน
13) หลวงพ่อดำ	วัดเก่าแก่สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2375 ภายในวัดพบโบราณสถานและโบราณวัตถุ
14) หลวงพ่อมุ่ย	ตำนานกล่าวว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างวัด เพื่ออุทิศพระกุศล
15) วัดบางแอก	แก่พระสุพรรณกัลยา
2. ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	พระพุทธรูปศิลาแลงปางมารวิชัย อายุประมาณ 500 ปี
3. อาหารพื้นถิ่น	วัดดอนไร่ ภายในวัดมีมณฑปหลวงพ่อมุ่ย สถานที่บรรจุสรีระสังขารซึ่ง
4. วิธีการดำเนินชีวิต	มรดกภาพไปแล้วแต่ยังไม่เน่าเปื่อย
5. ภาพลักษณ์ของชุมชน	ปัจจุบันเหลือเพียงซากปรักหักพังกับต้นโพธิ์อายุกว่า 100 ปี
6. ประเพณีการเล่น	กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว
7. สถานที่ท่องเที่ยว	กลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อไว้บูชาบุคคลสำคัญ จำหน่ายเป็นของที่ระลึกและ
8. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	เป็นสินค้าขึ้นชื่อ เช่น เครื่องจักสาน เป็ดปัก เป็นต้น
	มีอาหารคาว อาหารหวานที่หลากหลายและรสชาติอร่อย วางขายอยู่ใน
	ตลาดและในชุมชน เช่น แกงบอน เมี่ยงคำ ไข่เค็ม เป็นต้น
	เป็นชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณ) มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เร่งรีบ
	ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว
	ยังมีภาพลักษณ์แบบดั้งเดิมหลงเหลืออยู่ มีการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน
	ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
	มีเพลงพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่นของคนในชุมชน และงานเทศกาลประจำปี
	1) ตลาดเก่าบ้านปากคลองบางขวาง เป็นตลาดเก่าที่เงียบ สงบ และเรียบง่าย
	2) ตลาดสามชุกร้อยปี เป็นลักษณะการค้าขายแบบเก่า มีร้านขายสินค้า ของที่ระลึก และอาหาร
	การมีแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณ) ที่ใสสะอาด อุดมสมบูรณ์ อากาศบริสุทธิ์

จากตารางที่ 1 พบว่า ลักษณะและรายละเอียดของเอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิม จำแนกได้ 8 ประการ ส่วนใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ในแต่ละชุมชน คือ วัดเก่าแก่ รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อาหารพื้นถิ่นที่ขึ้นชื่อด้านความอร่อย สะอาดไว้บริการนักท่องเที่ยว วิธีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ภาพลักษณ์ที่เป็นมิตร อ่อนโยนดี มีประเพณีการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติยาวนาน และการมีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลลักษณะและรายละเอียดของเอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่

เอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่	ลักษณะและรายละเอียด
1. แหล่งที่พักแบบโฮมสเตย์	สร้างขึ้นท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ ปลอดภัย นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน
2. ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นของฝาก ของที่ระลึกที่หลากหลาย
3. สถานที่ท่องเที่ยว	
1) สะพานข้ามแม่น้ำท่าจีน	เป็นสะพานที่สร้างให้คนในชุมชนเดินทางสะดวกมากขึ้น และยังเป็นจุดชมวิว (แม่น้ำสุพรรณ) ที่สวยงามในชุมชน
2) วัดปลา วัดบางขวาง	เป็นที่ชุมชนปลูกหลายชนิดที่อยู่ในแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำสุพรรณ) คอยรับอาหารนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน
3) พิพิธภัณฑ์วัดสามชุก	เป็นที่เก็บรักษาวัตถุโบราณมากมาย อาทิ ภาชนะดินเผาส้มก่อนประวัติศาสตร์
4) บึงระหาร	บึงน้ำขนาดใหญ่ เหมาะแก่การพักผ่อนและออกกำลังกายบริเวณรอบบึง
5) หมู่บ้านอนุรักษ์แะ	สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในการศึกษาการดำรงชีวิตของแะ
4. สภาพแวดล้อม	การปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมให้สะอาด น่าอยู่

จากตารางที่ 2 พบว่า ลักษณะและรายละเอียดของเอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่ จำแนกได้ 4 ประการ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่พักแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมาคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ทันสมัย สวยงาม การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นใหม่ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการปรับปรุงภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้สวยงาม

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลสาเหตุของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่

สาเหตุของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชน	รายละเอียด
1. รายได้	เป็นการสร้างงาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพื่อสร้างรายได้
2. ยุคสมัย	การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยทำให้วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงตาม
3. ความเจริญ	เกิดจากความเจริญด้านต่าง ๆ เข้ามาในชุมชน
4. การปรับวิถีการใช้ชีวิต	เกิดการปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน
5. ความเป็นอยู่ที่ดี	คนในชุมชนต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าสมัยก่อน
6. การเรียนรู้	เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน
7. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เกิดการเรียนรู้เอกลักษณ์ชุมชนของคนภายในและภายนอกชุมชน
8. สถานที่ท่องเที่ยว	ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้หลากหลาย โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. งบประมาณ	เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของชุมชน
10. การพัฒนาท้องถิ่น	ได้รับงบประมาณสนับสนุน
11. การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น	เพื่อพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น
12. ชุมชนเป็นที่รู้จัก	เป็นการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชน
	ชุมชนมีชื่อเสียง บุคคลที่อยู่ภายในและภายนอกชุมชนได้รู้จัก เข้ามาเยี่ยมชม

จากตารางที่ 3 พบว่า สาเหตุของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่ จำแนกได้ 12 ประการ ส่วนใหญ่ต้องการสร้างรายได้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและความความเจริญที่เข้ามาในชุมชน ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างใหม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนา เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ บางชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลปัญหาและอุปสรรคของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
1. ขาดความสนใจ	คนในชุมชนยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ยังขาดความสนใจเท่าที่ควร
2. ขาดผู้สืบทอด	ชุมชนยังขาดผู้สืบทอดด้านการสื่อความหมายที่เพียงพอ
3. ขาดงบประมาณ	ส่วนใหญ่ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ
4. ขาดการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่ จำแนกได้ 4 ประการ โดยส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจและความสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ชุมชน รองลงมา คือ ขาดผู้สืบทอดด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนที่เพียงพอ ขาดงบประมาณในบางชุมชน ขาดการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการจัดทำผลิตภัณฑ์เป็นของที่ระลึก โดยเฉพาะด้านบรรจุภัณฑ์

ด้านที่ 2 ข้อมูลวิธีการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน (ตารางที่ 5 ถึง 7) ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลวิธีการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน

วิธีการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน	รายละเอียด
1. แบบการบริการที่ใช้คน	ชุมชนมีัคเทศกัณน้อย นักเล่าเรื่องชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชน
2. แบบการบริการที่ไม่ใช้คน	ชุมชนมีการจัดงานตามประเพณี งานประจำปี งานเทศกาลสำคัญ คำขวัญ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ การร่วมออกร้าน แผ่นพับ สื่อประชาสัมพันธ์ ศูนย์กระจายข่าวสาร รูปภาพ पोสเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ หอกระจายข่าว

จากตารางที่ 5 พบว่า วิธีการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ วิธีการแบบการบริการที่ใช้คนและวิธีการแบบการบริการที่ไม่ใช้คน ทุกชุมชนใช้วิธีการสื่อความหมายทั้ง 2 แบบ ควบคู่กัน โดยส่วนใหญ่พบการสื่อความหมายโดยวิธีการแบบการบริการที่ไม่ใช้คน

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลความต้องการการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน

ความต้องการการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน	รายละเอียด
1. สื่อประชาสัมพันธ์	ต้องการสื่อประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ชุมชน เพื่อสื่อความหมายให้มากขึ้น
2. กิจกรรมในชุมชน	ควรจัดกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อมูลและได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

จากตารางที่ 6 พบว่า ความต้องการการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน จำแนกได้ 2 ประการ ส่วนใหญ่ต้องการสื่อประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ รวมถึงศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวให้มากกว่าที่มี

อยู่ในปัจจุบัน รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนและภายนอกชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสาร เกิดการมีส่วนร่วม สร้างความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ชุมชน

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
1. ขาดผู้สื่อความหมาย	ชุมชนยังขาดผู้สื่อความหมายด้านวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชน
2. ขาดการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์	ยังไม่มีการพัฒนาสื่อและขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์และประกาศข่าวสารยังไม่ทั่วถึง
3. ขาดการมีส่วนร่วม	ชุมชนมีส่วนร่วมยังไม่มากนัก ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมชุมชน

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน จำแนกได้ 3 ประการ ส่วนใหญ่ขาดผู้สืบสานต่อการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนที่เพียงพอ รองลงมาคือ ขาดการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์และสื่ออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง บางชุมชนมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตยังไม่เพียงพอ รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถอภิปรายผลออกเป็น 2 ด้าน คือ ข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชน และข้อมูลด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

เอกลักษณ์ชุมชนที่มีอยู่เดิมที่เด่นชัด คือ ประวัติศาสตร์ชุมชนที่มีมาอย่างยาวนานโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 100 ปี ที่มีทุกชุมชนรวมถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ ทำให้ทราบได้ว่าแต่ละชุมชนมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานควบคู่กับประวัติศาสตร์ชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่า ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมาโดยตลอด สอดคล้องกับประสารโชค ธูระนุติ และชนัด เผ่าพันธ์ดี (2565) พบว่า ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายแห่งเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มากมาย ด้านเอกลักษณ์ชุมชนที่สร้างขึ้นใหม่ พบว่า ทุกชุมชนมีแหล่งที่พักแบบโฮมสเตย์ในรูปแบบครอบครัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยสาเหตุหลักที่สร้าง คือ เกิดการสร้างรายได้ เป็นรายได้เสริม มีเงินออมไว้ใช้ในอนาคต สอดคล้องกับพัชรมณท์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม คำปรีดา (2565) ที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างธุรกิจใหม่ ๆ โฮมสเตย์แบบครัวเรือน ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ มีกลิ่นวิถีชีวิต ความเป็นชนบท มีส่วนร่วมดูแลจากการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรค คือ ยังขาดความสนใจและความสำคัญ ส่วนใหญ่เห็นว่าเอกลักษณ์ที่มีอยู่เดิมเป็นเอกลักษณ์ที่มีมานานทุกชุมชน หากต้องสร้างเอกลักษณ์ชุมชนขึ้นใหม่ต้องใช้งบประมาณสนับสนุนจากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับกุลทิกา วิบูลย์ปิ่น และสันติธร ภูริภักดี (2562) พบว่า ชุมชนตำบลบ้านแหลมยังไม่มีสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนยังไม่สามารถรับรู้ข้อมูลได้ทั่วถึงและยังไม่สามารถเข้าใจถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

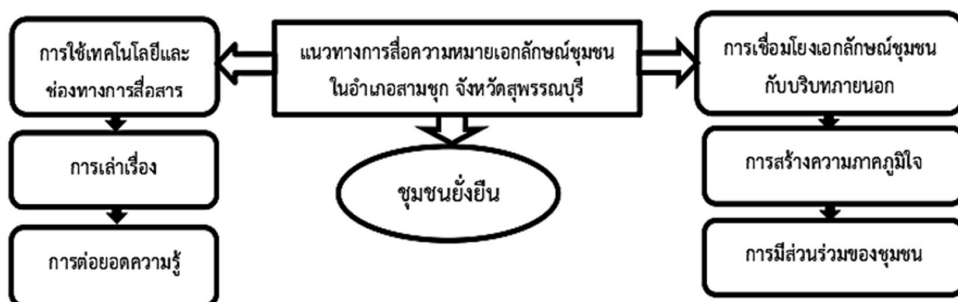
2. ข้อมูลด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนมีวิธีการสื่อความหมาย 2 แบบ คือ วิธีการสื่อความหมายแบบการบริการที่ใช้คนและแบบการบริการที่ไม่ใช้คน พบว่า ทุกชุมชนใช้วิธีการสื่อความหมายทั้ง 2 แบบผสมผสานควบคู่กัน ส่งผลดีต่อนักท่องเที่ยวหรือบุคคลอื่นที่เข้ามาในชุมชนเข้าใจข้อมูลเอกลักษณ์ชุมชนได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น และยังพบว่าคนในชุมชนต้องการสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลเอกลักษณ์ชุมชนที่เพียงพอ รวมถึงต้องการจัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกับอริยัญญา ดุเบย์ และจุฑาธิปต์ จันทร์เอียด (2564) พบว่า ชุมชนมีความต้องการในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เน้นการจัดการระบบให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และยังสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมาย พบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนยังขาดผู้สื่อความหมาย ผู้สืบทอดเอกลักษณ์ชุมชน อาจเป็นเพราะการเป็นผู้สื่อความหมายและผู้สืบทอดเอกลักษณ์ต้องมีการเตรียมตัว เตรียมพร้อมด้านการสื่อความหมายที่ถูกต้อง สอดคล้องกับอริยวิษ วิเชียรพันธ์ (2562) พบว่า นักสื่อความหมายที่ดีย่อมแตกต่างจากมัคคุเทศก์หรือคนนำเที่ยวชุมชน การเป็นนักสื่อความหมาย ต้องมีคุณสมบัติ 4 ด้าน กล่าวคือ มีระบบการคิด มีการถ่ายทอดข้อมูล มีทักษะการใช้ภาษา และมีความคิดสร้างสรรค์

ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนของแต่ละชุมชนยังไม่เพียงพอและยังไม่เด่นชัดนัก ยังต้องการการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน อีกทั้ง ควรจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 2 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปปรับใช้ ช่วยให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลเชิงบวกด้านการพัฒนาและสร้างความความยั่งยืนให้กับชุมชน แบ่งเป็น 1) การใช้เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย รวดเร็ว สร้างความมีส่วนร่วมมากขึ้น 2) การเล่าเรื่อง ควรเน้นการเล่าเรื่องที่เข้าถึงง่าย น่าสนใจ การนำเสนอเรื่องราวผ่านสื่อที่เข้าถึงง่ายและน่าสนใจ ช่วยสร้างความผูกพัน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกเชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ชุมชนได้ การเล่าเรื่องโดยคนในชุมชนที่อาศัยในชุมชนมานานย่อมมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาเป็นเวลานานเช่นกัน 3) การนำความรู้มาต่อยอด โดยการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ส่งผลให้คนภายในและนอกชุมชนเข้าใจ สามารถเรียนรู้ เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ชุมชนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพราะการสื่อความหมายไม่ได้มีเป้าหมายเพียงคนในชุมชน แต่รวมถึงการสร้างการเข้าใจกับคนภายนอกชุมชนด้วย 4) การเชื่อมโยงเอกลักษณ์ชุมชนกับบริบทภายนอก ช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชน สร้างความยั่งยืนให้กับเอกลักษณ์ชุมชนได้ 5) การได้เห็นเรื่องราวชุมชนตนเองถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ตนเองมากขึ้น และ 6) การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ จะกระตุ้นคนในชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการสร้างและเผยแพร่ข้อมูล เพื่ออนุรักษ์และสืบสานเอกลักษณ์นั้นต่อไป

สรุป

การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การสื่อความหมายสามารถถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนและคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนของตนเอง มีบทบาทในการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในประเด็นต่าง ๆ โดยผลการวิจัยสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนรวมถึงเกิดการพัฒนา ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ยังเป็นช่องว่างของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และเพื่อเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ เป็นที่รู้จักต่อไป การสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนเป็นเหมือนเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืนและความสุขให้กับคนในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยที่ได้ สะท้อนให้เห็นข้อมูลเอกลักษณ์ของชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการพัฒนาและปรับปรุงเอกลักษณ์ของชุมชนที่มีอยู่เดิมและที่สร้างขึ้นใหม่ รวมถึงจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่พอเพียงในแต่ละตำบลเพื่อสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชนได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาแนวทางการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาด้านการสื่อความหมายเอกลักษณ์ชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยว บุคคลภายในและนอกชุมชนทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

2) ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้และดำเนินกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ กองทุนส่งเสริมงานวิจัย ปี 2564 สำเร็จด้วยดีด้วยความกรุณาจากประชาชน ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2568, 13 มิถุนายน). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2567. <https://www.mots.go.th/news/category/411>
- กิตตา ปรีตจริยา. (2552). การออกแบบเนื้อหาภาษาอังกฤษในการสื่อความหมายเอกลักษณ์ของสถานตากอากาศบางปู เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กุลทิกา วิบูลย์ปิ่น และสันติธร ฐิริภักดี. (2562). แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามบริบทสังคมประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางพลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(3), 438-457. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldte/article/view/241129>
- เกษม ภูณาศรี, ชนิดา พันธุ์มณี, สมบัติ สิงขราช, สภา สุเทพ และดวงตา สุเทพ. (2560). การเลือกเอกลักษณ์ท้องถิ่นสำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยชมพู. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(4), 86-97. <https://www.journal.nu.ac.th/JCDR/article/view/1626/1205>
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดสุพรรณบุรี. (2568, 13 มิถุนายน). แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. <https://www1.suphanburi.go.th>
- ชนิษฐา ใจเป็ง. (2566). การพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนไทยอง ตำบลบวค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(5), 283-296. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/261672/178626>
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ. พาณิชยพระนคร.
- ธัญวิช วิเชียรพันธ์. (2562). การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 5(2), 1-11. <https://www.chonburi.spu.ac.th/interdiscip/filepdf/201908301321568249.pdf>
- ประสารโชค ฐานะนุติ และชนัด เผ่าพันธุ์ดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(1), 39-45. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ajpbbru/article/view/255586>

- พัชรมณต์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม คำปรีดา. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนไทหล่มในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 215-223. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/251632>
- เมธาวี จำเนียร. (2562). การสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 6(1), 235-256. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMDUBRU/article/view/203387/141858>
- รัตนะ บัวสนธ์. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา*. คำสมย.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2559, 3 กุมภาพันธ์). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. https://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html
- วิไลพร สาคริก. (2545). *การสื่อความหมายและการรับรู้เอกลักษณ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนหัวหิน*. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2568, 13 มิถุนายน). *การมีส่วนร่วม*. <http://wiki.kpi.ac.th>
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1. (2568, 13 มิถุนายน). *แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองจังหวัดสุพรรณบุรี*. https://r01.ddd.go.th/spb/download/DinThai53/MAIN/SP/SP_08.html
- เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ. (2553, 1 กุมภาพันธ์). *สามชุกกับรางวัลจากยูเนสโก: ความสำเร็จบนทางแพร่ง*. <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=541>
- อรัญญา ดุเบย์ และจุฑาธิปต์ จันทรเียด. (2564). แนวทางการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(11), 147-164. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/252465/173112>

องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา LEADERSHIP COMPONENTS OF LOCAL GOVERNMENT EXECUTIVES IN SONGKHLA PROVINCE

เอกราช มะลิวรรณ*, วีระชัย ท่าดี และรจวรรณ รามแก้ว

Ekarach Maliwan*, Weerachai Thadee, Rojjawan Ramkeaw

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya

*Corresponding Author E-mail: Ekarach.m@rmutsv.ac.th

Received April 17, 2025; Revised July 18, 2025; Accepted August 5, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่ององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา การวิจัยเป็นรูปแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำ จำนวน 14 คน ส่วนวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา จำนวน 204 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จากการทดสอบสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ .917 แสดงว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำของ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีจำนวนเพียงพอและมีความเหมาะสมในการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า 0.5

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา พบว่าองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการที่ดี, วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ, ความรับผิดชอบต่อสังคม, ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม, การประสบความสำเร็จ

จำนวนองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 1 พบว่า มี 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบที่ 1-5 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสม ทั้งหมดได้เท่ากับร้อยละ 60.427

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, องค์ประกอบภาวะผู้นำ, จังหวัดสงขลา

Abstract

This research on the leadership components of the local administrative organization executives in Songkhla Province had the following objectives: 1) to study the leadership components of the local administrative organization executives in Songkhla Province, and 2) to analyze the survey components of the leadership of the

local administrative organization executives in Songkhla Province. A mixed-methods research approach was employed using a focus group discussion with 14 leadership experts for the qualitative research and data collection from 204 local administrative organization executives in Songkhla Province for the quantitative research. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.91. The statistics used for the data analysis included content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and survey component analysis. The research results revealed the following findings.

1. The leadership components of the local administrative organization executives in Songkhla Province consist of five components. The KMO statistical test value was .917, indicating that a total of five leadership components of government executives was sufficient and appropriate to use for the factor analysis statistics due to the KMO value being greater than 0.5.

2. Based on the results of the factor analysis of the survey of the leadership of local government executives in Songkhla Province, it was found that the five components are good management, vision and efficiency, social responsibility, leadership that emphasizes humanity, and success.

Regarding the number of components and variance of the leadership component variables of the local government executives, when considering the variance of the variables (eigenvalues) equal to 1, it was found that there were five components and that components 1 to 5 could explain the total cumulative variance equal to 60.427%.

Keywords: Leadership, Local Government Executives, Leadership Components, Songkhla Province

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ไปจนถึงความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้นต่อคุณภาพการบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในบริบทดังกล่าวภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการได้เสนอมิติใหม่ของภาวะผู้นำที่เน้นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน การศึกษาของ Fairholm and Gronau (2015) ได้เน้นความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณที่คำนึงถึงคุณค่าภายในและการสร้างความหมายในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจและความไว้วางใจในองค์กร ขณะที่ Salvacion (2024) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของภาวะผู้นำที่เน้นการบริหารจัดการความรู้ในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจและการปรับตัวขององค์กร การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมได้

ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนกลายเป็นหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาลท้องถิ่น Alozie (2020) ได้เสนอแนวคิดภาวะผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เน้นการส่งเสริมความโปร่งใสและการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Orr and Bennett (2017) ที่เน้นภาวะผู้นำที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ผ่านการสร้างแรงบันดาลใจและการทำให้ผู้คนรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วม

ความไว้วางใจเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นต้องทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อชุมชน การศึกษาของ Fairholm et al. (2018) ได้ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่สร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการศึกษาที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาวะผู้นำเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของการปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนที่แตกต่างจากองค์กรทั่วไป การขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับผู้บริหารท้องถิ่นอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวคิดสำคัญ Northouse (2021) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำแบบเน้นมนุษยธรรมและจริยธรรม ในขณะที่ Dubrin (2022) ได้เสนอว่า ความสำเร็จในการนำองค์กรขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารจัดการ ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

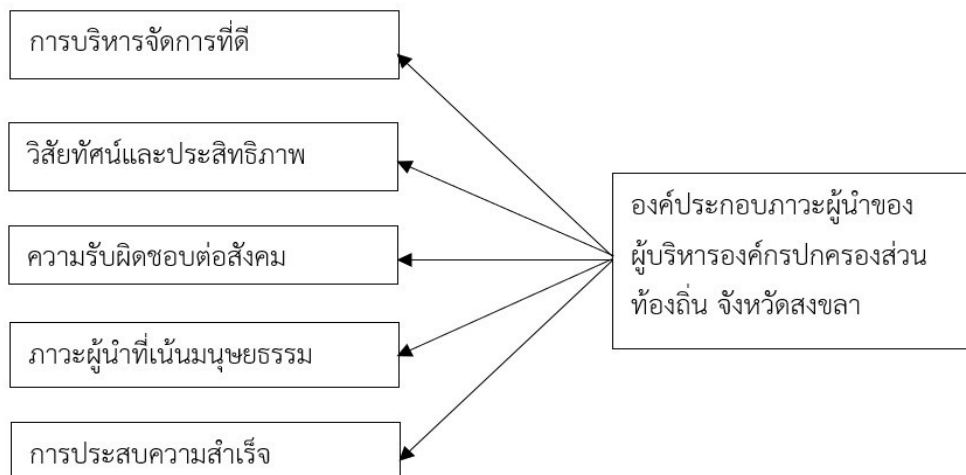
ผลงานวิจัยของ Sharma et al. (2023) ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับความสำเร็จขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรภาครัฐที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความคาดหวังของประชาชน ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยโดย กำชัย บุตรกร และคณะ (2566) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำที่เปิดกว้าง ไม่เผด็จการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำอย่างกว้างขวางในระดับประเทศและต่างประเทศ แต่ยังคงขาดการศึกษาเฉพาะเจาะจงที่เน้นองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทจังหวัดสงขลา ซึ่งมีความแตกต่างทั้ง

ด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และโครงสร้างการบริหาร ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางความรู้ดังกล่าว และสร้างรูปแบบองค์ประกอบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเป็นรูปแบบผสมผสานวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดโดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ที่ใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการแบบลำดับขั้น (Sequential Explanatory Design) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับบริบทภาวะผู้นำ จากการศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีภาวะผู้นำ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาจาก กำชัย บุตรกร และคณะ (2566); จุฑามาศ แหนจอน (2563); ชัยวุฒิ วรพินธุ์ (2563); ณรงค์ศักดิ์ หอมมาลัย (2013); นวลนภา จุลสุทธิ และคณะ (2567); ปิยนุช ศิริโสภาพงษ์ และคณะ (2566); วิจิตร ศรีสอ้าน (2562); สัญญา เคนาภูมิ และวิเชียร พรหมแก้ว (2567); เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2561); Abeyisiriwardana & Jayasinghe-Mudalige (2024); Dubin (1995); Dubrin (2022); Em (2023); Franco (2020); Kelly (2023); Mackfallen et al. (2023); Northouse (2021); Owen (2024); Sharma et al. (2023) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามกลุ่ม

ขั้นที่ 2 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การดำเนินงานวิจัยมีการจัดสนทนาผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ โดยการจัดสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำ รวมทั้งตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำ โดยใช้กรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเป็นกรอบในการสนทนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ โดยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน

ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสนทนากลุ่มในการกำหนดคำถามที่ใช้ในการสนทนา โดยดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเป็นผู้จัดสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านในการบันทึกเสียงและจดบันทึกระหว่างการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาด้านมิติและปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2567) ในการสนทนากลุ่ม มีการจดบันทึกรวมทั้งพิจารณา กิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธีและมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถามองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร งานวิจัยครั้งนี้ ประชากรในงานวิจัย คือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 564 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ สามารถเปิดจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้มาจากสูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา” จากรายการขององค์ประกอบที่ได้ โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท โดยแต่ละระดับมี คำ คะแนนดังนี้

เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 1
เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในระดับน้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ 2
เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ 3
เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในระดับมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ 4

เป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ 5

2.1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องของประเด็นคำถามและความชัดเจนของภาษา โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item - Objective Congruence) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2.2 การพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องของประเด็นคำถามและความชัดเจนของภาษาของแบบสอบถามรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 จึงยอมรับว่าข้อคำถามมีความน่าเชื่อถือ

2.3 นำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่ตัดทอนจากขั้นตอนการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ไปทดลองใช้ (Try out) เก็บแบบสอบถามจากผู้นำที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของ Hair et al. (2006) ค่า Cronbach's Alpha ได้ค่า 0.91 มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก

2.4 จัดทำแบบสอบถามรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้วไปเก็บข้อมูลโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การส่งแบบสอบถาม จำนวน 204 คน และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อให้ทราบการแจกแจงของตัวแปร โดยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง	มีระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง	มีระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง	มีระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง	มีระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง	มีระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบมากที่สุด

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ PCA (Principal Component Analysis) ซึ่งถือเป็นเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่ง โดยพิจารณา ค่า MSA (Measurement of Sampling Adequacy) ที่มากกว่า 0.50 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)

ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป ตามกรรมวิธีของไกเซอร์ (Kaiser, 2000)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาค้นคว้าภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศของเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาวะผู้นำ รวมทั้งการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 14 คน พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี 2) วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ 3) ความรับผิดชอบ ต่อสังคม 4) ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม 5) การประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ขององค์ประกอบภาวะผู้นำ ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การทดสอบความเหมาะสม ความเพียงพอและแมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบค่า คือ ค่า KMO and Bartlett's test โดยดูค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) ที่มีค่ามาก (เข้าใกล้ 1) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	.917
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	3018.398
df	406
Sig.	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า จากการทดสอบสถิติ KMO มีค่าเท่ากับ .917 แสดงว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีจำนวนเพียงพอและมีความเหมาะสมในการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพื่อ สกัดตัวแปรให้เหลือองค์ประกอบที่สำคัญโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ (Factors extraction) วิธีวิเคราะห์ องค์ประกอบหลัก (Principle component analysis: PCA) ด้วยการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธี วาริแมกซ์ (Varimax rotation) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Practically significant) มีค่าไอเกน (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1 และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามเกณฑ์

ของไอเชอร์ ได้ จำนวนองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบภาวะผู้นำของ ผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบ Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความ แปรปรวน ของตัว แปร	ค่าความ แปรปรวนร้อยละ (% of Variance)	ค่าความ แปรปรวน สะสม ร้อยละ (Cumulative)	ค่าความ แปรปรวน ของตัวแปร	ค่าความ แปรปรวน ร้อยละ (% of Variance)	ค่าความ แปรปรวน สะสม ร้อยละ (Cumulative)
1	10.805	37.259	37.259	4.451	15.347	15.347
2	2.442	8.420	45.679	4.022	13.868	29.215
3	1.581	5.453	51.132	3.445	11.878	41.093
4	1.470	5.070	56.202	2.847	9.817	50.911
5	1.225	4.225	60.427	2.760	9.517	60.427

จำนวนองค์ประกอบ (component) และค่าความแปรปรวนของตัวแปรองค์ประกอบภาวะ
ผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร
(Eigenvalues) เท่ากับ 1 พบว่า มี 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบที่ 1-5 สามารถอธิบาย
ความแปรปรวนสะสม ทั้งหมดได้เท่ากับร้อยละ 60.427

สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1-5 นั้นผู้วิจัย
กำหนด เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็น
ค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญ ในทางปฏิบัติมีค่าไอเกน มากกว่า 1 และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวน
ตั้งแต่ 3 ตัวแปร ขึ้นไป

องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่
องค์ประกอบที่ 1 มี 9 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มี 7 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มี 5 ตัวแปร
องค์ประกอบที่ 4 มี 4 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 มี 4 ตัวแปร ส่วนตัวแปรที่เหลือไม่เป็นไปตามเกณฑ์
การพิจารณา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน ตัวแปร	ค่าความแปรปรวน ของตัวแปร (Eigenvalues)	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor loading)
1	การบริหารจัดการที่ดี	9	37.259	.541-.690
2	วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ	7	8.420	.538-.733
3	ความรับผิดชอบต่อสังคม	5	5.453	.570-.834
4	มนุษยธรรม	4	5.070	.599-.749
5	การประสบความสำเร็จ	4	4.225	.666-.749
รวม		29		.538-.834

รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี 2) วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม 5) การประสบความสำเร็จ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา โดยการใช้การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี 2) วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม 5) การประสบความสำเร็จ ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวในการวิจัยจากการศึกษา ทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และองค์ประกอบภาวะผู้นำ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการที่ดี สอดคล้องกับ Sharma et al. (2023); Mackfallen et al. (2023); Em (2023); Dubrin (2022); กำชัย บุตกร และคณะ (2566) องค์ประกอบที่ 2 วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Kelly (2023); ณรงค์ศักดิ์ หอมมาลัย (2556); ปิยนุช ศิริโสภาพงษ์ และคณะ (2566); สัญญา เคณาภูมิ และวิเชียร พรหมแก้ว (2567); เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2561); นवलนภา จุลสุทธิ และคณะ (2567) องค์ประกอบที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับ Kelly (2023); Mackfallen et al. (2023); Northouse (2021); Em (2023); Dubin (1995); Owen (2024) องค์ประกอบที่ 4 ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม สอดคล้องกับ Em (2023); Dubin (1995); Northouse (2021); Em (2023); Owen (2024); Dubrin (2022) องค์ประกอบที่ 5 การประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Dubrin (2022); เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2561)

ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผสมผสานในมิติด้าน การบริหารจัดการที่ดี มีวิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม และการมุ่งสู่การประสบความสำเร็จในการทำงาน เพื่อทำให้การดำเนินงานในท้องถิ่นเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงผลองค์ประกอบภาวะผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา ตามการทบทวนวรรณกรรมที่ผู้วิจัยใช้สังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

สรุป

ผลการวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา” พบว่า ภาวะผู้นำที่เหมาะสมในบริบทท้องถิ่นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี 2) วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ภาวะผู้นำที่เน้นมนุษยธรรม และ 5) การประสบความสำเร็จ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีค่าความแปรปรวนสะสมรวมกันถึงร้อยละ 60.427 แสดงถึงความครอบคลุมและความเหมาะสมในการอธิบายลักษณะภาวะผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความสามารถทั้งในด้านบริหารจัดการ มองการณ์ไกล มีจิตสาธารณะ ใส่ใจในคุณธรรม และมุ่งมั่นในการบรรลุ

เป้าหมาย เพื่อให้สามารถนำพหุองค์การให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำหรับหน่วยงานกำกับดูแลและพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาหลักสูตรอบรม กระทรวงมหาดไทยและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรนำองค์ประกอบภาวะผู้นำที่ค้นพบจากงานวิจัยมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ จัดทำแบบประเมินภาวะผู้นำตามองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัย เพื่อใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

1.2 สำหรับผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้บริหารควรใช้องค์ประกอบภาวะผู้นำจากการวิจัยเป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งความสามารถด้านการบริหารจัดการ มิติทางสังคม และจริยธรรม มีการสร้างภาวะผู้นำในองค์กรโดยการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำในทุกระดับขององค์กร โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเพื่อสร้างความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการบริหารงาน รวมทั้งการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน นำแนวคิดภาวะผู้นำที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจในการบริหารงานประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตการศึกษา ควรทำการศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของโมเดลภาวะผู้นำที่ได้รับ รวมถึงการศึกษาความแตกต่างตามบริบทท้องถิ่น ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เปรียบเทียบภาวะผู้นำในพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์ขององค์กรในด้านต่าง ๆ เช่น ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ การจัดการทรัพยากร การพัฒนาท้องถิ่น วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารกับระดับความพึงพอใจและความไว้วางใจของประชาชนต่อการบริหารงานท้องถิ่น ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสิ่งแวดล้อม และปัจจัยองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น

2.3 การศึกษาประเด็นเฉพาะ

ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดการกับสถานการณ์วิกฤต เช่น ภัยพิบัติธรรมชาติ การระบาดของโรค ศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการท้องถิ่น ศึกษาภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย บุตรกร, นันทศรีย บัวเฟื่อน, นรากรณ์ คำสว่าง และธนัสถา โรจนตระกูล. (2566). ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์วิจัย*, 6(6), 357–366. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/assr/article/view/271800>
- จุฑามาศ แทนจอน. (2563). *พลวัตกลุ่มและภาวะผู้นำ*. แกรนด์พอยท์.
- ชัยวุฒิ วรพินธุ์. (2563). คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมีอาชีพของ ปลัดเทศบาลในภาคกลาง. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(1), 86–96. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jar/article/view/241099>
- ณรงค์ศักดิ์ หอมมาลัย. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลยุคใหม่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 23(2), 77–98. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/135423>
- นวลนภา จุลสุทธิ, กัสมา กาซ็อน, สิปราง เจริญผล และพรชัย เจดามาน. (2567). ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรภาครัฐภายใต้ยุค VUCA. *วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 310–328. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/268483
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น.
- ปิยบุษ ศิริโสภาพงษ์, สมชาย เทพแสง และกฤษฎา ผ่องพิทยา. (2566). ภาวะผู้นำแบบสร้างแรงบันดาลใจของผู้ ในศตวรรษที่ 21. *วารสารร่วมพฤษ*, 41(2), 199–218. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/article/view/259866>
- วิจิตร ศรีสอาน. (2562). *ผู้นำยุคใหม่กับความคาดหวังของสังคมไทย*. ม.ป.ท.
- สัญญา เคนาภูมิ และวิเชียร พรหมแก้ว. (2567). องค์ประกอบของการศึกษาภาวะผู้นำเชิงอัจฉริยะ. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 2(2), 51–72. <https://so10.tci-thaijo.org/index.php/jasrru/article/view/814>
- สุภากร จันทวานิช. (2567). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรรค์ สนาว, ฉัตรณรงค์ ศักดิ์สุธรรมดี และวิไลลักษณ์ ขาวสะอาด. (2561). คุณลักษณะของผู้นำ องค์การภาครัฐสมัยใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(2), 399–411. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhssrru/article/view/153435>
- Abeyasiriwardana, P. C., & Jayasinghe-Mudalige, U. K. (2024). Role of leadership in instituting key performance indicators to assess the value of research and development on commercial agriculture. *Sri Lankan Journal of Technology*, 4(9), 47-50. <http://ir.lib.seu.ac.lk/handle/123456789/7041>
- Alozie, O. E. (2020). Roles of Public Administrators in Local Community Development. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 10(9), 559–567. <https://doi.org/10.29322/ijsrp.10.09.2020.p10565>
- Dubin, J. A. (1995). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. Houghton.
- DuBrin, A. J. (2022). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. Dreamtech Press.

- Em, S. (2023). A review of different ideas concerning the characteristics of a good leader and shaping new ideas of an effective 21st century leader. *Journal of General Education and Humanities*, 2(1), 13–34. DOI: 10.58421/gehu.v2i1.53
- Fairholm, M. R., & Gronau, T. W. (2015). Spiritual leadership in the work of public administrators. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 12(4), 354–373. <https://doi.org/10.1080/14766086.2015.1060516>
- Fairholm, M. R., Dzordzormenyoh, M. K., & Binda, G. A. (2018). Trust-culture leadership in local public administrators' work. *International Journal of Public Leadership*, 14(4), 260–273. <https://doi.org/10.1108/IJPL-06-2018-0031>
- Franco, M. (2020). *Digital leadership: A new leadership style for the 21st century*. BoD–Books on Demand.
- Hair, J. F., Money, A. H., Samouel, P., & Page, M. (2006). *Research methods for business*. John Wiley & Sons.
- Kaiser, N. (2000). A new shear estimator for weak-lensing observations. *The Astrophysical Journal*, 537(2), 555–564. DOI: 10.1086/309041
- Kelly, L. (2023). Authentic leadership: Roots of the construct. In *Mindfulness for authentic leadership: Theory and cases* (pp. 17–52). Springer International Publishing.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. DOI: 10.1177/001316447003000308
- Mackfallen, A., Ntuli, K., & Albino, K. (2023). *Leadership and governance in primary healthcare: An exemplar for practice in resource-limited settings*. Taylor & Francis.
- Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). Sage Publications.
- Orr, K., & Bennett, M. (2017). Relational leadership, storytelling and narratives: Practices of local government chief executives. *Public Administration Review*, 77(4), 515–527. <https://doi.org/10.1111/PUAR.12680>
- Owen, J. (2024). *The leadership skills handbook: 100 essential skills you need to be a leader* (4th ed.). Kogan Page Publishers.
- Salvacion, E. D. (2024). Demographic Characteristics, Administrative Leadership, Knowledge Management Processes, and Performance of City Administrators in the New Normal. *International Journal of Research and Innovation in Applied Science*, 9(9), 465–475. <https://doi.org/10.51584/ijrias.2024.909040>
- Sharma, I., Dhiman, R., & Srivastava, V. (2023). *Effective leadership and organization's market success*. Taylor & Francis.

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐาน
ตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น
ENVIRONMENTAL PERCEPTION AND BEHAVIORAL ATTITUDES ON SOCIAL
NORMS AMONG LOCAL FOOD PRODUCT CONSUMERS

สุกัญญา ดวงอุปมา* กรกนก ดลโสภณ และเพ็ญสิริ ภูวรกิจ

Sukanya Dumanguppama*, Konkank Donsophon and Pensiri Phuworakij

คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Faculty of Administrative Science, Kalasin University, Thailand

*Corresponding Author E-mail: Sukanya.du@ksu.ac.th

Received April 27, 2025; Revised August 7, 2025; Accepted August 7, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ทัศนคติทางพฤติกรรม และบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น 2) ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อบรรทัดฐานทางสังคม และ 3) ศึกษาอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานทางสังคมของผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคอาหารท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 228 คน ผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกเป็นวิธีการสุ่มแบบไม่มีความน่าจะเป็น เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่และร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการทดสอบโมเดลการวิจัย ใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดัชนีความพอดีอยู่ในเกณฑ์ที่ดี การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม รวมถึงแนวโน้มในการบริโภคอาหารท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบและตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในระดับชุมชน สรุปได้ว่าการส่งเสริมการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่สนับสนุนพฤติกรรมบริโภคอันส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นและผู้ประกอบการมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดความยั่งยืนให้กับท้องถิ่นในประเทศไทย

คำสำคัญ: ทัศนคติทางพฤติกรรม, การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม, บรรทัดฐานทางสังคม, ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น

Abstract

This article aims to 1) test the goodness-of-fit of a structural equation model that examines the relationships among environmental perception, behavioral attitudes, and social norms of local food consumers; 2) investigate the influence of environmental perception on social norms, and 3) examine the influence of behavioral attitudes on

social norms of local food consumers. This research is a quantitative study, employing a questionnaire as a data collection tool from a sample of 228 local food consumers in Kalasin Province, selected through convenience sampling which is a non-probability sampling method. The data was analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, to describe the general characteristics of the sample. In addition, for testing the research model, inferential statistics were applied, including confirmatory factor analysis to examine the fit of the measurement model and structural equation modeling to assess the causal relationships among variables. The results revealed that the structural equation model showed a good fit with the empirical data, with the fit indices falling within acceptable ranges. Environmental perception and behavioral attitudes had positive and statistically significant influences on social norms. Therefore, this leads to a trend toward more responsible and environmentally conscious consumption of local food products at the community level. In summary, promoting environmental perception and behavioral attitudes toward local food products plays an important role in shaping social norms that support consumption behavior, and consequently, which in turn leads to the development of local products and contributes to the sustainability of local communities in Thailand.

Keywords: Behavioral Attitudes, Environmental Perception, Social Norms, Local Food Products

บทนำ

เศรษฐกิจไทยในปี 2567 แสดงสัญญาณการฟื้นตัวอย่างชัดเจน ทั้งจากการใช้จ่ายและการลงทุนภาครัฐ รวมถึงการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวและบริการ (National Economic and Social Development Council, 2024) การซื้อขายสินค้า โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานและผลิตภัณฑ์หลักของเศรษฐกิจไทย ก็มีการขยายตัวต่อเนื่อง การบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเกี่ยวพันกับผลผลิตทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อระบบเกษตรกรรมเชิงอุตสาหกรรมใช้น้ำ ดิน พลังงาน และสารเคมีในปริมาณมาก ส่งผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค อย่างไรก็ตามความยั่งยืนของทั้งการผลิตและการบริโภคยังเป็นความท้าทาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรมุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การติดฉลาก การรีไซเคิล และนวัตกรรมการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (Tseng et al., 2022) ขณะเดียวกัน อาหารท้องถิ่นยังมีบทบาทเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยว (Vesci & Botti, 2019) แต่ผู้บริโภคยังขาดความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมที่ซื้อจริงมักถูกจำกัดจากปัจจัยเชิงสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Yang & Ha-Brookshire, 2019)

แม้ผู้บริโภคจะมีเจตนาในการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ช่องว่างระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมยังคงมีอยู่ (Carrington et al., 2014) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1985) อธิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากทัศนคติ แรงกดดันทางสังคม

และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม หากบุคคลเชื่อว่าตนมีความสามารถและทรัพยากรเพียงพอ ก็จะมีแนวโน้มปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นสูงขึ้น แม้แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนจะได้รับความสนใจในงานวิจัยอาหารมานาน แต่อิทธิพลของปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ทักษะคิด การรับรู้สิ่งแวดล้อม และบรรทัดฐานทางสังคม การศึกษาประเด็นนี้ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในบริบทไทย ช่องว่างระหว่างทักษะคิดและพฤติกรรมนี้มีรากฐานมาจากแรงผลักดันหรือข้อจำกัดเชิงจิตวิทยาและสังคม (Fabio & Rosen, 2018) การศึกษานี้มุ่งทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น อีกทั้งยังมุ่งศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจบทบาทของปัจจัยเชิงพฤติกรรมที่มีผลต่อการบริโภคอาหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในบริบททางสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา โดยเน้นว่าพฤติกรรมถูกกำหนดจากการประเมินต้นทุนและผลตอบแทนของการกระทำนั้น (Ajzen, 2020) TPB ยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้บริโภคกับความตั้งใจในการซื้อ และผลกระทบของข้อมูลประชากรต่อพฤติกรรม (Botetzagias et al., 2015) นอกจากนี้แบบจำลอง TPB ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอธิบายอิทธิพลของแรงกดดันทางสังคมต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนมิติของทัศนคติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Xu et al., 2024) ดังนั้น การศึกษานี้จึงเลือกใช้ TPB เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารท้องถิ่น

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Perceived: EP) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Bhatti et al., 2022) ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมผู้บริโภคมีการรับรู้ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (Liu et al., 2021) โดยผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กระตุ้นความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมบริโภคอย่างยั่งยืน ในทางตรงกันข้าม การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อร์แกนิกเพิ่มการปล่อยคาร์บอนและสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Ali et al., 2023) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อส่งเสริมการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนจึงมีความจำเป็น และสอดคล้องกับบรรทัดฐานตาม

ความคาดหวังของสังคม ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการสนับสนุนความยั่งยืน งานวิจัยเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมโดยเน้นศึกษาว่าทัศนคติและการปฏิบัติของกลุ่มส่งอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคลอย่างไร (Legros & Cislighi, 2020) แม้จะมีนิยามหลากหลาย แต่โดยทั่วไปบรรทัดฐานทางสังคมหมายถึงกฎแห่งการกระทำที่ยอมรับได้ในกลุ่มสังคม (Cislighi & Heise, 2018) นอกจากนี้ การปรับพฤติกรรมผู้บริโภคให้สอดคล้องกับค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นความต้องการสินค้าและบริการที่ยั่งยืน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมและตลาดตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Constantino et al., 2022)

H1: การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม

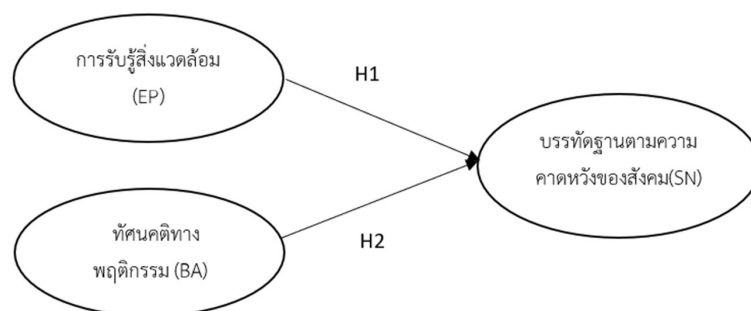
ทัศนคติทางพฤติกรรมและบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม

ทัศนคติทางพฤติกรรม (Behavioral Attitudes: BA) และบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม (Social Norms: SN) มีบทบาทแตกต่างกันในการกำหนดพฤติกรรม ทัศนคติสะท้อนการตัดสินใจตามแรงจูงใจภายใน เช่น ความเชื่อหรือค่านิยมส่วนบุคคล ขณะที่บรรทัดฐานทางสังคมสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้อื่นทำหรือเห็นชอบ ซึ่งบางครั้งอาจขัดแย้งกับความคิดเห็นส่วนบุคคล แนวทางการใช้บรรทัดฐานทางสังคมมักเน้นความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมและทัศนคติ โดยอาศัยทั้งบรรทัดฐานเชิงพรรณนา (สิ่งที่คนส่วนใหญ่ทำ) และเชิงสั่งการ (สิ่งที่ควรทำ) เพื่อกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Bingenheimer, 2019) ทัศนคติที่ดีของบุคคลต่อพฤติกรรมได้รับการยืนยันว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคม และการสร้างทัศนคติเชิงบวกสามารถเพิ่มความตั้งใจใช้บริการหรือผลิตภัณฑ์ได้ (Irimia-Diéguez et al., 2023) ขณะเดียวกัน บรรทัดฐานทางสังคมและการรับรู้เชิงอัตวิสัยยังสะท้อนถึงการควบคุมพฤติกรรม โดยบุคคลได้รับอิทธิพลจากทั้งคุณลักษณะส่วนตัว เช่น ความเชื่อหรือค่านิยม และปัจจัยเชิงบริบท เช่น สภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์เฉพาะหน้า ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรม (Irwin et al., 2024)

H2 : ทัศนคติทางพฤติกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) (Ajzen, 2020) ประกอบด้วยตัวแปรต้นการรับรู้สิ่งแวดล้อม ทัศนคติทางพฤติกรรม และบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมเป็นตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องของโมเดลและอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรม การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารท้องถิ่นของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามที่พัฒนาจากเอกสารวิชาการที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่น

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติทางพฤติกรรม โดยอิงจากแนวคิดของ Wang et al. (2020) ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ตามกรอบของ Zhong and Moon (2020) และส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม อ้างอิงจาก Wang et al. (2020) การตอบแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณแบบ Likert scale 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด ตามแนวทางของ Bell et al. (2022) โดยคะแนนที่สูงสะท้อนความคิดเห็นในระดับสูง และคะแนนต่ำแสดงถึงความคิดเห็นในระดับต่ำ โดยแบบสอบถามมีคำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นด้วยคำถามว่า “ท่านเคยบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นหรือไม่” ซึ่งหมายถึงอาหารที่ผลิตหรือปรุงจากวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือสะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสร้างคุณค่าและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก

การหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามอย่างรอบคอบ โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านประเมินความเหมาะสม ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของประเด็นคำถาม เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือสามารถสะท้อนแนวคิดทางทฤษฎีได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นจำนวน 30 ราย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยได้ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้ตามมาตรฐานของงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากผู้บริโภคอาหารท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรการเกษตรและมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นจำนวนมาก กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยใช้คำถามคัดกรองเกี่ยวกับประสบการณ์การบริโภคอาหารท้องถิ่น เนื่องจากไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน (Hasan & Kumar, 2024) จึงกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% คิดเป็นขนาดตัวอย่าง 384 รายตามสูตรของ Cochran (1977) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลกับผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google form เหตุผลที่เลือกใช้ เนื่องจากเหมาะสมกับบริบทของงานวิจัยที่ต้องการเข้าถึงผู้บริโภคอาหารท้องถิ่นในพื้นที่จริงที่เข้าถึงได้ง่ายและยินดีให้ข้อมูล เป็นระยะเวลา 3 เดือน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตามกรอบระยะเวลา โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 228 ราย แม้อัตราการตอบกลับต่ำกว่าที่คำนวณไว้ แต่มีอัตราการตอบกลับมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งถือว่ายอมรับได้ตามเกณฑ์ของ Hoonakker and Carayon (2009) แม้อัตราการตอบกลับจะต่ำกว่าเป้าหมาย และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก แต่เหมาะสมกับบริบทที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ยังสะท้อนแนวโน้มที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปวิเคราะห์ต่อได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้างใช้เทคนิค Integrated Generalized Structured Component Analysis (IGSCA) ซึ่งสามารถประเมินได้ทั้งตัวแปรแฝง (Latent Variables) และองค์ประกอบเชิงองค์ประกอบ (Composite Variables) ภายในโมเดลเดียว (Hwang et al., 2023) การตรวจสอบคุณภาพการวัดตัวแปรใช้เกณฑ์ดังนี้ ค่าโหลดปัจจัย (Factor Loadings) มากกว่า 0.7 หรือไม่น้อยกว่า 0.6, ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัด (AVE) มากกว่า 0.50, ความน่าเชื่อถือแบบผสม (CR) มากกว่า 0.70 และค่า Rho A ของ Dijkstra-Henseler มากกว่า 0.7 (Henseler et al., 2014) ความถูกต้องแบบแยกแยะประเมินด้วยค่า Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT) ซึ่งควรต่ำกว่า 0.85 และเกณฑ์ Fornell-Larcker ที่กำหนดให้รากที่สองของ AVE ต้องมากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง สำหรับการประเมินความพอดีของโมเดล ค่ารากที่สองเฉลี่ยมาตรฐาน (SRMR) ต้องต่ำกว่า 0.08 และค่าดัชนีความพอดี (GFI) ต้องสูงกว่า 0.90 (Benitez et al., 2020)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 และเพศชาย จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 ในขณะที่มีอายุส่วนใหญ่ 20-30 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 55.70 การศึกษาระดับปริญญาตรี 139 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 รองลงมาการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 ส่วนใหญ่มืออาชีพ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 และรองลงมาอาชีพ

ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และสุดท้ายรายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 36.40

ตารางที่ 1 แสดงโมเดลการวัด (Measurement Model)

ตัวบ่งชี้โครงสร้าง (ข้อคำถาม)	AVE	Rho_A	w_i	CI_{w_i}	$\hat{\lambda}_i$	$CI\hat{\lambda}_i$
BA	0.785	0.948				
BA1			0.213	0.202,0.225	0.838	0.771,0.892
BA2			0.232	0.220,0.243	0.912	0.873,0.943
BA3			0.236	0.224,0.249	0.928	0.879,0.958
BA4			0.226	0.216,0.241	0.889	0.831,0.937
BA5			0.219	0.203,0.235	0.860	0.792,0.917
EP	0.807	0.954				
EP1			0.215	0.202,0.226	0.866	0.803,0.914
EP2			0.221	0.210,0.232	0.891	0.843,0.931
EP3			0.231	0.220,0.245	0.930	0.898,0.964
EP4			0.226	0.214,0.240	0.912	0.852,0.953
EP5			0.220	0.212,0.231	0.892	0.844,0.932
SN	0.628	0.892				
SN1			0.214	0.187,0.233	0.673	0.518,0.769
SN2			0.198	0.168,0.217	0.622	0.493,0.719
SN3			0.278	0.250,0.310	0.872	0.816,0.927
SN4			0.285	0.263,0.322	0.894	0.861,0.935
SN5			0.274	0.249,0.301	0.860	0.793,0.919

Note. W_i = estimated; CI_{w_i} =95% confidence interval of estimated weights; $\hat{\lambda}_i$ = estimated loadings; $CI\hat{\lambda}_i$ 95% confidence in interval of estimated loadings with 100 bootstrap samples.

จากตารางที่ 1 โมเดลการวัดได้รับการประเมินโดยใช้ตัวประมาณค่าที่มีข้อมูลครบถ้วนและไม่มีอคติ การวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีโครงสร้างทั่วไปแบบบูรณาการ (IGSCA) (Napontun & Senachai, 2023) โดยการพัฒนาแนวคิดของ Hwang et al. (2023) เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาโมเดลการวัดครั้งนี้ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้ Loadings ควรเกิน 0.7 สำหรับระดับรุนแรงและ 0.6 สำหรับระดับที่ยอมรับได้ เกณฑ์ที่แนะนำสำหรับความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัด (AVE) โดยปกติคือ 0.5 ตัวแปร PE BA และ SN มีค่า AVE และ Rho_A ที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ ค่า Rho_A ของตัวแปรทั้งหมดจะมากกว่าค่า AVE ของตัวแปรทั้งหมด ซึ่งถือเป็นค่าความเที่ยงตรงแบบบรรจบกันตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) จะใช้การวัดความน่าเชื่อถือ เช่น Rho_A ของ Dijkstra-Henseler เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องภายในได้รับการยืนยันเนื่องจากค่า Rho_A ของ Dijkstra-Henseler ทั้งหมดมีค่ามากกว่าที่ 0.7 (Henseler et al. 2014) นอกจากนี้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการแยกแยะ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ค่าอิทธิพล (Effect Size) สามารถประมาณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ โดยไม่มีอคติ ผลการศึกษาพบว่าค่าทั้งหมดมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่แนะนำ (0.85) ซึ่งยืนยันความถูกต้องในการแยกแยะ (Roemer et al. 2021) ไม่พบปัญหาขัดแย้งที่สำคัญ เนื่องจากค่า VIF ทั้งหมดมีค่าน้อยกว่า 5 (Belsley et al. 2005) ตามคำแนะนำของ Hwang et al. (2023) และผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองที่เสนอมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงทฤษฎี โดยมีค่า FIT = 0.845, FITs = 0.182, FITm = 0.978, GFI = 0.991, SRMR = 0.060 (Steiger 1990) ซึ่งตรงตามเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์ที่เน้นการประเมินความเหมาะสมของ GFI และ SRMR เมื่อ N > 200 ผู้วิจัยเลือกพิจารณา GFI ที่ 0.991 และค่า SRMR ที่ 0.060 ในกรณีนี้ จะไม่มีการเลือกดัชนีใดดัชนีหนึ่งเหนือดัชนีอื่น หรือใช้ดัชนีหลายตัวรวมกันแทนการใช้ดัชนีแต่ละตัวแยกกัน ค่าที่แนะนำของดัชนีแต่ละตัวอาจใช้แยกกันเพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบจำลอง กล่าวคือ GFI ≥ 0.95 หรือ SRMR ≤ 0.13 แสดงถึงความเหมาะสมที่ยอมรับได้ (Cho et al. 2020)

ดังนั้น แบบจำลองการวิจัยจึงเชื่อถือได้และถูกต้อง จากนั้น เราจึงศึกษาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางหลายเส้นทางแสดงความสัมพันธ์ที่สำคัญและเป็นเชิงบวกระหว่างสาเหตุ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) และการทดสอบสมมติฐาน

Relationship	Estimate	Std. Error	95%CI (L, U)	Result
H1 : EP -> SN	0.370*	0.086	0.198,0.555	ยอมรับ
H2 : BA -> SN	0.425*	0.090	0.239,0.613	ยอมรับ

Note. * = .05 Significance level

วัตถุประสงค์ที่ 2 อิทธิพลของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (EP) มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม (SN) ของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น โดยมีค่าประมาณการที่ 0.370 ($p < 0.05$) ซึ่งหมายความว่าเมื่อผู้บริโภคมีการรับรู้ที่ดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในบริบทของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน หรือการปกป้องสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการบริโภคของพวกเขาจะได้รับอิทธิพลจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งรวมถึงการคาดหวังจากสังคมว่าอาหารท้องถิ่นจะต้องมีคุณภาพที่ดีและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากนี้ ขอบเขตของความสัมพันธ์นี้อยู่ในช่วงที่เชื่อมั่นได้ (CI: 0.198 ถึง 0.555) แสดงให้เห็นว่า สามารถยอมรับได้ตามหลักสถิติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางพฤติกรรม (BA) มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคม (SN) ของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น โดยมีค่าประมาณการที่ 0.425 ($p < 0.05$) ซึ่งบ่งชี้ว่าเมื่อผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น เช่น การเชื่อมั่น

ในประโยชน์ทางสุขภาพหรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทักษะคิดทางพฤติกรรมนี้จะกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกบริโภคอาหารท้องถิ่น ผลลัพธ์นี้ยืนยันว่า การรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับคุณค่าและผลกระทบทางสังคมของการเลือกผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภคตามทิศทางที่คาดหวังจากสังคม ขอบเขตของความสัมพันธ์นี้อยู่ในช่วงที่เชื่อมั่นได้ (CI: 0.239 ถึง 0.613) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและความมั่นคงของผลการวิจัย

การตรวจสอบความสัมพันธ์การรับรู้สิ่งแวดล้อม ทักษะคิดทางพฤติกรรม ที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงยอมรับ H1, H2

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทักษะคิดทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ทักษะคิดทางพฤติกรรม และบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีวัดความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ดี แสดงว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) เน้นอิทธิพลของทัศนคติ การรับรู้ และบรรทัดฐานทางสังคมต่อพฤติกรรมอย่างชัดเจน (Ajzen, 2020) และงานวิจัยล่าสุดยังยืนยันว่า TPB สามารถอธิบายแรงจูงใจเชิงพฤติกรรมได้ดีในหลายบริบท (Xu et al., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและการศึกษาที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการรับรู้สามารถส่งผลต่อบรรทัดฐานทางสังคม และขับเคลื่อนพฤติกรรมที่ยั่งยืน (Constantino et al., 2022)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 อิทธิพลของการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น พบว่า การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้บริโภคมีความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของพฤติกรรมของตนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดแรงกดดันทางสังคมที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างบรรทัดฐานทางสังคมใหม่ (Constantino et al., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับ (Xu et al., 2023) ที่ระบุว่า การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสามารถส่งเสริมบรรทัดฐานและพฤติกรรมที่ยั่งยืน และตัวแปรจิตวิทยามักทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญระหว่างข้อมูลประชากรและพฤติกรรม ในทฤษฎี TPB

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติทางพฤติกรรมที่มีต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น พบว่า ทักษะคิดทางพฤติกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมในบริบทของการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมาย

การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชน ทั้งนี้ ทักษะทางพฤติกรรมสะท้อนแรงจูงใจภายในของบุคคล และมีอิทธิพลต่อแนวโน้มการยอมรับหรือปฏิเสธบรรทัดฐานทางสังคม (Irimia-Diéguez et al., 2023) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Irwin et al. (2024) ที่ยืนยันว่าทัศนคติส่วนบุคคลส่งผลต่อการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม การควบคุมพฤติกรรม และการกำหนดพฤติกรรมในบริบททางสังคม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติทางพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานตามความคาดหวังของสังคมของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนอาหารท้องถิ่นสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบจากองค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบทบาทของค่านิยมสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน การส่งเสริมการบริโภคอย่างยั่งยืนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค โดยภาครัฐควรจัดทำนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น นักวิชาการควรพัฒนาองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยตลอดจนผู้ประกอบการควรผลิตสินค้าให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และผู้บริโภคควรได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงผลกระทบจากพฤติกรรมบริโภคของตนเอง

สรุป

การรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทัศนคติในเชิงบวกต่อการบริโภคอาหารท้องถิ่น มีผลต่อการยอมรับบรรทัดฐานทางสังคมในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ เมื่อผู้บริโภคตระหนักถึงประโยชน์ของอาหารท้องถิ่นที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดขยะพลาสติก หรือการสนับสนุนเกษตรกรในชุมชน รวมถึงมีมุมมองที่ดีต่อคุณภาพและคุณค่าของอาหารท้องถิ่น จะทำให้เกิดแนวโน้มปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมมากขึ้น แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม โดยผลลัพธ์ยืนยันว่าทั้งการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทัศนคติเชิงพฤติกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้บริโภคปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางของสังคมในการบริโภคอาหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และ

การสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนพฤติกรรมผู้บริโภคไปในทิศทางที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงทฤษฎี และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ทักษะทางพฤติกรรม และบรรทัดฐานทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการค้าภายใน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรนำโมเดลนี้ไปใช้ในการออกแบบนโยบายหรือโครงการส่งเสริมการบริโภคอาหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืน พร้อมกำหนดเป้าหมายชัดเจน

1.2 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกและนัยสำคัญต่อบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสมาคมผู้บริโภค ควรจัดโครงการสร้างการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมตั้งเป้าหมายชัดเจน

1.3 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ทักษะทางพฤติกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สมาคมผู้ประกอบการท้องถิ่น และสื่อมวลชนหรือ Influencers ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงข้อมูลและการศึกษาเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น รวมถึงการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและมีความหลากหลายในการวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Action control: From cognition to behavior* (pp. 11–39). Springer.
- Ajzen, I. (2020). The theory of planned behavior: Frequently asked questions. *Human behavior and emerging technologies*, 2(4), 314–324. <https://doi.org/10.1002/hbe2.195>
- Ali, M., Ullah, S., Ahmad, M. S., Cheok, M. Y., & Alenezi, H. (2023). Assessing the impact of green consumption behavior and green purchase intention among millennials toward sustainable environment. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(9), 23335–23347. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-23811-1>
- Bell, E., Bryman, A., & Harley, B. (2022). *Business research methods* (6th ed.). Oxford University Press.

- Benitez, J., Henseler, J., Castillo, A., & Schuberth, F. (2020). How to perform and report an impactful analysis using partial least squares: Guidelines for confirmatory and explanatory IS research. *Information & Management*, 57(2), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.im.2019.05.003>
- Bhatti, S. H., Saleem, F., Murtaza, G., & Haq, T. U. (2022). Exploring the impact of green human resource management on environmental performance: The roles of perceived organizational support and innovative environmental behavior. *International Journal of Manpower*, 43(3), 742–762. <https://doi.org/10.1108/IJM-05-2020-0215>
- Bingenheimer, J. B. (2019). Veering from a narrow path: The second decade of social norms research. *Journal of Adolescent Health*, 64(4), S1–S3. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.01.012>
- Botetzagias, I., Dima, A. F., & Malesios, C. (2015). Extending the theory of planned behavior in the context of recycling: The role of moral norms and of demographic predictors. *Resources, Conservation and Recycling*, 95, 58–67. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2014.12.004>
- Carrington, M. J., Neville, B. A., & Whitwell, G. J. (2014). Lost in translation: Exploring the ethical consumer intention–behavior gap. *Journal of Business Research*, 67(1), 2759–2767. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2012.09.022>
- Cislaghi, B., & Heise, L. (2018). Theory and practice of social norms interventions: Eight common pitfalls. *Globalization and Health*, 14(1), 1–10. <https://doi.org/10.1186/s12992-018-0398-x>
- Cho, S. W. (2020). Quantifying the impact of nonpharmaceutical interventions during the COVID-19 outbreak: The case of Sweden. *The Econometrics Journal*, 23(3), 323–344. <https://doi.org/10.1093/ectj/utaa025>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Constantino, S. M., Sparkman, G., Kraft-Todd, G. T., Bicchieri, C., Centola, D., Shell-Duncan, B., Vogt, S., & Weber, E. U. (2022). Scaling up change: A critical review and practical guide to harnessing social norms for climate action. *Psychological Science in the Public Interest*, 23(2), 50–97. <https://doi.org/10.1177/15291006221105279>
- Fabio, A. D., & Rosen, M. A. (2018). Opening the black box of psychological processes in the science of sustainable development: A new frontier. *European Journal of Sustainable Development Research*, 2(4), 47. <https://doi.org/10.20897/ejosdr/3933>
- Hasan, M. K. H., & Kumar, L. K. (2024). Determining adequate sample size for social survey research: sample size for social survey research. *Journal of the Bangladesh Agricultural University*, 22(2), 146–157. <https://doi.org/10.3329/jbau.v22i2.74547>

- Henseler, J., Dijkstra, T. K., Sarstedt, M., Ringle, C. M., Diamantopoulos, A., Straub, D. W., ... & Calantone, R. J. (2014). Common beliefs and reality about PLS: Comments on Rönkkö and Evermann (2013). *Organizational Research Methods*, 17(2), 182–209. <https://doi.org/10.1177/1094428114526928>
- Hoonakker, P., & Carayon, P. (2009). Questionnaire survey nonresponse: A comparison of postal mail and Internet surveys. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 25(5), 348–373. <https://doi.org/10.1080/10447310902864951>
- Hwang, H., Sarstedt, M., Cho, G., Choo, H., & Ringle, C. M. (2023). A primer on integrated generalized structured component analysis. *European Business Review*, 35(3), 261–284. <https://doi.org/10.1108/EBR-11-2022-0224>
- Irimia-Diéguez, A., Velicia-Martin, F., & Aguayo-Camacho, M. (2023). Predicting FinTech innovation adoption: The mediator role of social norms and attitudes. *Financial Innovation*, 9(1), 9–36. <https://doi.org/10.1186/s40854-022-00434-6>
- Irwin, L. N. (2024). Behavioral indicators of heterogeneous subjective experience in animals across the phylogenetic spectrum: Implications for comparative animal phenomenology. *Heliyon*, 10(7), 1–15. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e28421>
- Legros, S., & Cislighi, B. (2020). Mapping the social-norms literature: An overview of reviews. *Perspectives on Psychological Science*, 15(1), 62–80. <https://doi.org/10.1177/1745691619866455>
- Liu, P., Li, M., Dai, D., & Guo, L. (2021). The effects of social commerce environmental characteristics on customers' purchase intentions: The chain mediating effect of customer-to-customer interaction and customer-perceived value. *Electronic Commerce Research and Applications*, 48, 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.eierap.2021.101073>
- Napontun, K., & Senachai, P. (2023). Identifying factors influencing consumers not to skip TrueView advertising on YouTube. *ABAC Journal*, 43(1), 85–102. <https://doi.org/10.14456/abacj.2023.6>
- National Economic and Social Development Council. (2024, February 22). *Thailand's economy in the first quarter of 2024 and outlook for 2024*. <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=index>
- Roemer, E., Schuberth, F., & Henseler, J. (2021). HTMT2—An improved criterion for assessing discriminant validity in structural equation modeling. *Industrial Management & Data Systems*, 121(12), 2637–2650. <https://doi.org/10.1108/IMDS-02-2021-0082>
- Tseng, M. L., Ha, H. M., Tran, T. P. T., Bui, T. D., Chen, C. C., & Lin, C. W. (2022). Building a data-driven circular supply chain hierarchical structure: Resource recovery

- implementation drives circular business strategy. *Business Strategy and the Environment*, 31(5), 2082-2106. <https://doi.org/10.1002/bse.3009>
- Vesci, M., & Botti, A. (2019). Festival quality, theory of planned behavior and revisiting intention: Evidence from local and small Italian culinary festivals. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 38, 5–15. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.10.003>
- Wang, J., Tao, J., & Chu, M. (2020). Behind the label: Chinese consumers' trust in food certification and the effect of perceived quality on purchase intention. *Food Control*, 108, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2019.106825>
- Xu, J., Pan, Y., & Li, Q. (2024). Influencing factors of health screening among retirees: An extended TPB approach. *Frontiers in Public Health*, 12, 01-12. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1320920>
- Xu, L., Zhang, J., Ding, Y., Zheng, J., Sun, G., Zhang, W., & Philbin, S. P. (2023). Understanding the role of peer pressure on engineering students' learning behavior: A TPB perspective. *Frontiers in Public Health*, 10, 01-17. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1069384>
- Zhong, Y., & Moon, H. C. (2020). What drives customer satisfaction, loyalty, and happiness in fast-food restaurants in China? Perceived price, service quality, food quality, physical environment quality, and the moderating role of gender. *Foods*, 9(4), 2-19. <https://doi.org/10.3390/foods9040460>
- Yang, N., & Ha-Brookshire, J. E. (2019). Truly sustainable or not? An exploratory assessment of sustainability capability of textile and apparel corporations in China from the moral responsibility perspective. *Fashion and Textiles*, 6, 1-16. <https://doi.org/10.1186/s40691-019-0172-6>

COURSE DEVELOPMENT USING ACTIVE LEARNING AND SELF-ORGANIZED LEARNING APPROACHES TO ENHANCE HEALTH TEACHING COMPETENCY OF PRE-SERVICE TEACHERS MAJORING IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN CHINA

Yanpeng Niu*, Chatchai Muangpatom and Julamas Jansrisukot
Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: 602515615@qq.com

Received April 9, 2025; Revised August 14, 2025; Accepted August 19, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the current situation and needs regarding the health teaching competency of pre-service teachers, and 2) to develop a health education for preschool course using active learning and self-organized learning approaches. The data collection comprised 513 early childhood education practitioners from Sichuan Province, including five experts who participated in the survey, and five experts who assessed the appropriateness of the course. Data were collected through questionnaires, semi-structured interviews, and course evaluation form. The data were analyzed using the mean and standard deviation.

The findings revealed that: 1) there were significant gaps in educational goal-setting, processing of evaluation results, and health information dissemination, and 2) the course consisted of introduction, principles, objectives, course development and implementation steps, teaching plan, assessment, and new course evaluation. The experts' evaluations showed a high level of appropriateness for the course ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.17$). The developed course aligned with competency standards and addressed classroom needs, contributing to early childhood teacher education reform in China.

Keywords: Health teaching competency, course development, active learning, self-organized learning, pre-service teachers

Introduction

The enhancement of health teaching competency among early childhood pre-service teachers is a priority for education reform in China. National frameworks such as the Teacher Education Curriculum Standards (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2011) and the Guidelines for Learning and Development of Children Aged 3–6 (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2012) emphasize the need to prepare future educators with the knowledge and skills to support children's

physical and psychological well-being. Yet, only 28% of teacher education institutions have integrated these standards into health-related coursework (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2021). Current practices remain rooted in subject-based instruction, lacking integration of real-world competencies. Xie and Yin (2022) critique the persistence of lecture-driven methods, noting disconnect between national competency goals and institutional delivery. Psychological health, chronic disease prevention, and inclusive health education are often absent. Such gaps hinder the development of teaching professionals capable of addressing the evolving health needs of young children.

To address this, the study followed a course development process and expert validation. The goal was to offer a replicable, theory-informed instructional model that reflects national standards while addressing local practice needs.

Research objectives

1. To investigate the current state and needs regarding the health teaching competency of pre-service teachers.
2. To develop a health education for preschool course using active learning and self-organized learning approaches.

Literature

1. Active learning approach of pre-service teachers

Active learning emphasizes learner engagement through practical tasks, collaboration, reflection, and cognitive challenges (Malusà & Ghislandi, 2022). It promotes autonomy and knowledge construction through direct experience. Polat and Özkaya (2023) explain active learning principles as follows. First, collaboration helps students share ideas and build teamwork skills needed for future careers. Second, active learning encourages critical thinking by having students analyze and evaluate information instead of just receiving it. Third, applying knowledge to real-life situations shows students the relevance of what they learn. Fourth, reflection helps students understand their learning process and improve. Finally, interactive methods like role-playing and simulations make learning engaging and enjoyable.

2. Self-organized learning approach of pre-service teachers

Self-organized learning develops learner independence, allowing them to manage their own educational processes. It has been linked to increased motivation, metacognition, and critical thinking (Kusmiyati, 2023). According to (Piaget, 1970); Wihlenda (2018); Dewey (1938), self-organized learning approach promotes student

autonomy, deeper learning, and critical thinking. Its core principles include student-centered learning, self-regulation and reflection, cooperation, real-world application, continuous learning, creating an inspiring environment, and student involvement in decision-making Franceschini (2023). These principles encourage students to take responsibility for their learning and apply knowledge in authentic contexts.

3. Health teaching competency in teaching of pre-service teachers majoring in Early Childhood Education

Health teaching competency includes skills in needs assessment, lesson design, instruction, evaluation, communication, and resource management (Habiyaemye et al., 2023). These domains form the foundation of the curriculum framework. This course should improve Chinese pre-service teachers' health lessons through active and self-organized learning. Active learning requires personal experience, cooperation with peers, real-world application, and intellectual commitment. A self-organized approach to instruction was also used to provide a more flexible learning environment where teacher candidates may manage their learning and control. This approach should encourage initiative, responsibility, and adaptability. Six basic skills to preserve healthy content, fulfill needs, organize, teach educational activities, evaluate learning results, use health resources, and provide effective communication and support were also taught in the course. These principles gave future early childhood teachers the resources and trust to teach health-related courses.

Conceptual Framework

The results provide a reference for continuous teaching innovation. To clearly present the research content, independent variables, dependent variables, and research process, a conceptual framework system was constructed as shown in Figure 1.

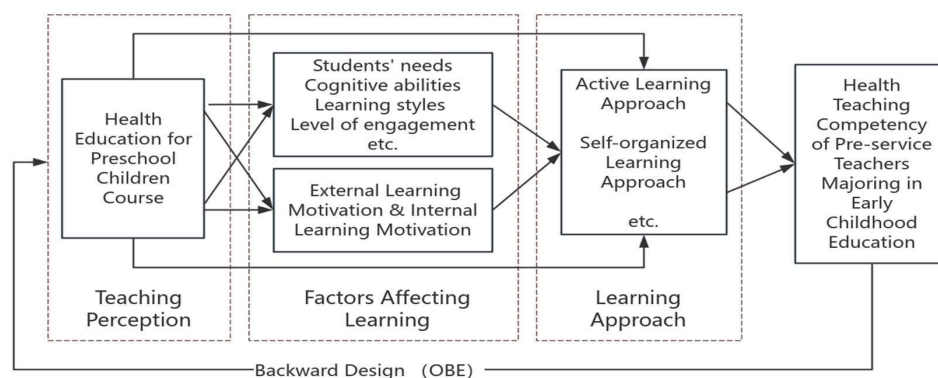

Figure 1: Conceptual framework of the research

Research Methodology

Phase 1: Investigate the current state and needs regarding the health teaching competency of pre-service teachers

Participants: The study involved five experts who participated in semi-structured interviews, and a stratified sample of 513 pre-service and in-service early childhood educators in Sichuan Province.

Instruments: This phase used two instruments, both of which demonstrated strong content validity. The interview was validated by five experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), with all items scoring ≥ 0.50 and an average IOC of 0.82. In addition, the questionnaire also underwent expert validation, yielding high content validity with an average IOC of 0.94.

Data Collection: Data collection took place between October and December 2023 and included expert interviews as well as the distribution of questionnaires to 513 participants via both online and on-site methods.

Data Analysis: Quantitative data were analyzed using Priority Needs Index (PNI) to determine competency gaps. Qualitative data were coded and thematically analyzed.

Phase 2: Developing a health education for preschool course using active learning and self-organized learning approaches

Based on the results of Phase 1, a course was developed, including clear learning outcomes, active methodologies, and assessment criteria. Five experts validated the course using a structured rubric, producing an overall content validity index of 0.96.

Results

1. Investigating the current state and needs regarding the health teaching competency of pre-service teachers

1.1 Current state and needs analysis of health education for preschool course

Based on semi-structured interviews with five experts in the field of Early Childhood Education (including university course leaders, frontline teachers, and evaluation experts), it was found that there are three core issues with the current course system: Course content lag: 80% of experts pointed out that course updates did not reflect the new requirements for health education in the “Guidelines for Learning and Development of Children Aged 3-6” (Ministry of Education of the People’s Republic of China, 2012) in a timely manner, especially in the “Psychological Health Support” and “Chronic Disease Prevention” modules where there are significant gaps; Weak practical teaching: Only 40% of experts believe that existing courses provide sufficient clinical simulation opportunities, and graduates generally lack practical abilities such as dietary

nutrition assessment and first aid skills; Lack of Evaluation System: 80% of experts emphasize the need to establish a course evaluation mechanism based on learning outcomes, and the current assessment focuses more on theoretical knowledge and neglects behavior change assessment; The interview data further reveals that employers have three shifts in their requirements for health education capabilities: 1) From knowledge transmission to behavioral guidance (demand intensity increased by 43%); 2) From individual health management to group health promotion (demand intensity increased by 37%); and 3) From short-term skill training to lifelong learning ability development (demand intensity increased by 29%).

1.2 Collection and analysis of questionnaire data: A cross-sectional study based on 513 valid questionnaires (with a response rate of 96.7% and an effective rate of 95.2%).

1.2.1 Significant gap between current capability and needs

On the 12 core competency dimensions, the average score ($M=4.66$, $SD=0.05$) of the demand group ($n=257$) was significantly higher than that of the current group ($n=256$, $M=4.08$, $SD=0.04$) ($p<0.01$), specifically manifested as: Health Management Dimension: The demand group scored 0.74 and 0.71 standard deviations higher than the current group in “health risk assessment” ($M=4.82$) and “intervention plan design” ($M=4.79$), respectively; Teaching Practice Dimension: The gap between the demand intensity for “health education activity design” ($M=4.65$) and “teaching effectiveness evaluation” ($M=4.61$) and the actual level is 0.63 and 0.59, respectively.

1.2.2 Prioritization of Training Needs

PNI Calculation Formula: $PNI = (I_e - I_o) / I_o$

Where: I_e = Anticipated performance level (i.e., requirement); I_o = Actual current performance level (i.e., existing condition). It was found that “Health information dissemination strategy” ($PNI = 0.181$) and “Education goal setting” ($PNI = 0.167$) ranked first and second, indicating the urgent need to strengthen the following aspects: structured updates of training content (such as adding digital health tool application modules), integrated reform of teaching evaluation (strengthening the proportion of formative evaluation to over 60%), and construction of regional differentiated training systems (especially teacher capacity building in high-altitude areas).

1.3 Data Quality and Measurement Tool Validation (Table 1)

Table 1: The data from the questionnaire evaluation of the current state and needs for health teaching competency

Items		The Level of Opinions					
		Current State			Needs		
I	II	Mean	Mean	S.D.	Mean	Mean	S.D.
1. Needs assessment	1.1	4.03	4.05	0.0359	4.65	4.64	0.0212
	1.2	4.06			4.62		
2. Teaching design	2.1	4.02	4.07	0.0472	4.69	4.60	0.0778
	2.2	4.12			4.58		
3. Teaching implementation	3.1	4.12	4.11	0.0424	4.63	4.65	0.0212
	3.2	4.10			4.66		
4. Educational evaluation	4.1	4.07	4.05	0.0403	4.68	4.72	0.0707
	4.2	4.03			4.76		
5. Resource utilization	5.1	4.07	4.08	0.0568	4.71	4.67	0.0495
	5.2	4.10			4.64		
6. Teaching attitudes	6.1	4.12	4.12	0.0737	4.61	4.62	0.0141
	6.2	4.11			4.63		
Total average meanscore			4.08	0.0378		4.66	0.0492

1.4 Reliability and validity testing

Exploratory factor analysis ($KMO = 0.81$, $\alpha = 0.87$) validated the structure of the second-order six-factor model. The retest reliability test showed ($r = 0.78$, $p < 0.01$) that the scale has good cross-time stability. The average variance extraction of all latent variables ($AVE \geq 0.73$) meets the structural equation modeling standard. Priority demand areas for health teaching competency (Table2)

Table 2: The PNI of the current state and needs of health teaching competency

Items		Current State (Mean)	Needs (Mean)	PNI
1. Needs assessment	1.1	4.03	4.65	0.154
	1.2	4.06	4.62	0.138
2. Teaching design	2.1	4.02	4.69	0.167
	2.2	4.12	4.58	0.112
3. Teaching implementation	3.1	4.12	4.63	0.124
	3.2	4.10	4.66	0.137
4. Educational evaluation	4.1	4.07	4.68	0.150
	4.2	4.03	4.76	0.181
5. Resource utilization	5.1	4.07	4.71	0.157
	5.2	4.10	4.64	0.132
6. Teaching attitudes	6.1	4.12	4.61	0.119
	6.2	4.11	4.63	0.127

1.5 PNI Index Analysis: Highest priority area (PNI > 0.15): Evaluation result processing (PNI = 0.181): The maximum difference between actual performance and expected standards. Setting educational objectives (PNI = 0.167). Health information dissemination (PNI = 0.157). Medium priority areas (0.10 < PNI < 0.15): Health policy analysis (PNI = 0.142). Health behavior guidance (PNI = 0.135). Low priority areas (PNI < 0.10): Choosing educational methods (PNI = 0.112): Actual abilities are close to expected standards.

1.6 Differentiated Improvement Path: High demand areas: need to develop situational teaching case libraries (such as simulating infectious disease prevention and control sand tables in kindergartens and integrating local health cases and MOOC frontier theory). Low demand areas: a closed-loop optimization mechanism of “teaching design implementation feedback” can be established.

2. Developing a health education for preschool course using active learning and self-organized learning approaches

2.1 Developing the health education for preschool course

The researchers summarized the relationships among the various elements of the health education course for preschoolers by adopting active learning and self-organized learning approaches to enhance health teaching competency (Figure 2).

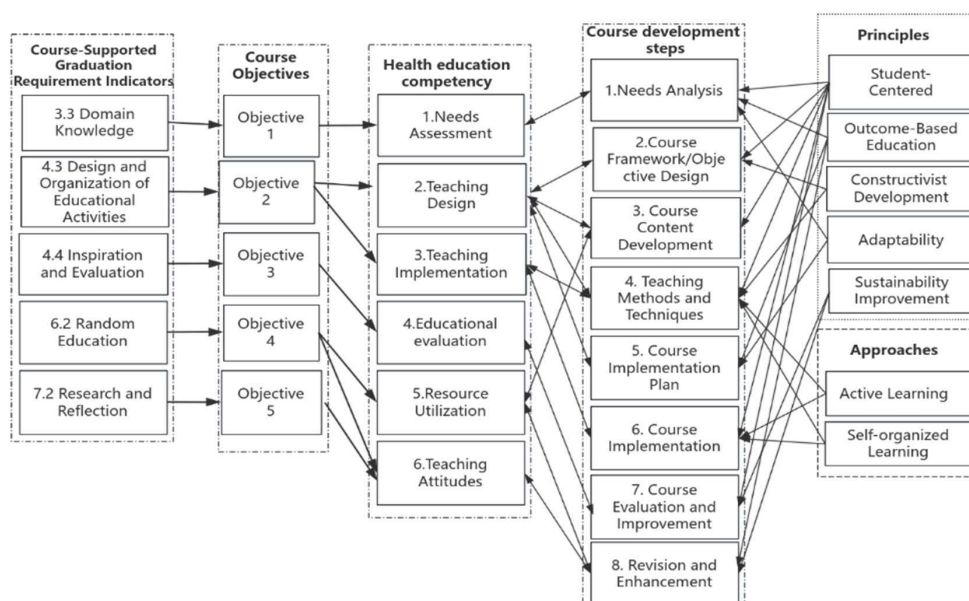

Figure 2: The health education for preschool course

2.2 Evaluation of course rationality and development suggestions

Multidimensional evaluation of course plan (Table 3)

Table 3: Mean and standard deviation of expert evaluation for course (n=5)

Course evaluation project		The level of Opinions		
I	II	Mean	S.D.	Interpretation
Course Plan of health education for preschool children course by using active learning approach and self-organized learning approach	1. Introduction to the course	4.30	0.18	High
	2. Principles of the course	4.05	0.12	High
	3. Course Objectives	4.56	0.06	Very high
	4. Course development and implementation steps	4.4	0.05	High
	5. Teaching Plan	4.56	0.04	Very high
	6. Competency Assessment	4.48	0.06	High
	7. New Course Evaluation	4.47	0.06	High
Total average mean sores		4.40	0.17	High

Scientificity of design: Both the course objectives and teaching plan have received a “very high” evaluation ($M \geq 4.56$), indicating that the course system

architecture meets the professional standards of modern preschool education. Rigorousness in implementation: The course development steps and ability assessment scores are stable ($SD \leq 0.06$), reflecting the advantages of standardized development processes.

Improvement space: The course principles section has a relatively low rating ($M=4.05$), and it is recommended to strengthen the connection and explanation between educational theories (such as Vygotsky's zone of proximal development theory) and teaching strategies.

2.3 Validity verification of lesson plan design

Table 4: Mean and standard deviation of expert evaluations for lesson plan units (n=5)

Course evaluation project		The level of Opinions		
I	II	Mean	S.D.	Interpretation
Lesson plans of health education for preschool course by using active learning approach and self-organized learning approach	Thematic unit 1	4.64	0.11	Very high
	Thematic unit 2	4.60	0.12	Very high
	Thematic unit 3	4.65	0.10	Very high
	Thematic unit 4	4.72	0.07	Very high
	Thematic unit 5	4.67	0.09	Very high
	Thematic unit 6	4.62	0.13	Very high
Total average mean sores		4.65	0.03	Very high

Teaching consistency: The standard deviation of the scores for each unit was less than 0.13, indicating that the implementation quality of the lesson plans was stable and reliable. Innovation highlight: Unit 4 featured the "Healthy Eating Challenge Game," which achieved notable advances in both knowledge transmission (mean score = 4.72) and skill development (mean score = 4.67). Suggested Improvement: It is recommended to incorporate transitional elements between units—such as cross-unit thematic exploration activities—to enhance the overall coherence of the knowledge structure.

2.4. Expert advice and course optimization path

Based on expert opinions, the following course development strategies are proposed:

Deepening the teaching approach: Methodology integration: Establish collaboration between active learning methods (such as project-based learning) and self-

organized learning methods (such as learning contracts), for example by introducing the “Health Detective” role-playing activity in the “Chronic Disease Prevention” unit.

Theoretical operationalization: Enhance the clarity of teaching strategies through the “Application Case Library of Health Education Theory,” including practices such as the Montessori teaching method in nutrition education.

Refinement of target hierarchy: Break down “cultivating Health Teaching Competency” into three levels of indicators, building on the existing framework, and include practical goals such as the operation of health risk assessment tools.

Interdisciplinary integration: Embed the Social Emotional Learning (SEL) framework into the “Psychological Health Support” module to improve course comprehensiveness.

Formative evaluation reinforcement: Design a “Health Education Action Log” requiring pre-service teachers to record weekly teaching reflections and improvement strategies. Innovation in performance evaluation: Adopt the “Simulated Classroom Observation Scale.”

Personalized support mechanism: Develop customized learning paths based on Howard Gardner’s theory of multiple intelligences and create differentiated learning packages (e.g., visual and kinesthetic resources). Mentor system optimization: Establish a dual-track guidance system involving university teachers and kindergarten mentors, with 2 hours per week dedicated to clinical observation and feedback.

Discussion

1. This study provides empirical evidence that existing early childhood health education courses insufficiently develop practical competencies among students, echoing previous findings by Li and Tang (2019); Xie and Yin (2022), who highlight persistent institutional inertia and a gap between theoretical content and real-world application. The Priority Needs Index (PNI) results further pinpoint specific areas requiring urgent curriculum revision, particularly in health information dissemination strategies and education goal setting. These findings underscore the pressing need for structural curriculum updates and enhanced practical training components to better align early childhood health education with contemporary professional requirements.

2. The validated course integrates principles of active and self-organized learning, which effectively enhanced learner engagement and practical competency. This finding is consistent with Malusà and Ghislandi (2022); Kusmiyati (2023), who emphasize the role of experiential and autonomous learning in promoting student initiative and practical application. Furthermore, the incorporation of simulation activities and reflective tasks

in this course aligns with the arguments of Habiyaemye et al. (2023), who assert that competency-based learning is most effective in learner-centered environments. These results confirm that creating opportunities for experiential practice and self-directed learning is critical for improving health education outcomes for preschool teachers.

Body of Knowledge

This study follows constructivist learning theory, which emphasizes active knowledge creation through meaningful experiences. The course “Health Education for Preschool Children” builds on this foundation with active and self-organized learning. The course emphasizes constructivism through project-based learning and problem-solving. Active learning promotes reflection, cooperation, real-world application, and cognitive engagement; self-organized learning emphasizes autonomy, flexibility, and learner-direction. Health teaching competency dimensions include needs assessment, educational planning, instructional implementation, learning evaluation, health resource use, and communication assistance. These factors characterize pre-service teachers’ professional competencies through early childhood and health education.

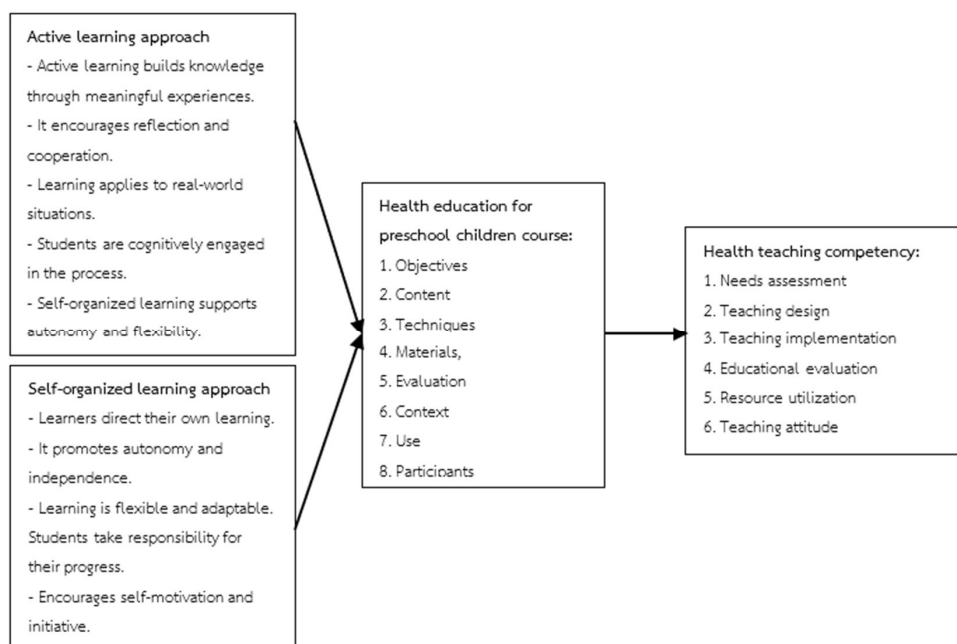

Figure 3: Body of knowledge

Conclusions

Phase 1 revealed pressing gaps in core competencies among early childhood educators. In addition, Phase 2 responded with a targeted, validated course that was well-received by experts. The integration of interactive methodologies and clear instructional design addresses the mismatch between policy and practice. The study underscores the value of theory-driven, context-responsive course design. By adopting active and self-organized learning, teacher training programs can bridge current gaps and better prepare educators for real-world challenges.

Suggestions

Suggestions for Practice

Institutions should integrate competency-based health education courses into early childhood teacher programs, prioritizing domains with the highest identified gaps. Simulation activities and reflective tools can enhance competency in evaluation, planning, and communication.

Suggestions for Future Research

Future studies should examine how explicit theoretical frameworks embedded in course materials impact teacher performance and learner outcomes. Longitudinal studies could assess the lasting effects of competency-based health education models.

References

- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Franceschini, G. (2023). Philosophy of experience and active teaching: The relevance of Experience and Education (1938) by John Dewey. *Studies in Formation*, 26(2), 223–233. <https://doi.org/10.36253/ssf-14987>
- Habiyaremye, H. T., Ntivuguruzwa, C., & Ntawiha, P. (2023). Rwandan teacher training college's mathematics teachers' pedagogical content knowledge for teaching: Assessment toward competency-based curriculum. *Frontiers in Education*, 8, 1–11. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1214396>
- Kusmiyati, K. (2023). Implementation of the self-organized learning environments learning model to enhance learning outcomes and student independence. *Jurnal Pijar MIPA*, 18(3), 392–397. <https://doi.org/10.29303/jpm.v18i3.4776>
- Li, S. M., & Tang, Y. (2019). Curriculum reform in preschool education under the "student-oriented" approach: A case study of the "principles of preschool education" course. *Studies in Early Childhood Education*, 40(9), 3–13. <https://doi.org/10.13861/j.cnki.sece.2019.09.001>

- Malusà, G., & Ghislandi, P. (2022). Online and active learning design in large-size classes: A phenomenological study. *Research on Education and Media*, 14(2), 22–32. <https://doi.org/10.2478/rem-2022-0018>
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2011). *Opinion on vigorously advancing the reform of teacher education curriculum*. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A10/s6991/201110/t20111008_145604.html
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2012). *Early learning and development guidelines for children aged 3 to 6 years*. <https://www.unicef.cn/sites/unicef.org.china/files/2018-10/2012-national-early-learning-development-guidelines.pdf>
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2021). *Professional competence standards for preschool education teacher candidates (trial)*. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A10/s6991/202104/t20210412_525943.html
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. Orion.
- Polat, H., & Özkaya, M. (2023). The effect of problem posing-based active learning activities on problem-solving and posing performance: The case of fractions. *Journal of Pedagogical Research*, 7(1), 67–81. <https://doi.org/10.33902/JPR.202317880>
- Wihlenda, M. (2018). The World Citizen School – A space for self-organized learning of socially engaged student initiatives. *Journal of Higher Education Development*, 13(2), 141–154. <https://doi.org/10.3217/zfhe-13-02/09>
- Xie, J., & Yin, Y. (2022). Preschool teacher candidates' professional identity and learning engagement: The mediating role of learning motivation and the moderating role of training level. *Preschool Education Research*, 6(6), 78–81. <https://doi.org/10.13861/j.cnki.sece.2022.06.006>

DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL DESIGN MODEL USING BLENDED LEARNING AND COLLABORATIVE LEARNING TO IMPROVE MANDARIN PROFICIENCY IN PRC STUDENTS

Biyuan Ma*, Supratra Wanpen and Theerapong Kaewmanee

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: biyuanma6@gmail.com

Received May 15, 2025; Revised August 20, 2025; Accepted August 27, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to create an instructional design model using blended learning and collaborative learning strategies to improve the Mandarin Chinese proficiency of undergraduate students majoring in Primary Education, and 2) to assess the appropriateness of the developed instructional model. This research used a Research and Development (R&D) approach and was conducted in two phases. In Phase 1, data were collected through semi-structured interviews with five Mandarin Chinese experts and five Mandarin Chinese teachers, selected via purposive sampling. Additionally, a questionnaire was distributed to 248 undergraduate students majoring in Primary Education, who had previously studied Mandarin Chinese, to explore their learning problems and needs. Furthermore, 20 students were interviewed using open-ended questions and categorized into three groups based on academic performance: high, medium, and low. The data obtained from both experts and students were analyzed and used to design the preliminary instructional model. In Phase 2, experts who had earned their doctoral degrees and had three years of teaching experience evaluated the model's content validity using a five-point rating scale to assess appropriateness. All of the instruments used were checked for their relevance according to the IOC.

The results were as follows: 1) In the first phase, the biggest obstacles during the instructional process were the differences of language proficiency among students and the lack of instructional tools like speech laboratories. However, students showed a strong interest in education that includes technology. The model included ten components, and three instructional stages: pre-class, in-class, and after-class. 2) In the second phase, the analysis showed that all IOC values were higher than 1.0, and the overall appropriateness score was high, with an average of 4.05. This means that the instructional model development has a strong potential to effectively enhance the Mandarin Chinese proficiency of undergraduate students.

Keywords: Blended learning, Collaborative learning, Mandarin Chinese proficiency, Instructional model, PRC students

Introduction

Mandarin Chinese (Putonghua), the official language of the People's Republic of China (PRC), is extremely important for promoting language unity and fair access to education. Among the many policies released by the Chinese government to systematically promote the use of Putonghua, the National Common Language and Writing System of 2005, and the 14th five-year plan, which emphasizes the need to promote Chinese language in borders and ethnic minority regions to reduce linguistic inequality and improve the quality of education (Xu & Liu, 2023).

Though over 280 million people lack language proficiencies in mandarins, particularly in rural and isolated places, 2022 statistics reveal that more than 80% of the population attains basic production in mandarins (Xu & Liu, 2023). For the future, not having enough proficiency in Mandarin can make it harder to do well in academic performance and move up in society during early childhood education. Dovi (2019) said that better Mandarin language proficiency greatly help reduce the chance of being unemployed. The research used data from the China Labor-Force Dynamics Survey and found that when someone's Mandarin skills improved by one standard deviation, their risk of unemployment dropped by 5%. This benefit was especially noticeable among younger people and those living in urban areas. These results show that being good at a language, working efficiently, and being able to compete in the job market are all connected.

Traditional teacher-centered methods often fail to address the diverse needs and learning styles of today's students, highlighting the urgent need for adaptive, interactive strategies. Blended learning combining online flexibility with in-person support empowers students to learn at their own pace while receiving timely guidance. In parallel, collaborative learning fosters a supportive environment where students engage in teamwork, mutual encouragement, and effective communication (Slavin, 1995). Research by Lai et al. (2023) further confirms that blended collaborative approaches enhance learner motivation and emotional engagement, which are critical to language acquisition.

Therefore, the researcher is interested in designing an instructional model to enhance the Mandarin Chinese proficiency of undergraduate students majoring in Primary Education by applying blended learning and collaborative learning approaches. The study also aims to evaluate the appropriateness of the developed instructional

model to ensure its effective implementation in future Mandarin instruction at the university level.

Research objectives

1. To develop an instructional model using blended learning and collaborative learning to enhance the Mandarin Chinese proficiency of PRC students
2. To evaluate the appropriateness of the developed instructional model.

Literature review

Blended Learning

Language learning has been a successful, flexible, learning-centric strategy that combines online digital tools with private classes. Moore (2013) emphasizes that different learning routes may meet different requirements for students. Kintu et al. (2017) also highlight several factors, including student characteristics, educational design, and successful blended learning. Blended learning approaches have been shown to enhance student engagement, promote learner autonomy, and improve overall learning outcomes when effectively integrated with digital platforms (Sahni, 2019). Therefore, successful implementation depends on an organized curriculum that efficiently combines online and class learning.

Collaborative Learning

Increasing communication knowledge and funding is emphasized by collaborative learning as peer commitment and shared responsibility. This is especially helpful when kids develop trust and language abilities in group problem-solving and discourse. Its efficacy, thus, depends on group dynamics and teacher training. In big or in many different classrooms, teachers can push themselves (Laal & Ghodsi, 2012).

Integration of Blended Learning and Collaborative Learning in the Mandarin Chinese Proficiency

The integration of blended and collaborative learning will help to gain more Mandarin Chinese students, language competencies and intercultural awareness. The blended learning environment provides digital support and flexibility for individual learning, but collaborative group projects allow students to use the target language in a real social environment (Lai et al., 2023). According to Mungizzah and Sriyanto (2023), imitation of real conversation is quite important for enhancing hearing and speaking abilities. Such an approach's efficacy relies on the design of interactive group tasks linked to deliberate digital material absorption.

Conceptual framework

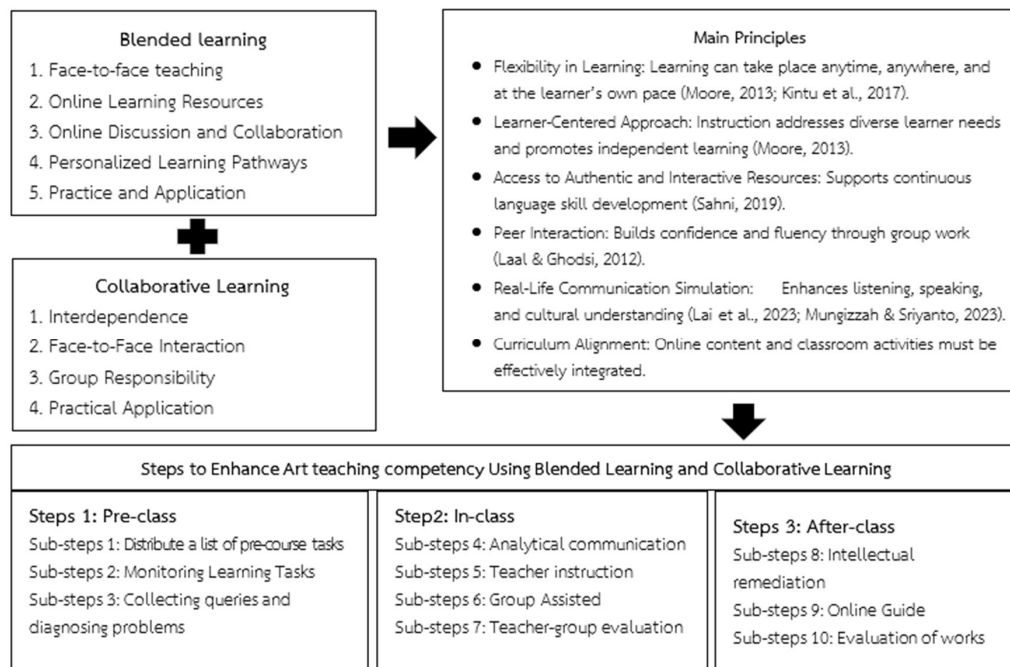

Figure 1 Conceptual framework

Research methodology

Phase 1: Needs Analysis and Preliminary Model Design

Informants: The informants in this phase were divided into four groups: (1) five Mandarin Chinese experts, each with at least 10 years of educational experience; (2) five Mandarin Chinese instructors, each with a minimum of 4 years of teaching experience; (3) 248 undergraduate students majoring in Primary Education at KMCC College who had previously taken a Mandarin Chinese course; and (4) 20 students from the same group, categorized into three subgroups based on academic performance: five high-achieving students, ten average-achieving students, and five low-achieving students.

Instruments: The research instruments consisted of 4 parts:

1. A semi-structured interview form was create for five Mandarin Chinese experts. It includes five open-ended questions focused on the topic “Exploring the Current Situation and Needs for Mandarin Chinese Teaching Model Using the Blended Learning and Collaborative Learning Approaches.” The purpose of this tool is to collect detailed information about the experts’ views on the current state and needs in Mandarin Chinese education.

2. A semi-structured interview form was created for five Mandarin Chinese teachers. It includes ten open-ended questions focused on the topic “Exploring the Current Situation and Needs for Mandarin Chinese Teaching Model Using the Blended Learning and Collaborative Learning Approaches.” The purpose of this tool is to gather detailed insights from the teachers about their views on the current state and needs in Mandarin Chinese education.

3. The questionnaire given to 248 students had 21 questions split into five main categories: 4 questions of basic information, 4 questions of use of blended learning, 3 questions of use of collaborative learning, and 6 questions of learning resources. The goal of this tool was to gather students’ view on how Mandarin Chinese is currently being taught and what their needs are for creating a new instructional model.

4. The researcher conducted semi-structured interviews with 20 students. The interviews consisted of two open-ended questions: (1) What difficulties did you face while learning Mandarin Chinese in this course? and (2) In your opinion, what type of instructional methods or activities would help you improve your Chinese proficiency more effectively? These questions aimed to explore students’ learning difficulties and their preferred instructional approaches for improving Mandarin Chinese proficiency. The qualitative data obtained were analyzed to support the development of an instructional model that truly responds to the actual needs of the learners.

Four instruments were checked by experts to make sure that their content was accurate. For each item, the IOC score for all the instruments together was exactly 1.00, which shows that the content is very valid.

Data Collection: The data collection process in this phase included interviews with five experts and five Mandarin Chinese teachers conducted from September 20th to October 10th, 2024; a survey administered to 248 students from September 20th to October 27th, 2024; and interviews with 20 students, categorized based on academic performance, carried out between September 28th and October 15th, 2024. The data obtained from these sources were analyzed to identify the problems and needs related to Mandarin Chinese learning, which served as the foundation for designing the initial instructional model.

Data Analysis: The study used content analysis on the qualitative data gathered from interviews with five experts, five Mandarin Chinese teachers, and 20 students to identify main problems and learning needs in Mandarin language learning. For the quantitative data from questionnaires filled out by 248 students, descriptive like statistics like mean, standard deviations, and percentages were used. The research tools were checked for appropriateness by calculating the IOC. The tools’ suitability was also determined by looking at the average scores and standard deviations.

Phase 2: Model Validation and Appropriateness Evaluation

Informants: In this phase, the informants were five Mandarin Chinese language experts who were chosen using purposive sampling.

Instruments: In this phase, the research tool used an evaluation form for the instructional model, which created based on the model developed in the first phase. The form used a five-point Likert scale to rate how suitable each part of the instructional model was. The tool was checked for content accuracy, and the IOC scores for each item ranged from 0.80 to 1.00.

Data Collection: Five experts used the evaluation form to review the instructional model and also gave extra comments and suggestions to help improve and refine the model.

Data Analysis: The data from the expert reviews were analyzed using mean and standard deviations to assess how suitable the instructional model was overall. Also, the IOC values were computed to check if the evaluation items were valid in terms of content.

Results

1. Results of Developing an Instructional Model Using Blended Learning and Collaborative Learning to Enhance the Mandarin Chinese Proficiency of PRC Students

The analysis showed that using traditional lectures did not work well in keeping students interested and did not take into account the different needs of each student. Both the experts and teachers suggested using more adaptable teaching methods that focus on interaction and include digital tools in the learning process. The main problems found were trouble with staying certain consonant sounds that have tones, not enough access to technology, and not enough learning materials. Most students, 70% preferred a mix of online and in-person learning, and 85% thought it made them better at using and communicating in the language. Other ideas mentioned were using different types of activities, applying what is learned in real-life situations, working together with classmates, and making learning materials and tools more easily available.

Based on these findings, the researchers created a preliminary instructional model that combines blended learning and collaborative learning approaches to enhance the Mandarin Chinese proficiency. The model is made up of ten components: first, the theoretical foundations, which includes blended learning and collaborative learning; second, the objectives of the model; third, structure of the model; fourth, instructional process; fifth, learning activities; sixth, instructional media and technology;

seventh, the role of the teacher; eighth, the role of the learner; ninth, the assessment guidelines; and tenth, the expected outcomes.

The instructional process was divided into three stages with ten specific sub-steps. In the first stage, pre-class, learners are involved in three activities: (1) giving out a list of tasks to do before the course starts, (2) keeping track of the learners' progress on those tasks, and (3) gathering any questions they have figuring out what problems they might be facing. During the in-class, there are four main activities: communicating through analysis, the teacher giving lessons, working in groups with help from the teacher, and the teacher checking how the groups are doing. After-class, there are three more steps: helping students understand better, offering online support, and checking their work. This system makes use of online tools, and matches the teaching to each student's level to make sure the learning is both flexible and effective.

2. The Evaluation Results of the Appropriateness of the Developed Instructional Model

The initial instructional model was shown to experts to check if it was appropriate. The IOC for each of the ten components ranged from 0.80 to 1.00, showing that the content is very accurate.

The evaluation results, based on a five-point Likert scale, showed an overall average score of 4.05, which suggests a high degree of suitability. The experts also provided recommendations for future improvements. These involved carefully combining group learning to increase student involvement, improving ways to measure student growth through better assessments, and ensuring equal time was spent on using technology, working in groups, and practicing the Chinese language.

The researchers used these suggestions to update the instructional model by fostering on how to properly combine blended learning and collaborative learning approaches that are suitable to early childhood education students. The main changes involved submitting assignments through online platforms, using real-life learning data to help plan lessons, using mobile apps to work on pronunciation, giving instant feedback during grading, and using digital tools for peer and teacher assessments.

In the updated model, the instructional process was organized into three main stages: pre-class, in-class, and after-class. Each stage used digital tools to help make learning more effective, flexible, and tailored to individual needs, creating a more student-focused and adaptable learning environment.

Discussion

1. To develop an instructional model using blended learning and collaborative learning to enhance the Mandarin Chinese proficiency of PRC students

The results showed that using just lecture is not enough to meet the different needs and skill levels of PRC students, which matches up with Piaget (1954) constructivist idea that learning should be focused on the student and based on their experiences. More skilled students wanted tasks that were both interesting and difficulty, whereas students who were less skilled had trouble with the basics, especially with pronunciation and grammar. These insights point to the need for tailed methods and flexible learning routes, as Li (2024) noted, emphasizing how personalized learning can boost student motivation and overall academic performance. More than 85% of students pointed out pronunciation problems, particularly difficulties with tone and consonants, as their main challenges. These results indicate that using technology like pronunciation apps and voice recognition tools in teaching is important, as Sahni (2019) demonstrated that blended learning and digital platforms can significantly enhance student engagement and overall learning outcomes. Moreover, limited access to digital tools and not enough help for teachers were big problems that affect how well students were learning. Teachers and experts said it is important to better train teachers, update the material they use, and make sure students have better access to technology. These suggestions align with the recommendations from Lai et al. (2023), who emphasized the importance of teacher training and strong digital infrastructure for effective carrying out blended and collaborative learning.

The model's three stage teaching process – pre-class, in-class, and after-class – helps students build their understanding through structured and engaging activities. The setup encourages students to take an active role, helps teachers tailor their lessons to different learning needs, and builds communication skills and language ability by having students work together and learn through real-life situations. These principles clearly show the influence of Piaget's constructivist learning theory and are also backed by Jaekel et al. (2022), who started the importance of working together in learning, as well as Pozzi et al. (2023), pointed out how using digital tools can make language learning more effective.

2. To evaluate the appropriateness of the developed instructional model

Five experts evaluated the model and found it to have a strong content validity and overall fit. The IOC scores ranged between 0.80 and 1.00, and the average rating on the Likert scale was 4.05. This shows that the model's components are all in line with what education aims to achieve and what learners actually need. Experts suggested

focusing on improving collaborative learning to boost student involvement, updating ways to assess learning to more accurately measure growth, and maintaining a good mix of using technology, working in groups, and applying Mandarin in real-life situations. These suggestions helped update the model to better support the learning goals of early childhood education students. The main changes involved introducing online tools for assignments, providing instant learning insights, using mobile apps for practicing pronunciation, and implementing digital tools for giving feedback and assessing progress. These changes show how important it is to integrate technology smoothly, as Li (2024) pointed out, since mobile learning tools help improve speaking skills. Also, Lai et al. (2023) supported the idea of using blended learning environments to make language learning more effective.

The revised model keeps its three-stage structure but it is now better supported with customized and adaptable learning tools that are digital in nature. This setup helps make teaching more effective and puts the learner at the center, so students get the right support at every step of their learning cycle.

Body of knowledge

This study offers useful guidance on creating and putting into practice an instructional model that combines blended learning with collaborative learning to improve students' Mandarin Chinese proficiency. This model is structured into three stages based on the class and incorporates digital tools and interactive learning methods. This model focuses on building skills in listening, speaking, and a pronunciation through adaptable learning that works for many different types of learners. It supports group activities, offers tailored feedback, and allows for real-time monitoring of progress. Because of this, it can be used in both standard classroom settings and in online learning platforms, as illustrated in Figure 2.

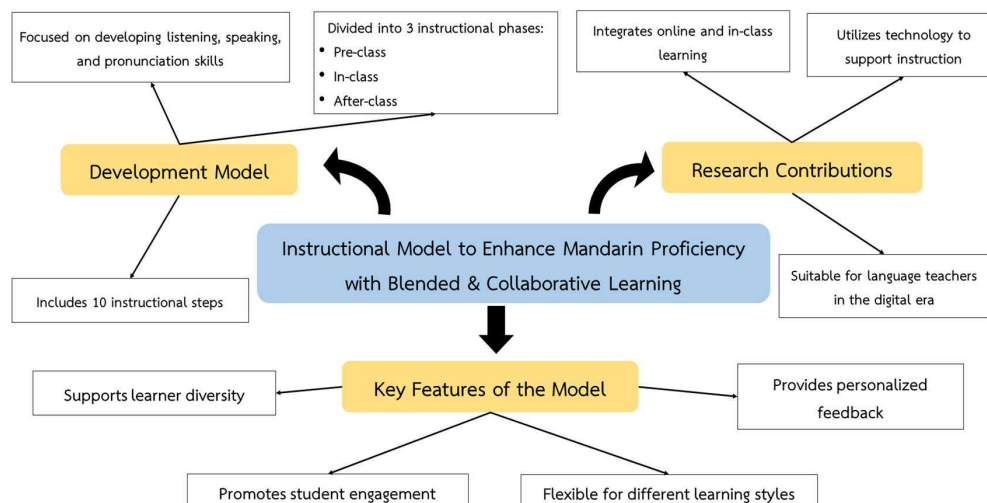

Figure 2 New body of knowledge from the research

Conclusions

1. To develop an instructional model using blended learning and collaborative learning to enhance the Mandarin Chinese proficiency of PRC students

This study found important problems that are impacting how well students from the People's Republic of China are learning Mandarin Chinese, especially when it comes to pronouncing tones correctly, understanding phonics, and staying engaged over time. Traditional lectures did not work well for all students, especially those who struggled more. Teachers, experts, and students all agreed that there is a need for teaching methods that are more adaptable, engaging, and tailored to individual needs. In response, the researchers created an instructional model that combines blended learning with collaborative learning. The model has important components and is split into three main stages: pre-class, in-class, and after-class. Each stage uses digital tools, works with classmates, and provides instant feedback to help teacher tailor their lessons and better develop language proficiency, especially listening and speaking skills.

2. To evaluate the appropriateness of the developed instructional model

The model was reviewed by experts and showed strong content validity (IOC = 0.80-1.00) and appropriate suitability (mean score = 4.05). Experts said that model worked well with what learners needed and the instructional goals. They suggested making the model better by including more group work, using better ways to check

understanding and finding a good mix between using digital tools and doing activities in class. The final model was revised based on the feedbacks to improve flexibility, offer more learning experiences, and better incorporate technological tools. This has led to an instructional framework that adapts to different situations, making it effective for teaching Mandarin Chinese in both online and traditional classroom settings.

Suggestion

From the research results the researcher has suggestions as follows:

1. Suggestion for application

Educational institutions should adopt teaching approach combining blended learning and collaborative learning if they are to improve Mandarin Chinese proficiency efficiently. A significant suggestion is to include digital tools like online quizzes, peer feedback systems, and pronunciation apps into real-time format evaluations. These tools let students track learning progress and change lessons depending on various needs and encourage individualized, group-based learning. Flexible and interesting language courses in pre-class, in-class, and after-class back up these tools.

2. Suggestion for future research

2.1 Future studies should apply and evaluate the instructional model that has been created in real classroom, particularly with elementary school students, to check how well they work in practice and identify where it can be improved.

2.2 To find out which approach or mix produces the most notable learning results in various learner environments, comparative research should be carried out to examine the particular effects of blended learning versus collaborative learning on several facets of Mandarin Chinese proficiency including pronunciation, fluency, and comprehension.

References

- Dovi, M. S. (2019). Does higher language proficiency decrease the probability of unemployment? Evidence from China. *China Economic Review*, 54, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2018.09.009>
- Jaekel, N., Schurig, M., Van Ackern, I., & Ritter, M. (2022). The impact of early foreign language learning on language proficiency development from middle to high school. *System*, 106(4), 102763. <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102763>
- Kintu, M. J., Zhu, C., & Kagambe, E. (2017). Blended learning effectiveness: the relationship between student characteristics, design features and outcomes.

- International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 14(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/s41239-017-0043-4>
- Laal, M., & Ghodsi, S. M. (2012). Benefits of Collaborative Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31, 486-490. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.12.091>
- Lai, X., Lin, G., & Li, Z. (2023). Blended Collaborative Learning for Anti-drug Education in Chinese Secondary Schools: A Case Study. *Proceedings of International Conference of Educational Innovation through Technology (EITT)*, 119-124. <https://www.doi.org/10.1109/eitt61659.2023.00030>.
- Li, R. (2024). Effects of mobile-assisted language learning on foreign language learners' speaking skill development. *Language Learning & Technology*, 28(1), 1-26. <https://hdl.handle.net/10125/73553>
- Li, Y. (2024). Study on the Role and Influence of AI in Personalized Learning for Second Language Acquisition. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 38, 125-131. <https://doi.org/10.54097/wfe3gk31>
- Moore, M. G. (2013). Emerging Practice and Research in Blended Learning. (3rd ed.,). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203803738.ch21>
- Mungizzah, E., & Sriyanto, S. (2023). Collaboration of a STEM-Based Blended Learning Model to Enhance Mathematical Comprehension. *Research and Innovation in Social Science Education Journal*, 1(2), 83-89. <https://doi.org/10.30595/rissej.v1i2.127>
- Piaget, J. (1954). *The Construction of Reality in the Child*. Basic Books.
- Pozzi, F., Manganello, F., & Persico, D. (2023). Collaborative Learning: A Design Challenge for Teachers. *Education Sciences*, 13(4), 331. <https://doi.org/10.3390/educsci13040331>
- Sahni, J. (2019). Does blended learning enhance student engagement? Evidence from higher education. *Journal of e-Learning and Higher Education*, 2019, 121518. <https://doi.org/10.5171/2019.121518>
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory, research, and practice*. Allyn & Bacon.
- Xu, C., & Liu, X. (2023). The economic value of language in China: How important is Mandarin proficiency in the Chinese labor market? A bounding approach. *Labour Economics*, 84, 102393. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2023.102393>

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT
IN THE DIGITAL AGE OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS:
A CASE STUDY OF PETCHABUN PROVINCE

เด่นณรงค์ ธรรมมา

Dennarong Thamma

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

The University of Central Thailand

*Corresponding Author E-mail: dan_3946@hotmail.com

Received April 3, 2025; Revised August 22, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 ตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน เพื่อยืนยันรูปแบบหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ คือการบริหารจัดการคนให้ความสำคัญแก่บุคลากรเน้นความมีคุณค่าในตัวเองเลือกใช้คนให้ถูกกับความถนัดของแต่ละบุคคล ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ คือความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ มาตรฐานทางจริยธรรมนำมาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภายใต้คุณงามความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ คือกำหนดแนวทางและให้ความสำคัญ กับการวางแผนงบประมาณ และดำเนินการจัดทำแผนงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร กำกับควบคุมและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานทุกไตรมาส แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สร้างทักษะความสามารถด้านเทคโนโลยี

คำสำคัญ: ทรัพยากรมนุษย์, ยุคดิจิทัล, ความสำเร็จในการพัฒนา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ปัจจัย

Abstract

This research aimed to 1) study the level of success in human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province, 2) investigate the factors affecting the success of human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province, and 3) study the recommendations for human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province. This research employed a mixed-methods quantitative approach with data collected from a sample of 340 participants and used structural equation modeling analysis with a ready-made statistical program as well as qualitative research with a field study conducted by in-depth interviews with 16 key informants to confirm the model after the quantitative data analysis.

The research results indicate that the success level of human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province is focused on the management of people, giving importance to personnel, emphasizing self-worth, and selecting people who are appropriate based on each individual's abilities. The factors affecting the success of human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province include the importance of government officials acting as good examples and maintaining the image of the government and ethical standards being applied in the work of officials by emphasizing the virtue of government officials. The recommendations for human resource development in the digital age of local administrative organizations in Phetchabun Province are to set guidelines and give importance to budget planning and implementation of plans to enhance capabilities, give importance to personnel development, supervise, monitor and evaluate performance results every quarter, solve problems systematically, and build technological skills.

Keywords: Human Resources, Digital Age, Development Success, Local government organization, factors

บทนำ

การพัฒนาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลตามแนวนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลที่มีความชัดเจน ส่งเสริม เพื่อการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เน้นประเด็นสำคัญให้เห็นถึงการนำเข้าสู่เป้าหมายในการส่งเสริม อุตสาหกรรมและนวัตกรรมการลงทุนนับว่าเป็นประโยชน์ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้รวมถึง การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังคนที่มีขีดความสามารถด้านดิจิทัล

สำหรับประเทศไทยเริ่มพัฒนาเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลตามแนวนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลที่มีความชัดเจนส่งเสริมเพื่อการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เน้นประเด็นสำคัญให้เห็นถึงการนำเข้าสู่เป้าหมายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมการลงทุนนับว่าเป็นประโยชน์ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้รวมไปถึงการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังคนที่มีขีดความสามารถด้านดิจิทัล

จากโครงสร้างหลักกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบการบริหารภารกิจสาธารณะของภาครัฐจากส่วนกลางสู่ระดับท้องถิ่นในระดับตำบล เขตชนบทในทุกภูมิภาค อันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศสามารถจัดทำกิจกรรมหรือบริการสาธารณะต่าง ๆ ภายในเขตของตนเองอย่างเป็นอิสระมีโอกาสเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหา มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตนเอง (Local Self Government) ด้วยเหตุที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกสิ่งใกล้ ๆ ตัว การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเป็น สิ่งจำเป็นรวมถึงภาระงานของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาคนจำนวนมากให้ก้าวทันยุคดิจิทัล แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาอยู่มากมาย

พื้นที่ทุกระดับเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและควรพัฒนาระบบบริการสาธารณะที่เหมาะสมต่อประชาชนผู้รับบริการ มีระบบเทคโนโลยีการบริการแจ้งเตือนภัยที่เหมาะสม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัลนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น เพื่อการตอบสนองความต้องการและสร้างความสุขให้กับประชาชน โดยปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรในองค์กรและผู้ประกอบการท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าเป้าหมายสูงสุดของการบริหารเน้นการแสวงหาความร่วมมือภายในองค์กร เพื่อร่วมกันทำงานเป็นแนวทางปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น (พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และปิยนุช เงินคล้าย, 2540) ผู้วิจัยกำหนดลำดับขั้นตอนตามปัจจัยที่ทำการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำราเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางดังนี้

1. ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (maslow' s hierarchy of needs) (อ้างถึงในศิริวรรณ เสรีรัตน์ 2539) มาสโลว์มองความต้องการของมนุษย์เป็นลักษณะลำดับขั้น ระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และทฤษฎีการจูงใจ ERG ของ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer)

1.1 ทฤษฎีความต้องการ

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (maslow, s hierarchy of needs) (อ้างถึงในศิริวรรณ เสรีรัตน์ 2539) เป็นทฤษฎีมองความต้องการของมนุษย์เป็นลักษณะลำดับขั้น ระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด ผลที่ได้รับเมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

1.2 ทฤษฎีแรงจูงใจ (ERG theory)

ทฤษฎีแรงจูงใจ (ERG theory) ของ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความต้องการที่กำหนดตามลำดับขั้นตอนความต้องการในระดับต่ำและความต้องการในระดับสูงของมาสโลว์

1.3 ทฤษฎีมองมนุษย์ให้เป็นทุนหรือทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) จากการศึกษาของ Hammer and Champy (1994) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนพื้นฐานทฤษฎีทุนมนุษย์ เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด

1.4 แนวคิดการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ได้นำเสนอเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อบริบทของโลกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแทบทุกมิติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ แนวคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ไว้ดังนี้ มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1

ความสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง

จากการศึกษาที่ผ่านมาของ ลิขิต อีระเวคิน (2548) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจเป็นหลักการที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการลดบทบาทของอำนาจส่วนกลางเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินกิจการบางอย่างได้เพื่อประโยชน์

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2546) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปกครองท้องถิ่น กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองซึ่งราชการส่วนกลางได้มอบอำนาจในการปกครองและบริหารกิจการงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

การศึกษาของ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2550) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management = HRM)

การศึกษาที่ผ่านมาของ Milkovich and Boudreau (1991) ได้ทำการศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นขั้นตอนการตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพของคนงานในองค์กร

การศึกษาของ ชุตติกาญจน์ ศรีวิบูลย์ (2557) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวว่า สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1. ระดับมหภาค 2. ระดับจุลภาคหรือในองค์กร

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล

ดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเมื่อองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการใช้ 5G, คลาวด์คอมพิวติ้ง, บิ๊กดาต้า, ปัญญาประดิษฐ์, IoT, บล็อกเชน และเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้กลายเป็นแรงผลักดันและ ส่งเสริมการทำงาน (Yu & Jinajun, 2020) ทำให้องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องเปลี่ยนโมเดลธุรกิจของตนเพื่อควบคุม การเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดที่เกิดจากยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ

การศึกษาของ พลัญญ์ อาริวงศ์ศิลป์ (2567) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากยุคดิจิทัลเป็นการปรับตัวให้ก้าวทันโลก กล่าวว่าทำให้สามารถรับมือกับการทำงานในโลกยุคดิจิทัล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กันดังนี้

1. การศึกษาของ Tataru (2019) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองต่อความต้องการต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2. จากการศึกษาของ Sharma (2020) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการระบุและวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการติดตั้ง e -ระบบทรัพยากรบุคคลในองค์กร กล่าวว่า การทำงานของผู้เล่นธุรกิจขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดในสถานการณ์ปัจจุบัน

3. การศึกษาของพระปลัดสมเกียรติ อัสสุโร และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ ทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การบริหารงานบุคคล การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การรักษานุเคราะห์ การพัฒนาบุคลากร ทักษะ ควบคุม

4. การศึกษาของ พรราวพรวิรัตน์ พงศ์พันธ์ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยี ดิจิทัล HR กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทรัพยากรบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์

5. การศึกษาของ Strohmeie (2022) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ดิจิทัลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนี้จึงขาด “ความชัดเจนทางแนวคิด” ที่จำเป็น

6. การศึกษาของ เรวัต สมบูรณ์ และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลของโรงเรียนเอกชนสร้างแบบจำลอง และ ประเมินรูปแบบการจัดการ

ทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลของโรงเรียน

7. การศึกษาของ Zhang and Chen (2023) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสำรวจการจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลได้อย่างไร

ตัวแปรที่ทำการศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

- การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับงานปัจจุบัน มุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันที

- การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต การศึกษายังคงต้องเกี่ยวกับการทำงานอยู่

- การพัฒนา (Development) เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร

ตัวแปรตาม (dependent Variable) คือ ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปรต้น

คือ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

- การฝึกอบรม (Training)
- การศึกษา (Education)
- การพัฒนา (Development)

ตัวแปรตาม

คือ ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

แผนภาพที่ 1 ตัวแปรที่ทำการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (maslow, s hierarchy of needs) กรอบแนวคิดการศึกษาความต้องการของมนุษย์ เนื่องจากมีผลต่อกระบวนการหาเหตุผลมาทำความเข้าใจกับความต้องการของทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ทฤษฎีแรงจูงใจ (ERG theory) ของ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความต้องการ คือ 1) ความต้องการเพื่อดำรงชีพ 2) ความต้องการด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 3) ความต้องการความเจริญก้าวหน้า และแนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดขึ้นจากการผสมผสาน ได้แก่ 1. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) 2. ทฤษฎีระบบ (System Theory) แนวคิดการจัดการซึ่งมององค์การเป็นระบบตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และ 3. ทฤษฎีจิตวิทยา (Psychological Theory) ที่ต้องเรียนรู้ (ต้องเข้าใจคน) ช่วยอธิบายความสำเร็จขององค์กรที่ใช้เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล ประกอบด้วย

การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) การพัฒนา (Development) นอกจากนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและแนวคิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิจัย พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 128 แห่ง

1.2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิจัย ในเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

1.3. ขอบเขตด้านประชากร และ กลุ่มตัวอย่าง

1.3.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 128 แห่ง จำนวน 384 คน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานละ 3 คน จำนวน 128 แห่ง ได้เท่ากับ 384 คน

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4. ขอบเขตด้านตัวแปร

1.4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4.2 ตัวแปรตาม (dependent Variables) ได้แก่ ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล จังหวัดเพชรบูรณ์

1.5. ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 5 เดือน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
คือ ตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ	คือ ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล จังหวัดเพชรบูรณ์ 3 ด้าน ได้แก่
1) การรับเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงาน	1) การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ
2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์กร	2) การสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงาน
3) ปรับเปลี่ยนกระบวนการใหม่ให้บุคลากรทุกระดับสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีได้	3) วิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจ แก้ไขปัญหา

แผนภาพที่ 2 ขอบเขตการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

แบบสอบถามคำถาม (คัดกรอง) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุราชการ ตำแหน่งงาน หน่วยงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

2) ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) วิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา 2) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

2.2 เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi – structured interview) เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รวมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (non-participate observation)

2.2.1. การสร้างแบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ได้ใช้แนวคำถามบางส่วนจากแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณมาประกอบความสำเร็จในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลกำหนดการสัมภาษณ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมมีความสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล

2.2.2. การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

2.2.2.1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์

2.2.2.2. จัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้พัฒนาขึ้น โดยสร้างตัวชี้วัดเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด 30 ตัวชี้วัด ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์

2.2.2.3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

2.2.2.4. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรง (Validity) และด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

2.2.3.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งปรับปรุงและสร้างจากการ ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย โดยการปรับปรุงแบบสอบถาม ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานมาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (index of congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาทดลองใช้ผลการวิเคราะห์คำถามแต่ละข้อ

2.2.3.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่นจากแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เป็นการทดลอง (try out) กับตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดใกล้เคียง ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามระบบอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 30 ชุด ประสานงานหลังจากได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับจำนวน 22 ชุด คิดเป็นร้อยละ 73 หาค่าความเชื่อมั่นได้ร้อยละ 70 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า แบบสอบถามตอบกลับมา 340 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกจำนวน 512 ชุด อัตราการตอบกลับ (Response rate) คิดเป็นร้อยละ 66 จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสัมพันธ์ในแต่ละข้อคำถาม (Item -total correlation) และหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ควรมีค่ามากกว่า 0.70

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามออนไลน์ถึง

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ
- 3) ข้าราชการประจำ และ
- 4) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 512 ชุด

2. หากแบบสอบถามชุดใดไม่สามารถส่งไปถึงกลุ่มตัวอย่างได้ ผู้วิจัยโทรประสานกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์ ครั้งที่สอง

3. แบบสอบถามออนไลน์ตอบกลับ 340 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกจำนวน 512 ชุด อัตราการตอบกลับ (Response rate) คิดเป็นร้อยละ 66 จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสัมพันธ์ในแต่ละข้อคำถาม (Item -total correlation) และหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ครวมีค่ามากกว่า 0.70

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. การบริหารงานจะยึดถือกฎข้อบังคับและระเบียบที่วางไว้เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจเมื่อเผชิญกับปัญหาที่นานๆ เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆการยกเว้นกฎข้อบังคับ เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษจะต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ หรือผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไป

2. ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีส่วนร่วม ในการวางแผนด้วยและหลักการบริหารที่มองตัวบุคคลในแง่ดี โดยถือว่าคนทำงานได้ดีย่อเกิดจากความรับผิดชอบของตัวเอง

3. การบริหารคนโดยได้ให้ความสำคัญแก่บุคลากรในการทำงาน ความมีคุณค่าในตัวเองนำคุณสมบัติที่ดีและไม่ดีอยู่ในตัวจะต้องเลือกใช้ให้ถูกกับความถนัดหรือในส่วนดีมาใช้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. การวางแผนการพัฒนา และการควบคุมกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเชิงระบบ มีผลต่อสมาชิกทุกคนในองค์กร และควบคุมอย่างใกล้ชิด

2. เพิ่มความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานตรงกับสภาพการทำงานจริง

3. การเตรียมบุคลากรเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่ง ทำงานในหน้าที่ใหม่ เช่น การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในยุคดิจิทัล

ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. ระดับบุคคล การเรียนรู้เทคนิค วิธีการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล และพัฒนาทัศนคติค่าบุคลิกภาพ ให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

2. ระดับกลุ่ม เพิ่มผลผลิตเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ลดความขัดแย้งภายในกลุ่ม

3. ระดับองค์กร การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และลดอัตราการเข้าออกงานมีมาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่างได้รับอิทธิพลรวมจากปัจจัยการจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์มาตรฐานความสำเร็จของระบบบริหารทรัพยากรที่ส่วนราชการต้องบรรลุ

1 ความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์ ขนาดกำลังคนและสมรรถนะที่เหมาะสมกับการบรรลุภารกิจ รักษากลุ่มข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานที่มีทักษะหรือสมรรถนะสูง

2 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการมีเครื่องมือรองรับในการพัฒนานวัตกรรมนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกิจกรรมสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง ทันสมัยมาช่วยประกอบการตัดสินใจให้รวดเร็วมีประสิทธิภาพ

3 ข้าราชการและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจต่อนโยบาย แผนงาน โครงการ และมาตรการด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของส่วนราชการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม

4 ความพร้อมรับผิด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมุ่งหวังให้นำความรู้ด้านดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงาน

5 คุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีการปรับปรุง และการสร้างบริการใหม่ตามแผนงาน โครงการและมาตรการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการ และบุคลากรภาครัฐมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานระบบงาน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและทำงานบนหลักคุณธรรม ควรจะต้องสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่วัฒนธรรมองค์กรในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มาอภิปรายเพื่อให้ง่ายต่อการอภิปรายผล ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) อภิปรายผลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน 2) อภิปรายผลในส่วนทดสอบสมมติฐานโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. อภิปรายผลเชิงยืนยันตามวัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐสามารถนำเอาเทคโนโลยีเหล่านั้นมาปรับใช้กับการให้บริการประชาชนการบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นซึ่งจะทำให้รูปแบบการทำงานการให้บริการ และการดำเนินการ

ต่าง ๆ ของภาครัฐ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือมีความเป็นรัฐบาลดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาพบว่า การกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น องค์กรของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นย่อมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎร ในท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน

เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ การประกาศใช้ และการแก้ไขปรับปรุงนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัล

2. อภิปรายผลในส่วนทดสอบสมมติฐาน

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 แผนนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลมุ่งส่งเสริมเพื่อการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี ดิจิทัลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดหลักการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น มาตรา 281 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

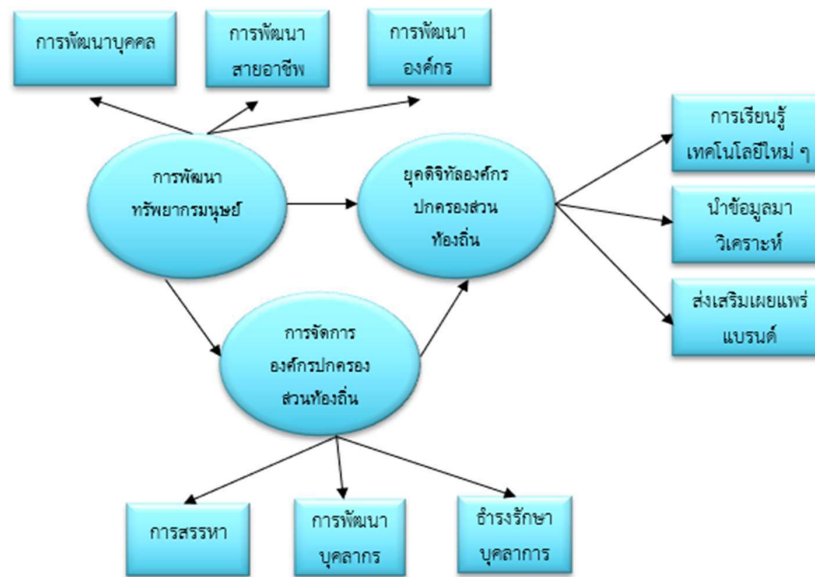
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล เป็นการปรับตัวของพนักงานให้ก้าวทันโลก สามารถรับมือกับการทำงานในโลกยุคดิจิทัล

การจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะ ที่ผ่านมาของ Meyer and Rowan (1977) กล่าวถึง เหตุผลที่องค์กรต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนำประสิทธิภาพที่มีอยู่ภายในองค์กรไปสู่สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง บรรทัดฐานที่เป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมกับอุดมการณ์ขององค์กรมีวิธีการสื่อสารที่จะทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. ระดับบุคคล การเรียนรู้เทคนิค วิธีการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล และพัฒนาทัศนคติ บุคลิกภาพ ให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน
2. ระดับกลุ่ม เพิ่มผลผลิตเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ลดความขัดแย้ง ภายในกลุ่ม
3. ระดับองค์กร การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และลดอัตราการเข้าออกงานมีมาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ความสำเร็จของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้

1. การบริหารงานจะยึดถือกฎข้อบังคับและระเบียบที่วางไว้เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจ เมื่อเผชิญกับปัญหาที่นานๆ เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆการยกเว้นกฎข้อบังคับ เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษจะต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ หรือผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไป
2. ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีส่วนร่วม ในการวางแผนด้วยและหลักการบริหารที่มองตัวบุคคลในแง่ดี โดยถือว่าคนทำงานได้ดีย่อมเกิดจากความรับผิดชอบของตัวเอง
3. การบริหารคนโดยได้ให้ความสำคัญแก่บุคลากรในการทำงาน ความมีคุณค่าในตัวเองนำคุณสมบัติที่ดีและไม่ดีอยู่ในตัวจะต้องเลือกใช้ให้ถูกกับความถนัดหรือในส่วนดีมาใช้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัลพบว่าองค์ประกอบของความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. การวางแผนการพัฒนา และการควบคุมกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเชิงระบบ มีผลต่อสมาชิกทุกคนในองค์กร และควบคุมอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารงานที่ใช้นำมาสั่งงานตามสายบังคับบัญชาเริ่มจากข้างบนลงมามีค่า
2. เพิ่มความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานตรงกับสภาพการทำงานจริง
3. การเตรียมบุคลากรเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่ง ทำงานในหน้าที่ใหม่ เช่น การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการ

ขององค์กรในยุคดิจิทัล

ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. ระดับบุคคล การเรียนรู้เทคนิค วิธีการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัล และพัฒนาทัศนคติ บุคลิกภาพ ให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน
2. ระดับกลุ่ม เพิ่มผลผลิตเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ลดความขัดแย้ง ภายในกลุ่ม
3. ระดับองค์กร การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และลดอัตราการเข้าออกงานมีมาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการกำหนดแนวทางและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วยเครื่องมือเชิงนวัตกรรม การสร้างช่องทางการสื่อสารข้อมูล การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผลในทุกไตรมาส
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ วางงบประมาณในการพัฒนาระดับขีดความสามารถ มีการสำรวจความต้องการพัฒนา กำหนดแนวทางเพื่อนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์ในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรวมไปถึงการปรับทัศนคติในการปรับตัวเข้าสู่การทำงานในยุคดิจิทัล

2. ในการนำผลวิจัยไปใช้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ การวางแผนอัตรากำลังคนเพิ่มบุคลากรในเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรทันสมัย ส่งเสริมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามขนาด และเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ควรทำการศึกษาลักษณะเดียวกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิภาณูจน์ ศรีวิบูลย์. (2557). *หลักบริหารพัฒนาทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ดร.เพชรสำนักพิมพ์ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2546). *บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการปกครองท้องที่*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย. (2540). *การบริหารงานส่วนท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พลัญญ์ อาริวงศ์ศิลป์. (2567). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากยุคการบริหารงานบุคคลสู่ยุคดิจิทัล. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(1), 347-356. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/267383/182784>

- พระปลัดสมเกียรติ อัสสุโร, พระปลัดสมเกียรติ อัสสุโร, อินตา ศิริวรรณ และระวีง เรืองสังข์. (2564). การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 9(1), 71-84. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jgsnsbc-journal/article/view/249125/168152>
- พรพรพรพรพรพรพร พรพรพรพร, ภัททิราภรณ์ คำยัง, ศุภลักษณ์ ภาวันนา, กานดา ไสยรัตน์ และรัตนา สีดี. (2565). เทคโนโลยีดิจิทัล HR กับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานทรัพยากรบุคคล. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 4(4), 27-40. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/259381/174549>
- เรวัต สมบูรณ์, ขวนคิด มะเสนา และนเรศ ชันชะรี. (2566). รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลยุคดิจิทัลในโรงเรียนเอกชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), 262-275. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/258264>
- ลิขิต ธีระเวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองของไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). *องค์การและการจัดการ*. พัฒนาศึกษา.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- Maslow. (2024, April 2). *proposed that human beings possess two sets of needs. This five-stage model deficiency needs and growth needs*. Verwell mind. <https://www.verywellmind.com/what-is-maslows-hierarchy-of-needs-4136760>
- Hammer, M. H., & Champy, J. C. (1994). *Reengineering the Corporation*. In London: Donna Sammons Carpenter, Maurice Coyle, & Abby Solomon (Eds.), *National bestseller*. HarperCollins Publishers Ltd.
- Meyer, J., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340-363.
- Milkovich, G. T., & Boudreau, J. W. (1996). *Human Resource Management* (7th ed.). Richard D. Irwin
- Yu, Z., & Jlnajun, N. (2020, September 6). *How to achieve HRM digital transformation*. China Comerstone Insights. https://www.sohu.com/a/400600846_343325
- Tataru, C. (2019). Human Resources in the Digital Age. A Manager's Realities and Perspectives. *Faculty of Management, Academy of Economic Studies, Bucharest, Romania*, 20(4), 473-480. <https://ideas.repec.org/a/rom/rmcimn/v20y2019i4p473-480.html>
- Shama, N. (2020). HUMAN RESOURCES IN THE DIGITAL AGE (Issues impact and challenges of e-HR in the Indian Scenario). *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 29(2), 2632-2638.
- Strohmeie, S. (2022). Digital human resource management: A conceptual clarification. *German Journal of Human Resource Management*, 34(1), 1-21. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2397002220921131>
- Zhang, J., & Chen, Z. (2024). Exploring Human Resource Management Digital Transformation in the Digital Age. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(1), 1482-1498. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01214-y>

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF MONKS AS MISSIONARIES IN MODERN SOCIETY IN SATTAHIP DISTRICT, CHONBURI

พระครูปลัดวินัย ธีรปัญญา*, พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป และพระมหาศุภวัฒน์ ฐานวุฑโฒ

Phrakru Paladwinai Theerapanyo, Phramaha* Phrajaronphong Dhamma treepo
and Phramaha Supawat Thanavuddho

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanyasridvaravadi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: yodkung17040@gmail.com

Received April 9, 2025; Revised August 8, 2025; Accepted August 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดอบรมและถอดบทเรียน 18 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบทโดยใช้เทคนิคแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่เป็นการส่งเสริมศรัทธาและคุณธรรมที่แข่งขันกับยุคดิจิทัลที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลจึงมีความท้าทายจากการบิดเบือนข้อมูล หลักธรรมจะช่วยให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีสติและนำเสนอข้อมูลได้ถูกต้อง 2) พระสงฆ์นักเผยแผ่ในสัตหีบได้พัฒนาทักษะในการใช้ Facebook, YouTube, และ TikTok เผยแผ่ธรรมะเชื่อมโยงหลักธรรมกับสังคมเพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ สร้างการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจตอบโจทย์ปัญหาสังคม ส่งเสริมความสามัคคีและพัฒนาท้องถิ่นผ่านกิจกรรมคุณธรรม พร้อมประยุกต์แนวคิดเมตตาธรรมเพื่อสร้างความยั่งยืน 3) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสัตหีบใช้รูปแบบ Up Skill ต่อยอดอดีต เรียนรู้และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ Re Skill ปรับปัจจุบัน เสริมทักษะในการประยุกต์ธรรมะในชีวิตประจำวันของประชาชน New Skill สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาแบบอินเทอร์แอคทีฟและมัลติมีเดีย

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาศักยภาพ, พระสงฆ์นักเผยแผ่, สังคมยุคใหม่, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This article aimed to 1) study the potential of monks as missionaries in modern society in Sattahip District, Chonburi Province, 2) to develop the potential of monks as missionaries in modern society in Sattahip District, Chonburi Province, and 3) to present a model for developing the potential of monks as missionaries in modern society in

Sattahip District, Chonburi Province, using participatory action research methodology. Data were collected through in-depth interviews, training, and lessons learned from 18 monks/persons. Content analysis was conducted with contextualization using the technique of triangulation. The research results indicated the following: 1) The potential of monks as missionaries in modern society is to promote faith and morality that competes with the digital age that uses online platforms, thereby causing the dissemination of the Dharma in the digital age to be challenging due to distorted information. In contrast, Dharma principles will facilitate the mindful use of technology and the presentation of correct information. 2) Monks as missionaries in Sattahip have developed skills in the use of Facebook, YouTube, and TikTok to disseminate the Dharma by linking Dharma principles with society to reach the new generations and creating easy-to-understand and interesting communication that addresses social issues, promotes unity, and develops the locality through moral activities and applying the concept of loving-kindness to create sustainability. 3) The model for developing the potential of monks as missionaries in Sattahip used an Upskill model to build on the past in order to learn and practice skills in using technology and online media, a Reskill model to adjust to the present and enhance people's skills in applying the Dharma to their daily lives, and a New Skill model to create new value in the future by using AI and data analysis to create interactive content and multimedia.

Keywords: Model, Potential Development, Missionary Monks, Modern Society, Chonburi Province

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้นพระสงฆ์สาวกก็ยังคงอยู่ในประเทศอินเดีย (ชมพูทวีป) เท่านั้นยังไม่มีพระสงฆ์สาวกไปประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศอื่น ๆ จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ทรงกระทำตติยสังคายนาหรือการสังคายนาครั้งที่ 3 โดยอาราธนา พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน พระองค์เป็นประธานผู้อุปถัมภ์ มีการคัดเลือกพระสงฆ์ แบ่งออกเป็นสาย ๆ (9 สาย) ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ ประมาณ พ.ศ. 303 มีหลักฐานปรากฏว่า พระโสณเถระและพระอุตตรเถระได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิประเทศจนเป็นที่แพร่หลาย และเนื่องจากในชาดกกล่าวว่าสุวรรณภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของอินเดีย (ชมพูทวีป) เมื่อพิจารณาจากแผนที่โลกจึงน่าจะสันนิษฐานได้ต่อไปว่า สุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่เป็นแผ่นดินใหญ่ ส่วนสุวรรณทวีป คือ เกาะที่อยู่ติดกับสุวรรณภูมิ และเนื่องจากในอรรถกถาชาดกกล่าวว่า สุวรรณภูมิอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของอินเดีย จากแผนที่โลก สุวรรณภูมิในส่วนที่เป็นแผ่นดิน ได้แก่ ประเทศพม่า ลาว ไทย กัมพูชา ส่วนสุวรรณทวีปซึ่งเป็นเกาะ น่าจะได้แก่ เกาะชวา สุมาตราหรืออินโดนีเซีย ตลอดจนฟิลิปปินส์ (มานพ นักการเรือน, 2564) หลักการเผยแผ่เนื้อหาพุทธธรรมมีแนวทางที่เป็นระบบและเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มจากการสอนจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เช่น การนำทุกข์ซึ่งเห็นได้ง่าย

มากล่าวก่อน เพื่อค่อย ๆ เชื่อมโยงสู่หลักอริยสัจ 4 ต่อมาใช้วิธีสอนแบบลำดับจากเรื่องที่ผู้ฟังเข้าใจไปสู่เรื่องที่ลึกซึ้ง เช่น อนุพัพพิกถาและไตรสิกขา การสอนยังใช้อุปกรณ์เสริม เช่น การยกตัวอย่างหรือพาผู้ฟังเห็นภาพจริง เพื่อให้เกิดศรัทธา นอกจากนี้ ยังยึดหลักสอนตรงจุด ไม่วกวน สอนเท่าที่จำเป็น มีเหตุมีผลตรงตามได้ และมุ่งเนื้อหาที่มีคุณค่าต่อชีวิตผู้ฟังอย่างแท้จริง (ปณณพวงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร, 2566)

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองควบคู่กับพัฒนาการของราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรทวารวดีเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน โดยประชาชนได้ยอมรับพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาหลักของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสนาประจำอาณาจักร หรือเป็นศาสนาประจำชาติของไทยตลอดมา หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับทุกมิติของสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ส่งผลให้พุทธธรรมได้รับการหล่อหลอมเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมในแต่ละภูมิภาค จนเกิดเป็นระบบความเชื่อและแบบแผนการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะของไทย ซึ่งสะท้อนความกลมกลืนของศาสนากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และก่อให้เกิดลักษณะพิเศษที่โดดเด่นในแต่ละพื้นที่ ภายใต้กรอบของพระพุทธศาสนาแบบไทย อันเป็นพลังทางจิตวิญญาณที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของคนไทยให้มีจิตใจกว้างขวาง ร่าเริงแจ่มใส เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และแสดงออกถึงความเป็นกัลยาณมิตร สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข คุณลักษณะเหล่านี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างชาติให้ความชื่นชมและขนานนามประเทศไทยว่าเป็น “สยามเมืองยิ้ม” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” (สมบุญ วัฒน และคณะ, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในประเด็นแนวคิด ทฤษฎีทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่หลักธรรมและความเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ทราบถึงบทบาทพระสงฆ์นักเผยแผ่การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ พร้อมเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้น ศักยภาพ (Potential) หมายถึง ความสามารถ (Ability) และขีดความสามารถ (Capacity) ที่บุคคลสามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมถึงความพร้อมด้านทักษะ ความรู้ และ

โอกาสในการแสดงออก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาและเพิ่มสมรรถภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินกิจกรรมหรือหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปริยานันท์ โพธิ์ศิริวัฒน์ และคณะ, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการนำเอาหลักธรรมคำสอน อันประเสริฐอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์แห่งปัญญาตรัสรู้ มาเผยแพร่ให้ประชาชนได้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณธรรม ศีลธรรม ความเมตตา และความสงบสุขในระดับบุคคลและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต กระบวนการดังกล่าวอาศัยการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น โดยยึดตามอุดมคติ หลักการ และวิธีการที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสืบต่อพระพุทธศาสนา การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายอย่างทั่วถึงและเกิดผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องอาศัยผู้สื่อสารที่มีทักษะและความเข้าใจในหลักการสื่อสารอย่างเหมาะสม แม้จะนำเสนอเนื้อหาธรรมะเดียวกัน แต่หากวิธีการถ่ายทอดแตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อระดับความเลื่อมใสศรัทธาและการน้อมนำไปปฏิบัติของผู้ฟัง ดังนั้น การสื่อสารจึงควรยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การนำเสนอเนื้อหาอย่างชัดเจน (2) การโน้มน้าวจิตใจด้วยเมตตาและปัญญา (3) การแนะนำแนวทางปฏิบัติ (4) การตอบข้อสงสัยของผู้ฟังอย่างมีเหตุผล และ (5) การสร้างสัมพันธภาพด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดผลอย่างยั่งยืน (องอาจ เขียวงามดี และพระสุทธิสารเมธี, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแสดงให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติ และสามารถนำหลักพุทธธรรมที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการเผยแผ่นั้น ต้องยึดหลักพุทธวิธีในการสอน 4 ประการ ดังนี้ 1. สันติสนทนา ได้แก่ การชี้แจงเรื่องที่สอนให้เห็นชัด แยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนผู้ฟังเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง 2. สมาทปนา ได้แก่ การจงใจให้น้อมนำเอาไปปฏิบัติเป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้เข้าใจในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่ต้องฝึกฝนจนยอมรับนำไปปฏิบัติให้เกิดศรัทธา จงใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3. สมุตเตชนา ได้แก่ การสร้างความอาจหาญกล้ากล้าปลุกเร้าจิตใจให้กระตือรือร้นเกิดอุตสาหะให้บรรลุเป้าหมายเมื่อลงมือปฏิบัติก็สามารถทำได้ปฏิบัติได้ เร้าใจให้อาจหาญกล้ากล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ 4. สัมปหังสนา ได้แก่ การปลุกปลอบใจให้สดชื่นร่าเริงบำรุงจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบานเห็นคุณประโยชน์ในการปฏิบัติทำให้มีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจในธรรมปลุกปลอบใจผู้ที่มีความทุกข์สิ้นหวังให้คลายทุกข์เกิดความหวังในชีวิตไม่ท้อแท้ (พระโสภณวิชราที (อาทิตย์ อดุลเวที) และคณะ, 2566)

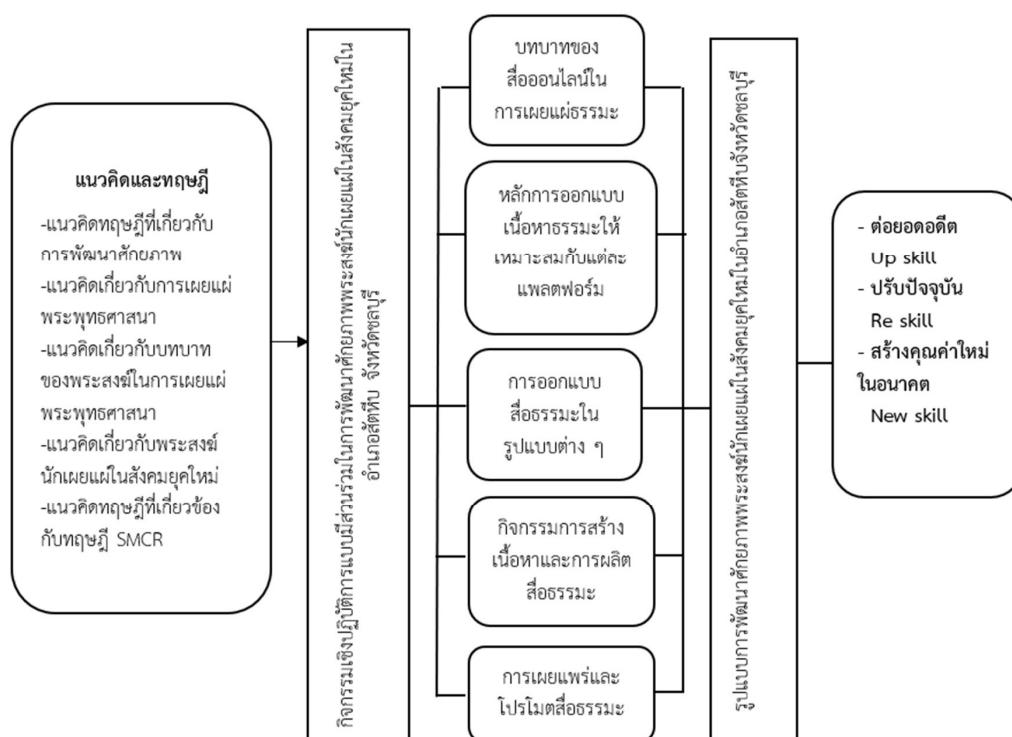
แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคดิจิทัล การสื่อสารได้พัฒนาเข้าสู่ระบบเครือข่ายไร้พรมแดนอย่างอินเทอร์เน็ตซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้คนในวงกว้างอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้สื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทมากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือธรรมะ ยังคงมีความสำคัญเนื่องจากสามารถให้ประโยชน์สูงในต้นทุนที่ประหยัด เป็นแหล่งข้อมูลที่ตรวจสอบและอ้างอิงได้ และเหมาะสำหรับการจัดเก็บระยะยาวในเชิงวิชาการ ในด้านการเผยแผ่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต แม้จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว แต่ก็มีข้อท้าทาย เช่น ความเข้าใจผิดของสาธารณชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยี และความเสี่ยงจากการใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีที่คณะสงฆ์จะต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรกำกับดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริม

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม มีคุณธรรม และอยู่ภายใต้กรอบวินัยสงฆ์ ทั้งนี้ แนวโน้มของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเว็บไซต์ของวัดกำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงควรสนับสนุนและกำกับอย่างเป็นระบบเพื่อรักษาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารธรรมที่เผยแผ่ (ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร, 2566) พระสงฆ์นักเผยแผ่ต้องเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นการพัฒนาการด้านการจัดการข้อมูล ตั้งแต่การรับข้อมูลเพื่อนำมาจัดเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ ลดความซับซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล มีความสะดวกรวดเร็วในการค้นข้อมูลมาใช้งาน กำหนดสิทธิผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลในระบบ และจะปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลไปตามกระแสการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้างแต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่าอาจจะไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีองค์กรสนับสนุน ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่าง ๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ จากการทบทวนเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย แผนภูมิ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์

จากแผนภาพที่ 1 การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี เป็นการนำระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.2564 มาใช้ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ และทฤษฎี SMCR สู่การกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้ การสรรหาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จากนั้นลงพื้นที่ทำการสำรวจในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี และออกแบบกิจกรรม นำสู่การการเผยแผ่และโปรโมตสื่อธรรมะ และการจัดสนทนาเพื่อพัฒนากิจกรรม จัดกิจกรรมการสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย โดยออกแบบเนื้อหาธรรมะให้เหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม แล้วกลับมาถอดบทเรียนถึงความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research-PAR) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ระยะเตรียมการ ผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย ภาศิเครือข่ายและกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มชาวบ้านเพื่อสร้างความคุ้นเคย และชี้แจงแผนการทำงาน โดยใช้เทคนิค Participatory workshop ทั้งนี้ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ โดยผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ องค์ความรู้ที่ใช้เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) คือ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนักเรียน จำนวน 18 รูป/คน

2. ระยะการวางแผน มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการวิจัย โดยใช้เทคนิค AIC ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรม ประกอบด้วย การจัดประชุมกลุ่มพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี โดยการออกแบบเป็นกิจกรรมการสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่สอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน และคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

3. ระยะการปฏิบัติตามแผนมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี มีกิจกรรมการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1) กิจกรรมการจัดประชุมกลุ่ม นำเสนอวัตถุประสงค์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ การสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลนาจอมเทียน จำนวน 2 รูป กลุ่ม พระนักเผยแผ่ในตำบลบางเสร่ จำนวน 2 รูป กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลพลูตาหลวง จำนวน 2 รูป กลุ่มพระนักเผยแผ่ในตำบลสตึก จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน และกลุ่มผู้มีเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน

2) กิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ ขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินการวิจัยต่อสาธารณะชนประกอบด้วย กิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม “การสร้างสื่อธรรมะผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย”

4. ระยะเวลาสังเกตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มพระสงฆ์ เครื่องมือ ที่ใช้ คือ เทคนิค AIC

5. ระยะเวลาสะท้อนผล มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนในการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และเป็นการนำเสนอข้อมูลป้อนกลับสู่กลุ่มเป้าหมาย และชุมชนโดยการสะท้อนผลในเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนบนรากฐานการเกื้อกูลต่อกัน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำผลการสะท้อนกลับไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป และเป็นการสะท้อนถึงผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นตลอดกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ แบบสัมภาษณ์ โดยไม่กำหนด โครงสร้างในข้อคำถาม เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงกำหนดให้ตัวผู้วิจัยเอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย นอกจากตัวผู้วิจัยเองผู้วิจัยก็ยังเลือกใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น บันทึกภาคสนาม ของผู้วิจัยที่ได้ทำการบันทึกระหว่างการสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการ จัดเก็บข้อมูลทุกระยะของการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการ

ผู้วิจัยได้เริ่มรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระยะการเตรียมการเพื่อสำรวจ แนวทางการวิจัย แหล่งข้อมูล สอบถามรายชื่อและตำแหน่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเตรียมความพร้อมให้สามารถ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ที่โครงการได้รับการอนุมัติ ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมใน การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ เทคนิคการจัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยและเก็บ รวบรวมข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วม ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและ การบันทึกข้อมูลจากกระบวนการทำกิจกรรม ตามกรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิค 5C ดังนี้

1. Concept (แนวคิดหลัก) วิเคราะห์ถึงแนวคิดหลักหรือเจตนารมณ์ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ ธรรมะ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมยุคใหม่ ความเชื่อที่มีต่อการเผยแผ่ธรรมะ ผ่านสื่อ ทศนคติต่อการปรับวิธีการสื่อสารให้ทันสมัย

2. Content (เนื้อหา) วิเคราะห์ถึงลักษณะของสารธรรมะที่ใช้ในการเผยแผ่ เช่น ความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย ความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน หรือคนทำงาน การเลือกใช้หัวข้อ ธรรมะที่เชื่อมโยงกับปัญหาชีวิตจริง

3. Context (บริบทของผู้เผยแผ่และกลุ่มเป้าหมาย) วิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อ การสื่อสาร เช่น ลักษณะของพระสงฆ์ เช่น อายุ ประสบการณ์ ทักษะด้านเทคโนโลยี ลักษณะของผู้รับ สาร เช่น วัย ความคุ้นเคยกับธรรมะ พฤติกรรมการเสพสื่อ สภาพแวดล้อมของวัดหรือชุมชน เช่น ชนบท vs เมือง

4. Communication (กระบวนการสื่อสาร) วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของพระสงฆ์ เช่น วิธีการสื่อสาร (เทศนา, คลิปสั้น, โพสต์เฟสบุ๊ก ฯลฯ) การใช้ภาษา ภาพ เสียง หรือวิดีโอ การตอบสนองกลับของผู้ฟัง เช่น ความเข้าใจ ความสนใจ การมีส่วนร่วม

5. Community (ชุมชนและการขยายผล) วิเคราะห์ถึงผลกระทบและการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ชุมชนเข้าใจธรรมะมากขึ้นหรือไม่ ชุมชนมีการต่อยอดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะอย่างไร พระสงฆ์สามารถใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนได้หรือไม่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือหลักในการประเมินศักยภาพของพระสงฆ์ ทั้งด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมร่วมสมัย ผ่านการใช้แบบสอบถาม การสนทนา และกิจกรรมกลุ่มที่จำลองสถานการณ์จริง เช่น การแสดงธรรมผ่านโซเชียลมีเดีย และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างเนื้อหาธรรมะ ผู้วิจัยได้สังเกตและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดเห็นเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา ผลการประเมินพบว่าพระสงฆ์มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะแบบดั้งเดิม ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนา โดยเน้นการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี เป็นการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน โดยพัฒนาความรู้ 3 ด้าน คือ 1. พัฒนาด้านความรู้ความสามารถ มุ่งเน้นให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสตึกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประชากร พระสงฆ์ควรได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาพระไตรปิฎก วิชาการด้านพุทธปรัชญา พุทธจิตวิทยา ตลอดจนองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเสริมศักยภาพในการเป็นผู้นำทางธรรมที่มีคุณภาพ 2. พัฒนาด้านทักษะการเผยแผ่ธรรม ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ การเผยแผ่ธรรมะไม่จำกัดเฉพาะการแสดงธรรมในวัดหรือชุมชนอีกต่อไป พระสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย การถ่ายทอดสดผ่าน Facebook หรือ YouTube การออกแบบสื่อธรรมะในรูปแบบดิจิทัล ตลอดจนการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งมีรูปแบบการรับสารที่ต่างกัน การเสริมสร้างทักษะเหล่านี้จะทำให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงคนในทุกกลุ่ม 3. การตอบสนองต่อปัญหาสังคมในยุคใหม่ โดยเฉพาะในด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามหลักธรรม เช่น การแก้ไขปัญหาครอบครัว ความเครียดในชีวิตประจำวัน และปัญหาเศรษฐกิจ ด้วยการนำหลักธรรม เช่น สติ สมาธิ และปัญญา มาช่วยในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ทำให้ประชาชนที่รับฟังเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตจริง

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จากการจัดอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนตนเองของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์เพื่อให้สามารถเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการเสริมสร้างทักษะเดิม การปรับเปลี่ยนทักษะให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และการพัฒนาทักษะใหม่เพื่อตอบสนองต่อบริบทสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับแผนแม่บท การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ.2566 – 2580 ในแผนปฏิบัติการที่ 2: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวิถีใหม่ วิถีถัดไป และวิถีแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตอย่างเท่าทัน บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” การ Up Skill เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคนิคการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาการแสดงธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้สื่อพื้นฐานอย่าง Facebook หรือ YouTube ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (2) “ปรับปัจจุบัน” การ Re Skill ช่วยปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาทักษะใหม่ที่เป็นต่อการเผยแผ่ธรรมะในยุคปัจจุบัน เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสมัยใหม่ การให้คำปรึกษาทางจิตใจที่เหมาะสมกับยุคสมัย และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับปัญหาสังคมร่วมสมัย และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” และ New Skill เป็นการเรียนรู้ทักษะใหม่ที่เป็นในการสร้างสื่อธรรมะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวางแผนเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากิจกรรมอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอ “Up Skill - Re Skill - New Skill Model” เป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยรูปแบบ “Up Skill - Re Skill - New Skill Model” นี้จะช่วยให้พระสงฆ์นักเผยแผ่สามารถพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อชุมชนและสังคมโดยรวม

อภิปรายผล

ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีบทบาททางพระพุทธศาสนาในการนำประชาชนให้เข้าถึงหลักธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมศรัทธาและคุณธรรมในสังคม พระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมเพื่อช่วยให้ประชาชนเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะเป็นสิ่งสำคัญ โดยพระสงฆ์สามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่หลากหลาย การพัฒนาและการปรับตัวในการเผยแผ่เป็นสิ่งจำเป็นในยุคดิจิทัล แม้ว่าจะมีความท้าทายจากการบิดเบือนข้อมูล แต่การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติจะช่วยให้สามารถนำเสนอหลักธรรมได้อย่างถูกต้องและเข้าถึงได้มากขึ้น นอกจากนี้ การอบรมและส่งเสริมทักษะการสื่อสารของพระสงฆ์จะช่วยให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร (ศรีสมุทร) และบุญเดือน ทรัพย์เพชร (2564) ศึกษา การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ชี้ว่า การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นท่าภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือ ไลฟ์สด กิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี

เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือหลักในการประเมินศักยภาพของพระสงฆ์ ทั้งด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และความเข้าใจต่อปัญหาสังคมร่วมสมัย ผ่านการใช้แบบสอบถาม การสนทนา และกิจกรรมกลุ่มที่จำลองสถานการณ์จริง เช่น การแสดงธรรมผ่านโซเชียลมีเดีย และการใช้สื่อดิจิทัลสร้างเนื้อหาธรรมะ ผู้วิจัยได้สังเกตและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสะท้อนความคิดเห็นเพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา ผลการประเมินพบว่าพระสงฆ์มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะแบบดั้งเดิม ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จากการศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนา โดยเน้นการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนันต์ อภินันโท (ผกา) และคณะ (2565) ศึกษา แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 1. การนำเสนอเนื้อหาของสื่อ คือ เจตนาต้องเด่นชัด รูปแบบโดนใจ และเนื้อหาโดดเด่น 2. ตระหนักรู้ถึงผลที่จะตามมา 3. คณะสงฆ์และหน่วยงานที่มีส่วนร่วม 4. การประชาสัมพันธ์ และ 5. การประเมินและวัดผล ดังนั้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกเพื่อเกิดประโยชน์ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้นางของ พิเชฐ ทังโต (2563) ศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศกับยุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์ ชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีวัดและคณะสงฆ์ใช้การสื่อสารออนไลน์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศนานาชนิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ยังมีจำกัด เพียงเฉพาะวัดใหญ่ ๆ หากในอนาคตมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิต สร้างองค์ความรู้ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งใน Facebook, Youtube Line Chat และช่องทางอื่น ๆ ในแบบออนไลน์ทั้งหมด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในองค์กรรวมได้

การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นที่การเสริมสร้างทักษะผ่านกระบวนการ “Up Skill,” “Re Skill” และ “New Skill” เพื่อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสาระสำคัญดังนี้

การ Up Skill ของพระสงฆ์นักเผยแผ่ในอำเภอสตึกเน้นเพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok เพื่อเผยแผ่ธรรมะอย่างน่าสนใจ พัฒนาทักษะการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เข้าถึงปัญหาสังคม และเสริมบทบาทผู้นำจิตวิญญาณ สอดคล้องงานวิจัยของ พระสอนทะวี ทุมประเสริฐ (2567) ศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่ใช้ Facebook เพื่อเผยแผ่ธรรมะ ดึงดูดผู้ติดตามได้หลากหลาย และสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับสารสนใจและเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย

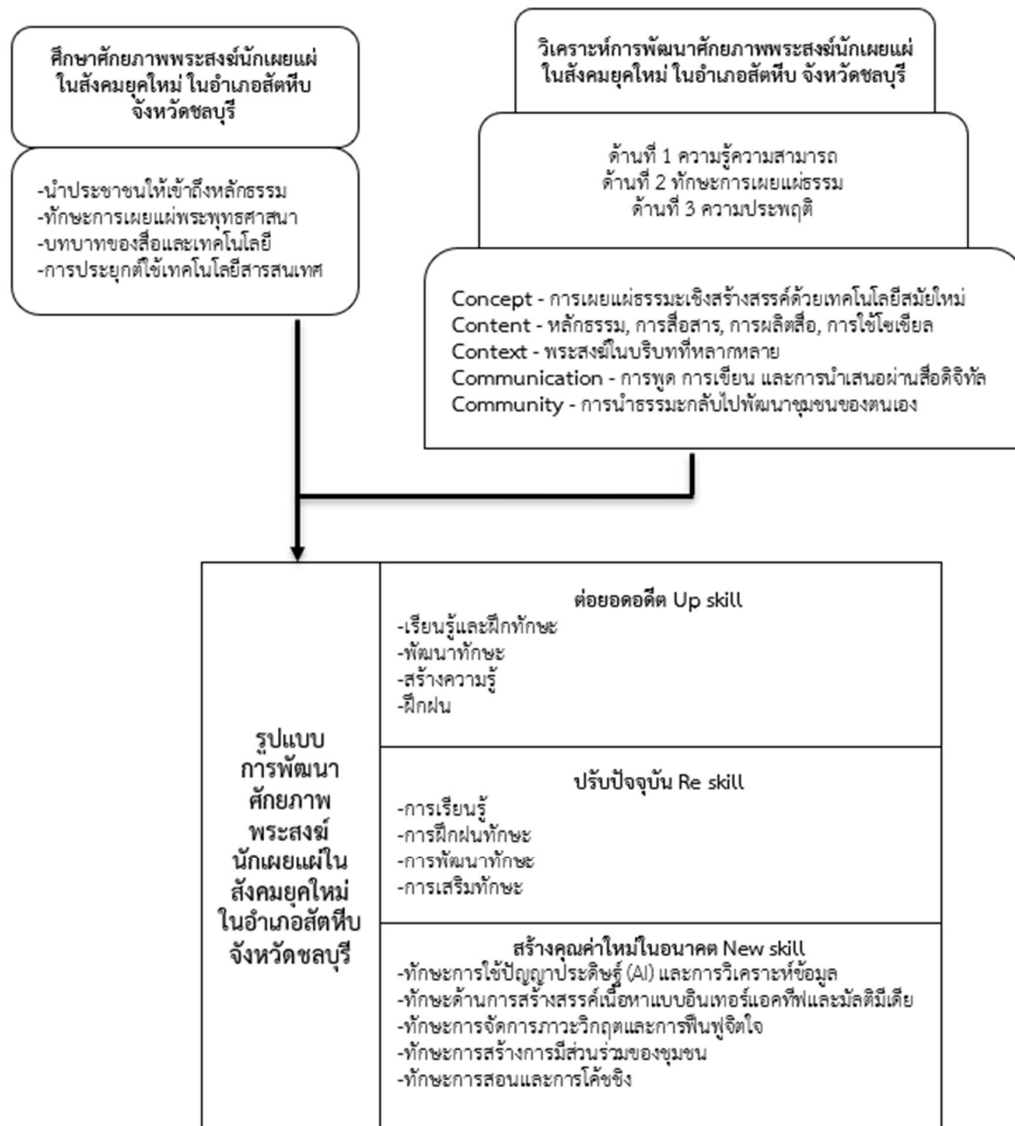

การ Re-skill พระสงฆ์นักเผยแผ่เน้นพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การสร้างสื่อธรรมะบนแพลตฟอร์มดิจิทัล การให้คำปรึกษาทางจิตใจ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอย่างเข้าใจง่าย โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชน สอดคล้องงานวิจัยของ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร (2566) ศึกษา กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือเพื่อเผยแพร่งานพระพุทธรูปศาสนา และเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สร้างการนำเสนอที่น่าสนใจและเป็นมิตรต่อผู้ใช้ พร้อมทั้งผลิตเนื้อหาหมัลติมีเดียที่ดึงดูดใจในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้คำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น

การพัฒนา New Skill ของพระสงฆ์นักเผยแผ่เน้นการใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสื่อธรรมะที่หลากหลายและมีส่วนร่วม การจัดการภาวะวิกฤต การฟื้นฟูจิตใจ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนช่วยเสริมบทบาทในการขับเคลื่อนสังคม สอดคล้องงานวิจัยของ เพ็ญศรี ปักกะสินัง และคณะ (2566) ศึกษา การพัฒนาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ของไทยในยุคปัจจุบันดำเนินการตามหลักการทางจริยธรรมของปัญญาประดิษฐ์ที่กำหนดโดยรัฐบาลไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กำกับดูแล ผู้วิจัย ผู้ออกแบบ ผู้พัฒนา ผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ และผู้ใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ ใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำกับ การดำเนินงาน เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์มีความน่าเชื่อถือ มั่นคงปลอดภัย มีจริยธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ กับมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยทิศทางการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ของประเทศไทยปัจจุบัน ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นตามแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565-2570) ซึ่งอยู่ในช่วงของการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำปัญญาประดิษฐ์ มาประยุกต์ใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงหน่วยงานด้านพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันเมื่อถึงเวลา ก็ต้องปรับตัวเตรียมนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล 2) หลักพุทธธรรมสำหรับพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่พึงประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรยึดหลักจริยธรรมที่สำคัญคือ โอวาทปาฏิโมกข์ หลักไตรสิกขา อริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตตธรรม หลักสัพพริสนธรรม หลักโยนิโสมนสิกา หลักกาลามสูตร รวมถึงหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน (เบญจศีล เบญจธรรม) จริยธรรมชั้นกลาง (ศีล 8 กุศลกรรมบถ 10) และจริยธรรมชั้นสูง (อริยมรรค 8)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การนำเสนอ “รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” มีหลักสำคัญ ประกอบด้วย

1. ศึกษาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในบทบาทของพระพุทธศาสนาในการนำประชาชนให้เข้าถึงหลักธรรม ทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์นักเผยแผ่ บทบาทของสื่อและเทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่ของพระสงฆ์นักเผยแผ่
2. วิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี การปรับตัวทางเทคโนโลยีและสื่อสารมวลชน การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การตอบสนองต่อ

ปัญหาสังคม และการเชื่อมโยงพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี Up skill ในการเรียนรู้และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างความรู้ในด้านจิตวิทยาและการจัดการปัญหาสังคม การพัฒนาทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการฝึกฝนเพื่อเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ Re skill ในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ในการเผยแผ่ธรรมะ การฝึกฝนทักษะการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจิตใจ การพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการเผยแผ่ธรรมะในระดับสากล การฝึกฝนการใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเป็นผู้นำ และการเสริมทักษะในการประยุกต์ธรรมะในชีวิตประจำวันของประชาชน New skill ทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาแบบอินเทอร์แอคทีฟและมัลติมีเดีย ทักษะการจัดการภาวะวิกฤตและการฟื้นฟูจิตใจ ทักษะการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และทักษะการสอนและการโค้ชชิ่ง

สรุป

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ในสังคมยุคใหม่ในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชาชน การเผยแผ่ธรรมะไม่อาจจำกัดอยู่เพียงแค่ภายในวัดหรือชุมชนอีกต่อไป หากแต่ต้องเข้าถึงผู้คนในโลกออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และความเข้าใจต่อบริบทของผู้ฟังที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ผ่านกระบวนการ "Up Skill – Re Skill – New Skill" ซึ่งเป็นการต่อยอด ปรับเปลี่ยน และสร้างทักษะใหม่ให้กับพระสงฆ์นักเผยแผ่ โดย Up Skill คือ การเสริมทักษะเดิม เช่น การเทศนาและการใช้สื่อพื้นฐาน Re Skill คือการพัฒนาทักษะใหม่ เช่น การสื่อสารกับคนรุ่นใหม่หรือการสร้างเนื้อหาธรรมะในรูปแบบสร้างสรรค์ ส่วน New Skill คือ การเรียนรู้การใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น AI การวิเคราะห์ข้อมูล และสื่อมัลติมีเดีย องค์ความรู้สำคัญที่ได้ คือ การเผยแผ่ธรรมะในยุคใหม่ต้องอาศัยทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความเข้าใจในเทคโนโลยี ร่วมกันอย่างสมดุล พระสงฆ์ต้องปรับบทบาทเป็นทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณและนักสื่อสารที่เข้าถึงใจประชาชน ขณะเดียวกัน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร และเวทีในการแสดงศักยภาพ เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมะมีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการผลิตสื่อโดยตรง เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน และควรมีการจัดทำโครงการ หรือการจัดประกวดสื่อการเผยแผ่

1.2 ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมาธิปไตย

1.3 ควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาฝึกอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา

2.2 ถอดบทเรียนการเป็นพระนักเผยแผ่จากพระที่มีชื่อเสียงในระดับจังหวัด และระดับประเทศเพื่อใช้ฝึกฝนให้กับพระและเณรในที่ต่างๆ

2.3 ให้มีการจัดทำคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก แล้วเผยแผ่ผ่านทางสื่อออนไลน์ และออนไลน์อย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- ปริญนันท์ โพธิ์ศรีวัฒน์ , พินา วิสิทธิ์พานิช และภัทราพร ตึกขาว. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*, 5(3), 75–91. http://www.ruajogs.ru.ac.th/journals/viewPage/15?JournalTopicModel_sort=author.desc.
- ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2566). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สารสนเทศสมัยใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 3(6), 121-138. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/266747>.
- ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2567). กลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายของคณะสงฆ์. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(1), หน้า 73–87. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/article/view/267851>
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเตือน ทรัพย์เพชร. (2564). การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 423–433.
- พระสอนท้าว ทุมประเสริฐ . (2567). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมวิทย์*, 7(1), 87–104. <https://firstojs.com/index.php/JDW/article/view/1305>.
- พระโสภณวชิราภรณ์ (อาทิตย์ อุตตเวที), สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, สิริวัฒน์ ศรีเครื่องดง และวิชชุดาโชติจิตติรัตน. (2566). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยา ของพระพรหมบัณฑิต ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(6), 2363–2378. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/272028>.

- พระอนันต์ อภินันโท (ผากา), พระมหาสุพร รุกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์. (2565). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 13(2), 61–79. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/256240>
- พิเชฐ ทั้งโต. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับพุทธศาสตร์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 3(1), 62–75. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/255886>.
- เพ็ญศรี ปักกะสินัง, อภินันท์ จันทะนี, สมเดช นามเกต และพระครูพิศาลสารบัณฑิต (ราชนทร์ วิสารโท). (2566). การพัฒนาจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(3), 1120–1136. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4945>
- มานพ นักการเรียน, บานชื่นนักการเรียน และณัฐภาณุศักดิ์ สารมาศ. (2564). สุวรรณภูมิ: วิเคราะห์มิติทางความเชื่อและศาสนา. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์*, 8(1), 43–54. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rtna-socialj/article/view/247023>.
- สมบุรณ์ วัฒนะ, ประยูร สุขะใจ, เรืองวิทย์ นิลโคตร, สุวิญ รักสัตย์ และพีรพัฒน์ พันศิริ. (2564). สุวรรณภูมิ: วิเคราะห์มิติทางความเชื่อและศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(3), 950–964. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/250596>.
- องอาจ เขียวงามดี และพระสุทธิสารเมธี. (2563). องค์การพุทธในประเทศไทย: มิติการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 25(2), 47–60. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/article/view/249740>.

ความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยว
แบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดนครนายก
ENTREPRENEURS FOR ACCOMMODATION STANDARDS TO ENABLE
SUSTAINABLE LONG-STAY TOURISM IN NAKHON NAYOK PROVINCE

วรินทร์นา สิริพุทธิรักษ์*

Varinnar Siripooththilak

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Management Science, Rajabhat Suan Dusit University

กวิน สุยะนันท์

Kawin Sooyanun

บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน)

Thai Airways International Public Company Limited

*Corresponding Author E-mail: varinnar@gmail.com

Received April 24, 2025; Revised September 1, 2025; Accepted September 1, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกต่อมาตรฐานการให้บริการสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และ (2) พัฒนาคำแนะนำความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวม 22 ราย เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการยังขาดความรู้และความเข้าใจในมาตรฐานที่พักระยะยาว โดยเฉพาะด้านสุขอนามัย ความปลอดภัย และความยั่งยืน งานวิจัยจึงนำเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อม 12 ด้าน ครอบคลุมทั้งด้าน ดังนี้ (1) สุขลักษณะอาคารและอุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีอยู่ในอาคาร (2) การจัดอุปกรณ์ทำความสะอาดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ (3) การป้องกันสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (4) สภาพแวดล้อมของที่พัก (5) โถงต้อนรับ (6) ห้องพัก (7) ห้องอาหาร บริเวณประกอบอาหาร (8) บริการเสริมอื่น ๆ (9) บุคลากร (10) ความปลอดภัย (11) การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ชุมชน และ (12) ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ราคา และการระบุบริการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานการบริการอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว, ที่พักเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว, มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย, ความยั่งยืน, นครนายก

Abstract

This article aimed to (1) study the readiness of accommodation operators in Nakhon Nayok Province to meet the service standards for long-stay tourism, and (2) develop preparation guidelines to promote the sustainability of tourism. The research used a

qualitative approach. Data were collected through in-depth interviews with 22 operators and stakeholders. To conduct the in-depth interviews, key informants were selected purposively. The research instruments used were semi-structured interviews and content analysis. The results of the research found that operators still lacked sufficient knowledge and understanding of long-term accommodation standards, especially in terms of hygiene, safety, and sustainability. Consequently, the research presented 12 areas of preparation, covering areas including (1) building hygiene and equipment in the building, (2) cleaning equipment to prevent the spread of germs, (3) protection for staff, (4) accommodation environment, (5) reception area, (6) guest rooms, (7) restaurant and cooking area, (8) other additional services, (9) personnel, (10) safety, (11) resource management, environment, and community relations, and (12) operator responsibility, pricing, and identification of various services to build confidence among tourists and sustainably improve service standards.

Keywords: Long-stay tourism, long-stay tourism accommodation, Health and safety standards, Sustainability, Nakhon Nayok

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long Stay Tourism) ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัย ชาวต่างชาติหลังเกษียณ และกลุ่มผู้แสวงหาความสมดุลระหว่างสุขภาพและคุณภาพชีวิต (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่สร้างรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับชุมชน หากยังช่วยลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (Mass Tourism) ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ จากการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย สามารถช่วยกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายสนับสนุนที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว (Suntarak and Boonyanmethaporn, 2024)

จังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความใกล้ชิดกับกรุงเทพมหานคร นโยบายของจังหวัดในช่วงปี 2563-2566 ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานการให้บริการที่พัก โดยเฉพาะในกลุ่มตลาดระยะยาว (สำนักงานจังหวัดนครนายก, 2565) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเบื้องต้นพบว่า ผู้ประกอบการที่พักในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านมาตรฐานที่พักระยะยาวที่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในด้านสุขอนามัย ความปลอดภัย และความยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความตั้งใจศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พัก และออกแบบแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจที่พักในจังหวัดนครนายกและตอบสนองต่อแนวนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกต่อมาตรฐานการให้บริการสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดนครนายก โดยเน้นการบูรณาการระหว่าง:

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ตามแนวคิดของ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2562) การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long-Stay Tourism) หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพำนักในประเทศไทยเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 30 วันขึ้นไป โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อการพักผ่อน ประกอบกิจกรรมประจำวัน และใช้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมรอง โดยที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ได้แก่ โรงแรม สถานที่พักตากอากาศ เซอร์วิสอพาร์ทเมนต์ และเกสต์เฮาส์ ทั้งนี้ การพำนักระยะยาวมีแนวโน้มเติบโตในกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่างชาติ (Silver Economy) และชาวต่างชาติ ที่ทำงานแบบ remote working (World Tourism Organization, 2021) ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตประจำวัน
2. มาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว เพื่อให้บริการที่พักมีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2562) ได้พัฒนารอบมาตรฐานที่พักระยะยาว โดยแบ่งออกเป็น 9 องค์ประกอบหลัก 29 เกณฑ์ และ 103 ตัวชี้วัด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการในการปรับปรุงคุณภาพบริการในด้านต่าง ๆ เช่น ที่ตั้ง ความปลอดภัย ความสะอาด ระบบขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวก
3. มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2564) ได้ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขพัฒนาแนวทางการปลอดภัยด้านสุขอนามัยภายใต้โครงการ Amazing Thailand Safety & Health Administration (SHA) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวว่าผู้ประกอบการมีมาตรการดูแลด้านสุขอนามัยที่ได้มาตรฐาน ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) สุขลักษณะอาคารและสิ่งแวดล้อม 2) การจัดการอุปกรณ์และการทำความสะอาด และ 3) การดูแลสุขภาพของพนักงานผู้ปฏิบัติงาน
4. แนวคิดความยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) หลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 แนวโน้มการท่องเที่ยวในระดับโลกได้ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ที่กำหนดโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) ซึ่งครอบคลุม 17 เป้าหมายหลัก และสามารถจัดกลุ่มตามกรอบ 5P ได้แก่ People, Planet, Prosperity, Peace และ Partnership เพื่อให้การดำเนินธุรกิจคำนึงถึงความมั่นคงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ แนวคิด ESG (Environment, Social, Governance) ยังถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักสำหรับธุรกิจที่มุ่งสู่

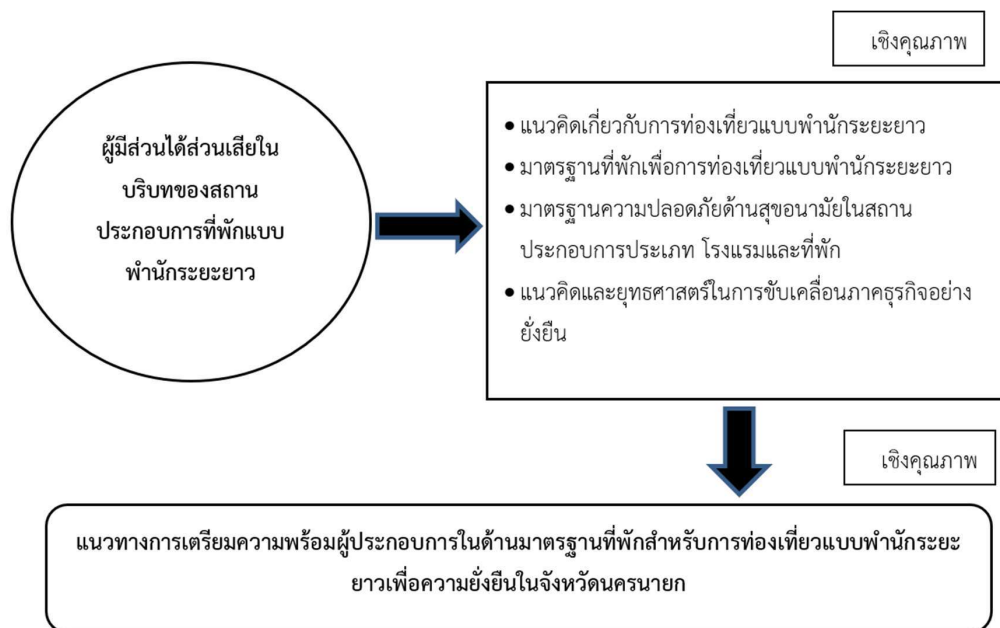

ความยั่งยืน โดยเสนอว่าการเติบโตของธุรกิจควรคำนึงถึง 3 มิติ ได้แก่ 1) การสร้างผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อม 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) การดำเนินธุรกิจด้วยธรรมาภิบาลที่โปร่งใส (พิชญากัด เพชรสีสุข, 2565)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเข้าถึงมุมมองของผู้ประกอบการโดยตรง และออกแบบแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในระดับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้จังหวัดนครนายกสามารถยกระดับมาตรฐานที่พักและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติในระยะยาวได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้พัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long-Stay Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผู้เดินทางต้องการใช้เวลาอยู่อาศัยในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเป็นเวลานานกว่าการท่องเที่ยวทั่วไป (World Tourism Organization, 2021) ผสมกับแนวคิดเรื่อง มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยในสถานประกอบการประเภท โรงแรมและที่พัก มาตรฐานที่พัก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) และแนวคิด ESG (Environment, Social, Governance) ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักสำหรับธุรกิจที่มุ่งสู่ความยั่งยืน (พิชญากัด เพชรสีสุข, 2565) ดังแสดงภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัยคือจังหวัดนครนายก โดยมีการแบ่งขั้นตอนวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการด้านมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดนครนายก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักในจังหวัดนครนายก 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้แบบเจาะจง (Purposive sampling หรือ Judgmental Sampling) (Kuzel, 1992) ซึ่งคุณสมบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารจัดการหรือตัวแทนสถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายก พิจารณาจากผู้ปฏิบัติงานที่มีความชำนาญและเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานของสถานประกอบการนั้น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจระดับลึกในประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมของผู้ประกอบการด้านมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยกำหนดคำถามที่ไม่แน่นอนตายตัว แต่เป็นคำถามที่มีค่าสำคัญเกี่ยวกับการประเมินความพร้อมของผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายก โดยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยมีค่าเท่ากับ 0.60-1.00

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยตัวแทนในหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการของจังหวัดนครนายก 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งคุณสมบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวการจัดการที่พักในจังหวัดนครนายก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดนครนายก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีการจัดเตรียมประเด็นหลัก ประเด็นรอง และวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยกำหนดคำถามสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจในเชิงลึกของการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเตรียมความพร้อมที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดนครนายก

โดยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยมีค่าเท่ากับ 0.67-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีกระบวนการวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างละเอียด จัดหมวดหมู่ และบันทึกภาคสนามตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (2) ดำเนินการให้รหัสข้อมูล โดยอ่านข้อมูลอย่างละเอียดและกำหนดคำสำคัญหรือวลีสั้น ๆ ที่สะท้อนความหมายสำคัญของข้อความนั้น ๆ (3) วิเคราะห์หาแบบแผนหรือประเด็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรหัสต่าง ๆ และจัดกลุ่มรหัสที่มีความเกี่ยวข้องกันเข้าเป็นประเด็นย่อย จากนั้นจึงวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นย่อย (4) ตีความและสร้างข้อสรุป โดยมุ่งเน้นการอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลและเชื่อมโยงข้อค้นพบกับองค์ความรู้ที่มีอยู่และใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการตีความ (5) นำเสนอผล โดยมีการใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูล ประกอบการอธิบายเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ (ชาย โพธิ์สิตา, 2562)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการด้านมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดนครนายก

จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการควรพิจารณาทั้งมาตรฐานด้านสุขอนามัยและมาตรฐานที่พักแบบพำนักระยะยาว ดังนี้:

มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) สุขลักษณะอาคารและอุปกรณ์ (2) การจัดอุปกรณ์ทำความสะอาดเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ (3) การป้องกันสำหรับเจ้าหน้าที่

มาตรฐานที่พักแบบพำนักระยะยาว แบ่งเป็น 9 องค์ประกอบ เช่น สถานที่ตั้ง ห้องพัก โถงต้อนรับ ห้องอาหาร บริการเสริม ความปลอดภัย การบริหารทรัพยากรและความสัมพันธ์กับชุมชน และความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เป็นต้น

แนวทางทั้งสองชุดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับผู้ประกอบการที่พักในการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในช่วงหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2: เพื่อพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในจังหวัดนครนายก สรุปแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายกได้เป็น 12 ด้าน ดังนี้:

1. สุขลักษณะอาคารและอุปกรณ์ภายในอาคาร
2. การจัดอุปกรณ์ทำความสะอาดเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ
3. การป้องกันสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
4. การจัดการสภาพแวดล้อมของที่พักให้ปลอดภัยและเป็นธรรมชาติ
5. การจัดพื้นที่โถงต้อนรับอย่างเหมาะสม
6. การจัดการห้องพักให้ตอบโจทย์การพักระยะยาว
7. ห้องอาหารและพื้นที่ประกอบอาหารที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย
8. บริการเสริม เช่น มุมหนังสือ กิจกรรมพิเศษ และเครือข่ายธุรกิจท้องถิ่น
9. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีมาตรฐานด้านบริการและภาษา
10. การวางระบบความปลอดภัยและแผนป้องกันภัยอย่างเป็นระบบ
11. การจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมกับชุมชน
12. การแสดงรายละเอียดบริการและราคาที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

แนวทางทั้ง 12 ด้านนี้เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายกสู่ความยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1: ผู้ประกอบการต้องตระหนักถึงการดูแลสุขอนามัยอย่างรัดกุม เช่น การทำความสะอาดพื้นผิว การจัดเตรียมอุปกรณ์ฆ่าเชื้อในพื้นที่ส่วนรวม และการเว้นระยะห่างระหว่างผู้ใช้บริการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าพักของนักท่องเที่ยวในยุคหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Amin et al. (2025) ที่ชี้ว่า ความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นใจในสุขอนามัยของสถานที่พักเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภค

ประเด็นที่ 2: การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความสงบ ความยืดหยุ่น และกิจกรรมที่เน้นสุขภาพมากขึ้นหลังโควิด สอดคล้องกับ World Tourism Organization (2022) ซึ่งรายงานว่าการฟื้นตัวของการท่องเที่ยวหลังโควิดต้องเน้น “Wellbeing-oriented Travel”

ประเด็นที่ 3: กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการเพื่อความยั่งยืน ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์เชิงรุก เช่น การตลาดโดยใช้จุดแข็งท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ พร้อมนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการยกระดับบริการ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Richard (2024) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน การเปลี่ยนผ่านทางระบบดิจิทัล นโยบาย และการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เป็นหัวใจของการเสริมสร้างความยืดหยุ่นและความยั่งยืนในภาคท่องเที่ยวหลังโควิด-19

ประเด็นที่ 4: การวางรากฐานการให้บริการแบบ Long Stay ที่ยั่งยืน ทั้งนี้ต้องวางระบบรองรับระยะยาว เช่น การออกแบบที่พักให้เหมาะกับผู้อยู่อาศัย ระบบดูแลสุขภาพฉุกเฉิน การบริการ

อย่างเป็นมิตรและต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Lee and Kim (2021) ซึ่งพบว่า การท่องเที่ยวแบบ Long Stay จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุมสุขภาวะทั้งกายและใจ และ Tourism Authority of Thailand (2023) ที่ระบุว่า Long Stay tourism จะเป็นโอกาสสำคัญของไทยในยุคหลังโควิด และผู้ประกอบการต้องมีมาตรฐานรองรับ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า จากแนวทางทั้ง 12 ข้อที่เสนอในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืนขอสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่ 1: ความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและการป้องกันโรค ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 1-3 ซึ่งมีใจความสำคัญ ได้แก่ มาตรการด้านสุขอนามัย เช่น การฆ่าเชื้อ การจัดเจลแอลกอฮอล์ การป้องกันเจ้าหน้าที่ เป็นสิ่งจำเป็นในยุคหลังโควิด-19 สอดคล้องกับ Tourism Authority of Thailand (2023) ที่ระบุว่ามาตรฐาน SHA Plus เป็นเกณฑ์สำคัญในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นนักท่องเที่ยว และ งานวิจัยของ Ding et al. (2025) พบว่า ผู้ใช้ Airbnb ให้ความสำคัญกับบริการไร้สัมผัส (contactless) สุขอนามัย และอุปกรณ์ป้องกันโรค ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกปลอดภัยและส่งผลกระทบต่อความตั้งใจเข้าพักอย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นที่ 2: การออกแบบพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวระยะยาว ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 4-6 โดยมีใจความสำคัญ ได้แก่ ควรมีการออกแบบสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น ลิฟต์ ราวจับ เตียงต่ำ ห้องพักปลอดภัย สอดคล้องกับ Barkley et al. (2022) ซึ่งพบว่า ห้องพักที่ปลอดภัยและเข้าถึงง่าย การจัดแสงและพื้นผิวที่ลดการลื่นล้ม ตลอดจนทางเดินที่กว้างขวาง ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้สะดวกและอุ่นใจมากขึ้น

ประเด็นที่ 3: ระบบบริการและพื้นที่บริการอาหารที่ปลอดภัยและรองรับกิจกรรม ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 7-8 โดยมีใจความสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการควรมีบริการอาหารปลอดภัย มุมหนังสือ กิจกรรมเสริม และเชื่อมโยงเครือข่ายท้องถิ่น สอดคล้องกับ World Health Organization (2020) Guidelines on food safety and tourism ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สถานที่พักควรมีบริการอาหารปลอดภัยและกิจกรรมสุขภาวะ

ประเด็นที่ 4: การพัฒนาบุคลากรและระบบการจัดการความปลอดภัย ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 9-10 ซึ่งมีใจความสำคัญ ได้แก่ บุคลากรต้องได้รับการฝึกอบรมด้านบริการ ภาษา ปฐมพยาบาล และมีระบบเตือนภัย สอดคล้องกับ Lee and Kim (2021) ซึ่งแนะนำว่าที่พักควรมีบุคลากรที่ผ่านการอบรมด้านดูแลผู้สูงอายุและการจัดการฉุกเฉิน

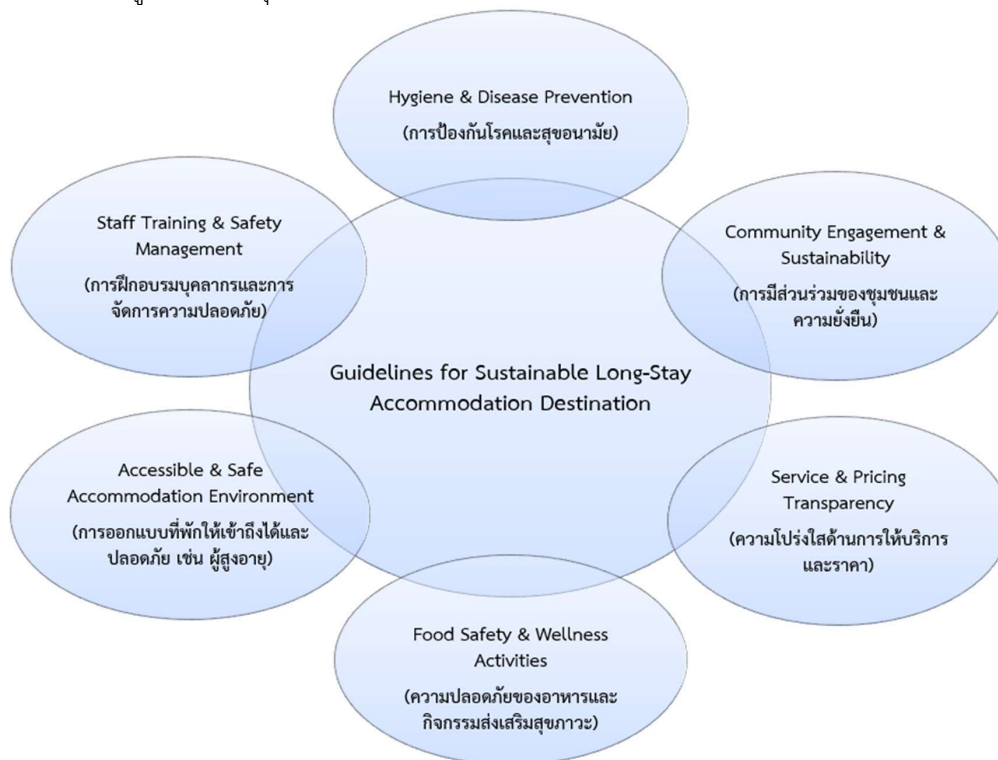
ประเด็นที่ 5: ความสัมพันธ์กับชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 11 โดยมีใจความสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการควรเชื่อมโยงกับชุมชน ใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มีแนวทางลดของเสีย และรักษาสีเขียว สอดคล้องกับ World Tourism Organization (2021) Tourism and Rural Development ซึ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

ประเด็นที่ 6: ความโปร่งใสในการบริการและราคาค่าบริการ ตามแนวทางที่เกี่ยวข้องข้อ 12 ซึ่งมีใจความสำคัญ ได้แก่ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลบริการและราคาชัดเจน พร้อมมาตรฐานในการตรวจสอบ สอดคล้องกับงานวิจัยโดย Bai et al. (2022) พบว่า การเปิดเผยข้อมูลราคาในแฟ้มเกจท่องเที่ยวแบบรวมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และช่วยสร้างความเชื่อมั่นที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกต่อมาตรฐานการให้บริการสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในจังหวัดนครนายก เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็น model ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 Model แสดงแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืน

จากแผนภาพที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า ในศึกษาความพร้อมของผู้ประกอบการที่พักต่อมาตรฐานการให้บริการสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดนครนายกนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อที่จะได้นำมาเป็นข้อมูลหรือแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดแนวทางตามองค์ประกอบให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งองค์ประกอบในการออกแบบแนวทางการเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการในด้านมาตรฐานที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของจังหวัดนครนายกนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

สรุป

จากผลการวิจัยนี้สามารถสรุปภาพรวมได้ดังนี้:

1. ประเทศไทยมีแนวโน้มการเติบโตของตลาดนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long-Stay) โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุต่างชาติที่ต้องการพักผ่อนและดูแลสุขภาพในสภาพแวดล้อมที่ดี
2. จังหวัดนครนายกเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านธรรมชาติ ความเงียบสงบ และต้นทุนค่าครองชีพต่ำ เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นเมืองรองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
3. ความพร้อมของผู้ประกอบการในจังหวัดยังมีความหลากหลาย และจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัยที่สำคัญ:

วัตถุประสงค์ที่ 1: พบว่า ผู้ประกอบการต้องพัฒนา 3 มาตรฐานสุขอนามัย ได้แก่ การจัดการอาคาร การมีอุปกรณ์ป้องกันโรค และมาตรการด้านบุคลากร และ 9 มาตรฐานด้านที่พักระยะยาว เช่น ความปลอดภัย ความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ บริการเสริม การมีส่วนร่วมชุมชน และความโปร่งใสด้านราคา

วัตถุประสงค์ที่ 2: การพัฒนาแนวทาง 12 ด้าน สำหรับการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ โดยครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ บริการ ความปลอดภัย การฝึกอบรม และการบริหารจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน

ความสำคัญของผลการวิจัย:

1. เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติให้กับผู้ประกอบการที่พักในท้องถิ่น ช่วยให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวระยะยาวได้อย่างเป็นระบบ ยกระดับมาตรฐาน และตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
2. เป็นเครื่องมือกำหนดนโยบายให้แก่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่นสามารถใช้ข้อมูลนี้วางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด
3. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและความยั่งยืน การมีแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักสุขอนามัย ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้เกิดการจ้างงานหมุนเวียน การใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต:

1. จังหวัดนครนายกจะสามารถพัฒนาเป็น “เมืองรองสำหรับการพำนักระยะยาวที่ยั่งยืน” ได้จริง
2. ส่งเสริมการลงทุนในภาคบริการเพื่อรองรับการขยายตัวของกลุ่มผู้สูงอายุจากต่างชาติ
3. กระตุ้นการท่องเที่ยวหลังโควิด-19 ด้วยแนวทางที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ ความปลอดภัย และประสบการณ์เฉพาะบุคคล
4. สนับสนุนเป้าหมายระดับประเทศในการผลักดัน “Thailand as Wellness & Long-Stay Destination”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การนำไปใช้ในระดับสถานประกอบการ

ผู้ประกอบการสามารถนำแนวทางทั้ง 12 ด้านที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยไปปรับใช้ในการจัดการที่פק ทั้งในด้านสุขอนามัย ความปลอดภัย การให้บริการ และการออกแบบพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุและกลุ่มที่ต้องการบริการเฉพาะทาง แนวทางเหล่านี้ยังช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการ สร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมการกลับมาใช้บริการซ้ำ

1.2 การใช้เป็นกรอบพัฒนาเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้แนวทางที่ได้จากงานวิจัยเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการส่งเสริมการพัฒนาที่פקในพื้นที่ท่องเที่ยวรอง เช่น การจัดอบรม ส่งเสริมมาตรฐาน SHA+ หรือสนับสนุนเงินทุนเพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ยังสามารถนำไปจัดทำมาตรฐานท้องถิ่นหรือแนวทางส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืน

1.3 การส่งเสริมความยั่งยืนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายธุรกิจ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายผลสู่บริบทพื้นที่อื่น

ควรมีการศึกษานำแนวทางทั้ง 12 ด้านที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับสถานประกอบการในพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการในแต่ละบริบท

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ

ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของผู้ประกอบการในแต่ละด้านอย่างเป็นระบบ

2.3 การศึกษาเชิงลึกด้านการจัดการธุรกิจที่פק

ควรศึกษาแนวทางการจัดการธุรกิจที่פקเพิ่มเติม เช่น ด้านการบริหารต้นทุน การสร้างประสบการณ์ลูกค้า การพัฒนากำลังคน และการวางแผนธุรกิจระยะยาว เพื่อเสริมองค์ความรู้ในการพัฒนาธุรกิจที่פקอย่างรอบด้านและยั่งยืน

2.4 การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

ผู้วิจัยแนะนำให้ศึกษาผลกระทบจากการยกระดับมาตรฐานที่פקต่อรายได้ของผู้ประกอบการ และการกระจายรายได้สู่ชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564, 19 สิงหาคม). *มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย Amazing Thailand Safety and Health Administration (SHA)*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. <https://www.thailandsha.com/th/about>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566, พฤศจิกายน). รายงานแนวโน้มการเดินทางของนักท่องเที่ยวระยะยาว (Long Stay Tourism) ปี 2566. กองกลยุทธ์การตลาดเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. https://api.tat.or.th/upload/live/about_tat/10531/รายงานประจำปี_2566_ของ_ททท_.pdf
- ชาย โพธิ์สิตา. (2562). *หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญากัด เพชรสีสุข. (2565, 3 มิถุนายน). “ESG” แนวคิดความยั่งยืนที่องค์กรควรใช้เป็นเครื่องมือหรือแค่เทรนด์ตามกระแส. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). <https://www.nia.or.th/ESG-sustainability-concepts-or-trends>
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. (2562, 6 มกราคม). *คู่มือมาตรฐานที่พักนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long Stay Accommodation)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. https://www.dot.go.th/storage/06_01_2019/OGcnqXls1Atil0F0lccYaU2Gl15RDtYAVo71JqM.pdf
- สำนักงานจังหวัดนครนายก. (2565). *ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2566–2570*. สำนักงานจังหวัดนครนายก. https://www2.nakhonnayok.go.th/files/com_news_devpro/2025-03_b6f65dc431fc106.pdf
- Amin, I., Mishra, A., Yousaf, A., & Ali, F. (2025). Beyond the Pandemic: Effect of Hotel’s Perceived Health Safety Service Quality on Revisit Intentions. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2025.2528949>
- Bai, S., Chu, L., Fam, K. S., & Wei, S. (2022). The impact of price transparency of bundled vacation packages on travel decision making: An experimental study. *Frontiers in Psychology*, 13, 1053135. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1053135>
- Barkley, A., Calderon, R., Faghri, A., Yuan, D., & Li, M. X. (2022). Contemporary designs for long-term care (LTC) facilities. *Journal of Building Construction and Planning Research*, 10, 55–77. <https://doi.org/10.4236/jbcpr.2022.102003>
- Ding, K., Bao, Y., Li, L., Zhang, R. R., & Chen, Y. (2025). From crisis to change: Exploring the lasting influence of COVID-9 on Airbnb users through structural topic modeling. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, 781. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05153-8>
- Kuzel, A. J. (1992). Sampling in qualitative inquiry. In B. F. Crabtree & W. L. Miller (Eds.), *Doing qualitative research* (pp. 31–44). Sage.
- Lee, W. j., & Kim, Y. H. (2021). Does VR tourism enhance users’ experience?. *Sustainability*, 13(2), 806. <https://doi.org/10.3390/su13020806>

- Richard, M. O. (2024). Building resilient tourism: Crisis management and sustainable development strategies for the post-COVID-19 recovery of Sub-Saharan Africa's tourism sector. *SSRN*, 12-38. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5015698>
- Suntararak, P., & Boonyanmethaporn, W. (2024). Building the future of rural-based wellness tourism: Infrastructure and policy considerations for rural Thailand. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(14), 9378. <https://doi.org/10.24294/jipd9387>
- Tourism Authority of Thailand. (2023). *Executive summary: TAT corporate plan 2023–2027*. Tourism Authority of Thailand. https://api.tat.or.th/upload/live/about_tat/9501/Executive_summary_TAT_Corporate_plan_2023-2027.pdf
- United Nations. (2015, September 25). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- World Health Organization. (2020, April 7). *COVID-19 and food safety: Guidance for food business*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/331842/WHO-2019-nCoV-Food_Safety_authorities-2020.1-eng.pdf?sequence=1
- World Tourism Organization. (2021, January). *International tourism highlights: 2020 edition*. World Tourism Organization. <https://doi.org/10.18111/9789284422456>
- World Tourism Organization. (2022). *UNWTO 2022: A year in review*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org/unwto-2022-a-year-review>

THE CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS FOR DEVELOPING THE CHAN HUN MODEL "NEW APPROACH, QUALITY APPROACH"

Aroonroj Boonkrong and Khunanan Sukpasjaroen*

Rajamangala University of Technology Tawan-ok

*Corresponding Author: E-mail: khunanan_su@rmutto.ac.th

Received August 4, 2024; Revised August 25, 2025; Accepted September 4, 2025

Abstract

The study aims to 1) develop the "New Approach, Quality Approach" model to improve educational management at Chan Hun Bampen School, 2) evaluate the alignment of the "New Approach, Quality Approach" model with empirical data, and 3) present the model as a framework for enhancing the quality of educational management at Chan Hun Bampen School. The sample consists of 300 students from Chan Hun Bampen School, selected through systematic sampling for the 2022 academic year. The research instrument was a questionnaire that demonstrated a reliability coefficient of .893 and item validity ranging from .60 to 1.00. Data were analyzed using mean, standard deviation (S.D.), exploratory factor analysis (EFA), and confirmatory factor analysis (CFA).

1. The Chan Hun Model, "New Approach, Quality Approach," for enhancing the education management quality at Chan Hun Bampen School, has been developed in accordance with empirical evidence. The statistical analysis yields the following results: Chi-Square = 436.704, CMIN/DF = 1.009, DF = 443, P value = .441, GFI = .920, CFI = .999, TLI = .999, RMSEA = .005, RMR = 0.17, HOELTER = 331, all of which satisfy the established criteria.

2. The "New Approach, Quality Approach" model for enhancing the quality of educational management at Chan Hun Bampen School consists of four key components: 1) Efficiency of Learning (LE), encompassing 9 variables; 2) Quality of Learning (LQ) 4 variables; 3) Opportunities for Learning (LP), consisting of 5 variables; and 4) Safety Education (LS), including 4 variables for improvement of educational management quality at Chan Hun Bampen School.

Keywords: Efficiency of Learning (LE), Quality of Learning (LQ), Opportunities for Learning (LP), Safety Education (LS)

Introduction

At present, schools must adapt their management frameworks to enable widespread learning opportunities. The Ministry of Education mandates new pedagogical approaches, emphasizing restructuring management practices for safety, reducing extracurricular activities, and establishing distance and online learning infrastructure. (Ministry of Education, 2021) This aligns with the Ministry of Education's Strategic Plan (2020-2022), outlining strategies for advancing digital technology systems in education. This includes expanding digital learning channels, providing high-speed internet for all educational institutions, establishing digital platforms, promoting digital teaching materials, implementing Big Data systems, and acquiring standardized equipment. (Office of the Basic Education Commission, 2023)

Following the National 20-Year Education Strategy (B.E. 2561-2580), the Basic Education Commission Office has announced policies for fiscal year 2023. These involve reforming learning methods, updating teachers' roles, improving education management efficiency, and establishing an internationally recognized education system. This signals a shift from the “New Approach, Quality Approach” to the “OBEC New normal, Quality way.” paradigm for fiscal year 2023. The outlined initiatives include: 1) Ensuring safety and promoting media literacy, 2) Addressing educational disparities and enhancing opportunities, 3) Fostering quality through competency development among learners, educators, and staff, alongside essential education management systems for the 21st century, and 4) Enhancing efficiency through improved educational management, internal quality assurance, and technology-driven teaching innovations. (Office of the Basic Education Commission, 2020)

Therefore, the school must follow the Basic Education Commission Office's policies, implementing measures that align securely with the advancement of information technology in education. This involves providing comprehensive learning opportunities and conducting research to accelerate understanding among teachers, students, and stakeholders about upcoming educational changes.

Research Objective

1. To develop the Chan Hun Bampen model “New Approach, Quality Approach” for the enhancement of the educational management quality at Chan Hun Bampen School.
2. To confirm the alignment of the Chan Hun Bampen model “New Approach, Quality Approach” with perceptual data in improving educational management quality at Chan Hun Bampen School.

3. To present the Chan Hun Bampen model “New Approach, Quality Approach” for enhancing the quality of educational management at Chan Hun Bampen School.

Literature Review

The primary aim of this research was to investigate the factors that influenced the efficiency of the educational management quality at Chan Hun Bampen School in accordance with the Chan Hun Bampen concept “New Approach, Quality Approach”. This has studied theoretical concepts related to factors influencing the enhancement of educational management at Chan Hun Bampen School. By studying various theories as follows: Future Path Policy, Quality Pathway of the Office of the Basic Education Commission, Learning Efficiency Theory and Learning Management Theory (LMT) such as Pedagogical Analysis,

A surface level of analysis, Levels of Psychological Analysis, Quality Education Theory such as 3Rs8Cs Model, Learning Opportunities, Learner safety and Effective teaching methods. (Office of the Basic Education Commission, 2020; Office of the Basic Education Commission 2023; Ministry of Education, 2021; Kline, 1998)

Conceptual Framework

Based on the literature reviews of each variable that influenced the efficiency of the educational management quality at Chan Hun Bampen School in accordance with the Chan Hun Bampen concept “New Approach, Quality Approach”. The following conceptual framework in Figure 1 illustrated the interrelationships among the 4 component factors that enhanced the efficiency of the educational management quality at Chan Hun Bampen School: Efficiency of Learning (LE), which has 10 observed variables, Quality of Learning (LQ), which has 9 observed variables, Opportunities for Learning (LP) has 7 observed variables, and Safety Education (LS) has 7 observed variables, as presented in Table 1 below.

Table 1 Describes the latent variables, their associated observed variables, and the related questionnaire items, defined as X1–X33.

Latent Variables	Observed Variables	Questions
Efficiency of Learning (LE)	X1	The institution has a well-defined policy that encourages the use of information technology as a primary tool for instruction.
	X2	The institution supports the implementation of educational innovations in institution administration and promotes stakeholder participation in their development.

Latent Variables	Observed Variables	Questions
Quality of Learning (LQ)	X3	To improve instructors' and learners' comprehension and proficiency in utilizing technology for instruction, the institution offers capacity-building programs.
	X4	The institution promotes active learning techniques while implementing learners-centered instruction.
	X5	During regular times and during the COVID-19 epidemic, the institution supervises, monitors, and assesses learning management, including the utilization of technology.
	X6	Supported by the institution's accessibility of technology for learning and information retrieval, learners indicate pleasure with active learning methods.
	X7	The institution works well with families and makes good use of information technology for online instruction.
	X8	To enhance instructional administration, the institution makes excellent use of digital technologies and data management systems.
	X9	In regular circumstances and during public health emergencies like COVID-19, the institution continuously upholds quality assurance requirements.
	X10	In order to fulfill the demands of the "new normal" that has emerged since the COVID-19 pandemic, the institution has enhanced its instructional management.
	X11	Since the epidemic, the institution has developed strategic strategies to adapt to future changes in education.
	X12	The institution's education management policies are designed to help learners acquire skills that are relevant to the twenty-first century.
	X13	Instructors have a high level of proficiency in providing interesting and excellent instruction.
	X14	In classrooms the instructors often use creative, entertaining, and high-quality learning activities.
	X15	Instructors is capable of using information technology into their lesson plans and has the requisite abilities.
	X16	Learners have strong thinking abilities that allow them to use problem-solving techniques in both their academic and everyday lives.
	X17	Learners exhibit the capacity to communicate and study using information technology in an original and moral way.
	X18	Learners demonstrate flexibility and life skills that allow them to lead fulfilling lives in the modern world.
	X19	Learners now possess career-related skills that complement their aptitudes and interests.
	X20	The institution provides cutting-edge instructional techniques that improve the job prospects of the upcoming generation of learners.
	X21	The institution encourages instructors and learners to use technology to enhance their access to education, information, and creativity.
Opportunities for Learning (LP)	X22	The institution has created a successful technology-based evaluation system that guarantees relevance, accuracy, and clarity.
	X23	To increase learners' access to high-quality learning materials, the institution encourages the creation of educational media via information technology.
	X24	In order to guarantee the safety and wellbeing of learners, the institution is ready to offer extensive online learners support services in coordination with parents.
	X25	The institution provides multilingual foreign language courses that are tailored to the skills and interests of the learners.

Latent Variables	Observed Variables	Questions
Safety Education (LS)	X26	To help learners reach their full potential, the institution offers elective courses that address both learners and social demands today.
	X27	In reaction to new outbreaks of contagious diseases, the institution has changed its curriculum to place a greater emphasis on safety.
	X28	Based on each learner's unique aptitudes, the institution monitors and supports their access to ongoing education, additional coursework, and appropriate employment.
	X29	The institution has put in place teaching and learning techniques that guarantee secure learning environments in both routine and emergency situations.
	X30	Safety for instructors, staff, learners, and stakeholders is a top priority when the institution implements education management practices.
	X31	To shield learners from different risks, the institution keeps its physical learning spaces safe.
	X32	By encouraging media literacy, the institution equips learners to choose and assess media content critically.
	X33	In compliance with digital safety guidelines, the institution promotes instructors and learners appropriate and lawful use of educational applications.

Figure 1: Conceptual Framework

Methodology

The study titled “The Confirmatory Factor Analysis for Developing the Chan Hun Model “New Approach, Quality Approach” employed a mixed methods research design, utilizing a Confirmatory Factor Analysis (CFA) framework. The research methodology encompassed the following procedural steps:

1. Populations and Samples

The population consisted of the total number of students at Chan Hun Bampen School is 630 under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, for the academic year 2022. The sample group comprised 300 students, who were systematically selected through a Simple Random Sampling technique. They were categorized by grade: 45 in grade 7, 45 in grade 8, 53 in grade 9, 56 in grade 10, 48 in grade 11, and 53 in grade 12.

2. Measurements

The survey instrument that assessed educational management for enhance efficiency of the educational management quality at Chan Hun Bampen School comprised 4 latent variables and comprised 33 items covering Efficiency of Learning (LE), Quality of Learning (LQ), Opportunities for Learning (LP), Safety Education (LS). Using a 5-point rating scale. Instated content validity, with all items having content validity index (CVI) values falling within the range of 0.60 to 1.00 and the reliability of .893. Moreover, the questionnaire exhibited a notably high level of reliability, with a Cronbach's Alpha coefficient of (α -0.993).

3. Statistical Methods

The researcher collected complete data from a sample of 300 students.

The initial data analysis had two primary components, it explored the demographic profiles of the sample group through descriptive statistics, including frequencies and percentages. Second, it assessed the Likert-scale questionnaire data using statistical parameters like mean, standard deviation, coefficient of variation (CV), skewness, and kurtosis to understand variable distribution and variability characteristics.

The research analysis, conduct an Exploratory Factor Analysis (EFA) to investigate the relationships among variables and reduce their quantity. The procedure involves: Factor Extraction Retain factors with Eigen values greater than 1, explaining a minimum of 60% variance (Punpukdee, 2016). utilizing Principal Component Analysis (PCA). Ensure that factor loadings in the matrix are statistically significant (>0.05), while not exceeding 50% (Joreskog & Sorbom, 1996). Perform Orthogonal Rotation, specifically employing the

Varimax method. Assign meaning to factors, with factor loadings greater than 0.5 for two or more variables. (Hair et al., 2006).

Conduct Confirmatory Factor Analysis (CFA) to scrutinize the theoretical model, aiming to alleviate the limitations of Exploratory Factor Analysis. The procedure includes preparing the correlation matrix, extracting the initial factors, rotating the factors, and generating composite variables or factor scales. The analysis to verify the conformity of the structural equation model with observational data utilizes parameter estimation through Maximum Likelihood (ML) and goodness-of-fit indices such as Goodness of Fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Standardized Root Mean Square Residual (SRMR), and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) (Kline, 1998; Tirakanan, 2011; Angsuchoti et al., 2011). Criteria for joint consideration are as follows: χ^2 should not be statistically significant, χ^2/df should not exceed 5, GFI should be at least 0.9, AGFI should be at least 0.9, CFI should be at least 0.9, and RMSEA should not exceed 0.08.

Results

Table 2 Mean and Standard Deviation of Students' Perceptions Regarding Factors Related to the Development of Educational Management at Chan Hun Bampnen School.

Factors	Item	$\bar{X}$	S.D.	Level of agreement
Efficiency of Learning (LE)	10			
Overall average of factors related to Learning Efficiency		4.02	0.29	Agree
Quality of Learning (LQ)	9			
Overall average of factors related to Quality of Learning		3.90	0.50	Agree
Opportunities for Learning (LP)	7			
Overall average of factors related to Learning Opportunity		4.17	0.11	Agree
Safety Education (LS)	7			
Overall average of factors related to Learner Safety		4.06	0.10	Agree

Table 2 presents students' perceptions of factors related to the development of educational management at Chan Hun Bampnen School. The findings indicate high levels of Efficiency of Learning (mean = 4.02, SD = 0.29), Quality of Learning (mean = 3.90, SD = 0.50), Opportunities for Learning (mean = 4.17, SD = 0.11), and Safety Education (mean = 4.06, SD = 0.10). Notably, 8 statements scored highest, 24 scored high, and 1 scored moderate on average.

Table 3 Summary of Kaiser-Meyer-Olkin and Bartlett's Test on factorability of the 33-item

KMO and Bartlett's Test of Sphericity	
Approx. Chi-Square	3819.722
df	528
P	P<.001
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO	.800

Table 3 The results of the Cronbach Alpha and KMO test have been shown in Table 2 in detail. The value of KMO is found to be .800. The appropriate KMO value ranges between 0.5 and 1.0, and Bartlett's test of Sphericity should be statistically significant (Sig. < 0.05) (Kaiser, 1974; Raj & Jain, 2013). The results show Chi-Square = 3819.722 and $p < .001$ indicating that the data from the students of Chan Hun Bampen School are suitable for exploratory factor analysis.

Table 4 The component weights following axis rotation were derived using the Varimax method, showing only factor loadings exceeding 0.5

Factor	Indicator	Factor Loading	Factor Score	
			Min	Max
Efficiency of Learning (LE)	X ₄	.838	-2.2683	1.6987
	X ₇	.717		
	X ₂₁	.704		
	X ₁	.691		
	X ₁₅	.676		
	X ₆	.673		
	X ₁₂	.595		
	X ₉	.592		
	X ₂₂	.590		
	X ₁₀	.561		
	X ₃	.510		
	X ₁₈	.505		
Opportunities for Learning (LP)	X ₅	.604	-3.3109	2.2032
	X ₈	.552		
	X ₂₉	.510		
	X ₂	.503		
Quality of Learning (LQ)	X ₂₃	.576	-2.3312	2.3695
	X ₂₈	.575		
Safety Education (LS)	X ₃₃	.722	-2.3765	2.3653
	X ₂₄	.684		

Table 4 presents the component weights for Efficiency of Learning (LE) (QL) with 12 indicators, ranging from 0.838 to 0.505, accounting for 14.055% of the variance. The

learning efficiency (PL) component has 4 indicators, with weights from 0.604 to 0.503, explaining 8.055% of the variance. The component for creating learning opportunities (OL) has 2 indicators, with weights of 0.576 and 0.575, accounting for 6.910% of the variance. Lastly, the learning safety (SL) component includes 2 indicators with weights of 0.722 and 0.684, accounting for 6.060% of the variance.

The statistical values before adjustment indicating the consistency of the Chan Hun “New Approach, Quality Approach” model in enhancing educational management at Chan Hun Bamphen School. The results are depicted in Figure 2.

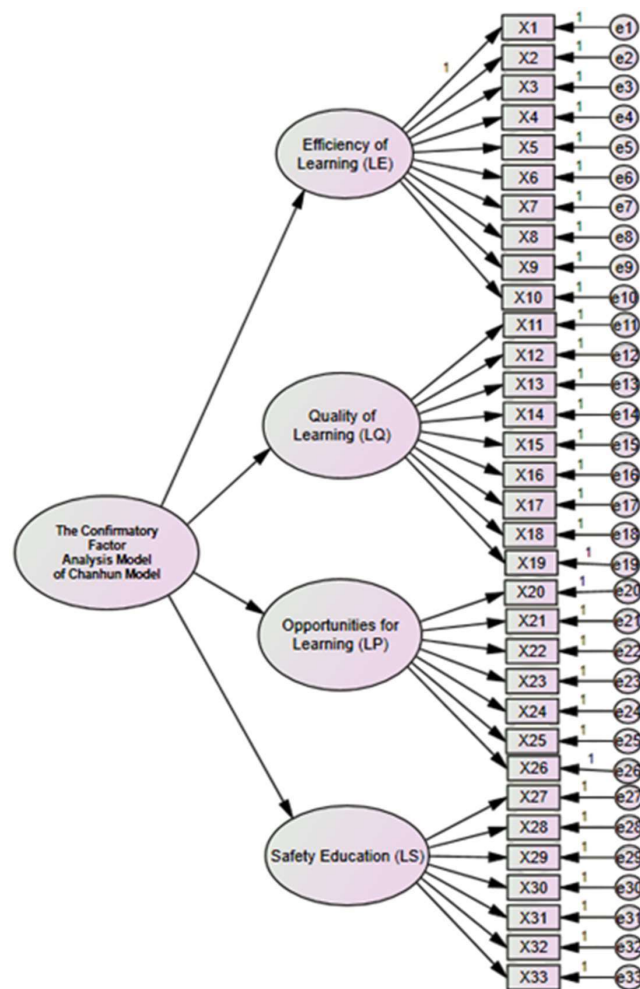
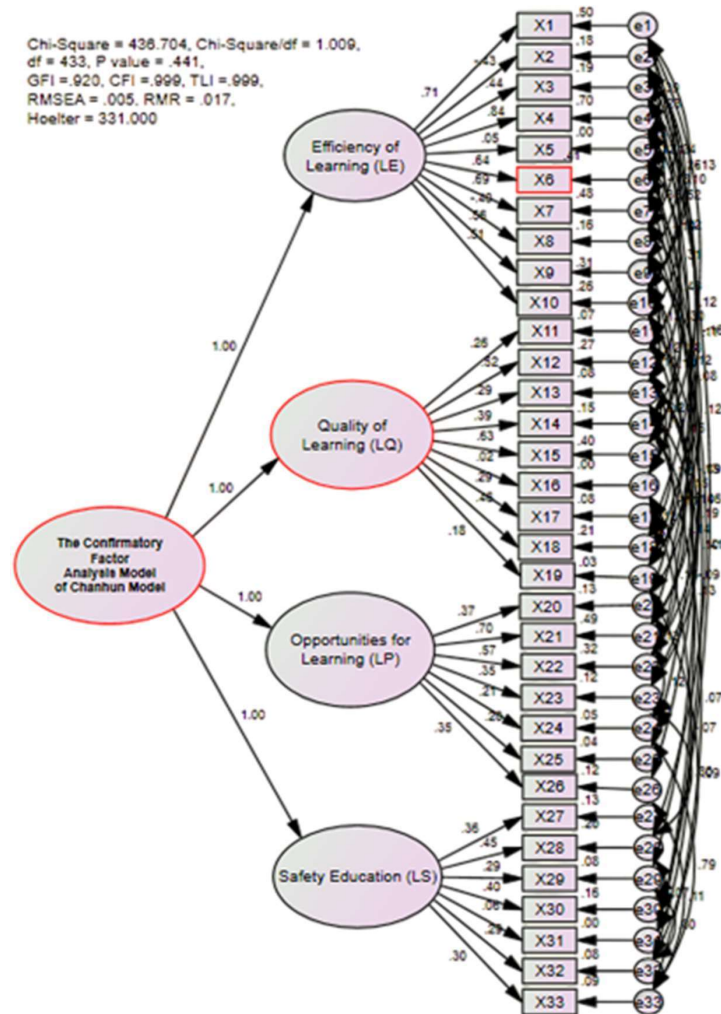

Figure 2 Before adjustment the Chan Hun “New Approach, Quality Approach” model for enhancing educational management at Chan Hun Bamphen School.

In the confirmatory factor analysis of the Chan Hun “New Approach, Quality Approach” model for educational management at Chan Hun Bamphen School (QOPSL

Model) after adjustment, four dimensions were examined: Efficiency of Learning (LE), Quality of Learning (LQ), Opportunities for Learning (LP), Safety Education (LS), comprising a total of 33 observed variables. The results are depicted in Figure 3.

Chi-Square = 436.704, CMIN/DF = 1.009, DF = 443, P value = .441,
GFI = .920, CFI = .999, TLI = .999, RMSEA = .005, RMR = 0.17, HOELTER = 331

Figure 3 Adjusted the Chan Hun “New Way, Quality Way” model for enhancing educational management at Chan Hun Bamphen School with standardized estimates.

Table 5 The Component Fit Measure by checking several fit indices (After Adjustment)

Index	Criteria	Statistics	Pass
P-value	> 0.05	.441	✓
CMIN/DF	≤ 3	1.009	✓
RMSEA	≤ 0.08	.005	✓
RMR	≤ 0.05	0.17	✓
CFI	≥ 0.9	.999	✓
GFI	≥ 0.9	.920	✓
TLI	≥ 0.9	.999	✓

Factor Loading $\geq .30$ are accepted for variables.

From Table 5, the confirmatory factor analysis indicates that Chi-Square = 436.704, CMIN/DF = 1.009, DF = 443, P value = .441, GFI = .920, CFI = .999, TLI = .999, RMSEA = .005, RMR = 0.17, HOELTER = 331, all the values meeting the criteria. These results confirm the alignment of the QOPSL Model with empirical data.

Discussion

The discussion on Objective 1, aimed at refining the “New Approach, Quality Approach” model to improve the quality of educational management at Chan Hun Bamphen School, proposes educational guidelines. These aim to establish a framework for school management based on Basic Education Commission policies. These policies outline objectives to foster morally upright, skilled, and virtuous students of all ages, in line with the 20-year National Education Strategy (2018-2037). Students, Teachers, and Administrators must exhibit adaptability and collaboration to achieve educational goals aligned with policies, focusing on safety, opportunities, reducing disparities, quality, and efficiency (Office of the Basic Education Commission, 2020). After reviewing these guidelines, it is possible to synthesize them into four cohesive and interconnected components: Quality of Learning (9 variables), Learning Efficiency (10 variables), Learning Opportunity (7 variables), and Learning Safety (7 variables), totaling 33 variables.

The discussion on Objective 2, focused on evaluating the alignment of the Chan Hun “New Approach, Quality Approach” model for enhancing educational management quality at Chan Hun Bamphen School with empirical data, involved an Exploratory Factor Analysis (EFA). This analysis scrutinized the relationship among student opinion data, confirming its suitability. Results showed a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value above 0.50, indicating interrelation among the 33 variables, suitable for EFA. After conducting the Exploratory Factor Analysis (EFA), it was found that there were 20 viable factor variables. Subsequently, the researchers performed Confirmatory Factor Analysis (CFA) using the

First Order model. The analysis revealed the following statistical values: Chi-Square = 436.704, CMIN/DF = 1.009, DF = 443, P value = .441, GFI = .920, CFI = .999, TLI = .999, RMSEA = .005, RMR = 0.17, HOELTER = 331, all meeting the established criteria (Kline, 1998; Tirakanan, 2011; Angsuchoti et al., 2011). The model aligns with empirical data, comprising 4 components and 17 variables. The components and their variables are as follows: Component 1, Efficiency of Learning (LE), refers to the educational outcomes from the implementation of effective management policies, encompassing 9 variables. Component 2, Quality of Learning (LQ), pertains to the instructional processes used in teaching and comprises 4 variables. Component 3, Opportunities for Learning (LP), involves strategies to promote and monitor student access to educational resources, encompassing 5 variables. Component 4, Safety Education (LS), entails providing safety services for students, teachers, and educational personnel within the institution, with 4 variables. These components are integral to the Chan Hun Model “New Approach, Quality Approach,” also known as the QOPSL Model.

Discussion of the results from Objective 3, based on the variables obtained from Objective 2, which were used to create the Chan Hun “New Approach, Quality Approach” model (QOPSL MODEL). The synthesis identified four key components, which form the basis of a model aimed at improving the quality of education management at Chan Hun Bampen School.

New Knowledge through Research

1. Provides a management approach for teaching and learning that aligns with government policies, offering diverse and inclusive opportunities for learners.
 2. This approach enhances the effectiveness of academy and improves learners’ quality according to their specific contexts.
 3. Provides a Model of Educational Management that other academy can adapt to fit their own contexts, aiming to elevate the effectiveness of academy and the quality of learners to achieve optimal results in line with current educational management practices.
- Chan Hun Bampen School “New Approach, Quality Approach,” (QOPSL MODEL), as shown in Figures 4.

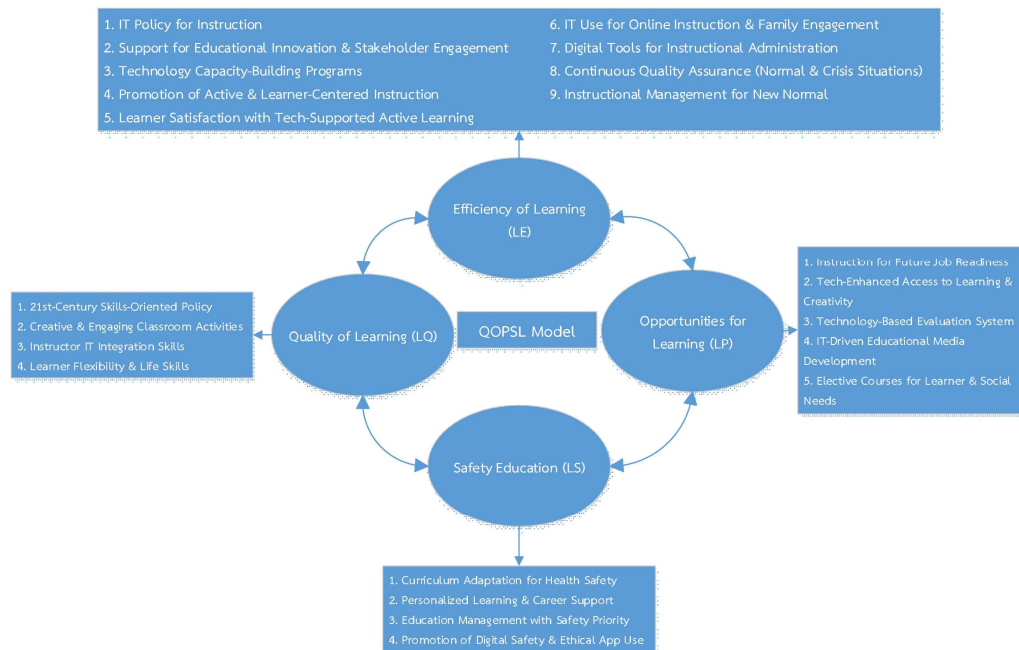

Figure 4 Illustrates the Interrelationships in The Chan Hun Model “New Approach, Quality Approach” for enhancing educational management at Chan Hun Bamphen School (QOPSL Model).

Conclusion

The objective of this study was to develop the Chan Hun Model "New Approach, Quality Approach" for enhancing educational management at Chan Hun Bamphen School and to examine the model's alignment with empirical data. The study also aimed to present the Chan Hun Model "New Approach, Quality Approach" so that other academy could adapt it to their own contexts. The research involved 300 students from Chan Hun Bamphen School for the academic year 2022. Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) were employed to assess the model's fit.

The results revealed that the Chan Hun Model "New Approach, Quality Approach" for developing educational quality at Chan Hun Bamphen School consists of four factors: 1) Quality of Learning (QL) with 10 variables, 2) Performance of Learning (PL) with 3 variables, 3) Opportunity for Learning (OL) with 2 variables, and 4) Safety of Learning (SL) with 2 variables. The developed model demonstrated a good fit with the empirical data, with the following statistical indicators: Chi-Square = 436.704, CMIN/DF = 1.009, DF = 443, P value = .441, GFI = .920, CFI = .999, TLI = .999, RMSEA = .005, RMR = 0.17, HOELTER = 331, all meeting the criteria.

The analysis suggests that educational management aimed at promoting effective teaching and learning should incorporate principles and policies aligned with advancements in information technology, ensuring safety, efficiency, inclusiveness, and quality. It is crucial to enhance understanding among teachers, students, and stakeholders about significant changes in teaching practices to appropriately adjust educational management strategies. The academy also highlights that institutions should prioritize and expedite the development of factors influencing teaching and learning effectiveness, focusing specifically on the four components: Efficiency of Learning (LE), Quality of Learning (LQ), Opportunities for Learning (LP), Safety Education (LS).

Recommendation

1. Recommendation for Implementation

1.1 Educational institutions can utilize top-scoring questions from research to develop management guidelines for quality learning, efficiency, opportunities, and safety, aligning with the Basic Education Commission.

1.2 Board of Directors can utilize research outcomes to craft supportive policies for educational management, addressing quality learning, efficiency, opportunity creation, safety, and other relevant areas, facilitating future planning.

2. Recommendation for Future Research

2.1 This study aims to develop educational management strategies to improve the quality, efficiency, opportunities, and safety of learning for secondary school students at Chan Hun Bamphen School. Future research should broaden its focus to include various educational levels for a comprehensive understanding of foundational education.

2.2 it is recommended to explore additional variables such as the effects of learning management and student involvement in learning management.

2.3 Additionally, further investigation into areas like Active Learning management is essential, considering its vital role in cultivating students' 21st-century skills, which encompass quality skills including the 3Rs and 8Cs.

References

- Angsuchot, S., Wijitwanna, S., & Pinyopanuwat, R. (2011). Statistical analysis for research. In *social science and behavioral science: Technique of LISREL program* (3th ed.). Charoendee-Munkong Printing.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R., & Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis* (5th ed.). Pearson Education.

- Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1996). *LISREL 8: User's Reference guide*. Scientific Software International.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36. <https://doi.org/10.1007/BF02291575>
- Kline, R. B. (1998). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press.
- Ministry of Education. (2021, August). *MOE Digital Transformation for Education Action Plan 2020 – 2022*. <https://bict.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/digital-63-65.pdf>.
- Office of the Basic Education Commission. (2020, October). *OBEC New normal, Quality way*. <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2020/10/สพฐ-วิถีใหม่-วิถีคุณภาพ.pdf>
- Office of the Basic Education Commission. (2023, April). *Policy and Strategic Priorities of the Office of the Basic Education Commission for Fiscal Year 2023*. <https://www.obec.go.th/archives/814223>
- Punpukdee, A. (2016). The comparison of the Use of Statistics analysis in Testing Construct Validity of Social capital: An Exploratory Factor Analysis (EFA) and A Confirmatory Factor Analysis (CFA). *Journal of Business, Economics and Communications*, 11(2), 45-61. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/74137/59848>.
- Raj, T., & Jain, V. (2013). Evaluating the Variables Affecting Flexibility in FMS by Exploratory and Confirmatory Factor Analysis. *Global Journal of Flexible System Management*, 14(4), 181-193. <https://doi.org/10.1007/s40171-013-0042-9>
- Tirakanan, S. (2011). *Multivariate variables analysis in social science research*. Chulalongkorn University Printing House.

การพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ

กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

THE DEVELOPMENT OF THAI COMMUNICATION SKILLS AMONG INTERNATIONAL STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

ยุทธภูมิ สุวรรณเวช และเมธิกา พ่วงแสง*

Yutthapoom Suwannavej and Maythika Puangsang*

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

*Corresponding Author E-mail: maythika.p@rmutp.ac.th

Received March 25, 2025; Revised September 4, 2025; Accepted September 8, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 2) พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาต่างชาติ จำนวน 42 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.969 และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวทางสอนภาษาไทยนักศึกษาต่างชาติ เน้นฝึกฟัง-พูดก่อน สร้างคู่มือดี ใช้หลักจิตวิทยาเลือกเนื้อหาเหมาะสม แสดงความรับผิดชอบ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ 2) กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นขึ้น จำนวน 5 กิจกรรม ดังนี้ สดับสารผ่านโซเชียลมีเดีย (ทักษะการฟัง) เจื้อยแจ่มรจรรจรรษา (ทักษะการพูด) ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน) ถ่ายทอดคิดผ่านอักษร (ทักษะการเขียน) และ ประสานคำบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน) การสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้การสนทนากลุ่ม พบว่าทุกกิจกรรมมีความเหมาะสม และ 3) การศึกษาประสิทธิผลชุดกิจกรรม พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (3.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมหลักสูตร, นักศึกษาต่างชาติ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, การสื่อสารภาษาไทย

Abstract

This study aimed to (1) identify effective methods for enhancing the Thai language communication skills of international students at Rajamangala University of Technology (RMUT), (2) develop extracurricular activities to support these skills, and (3) evaluate the effectiveness of the developed activities. A mixed-methods approach was employed with a

sample of 42 participants, including instructors and international students. Research instruments included interviews and opinion questionnaires related to the supplementary activities, with a high overall reliability coefficient ($\alpha = 0.969$). Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed the following. First, effective teaching strategies emphasized the development of speaking and listening skills, the use of quality instructional materials, the application of educational psychology principles, contextually appropriate lesson planning, professional teaching commitment, and purposeful integration of technology. Second, five extracurricular activities were developed: Listening with Ears Wide Open (listening), Joyful Chatter (speaking), Focused Vision (reading), Expressive Writing (writing), and Integrated Skill Harmony (skill integration). Third, focus group feedback confirmed the appropriateness of all activities, and post-activity assessments indicated a significant improvement in students' Thai communication skills, with a statistical significance level of .05. Furthermore, student satisfaction with the activities exceeded the benchmark score of 3.51, also with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Extracurricular, International Students, Rajamangala University of Technology, Thai communication

บทนำ

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา การสื่อสารก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิต ช่วยดำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคม รวมถึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ (จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2555) ภาษานับเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ทั้งนี้ มนุษย์ใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้ โลกของเราจึงมีภาษาใช้กันมากกว่าสี่พันภาษา (Hojjer, 1969) และอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลและสังคม ประเทศไทยเป็นจุดหมายยอดนิยมของนักศึกษาต่างชาติ เนื่องจากคุณภาพการศึกษาและวัฒนธรรมที่โดดเด่น อย่างไรก็ตาม นักศึกษากลุ่มนี้มักประสบปัญหาในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารทั้งในชีวิตประจำวันและการเรียน เนื่องจากภาษาไทยมีความซับซ้อนด้านวรรณยุกต์ การออกเสียง และไวยากรณ์ ซึ่งต่างจากภาษาที่คุ้นเคย ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการฟัง พูด อ่าน และเขียนในบริบทวิชาการและทางการ

จากงานวิจัยด้านการสอนภาษาต่างประเทศ พบว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันเน้นทักษะการสื่อสาร การพัฒนาการสอนรูปแบบใหม่ที่เป็นผลมาจากความเคลื่อนไหวทางการสื่อสาร โดยเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Jones, 1982) และ เกียรติสุดา บุญส่ง และสุภา พูนผล (2562) กล่าวถึงประสบการณ์การสอนนักศึกษาชาวต่างประเทศพบว่า นักศึกษาสื่อสารด้วยการฟังและทักษะการพูดได้ดีในระดับหนึ่ง

เพราะได้ฝึกในชีวิตประจำวัน แต่ทักษะการเขียนกลับมีปัญหา เพราะทักษะการเขียนจะใช้ในชั้นเรียนเท่านั้น ปัญหาเหล่านี้สร้างความกดดันให้แก่ผู้เรียนมากขึ้นเมื่อต้องเรียนร่วมกับเพื่อนชาวไทยโดยมีอาจารย์ผู้สอนชาวไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการอธิบาย ทั้งนี้ การขาดทักษะภาษาไทยของนักศึกษาชาวต่างชาติจะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลต่อการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย และความมั่นใจของนักศึกษาต่างชาติ

การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะภาษาไทย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทความต้องการและการเรียนรู้ของนักศึกษาต่างชาติ จะเป็นการสนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ของนักศึกษาต่างชาติช่วยให้สามารถเรียนรู้ในชั้นเรียนเข้าใจเนื้อหาในเอกสารการเรียน การสื่อสารกับอาจารย์และเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาทักษะทางสังคมเพื่อความเข้าใจบริบททางสังคม มีความมั่นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกในสายตานานาชาติ อนุรักษ์ภาษาไทยและเผยแพร่ความสำคัญของภาษาไทยในระดับโลก ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมไทยในระดับสากล การวิจัยนี้มุ่งพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะสื่อสารภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติเพื่อลดอุปสรรคทางภาษา สนับสนุนการเรียนรู้ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเสริมสร้างพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

การทบทวนวรรณกรรม

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีนักวิชาการเสนอไว้เช่น อิศักดิ์ อัครบรร (2545) ให้ความหมายว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นการกระทำเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนตามปกติของชั้นเรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองและมีครูเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ตามหลักสูตรให้กว้างยิ่งขึ้น สนองความสนใจและความถนัด พัฒนาความสามารถพิเศษ ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ และช่วยฝึกอุปนิสัยของผู้เรียน อุไรวรรณ หาญวงศ์ (2557) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นให้นักเรียนทั้งในชั้น เรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อมุ่งส่งเสริมในด้านวิชาการ ความสามารถพิเศษ ความถนัด และความสนใจของนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพช่วยฝึกอุปนิสัยของผู้เรียนให้เหมาะสมกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกด้าน มุ่งส่งเสริมเจตคติคุณค่าชีวิตปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

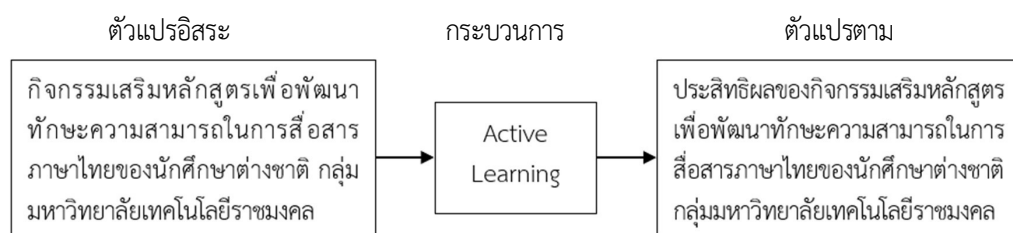
สุรัชย์ เทียนขาว (2563) กล่าวว่า กิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นกิจกรรมเสริมนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ เช่น ดนตรี กีฬา การละคร สถานักเรียน ชมรม เป็นต้น ดำเนินการโดยสมัครใจ ภายใต้การดูแลของครู มีบทบาทในการเสริมสร้างการเรียนรู้ บูรณาการความรู้ และพัฒนาประชาธิปไตย ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่ไปกับหลักสูตรหลัก

สรุป กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมนอกเหนือการเรียนการสอนตามปกติ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพและประสบการณ์ของผู้เรียน ด้านวิชาการ วิชาชีพ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ผู้เรียนสามารถเลือกกิจกรรมตามความสนใจอย่างอิสระ โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำและดูแล ไม่มีการประเมินผล จะช่วยพัฒนาและเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยรวม

กมล โพธิเย็น (2564) กล่าวว่า Active Learning หรือการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นบทบาทผู้เรียนมากกว่าผู้สอน โดยให้ผู้เรียนลงมือทำ คิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ทั้งในและนอกชั้นเรียน กระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การกระตุ้นความสนใจ เสนอสถานการณ์ท้าทาย การอภิปรายสะท้อนคิด การร่วมผลิตความรู้ และการสะท้อนผลร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ กรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ การเขียนเชิงวิเคราะห์ และเกมการเรียนรู้และ Meyers and Jones (1993) กล่าวว่า Active Learning เป็นการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสในการพูด ฟัง เขียน อ่าน และไตร่ตรองอย่างมีความหมายเกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิดประเด็น และการนำเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้กับผู้เรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดของการพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร (อุไรวรรณ หาญวงศ์, 2557) และ Active Learning ซึ่ง Meyers and Jones (1993) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสในการพูด ฟัง เขียน อ่าน และไตร่ตรองอย่างมีความหมายเกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิดประเด็น และการนำเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้กับผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสานวิธี มุ่งพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล แบ่งตามระยะของการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้างศึกษาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และสัมภาษณ์ผู้สอนชาวไทยซึ่งนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 15 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัยและผ่านการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและโครงสร้างข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยทำการสัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์และออนไลน์

ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก โดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการสอนนักศึกษาต่างชาติไม่น้อยกว่า 5 ปี และวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท เครื่องมือคือ แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยและผ่านการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและโครงสร้างข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาจากขั้นตอนที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติและประเมินประสิทธิผล ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเดียวโดยใช้ Active learning กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาต่างชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ จำนวน 20 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อพึงพอใจตามวัตถุประสงค์การวิจัยและผ่านการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาเนื้อหาและโครงสร้างข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.969

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1.ความท้าทายที่สำคัญที่สุดที่นักศึกษาต่างชาติเมื่อต้องใช้ภาษาไทยในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตประจำวัน และวิธีการใดบ้างในการช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยเพิ่มเติมจากบทเรียน โดยใช้ภาษาอังกฤษหรือจีนเปรียบเทียบกับภาษาแม่ ฟังทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ด้วยแบบฝึกหัดหลากหลายและใช้เกมส์สร้างความสนุกสนาน ช่วยให้นักศึกษาต่างชาติกล้าพูดมากขึ้น การฝึกซ้ำประโยคในสถานการณ์จริง การสนทนาในเรื่องที่สนใจ กลวิธีในการชวนสนทนาเรื่องที่นักศึกษาสนใจ โดยใช้หลักจิตวิทยาในการสร้างความไว้วางใจและการสร้างความไว้วางใจ ให้รางวัล เพื่อลดความกลัวในการสื่อสารผิดพลาด รวมถึงการสร้าง ความมั่นใจทางจิตใจและแรงบันดาลใจ จะช่วยให้นักศึกษาต่างชาติเรียนภาษาไทยได้ดีขึ้น โดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมด้วยความท้าทายอีกประการคือการมองไม่เห็นอนาคตในการนำความรู้ภาษาไทยไปทำอะไรและขาดการเรียนรู้ความเข้าใจในเรื่องประเทศไทยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ วิธีการลดความท้าทายดังกล่าว คือการสร้าง ความมั่นใจด้านจิตใจให้แก่ นักศึกษาต่างชาติ และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

2. เทคนิคหรือวิธีการสอนภาษาไทยแก่นักศึกษาต่างชาติ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและจดจำได้ง่าย สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

วิธีการสอนภาษาไทยแก่นักศึกษาต่างชาติใช้ครุต้นแบบ โดยใช้คำพูด ประกอบท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง เพื่อบรรยายหรืออธิบายเนื้อหาในบริบทที่เอื้อต่อการทำความเข้าใจ สื่อการสอนหลากหลาย (เอกสาร บทเรียน เกม เพลง แพลตฟอร์มการสื่อสาร ภาพยนตร์ ละคร ทัศนศึกษา) และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย (การแปลภาษา การอ่านออกเสียง การเล่นเกม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติ) เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน เสริมสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล เกียรติบัตร และการให้คะแนนพิเศษ เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน จัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสประสบการณ์ตรง เรียนรู้คำศัพท์และการใช้ประโยคจากการท่องเที่ยว การรับประทานอาหาร ชมพิพิธภัณฑ์ ชมหอศิลป์ และสัมผัสชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

3. ส่วนใดของภาษาไทย (เช่น ไวยากรณ์ ศัพท์ สำเนียง) ที่นักศึกษาพบว่ายากที่สุดใน การเรียนรู้และมีวิธีการใดในการช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

การสะกดคำ ไตรยางค์ และการผันวรรณยุกต์ ควรอธิบายกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน พร้อมมีแบบฝึกให้นักศึกษาฝึกอ่านและเขียนจนชำนาญ เนื่องจากภาษาไทยมีระดับ รากศัพท์ คำยืม คำซ้ำ คำซ้อน คำพ้องรูปพ้องเสียง ซึ่งยากต่อความเข้าใจ วิธีช่วยเหลือคือพัฒนากิจกรรมเรียนรู้คำศัพท์และชนิดของคำ เช่น นาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ ฯลฯ ผู้สอนอาจใช้แอปพลิเคชันหรือ AI เป็น “ผู้ช่วยสอน” เช่น HELLO TALK หรือ CHAT GPT เพื่อเพิ่มคำศัพท์และเข้าใจบริบทของคำ ใช้แบบฝึก เพลง อาชยาน หรือบทบาทสมมติ โดยให้นักศึกษาต่างชาติร่วมออกแบบ เพื่อให้เรียนรู้ภาษาไทยธรรมชาติ เช่น การกร่อนเสียง เสียงเพี้ยน การละคำ การใช้สำนวนโวหาร ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรม โดยให้คำชื่นชมเมื่อทำได้ถูกต้อง และให้คำแนะนำเพื่อเสริมการออกเสียงที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น

4. นอกเหนือจากการเรียนในห้องแล้ว กิจกรรมใดบ้างที่สามารถช่วยให้นักศึกษาต่างชาติพัฒนา ความสามารถทางภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

การใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เช่น สั่งอาหาร ชื้อของ การเช่าห้องพัก ทำกิจกรรมกับมหาวิทยาลัย การเสฟสื่อที่เป็นภาษาไทย เพื่อความบันเทิง เป็นกิจกรรมยามว่าง ซึ่งเกิดจากความสนใจส่วนตัวของนักศึกษา ปรึกษาผู้สอนนอกเวลาในหัวข้อที่นักศึกษาสนใจเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เกมสำหรับฝึกฝนทักษะด้วยตนเอง ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ นักศึกษาสามารถนำเกมเหล่านั้น มาใช้ได้ตลอดเวลา การทัศนศึกษา การทบทวนบทเรียน ฝึกประสบการณ์ใช้ภาษาไทยระหว่างปิดภาคเรียน จะช่วยพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ เสริมสร้างทักษะทางสังคมในสังคมพหุวัฒนธรรม การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมฝึกฟังข่าวจากสถานีวิทยุ รายการเพลง รายการโทรทัศน์ ละคร เกมสโว์ การใช้แอปพลิเคชันเข้ามาช่วยในการพัฒนาทักษะภาษาไทย

5. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการสอนภาษาไทยแก่นักศึกษาต่างชาติ หรือสำหรับนักศึกษาต่างชาติที่กำลังเรียนภาษาไทย สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ภาษาไทยเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝน โดยประกอบด้วยทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน สำหรับนักศึกษาต่างชาติ ควรเริ่มต้นจากทักษะการฟังและการพูด ซึ่งสามารถฝึกได้ง่ายกว่า การอ่านและการเขียน การเริ่มจากทักษะที่เข้าถึงง่ายจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และส่งเสริมการพัฒนาทักษะอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาคู่มือการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับ

นักศึกษาต่างชาติเป็นภารกิจสำคัญที่นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องควรร่วมมือกัน เพื่อสร้างสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ ใช้งานได้จริง และตอบโจทย์ผู้เรียนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาการสอนมีความเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียน จะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเข้าใจง่ายและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในการจัดการเรียนการสอน ควรประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาการศึกษา เช่น การอธิบายเนื้อหาอย่างเข้าใจง่าย การส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตร การชื่นชมเพื่อสร้างกำลังใจ และการแสดงความใส่ใจของผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความศรัทธาและแรงจูงใจของนักศึกษา ทั้งยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้สอนและสถาบัน เนื่องจากนักศึกษาต่างชาติมีความคาดหวังสูงในด้านผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จ การสอนจึงต้องมีความรับผิดชอบสูง ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม ผู้สอนควรแนะนำเครื่องมือที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้เทคโนโลยีในการบริหารเวลา และการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ ตามแนวคิด “Work Smarter, Not Harder” เพื่อเสริมสร้างสมดุลในการใช้ชีวิตและพัฒนาทักษะทางภาษาได้อย่างยั่งยืน

ตาราง 1 สรุปกิจกรรมและวิธีการสอนภาษาไทยแก่นักศึกษาต่างชาติ

กิจกรรม	วิธีการ
เน้นการสื่อสาร	- บทเรียนที่เน้นการสนทนาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การทักทาย การสั่งอาหาร การเดินทาง - Role-playing กิจกรรมสวมบทบาทให้นักศึกษาได้ฝึกใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จำลอง - เกม ใช้เกมภาษาไทย เช่น ไขคำ หรือเกมทายคำศัพท์ เพื่อเพิ่มความสนุกสนานและกระตุ้นการเรียนรู้ - กิจกรรมกลุ่ม จัดกิจกรรมกลุ่มให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
บูรณาการทักษะ	- ฟังและพูด ให้นักศึกษาฟังบทสนทนาหรือเพลงภาษาไทย แล้วฝึกพูดตาม - อ่านและเขียน ให้นักศึกษาอ่านบทความสั้น ๆ หรือนิทานภาษาไทย แล้วเขียนสรุป - การมอบหมายงาน มอบหมายการบ้านที่บูรณาการทักษะต่าง ๆ เช่น ให้นักศึกษาดูรายการโทรทัศน์ภาษาไทย แล้วเขียนแสดงความคิดเห็น - รูปภาพ ใช้รูปภาพเพื่อประกอบการสอนคำศัพท์และไวยากรณ์ - วิดีโอ ใช้คลิปวิดีโอสั้น ๆ เพื่อแสดงสถานการณ์ต่างๆ หรือสอนวัฒนธรรมไทย - เพลง ใช้เพลงภาษาไทยเพื่อสอนคำศัพท์และไวยากรณ์ - เว็บไซต์ แนะนำเว็บไซต์ที่สอนภาษาไทยให้นักศึกษาได้ศึกษาเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารของนักศึกษาต่างชาติกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

1. ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.58, S.D.= 0.58) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ โครงสร้างเนื้อหา สาร และระยะเวลา ($\bar{X}$ =4.72, S.D.= 0.52) ด้านความสำคัญและความจำเป็นของชุดกิจกรรม ($\bar{X}$ =4.57, S.D. = 0.55) และด้านหลักการและเหตุผลของชุดกิจกรรม ($\bar{X}$ =4.55, S.D.= 0.44) วัตถุประสงค์

ของชุดกิจกรรม ($\bar{X}=4.52$, S.D.= 0.46) และด้านที่อยู่ในระดับมากประกอบด้วย ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ กิจกรรม ($\bar{X}=4.50$, S.D. = 0.56) การวัดและประเมินผล ($\bar{X}=4.48$, S.D.= 0.52) ตามลำดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ

รายการประเมิน	n=7		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
ความสำคัญและความจำเป็นของกิจกรรม	4.57	0.55	มากที่สุด
หลักการและเหตุผลของกิจกรรม	4.55	0.44	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	4.52	0.46	มากที่สุด
โครงสร้างเนื้อหา สาร และระยะเวลา	4.72	0.52	มากที่สุด
สื่อ วัสดุ อุปกรณ์	4.55	0.67	มากที่สุด
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการกิจกรรม	4.50	0.56	มาก
การวัดและประเมินผล	4.48	0.52	มาก
รวม	4.58	0.50	มากที่สุด

2. ผลการประเมินความสอดคล้องของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ มีความสอดคล้องของชุดกิจกรรมโดยรวมทุกข้อมีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ทั้งนี้ผลการประเมินทุกกิจกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดที่สามารถนำไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินผลก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งได้ทดลองกิจกรรมกับนักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ชาวจีน จำนวน 20 คน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการประเมินเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย คือผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีทักษะความสามารถในการสื่อสาร ภาษาไทยมีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายทักษะสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 3.21 ทักษะสัทสสารผ่านโสตกรรณ (ทักษะการฟัง) เท่ากับ 3.19 เจื้อยจ้านรจ้หรรษา (ทักษะการพูด) เท่ากับ 3.32 ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน) เท่ากับ 2.80 ถ่ายทอดคิดผ่านอักษร (ทักษะการเขียน) เท่ากับ 4.45 ประสานคำบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน) เท่ากับ 3.14 และภายหลังเข้ารับการฝึกอบรม นักศึกษาผู้ร่วมกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณารายทักษะสัทสสารผ่านโสตกรรณ (ทักษะการฟัง) เท่ากับ 4.45 เจื้อยจ้านรจ้หรรษา (ทักษะการพูด) 4.61 ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน) 4.25 ถ่ายทอดคิดผ่านอักษร (ทักษะการเขียน) 4.67 และประสานคำบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน) 4.21

จากผลการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมด้วยสถิติทดสอบค่า t (Dependent t-test) ค่าสถิติทดสอบ t โดยรวม เท่ากับ 11.663 เมื่อพิจารณารายทักษะระดับสารผ่านไวยากรณ์ (ทักษะการฟัง) เท่ากับ 7.009 เจื้อยจ้านรรจ์หรรษา (ทักษะการพูด) เท่ากับ 10.062 ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน) เท่ากับ 6.269 ถ่ายทอดคิดผ่านอักษร (ทักษะการเขียน) เท่ากับ 8.604 ประสานคำบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน) 6.548 ค่า p-value โดยรวมและรายทักษะ แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างโดยใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะภาษาไทยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายทักษะ ก่อนและหลังของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทักษะภาษาไทย	n=20				t	P-value
	ก่อนร่วมกิจกรรม		หลังร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. สดับสารผ่านโสตกรรณ (ทักษะการฟัง)	3.19	0.69	4.45	0.62	7.009	.000
2. เจื้อยจ้านรรจ์หรรษา (ทักษะการพูด)	3.32	0.48	4.61	0.51	10.062	.000
3. ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน)	2.80	0.61	4.25	0.72	6.269	.000
4. ถ่ายทอดคิดผ่านอักษรา (ทักษะการเขียน)	3.45	0.66	4.67	0.48	8.604	.000
5. ประสานคำบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน)	3.14	0.65	4.21	0.60	6.548	.000
รวม	3.21	0.42	4.48	0.46	11.663	.000

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D.=0.44) และเมื่อพิจารณารายการกิจกรรมพบว่าทุกกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 3.51 (ระดับมาก)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติจำเป็นต้องใช้แนวทางการสอนที่หลากหลายครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น เกม เพลง กิจกรรมกลุ่ม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน แก้ปัญหาเฉพาะจุด เช่น การสะกดคำ วรรณยุกต์ คำศัพท์ ไวยากรณ์ และความเข้าใจบริบท โดยใช้แบบฝึกหัด แอปพลิเคชัน (เช่น HelloTalk, ChatGPT) และสื่อที่เหมาะสมกับระดับความรู้ นอกจากนี้ควรเน้นการใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง เช่น การซื้อของ สั่งอาหาร และกิจกรรมเสริมสร้างทักษะอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการให้กำลังใจ คำชมเชย และการสร้างแรงจูงใจ โดยใช้หลักจิตวิทยาและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างความมั่นใจแก่นักศึกษา การพัฒนาคู่มือการสอนควรมีการร่วมมือกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา นักจิตวิทยา และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้คู่มือที่มี

ประสิทธิภาพและใช้ได้จริง ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีพื้นฐาน ความสนใจ และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางคนถนัดการเรียนรู้ด้วยการมองเห็น (Visual Learners) บางคนถนัดการฟัง (Auditory Learners) และบางคนถนัดการลงมือปฏิบัติ (Kinesthetic Learners) การใช้แนวทางการสอนที่หลากหลายจะช่วยตอบสนองความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนได้ดีกว่า และยังกระตุ้นความสนใจและความกระตือรือร้น (Motivation and Engagemen) ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรพล วิบูลยศรีน (2562) การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ แนวคิดสู่การปฏิบัติ กล่าวว่า แม้ว่าภาษาไทยยังไม่ใช่อาษาที่ทั่วโลกให้การยอมรับว่าเป็นภาษาสากลที่ต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่ในปี 2558 ที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN) ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของประเทศต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะด้านการศึกษา ผู้เรียนชาวต่างประเทศจำนวนไม่น้อยให้ความสนใจ ศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ แต่การเรียนภาษาต่างประเทศให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพดังเจ้าของภาษานั้นเป็นเรื่องยาก เพราะอาจเกิดความแตกต่างระหว่างภาษาต่างประเทศกับภาษาแม่ การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่ผู้เรียนชาวไทยจึงต่างจากผู้เรียนชาวต่างชาติ อาจเกิดปัญหาภาษาแม่มีอิทธิพลต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ แม้ผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนภาษาไทยแก่ผู้เรียนชาวไทยก็ไม่อาจสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนกันทุกคน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชุดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีความเหมาะสม โดยเฉพาะด้านโครงสร้างเนื้อหาและระยะเวลา ทุกด้านมีความสอดคล้องและสามารถนำไปใช้ได้จริง ชุดกิจกรรมครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ จัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของนักศึกษา มีหลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเข้าใจง่าย ระบบการวัดผลที่ดี ส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างเต็มที่มีสอดคล้องกับ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2562) การพัฒนาแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมีจำนวน 2 ข้อ คือ ด้านความเหมาะสมของแบบเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 และด้านความเป็นไปได้ของแบบเรียน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21 ทั้งนี้ ชุดกิจกรรมจะต้องเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) การเรียนรู้ภาษาไทยไม่ได้มีแค่การท่องจำคำศัพท์และไวยากรณ์ แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะใช้ภาษาในการสื่อสารและทำความเข้าใจวัฒนธรรมไทย การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายจะช่วยให้นักศึกษาเชื่อมโยงภาษาไทยกับชีวิตจริงได้ ใช้สื่อการสอนที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมไทย เช่น อาหารไทย การแต่งกายไทย และประเพณีไทย จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้สัมผัสกับวัฒนธรรมไทยโดยตรง เช่น การทำอาหารไทย การชมการแสดงพื้นบ้าน และการเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการสื่อสารภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ผู้เข้าร่วมมีคะแนนเฉลี่ยทักษะภาษาไทย (ฟัง พูด อ่าน เขียน และบูรณาการทักษะ) สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเพิ่มจาก 3.21 เป็น 4.48 นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้เข้าร่วมเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดคือ 3.51 (ระดับมาก) แสดงให้เห็นว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของ

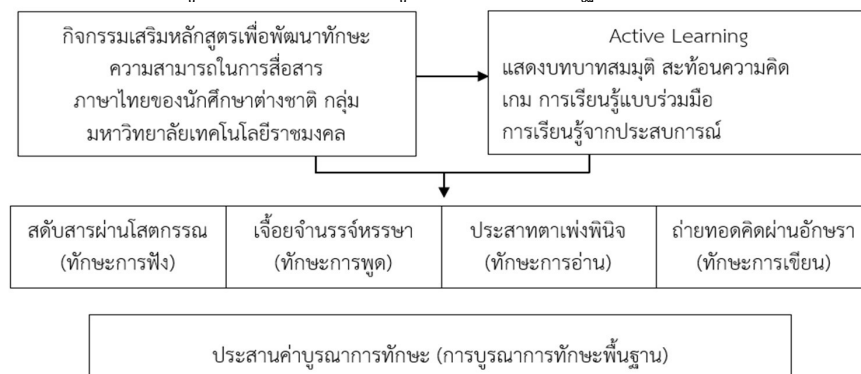

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ควรมีการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างรอบด้าน (Holistic Language Development) เพราะการเรียนรู้ภาษาไทยควรพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างสมดุล การใช้แนวทางการสอนที่หลากหลายจะช่วยให้ นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ อย่างครบถ้วน จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ฝึกฟังภาษาไทยจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เพลง ภาพยนตร์ และรายการโทรทัศน์ จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ฝึกพูดภาษาไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การสนทนา การนำเสนอ และการโต้เถียง จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ฝึกอ่านและเขียนภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทความ เรื่องสั้น และจดหมาย

ซึ่งสอดคล้องกับ กรนิษฐ์ ข่ายป่า และคณะ (2565) การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ โดย ADDIE MODEL พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ โดย ADDIE model พบว่ารูปแบบวิธีการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 53.58 /95.35 มีประสิทธิภาพสูงตามเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนด 80/80 และระดับความพึงพอใจ ของนักศึกษาจีน ที่เรียนสาขาพุทธศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยาที่มีต่อรูปแบบการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติโดย ADDIE model พบว่า ระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับพอใช้ และสุชิน เกษมปิติ (2565) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศด้วยการประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนเบรนท์ทาร์เก็ต (BTT) พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการประเมินประสิทธิผลหลักสูตร พบว่า นักศึกษามีทักษะภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เน้นฝึกฟัง-พูดก่อน สร้างคู่มือเลือกเนื้อหาเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ประยุกต์ใช้ Active Learning ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ สดับสารผ่านไฮดรอน (ทักษะการฟัง) เจ็ยจันรจรรหษา (ทักษะการพูด) ประสาทตาเพ่งพินิจ (ทักษะการอ่าน) ถ่ายทอดคิดผ่านอักษร (ทักษะการเขียน) และประสานค่าบูรณาการทักษะ (การบูรณาการทักษะพื้นฐาน) แสดงดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

สรุป

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อยกระดับทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ ซึ่งแนวทางการเรียนการสอนภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติต้องใช้แนวทางที่หลากหลาย เน้นความสนุกสนาน ใช้สื่อที่หลากหลาย และแก้ไขปัญหาเฉพาะจุด เช่น การสะกดคำและไวยากรณ์ โดยใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริง และให้กำลังใจนักศึกษา ซึ่งชุดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยมีความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและเวลา สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้จริงมีประสิทธิภาพ นักศึกษามีทักษะภาษาไทยที่ดีขึ้น (ฟัง พูด อ่าน เขียน) และมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางการสอนที่เหมาะสม สื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ และกิจกรรมที่น่าสนใจในการพัฒนาทักษะภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ งานวิจัยมีประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นแนวทางการสอนที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน และใช้สื่อที่เหมาะสม เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ เช่น เกม เพลง แอปพลิเคชัน และสื่อที่ใช้ในสถานการณ์จริงออกแบบกิจกรรมเสริมทักษะที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักศึกษา และช่วยพัฒนาทักษะภาษาไทยในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยรวมของการพัฒนาทักษะนี้จะนำไปสู่ประโยชน์หลายด้าน เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรม โอกาสทางอาชีพ เป็นต้น และยังมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสมกับระดับความสามารถและความต้องการของนักศึกษาอาจนำกิจกรรมที่ได้ผลดีจากการวิจัยมาใช้เป็นแบบอย่างหรือปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย

2) ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางฝึกอบรมผู้สอนภาษาไทยในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการสอนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติช่วยให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ปรับกลุ่มตัวอย่างที่ความหลากหลายด้านภาษาและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และศึกษาปัจจัยที่อาจมีผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักศึกษาต่างชาติ เช่น สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(1), 11-28. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/245317>
- กรนิษฐ์ ข่ายป่า พิงพร ศรีแก้ว และศิวพร จิตกุล. (2565). การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ โดย ADDIE MODEL DEVELOPING A THAI LANGUAGE TEACHING MODEL FOR FOREIGNERSBY ADDIE MODEL. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 11(3), 53-64. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/261137>
- เกียรติสุดา บุญส่ง และสุภา พูนผล. (2562). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยด้วยตนเองสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 32(2), 50-65. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/263204>
- จิรวรรณ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. โอเดียนสโตร์.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น: เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้. โรงพิมพ์ ก. กมลพิมพ์.
- วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2562). การพัฒนาแบบเรียนสนทนาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง สำหรับชาวต่างชาติ. *วารสารมังรายสาร*, 7(1), 41-55. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mrsj/article/view/177553>
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2562). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2568, 18 มีนาคม). *แนวปฏิบัติในการจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร*. http://bsq2.vec.go.th/crouse_manage/activity.pdf.
- สุรัชย์ เทียนขาว. (2563). กิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(2), 254-263. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/view/243794/166891>
- สุวสิน เกษมปิติ. (2566). การศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและการพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันของนักศึกษาชาวจีนที่เรียนสาขาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(7), 326-334. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/266112/178516>
- อุไรวรรณ หาญวงศ์. (2557). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพอีโคโนมิกส์*, 7(2), 55-66. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FEU/article/view/24695/21016>
- Jones, K. (1982). *Simulation in Language Teaching*. Cambridge University Press
- Hoiyer, H. (1969). *The origin of language*. Linguistics today. Basic Books.
- Meyers, C., & Jones, T. B. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom*. Jossey-Bass.

**การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรม
การเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วม
และการเป็นพี่เลี้ยง**

**THE APPLICATION OF THE KING'S SCIENCE AND LOCAL WISDOM FOR
DEVELOPING LEARNING INNOVATIONS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS
THROUGH PARTICIPATION AND MENTORSHIP**

กรณียพัล วิวรรณมงคล, มิตรภาณี พุ่มกล่อม และกฤตนันท์ หัสดีเสวี

Karanphon Wiwanthamongkon, Mitparnee Pumklom and Krittanan Hasdisawi

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Rajabhat Kanchanaburi University

พจนีย์ สุขชาวนา* และสุวีวรรณ แจ่มจิตร

Photjane Sukchaona and Sureewan Jangjit

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Business Administration, Southeast Asia University

พรชัย หนูแก้ว และศุภลักษณ์ สัตย์เพ็ชรพราย

Pornchai Nukaew and Supalak Satpreetrai

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Faculty of Science, Rajabhat Kanchanaburi University

*Corresponding Author E-mail: photjane@kru.ac.th

Received May 31, 2025; Revised September 8, 2025; Accepted September 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสังเคราะห์แนวทางการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง 2) ร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ 3) ศึกษาผลการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ประเมินและถอดบทเรียนการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา มีโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ตามความร่วมมือพัฒนา จำนวน 17 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้นำผลการวิจัยมาวิเคราะห์และปรับประยุกต์บูรณาการศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และโรงเรียนต้องการพัฒนา ด้านการอ่าน การเขียนเนื่องจากปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 2) ผลการร่วมพัฒนานวัตกรรมฯ จำแนกได้ดังนี้ 2.1) นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา ทั้งการพัฒนาและการนำไปใช้มีคุณภาพระดับปานกลาง 2.2) นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ด้านการอ่านและการเขียนมีคุณภาพระดับมาก 2.3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีคุณภาพระดับดี และ 2.4) นวัตกรรมวัดและประเมินผลมีคุณภาพระดับดี 3) ผลการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ดังนี้ 3.1) ผู้บริหารสามารถใช้นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง 3.2) ครูสามารถใช้นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนด้านการอ่านและการเขียนมีคุณภาพโดยเฉลี่ยระดับมาก 3.3) ผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยระดับมาก และ 3.4) นวัตกรรมวัดและประเมินผลโรงเรียนมีคลังแบบทดสอบสำหรับผู้เรียนทุกระดับชั้น 4) ผลการประเมินและถอด

บทเรียนการร่วมใช้นวัตกรรมมีระบบและกลไกที่เหมาะสม การพัฒนาโรงเรียนโดยมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยงเสริมสร้างศักยภาพโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาได้ตามบริบท

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชา, นวัตกรรมการเรียนรู้, การมีส่วนร่วม, การเป็นพี่เลี้ยง, ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study and synthesize approaches to collaboratively developing learning innovations through participation and academic mentoring, 2) jointly develop learning innovations, 3) examine the results of collaborative implementation of learning innovations, and 4) evaluate and extract lessons learned from the collaborative implementation of such innovations. The target schools included 17 primary schools, involving school administrators and teachers from Grades 1–6 who participated in the collaborative development process. The research findings revealed that: 1) the approach to collaborative development of learning innovations was based on the analysis and application of research results, integrating the King's Philosophy to enhance the quality of education. The schools expressed a need for development in reading and writing due to the challenges posed by the COVID-19 pandemic. 2) The outcomes of the co-development of learning innovations were categorized as follows: 2.1) The innovation in educational administration, both in terms of development and implementation, was at a moderate level of quality, 2.2) innovations for enhancing teaching and learning in reading and writing were of high quality, 2.3) information technology systems were of good quality, and 2.4 assessment and evaluation innovations were also of good quality. 3) The outcomes of collaborative implementation of learning innovations were as follows: 3.1) school administrators utilized administrative innovations at a moderate level on average, 3.2) teachers applied instructional innovations for reading and writing at a high level on average, 3.3) users of the information technology system expressed a high level of satisfaction on average, and 3.4) schools had assessment innovations that included a test bank for students at all grade levels. 4) The evaluation and lesson-learning process indicated that the innovation implementation system and mechanisms were appropriate for school development. The universities, acting as academic mentors, played a vital role in enhancing the schools' capacity to develop according to their specific contexts.

Keywords: The king's science, learning innovations, participation, mentorship, primary school

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้มุ่งเน้นและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศชาติ และเร่งระดมสรรพกำลังและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนช่วยสร้างเสริมการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติให้เกิดความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพสิ่งที่สำคัญการมุ่งเน้นของกระทรวงศึกษาธิการยังคงเน้นในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เน้นการอ่านออกเขียนได้และทักษะอื่นๆที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อการก้าวสู่สังคมยุคศตวรรษที่ 21 ประเด็นที่สำคัญในพื้นฐานการจัดการศึกษาคือปัญหาหรือวาทกรรมซ้ำซากที่ได้เน้นการพัฒนามายาวนาน โดยเฉพาะปัญหา คือ การอ่าน การออกเขียน นับเป็นปัญหามายาวนานโดยเฉพาะหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานต่าง ๆ และรวมถึงโรงเรียน ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ แม้ว่ารัฐบาลจะมีการจัดสรรและจัดกิจกรรมส่งเสริมโดยใช้งบประมาณจำนวนมากแต่ยังไม่สามารถกระตุ้นการพัฒนาหรือยกระดับปัญหาไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งการระดมบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาสื่อและนวัตกรรมเพื่อกระจายนำไปใช้ทั่วประเทศ พร้อมทั้งมีมาตรการในการกำกับติดตามและรายงานผลต่อเนื่อง แต่ผลปรากฏว่ายังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องการอ่านและการเขียนได้ประสบความสำเร็จ อาจนับได้ว่าเป็นการล้มเหลวทางการจัดการศึกษา โดยหน่วยงานหลักของประเทศยังไม่ได้วิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านการอ่านและการเขียน มีกระจายทั่วภูมิภาค (พงศศักดิ์ สังขิณโณ, 2562) การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ในปัจจุบันได้ถูกสร้างขึ้นด้วยระเบียบ กฎเกณฑ์ ดังนั้นการเรียนรู้บูรณาการข้อมูลท้องถิ่นจึงต้องอาศัยความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เท่านั้น จึงส่งผลให้ความรู้ข้อมูลท้องถิ่นที่มีความสำคัญและต้องถูกตามเนื้อหาสาระของท้องถิ่นได้ถูกจัดลำดับขั้นให้เป็นความรู้เสริมจากข้อมูลสาระหลักวิชา กระบวนการเรียนรู้และการให้คุณค่าในการดำเนินชีวิตตามหลักสูตรและการจบการศึกษาในแต่ละระดับชั้น (กรณีย์พล วิวรรณมงคล และคณะ, 2558)

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ช่วยการส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งเพื่อก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบันเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ขึ้นเพื่อร่วมพลัง รวมใจ ร่วมคิด ร่วมดำเนิน เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย และรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ซึ่งชุมชนการเรียนรู้เน้นการร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมส่งเสริมการทำงานให้เกิดความยั่งยืน รวมทั้งการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องและการร่วมกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาร่วมกันและนวัตกรรมกรรมที่นำไปใช้จะสัมพันธ์และเกิดผล (สัมพันธ์ สุขใส, 2563) ซึ่งความร่วมมือการขับเคลื่อนตามแนวคิดของกลุ่มชุมชนและบางสถานการณ์ต้องมีพี่เลี้ยงมาช่วยเหลือปฏิบัติหน้าที่ให้บังเกิดผลและบรรลุตามเป้าหมายการดำเนินการของพี่เลี้ยงมีหน้าที่คอยช่วยเหลือให้การดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปด้วย ความสำเร็จ ซึ่งการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ขับเคลื่อนหลักการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการจัดการศึกษาฯ สู่ในชั้นเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นำไปใช้ มีหลักความรู้ความเข้าใจในศาสตร์พระราชและการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นแต่ละกิจกรรม ครูผู้สอนต้องรู้และเข้าใจบริบทที่แท้จริงในสถานการณ์การเรียนรู้แต่ละพื้นที่และสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานการณ์บริบทท้องถิ่นนั้น ๆ (กรณีย์พล วิวรรณมงคล และคณะ, 2563) และ การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มาจากคนในพื้นที่

หรือบริบทนั้น ๆ ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เกิดตระหนักและเห็นความสำคัญในสิ่งที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น และมีความตั้งใจรักษาและอนุรักษ์ให้เกิดผลและเกิดการเรียนรู้ตามทักษะ ความรู้ตามระดับวัยของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสังเคราะห์แนวทางการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง
2. เพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง
3. เพื่อศึกษาผลการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง
4. เพื่อประเมินและถอดบทเรียนการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาศาสตร์พระราชาเป็นองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่า ประกอบด้วย หลักคิด หลักทฤษฎี และหลักปฏิบัติที่สามารถ การประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาจะช่วยพัฒนาคนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ โดยเชื่อมโยงทักษะชีวิตเข้ากับภูมิสังคมและการพึ่งพาตนเอง การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้วิเคราะห์เลือกศาสตร์พระราชานโยบายการทรงงานตามรอบเบื้องพระยุคลบาทมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการในโครงการให้เกิดผลลัพธ์ตามที่มีมุ่งหวังในการส่งเสริมการศึกษา (เดชา ปุณณบาล, 2560: สมบัติ นพรัตน์, 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนโดยเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ลงมือทำและสร้างความเข้าใจสะท้อนคิด ทดลอง และประยุกต์ใช้จริงเป็นกลไกการจัดการที่สร้างผลลัพธ์ในศักยภาพของผู้บริหาร ครู และผู้เรียนในการสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง (Freire, 1970; Vygotsky, 1978; Kolb, 1984)

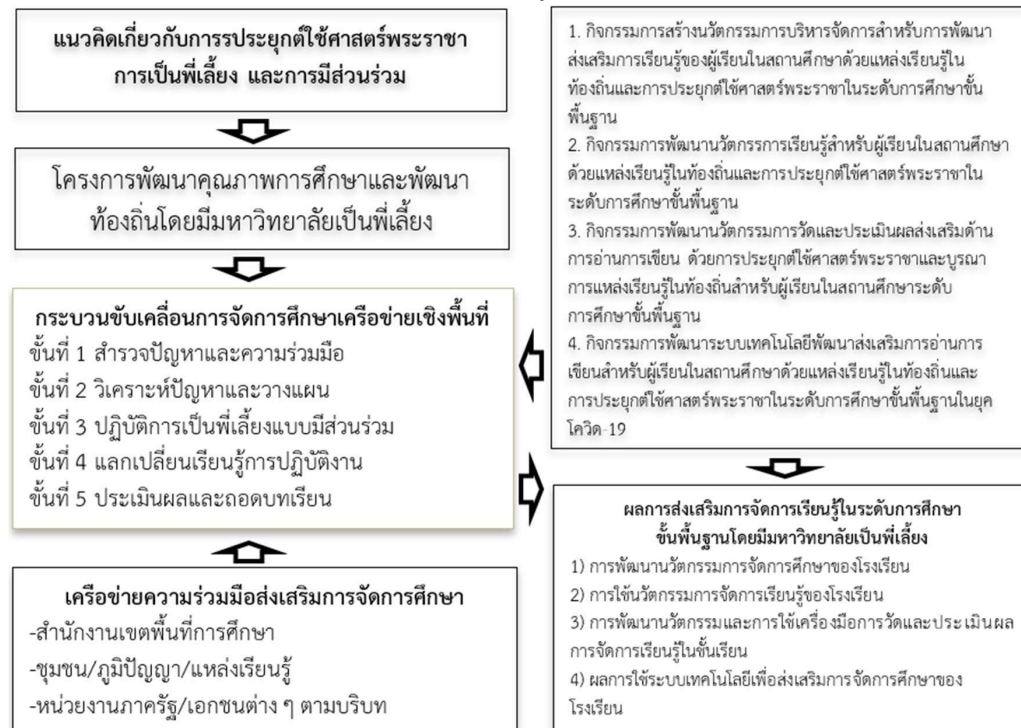
แนวคิดเรื่องการเป็นพี่เลี้ยง เป็นกลไกสำคัญของผู้ถ่ายทอดความรู้และกลไก การพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างหลายมิติ การเป็นพี่เลี้ยงมีทุกลักษณะการจัดการศึกษา ทั้งการเป็นพี่เลี้ยงผู้บริหาร การเป็นพี่เลี้ยงครู การเป็นพี่เลี้ยงจึงเป็นกลไกที่มีรายละเอียดที่ซับซ้อนและช่วยให้กลไกการพัฒนาเกิดผลตามเป้าหมาย ที่ต้องเปรียบพร้อมด้วยหลักการชี้แนะและสอนงาน

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ มีแนวคิด วิธีการ เครื่องมือ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริง โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน เท่าเทียม และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (กรณีย์พล วิวรรณมงคล, 2564; สีน งามประโคน และคณะ, 2561)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งเน้นการศึกษาประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา แนวคิดการมีส่วนร่วม และแนวคิดการเป็นพี่เลี้ยง ใช้สำหรับการดำเนินการแบบบูรณาการให้เกิด สังเคราะห์แนวทางได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยและพัฒนา ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้ รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research) การสังเคราะห์แนวทางการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง **กลุ่มเป้าหมาย** กลุ่มที่ 1 ครูในจังหวัดจังหวัดกาญจนบุรีที่เข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์แนวทางและร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 30-35 คน โดยทำการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานกลุ่มโรงเรียนในการคัดสรรเสนอชื่อเข้าร่วมกิจกรรม **วิธีการดำเนินการวิจัย** ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดประเด็นการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการจัดกิจกรรมสังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ผลการศึกษาระบบการวิจัยในปี 2560-2563 มาสังเคราะห์กับให้เหมาะสมเกิดผลเชิงรูปธรรม และสรุปประเด็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง เพื่อนำไปพัฒนาออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ในระยะต่อไป **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** แบบบันทึก

ประเด็นการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development) ร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา **กลุ่มเป้าหมาย** ครูและผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ในจังหวัดจังหวัดกาญจนบุรี มีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมวิเคราะห์แนวทางและร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 30-35 คน โดยทำการประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานกลุ่มโรงเรียนในการคัดสรร มีคุณสมบัติเป็นโรงเรียนเครือข่ายและเป็นโรงเรียนมีความจำเป็นต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ **วิธีการดำเนินการวิจัย** ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนประเด็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ออกแบบและวางแผนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และจัดทำเอกสารเพื่อขอรับรองจริยธรรมในมนุษย์ ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เพื่อทำการขอใบรับการในการดำเนินการวิจัย จัดประชุมปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 กิจกรรม และจัดเตรียมเอกสารนวัตกรรมการเรียนรู้และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ เอกสารคู่มือการนิเทศการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นฯ แบบประเมินการประเมินคุณภาพนวัตกรรมการฯ ทั้ง 4 นวัตกรรม หลังการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความสอดคล้องและเหมาะสม

ระยะที่ 3 การวิจัย (Research) การส่งเสริมการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไปใช้ในชั้นเรียนด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง **กลุ่มเป้าหมาย** เป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มเป้าหมายที่ 2 ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานศึกษาตามความร่วมมืองบประมาณปี 2564 จำนวน 17 โรงเรียน และมีส่วนร่วมนิเทศจากผู้บริหาร ครู คณะผู้วิจัยและอาจารย์มหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงทั้งในระบบออนไลน์ (Online) และในระบบเชิงพื้นที่ (Onsite) มีคุณสมบัติเป็นโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาวิชาชีพและสมัครใจเข้าร่วมฯ **วิธีการดำเนินการวิจัย** ดำเนินการวางแผนการส่งเสริมการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ และจัดประชุมแผนการส่งเสริมการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไปใช้ในชั้นเรียนด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยงตามวันที่กำหนดในแผน จำนวน 4 กิจกรรม โดยแบ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และมีการวางแผนการนิเทศติดตามเป็นพี่เลี้ยงการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยี (online) การนิเทศเชิงพื้นที่ (on site) และประชุมสรุปผลการดำเนินงานการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** 1) นวัตกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 1.1 นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา 1.2 นวัตกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียน 1.3 ระบบเทคโนโลยี 1.4 นวัตกรรมการวัดและประเมินผล 2) แบบประเมินการคุณภาพนวัตกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้มาตราส่วน 3 ระดับ 2.34.=มาก 1.67=2.33 =ปานกลางและ1.00-1.66 =น้อย 3) แบบประเมินความสามารถใช้การบริหารจัดการสถานศึกษา ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ 4.51-5.00 =มากที่สุด 3.51-4.50=มาก 2.51-3.50=ปานกลาง 1.50-2.50=น้อย และ1.00-1.50=น้อยที่สุด 4) นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การสอนด้านการอ่านและการเขียนของครู ใช้มาตราส่วน 3 ระดับ 2.34.=มาก 1.67=2.33 =ปานกลางและ1.00-1.66 =น้อย 5) แบบสอบถามความพึงพอใจโดยผู้ใช้งานระบบ

เทคโนโลยีแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คลังแบบทดสอบ ใช้มาตราส่วน 5 ระดับ 4.51-5.00 = มากที่สุด 3.51-4.50=มาก 2.51-3.50=ปานกลาง 1.50-2.50=น้อย และ 1.00-1.50=น้อยที่สุด

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development) การประเมินและถอดบทเรียนการร่วมใช้นวัตกรรม การเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง(Evaluation) **กลุ่มเป้าหมาย** ใช้กลุ่มเป้าหมายที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คณาจารย์ฯ นักศึกษา จำนวน 17 โรงเรียนตามความร่วมมือในโครงการฯ งบประมาณปี 2564 จำนวน 34 คน **วิธีการดำเนินการวิจัย** การดำเนินการวิเคราะห์ประเด็นการถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรม การเรียนรู้ในระบบออนไลน์จากกลุ่มเป้าหมายระยะที่ 4 จัดกิจกรรมการประเมินและถอดบทเรียน การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ และนำเสนอผลการใช้ต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน เพื่อเสนอแนะยืนยัน การดำเนินการของการพัฒนาโรงเรียน สรุปผลการผลการถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรม และ ทำการสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่น

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเรียนรู้ร่วมกันนวัตกรรมการเรียนรู้ ได้สังเคราะห์ กลไกกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินการในปี 2560-2563 โดยวิเคราะห์กระบวนการและกลไก สำหรับปรับประยุกต์โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษา เป็นพี่เลี้ยงจากรายงานวิจัยของ กรณ์ยพล วิวรรณมงคล และคณะ (2563) และได้สรุปสังเคราะห์ขั้นตอน การขับเคลื่อนบูรณาการกับศาสตร์พระราชาจากแนวทางการทรงงานตามรอยเบื้องพระยุคลบาท และ นำไปใช้ขับเคลื่อนให้เกิดผลกับโรงเรียน ในส่วนของเนื้อหาสาระโรงเรียนมีความต้องการมุ่งเน้นพัฒนา ด้านการอ่านการเขียน เนื่องจากสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 19 มีนวัตกรรมจัดการ การศึกษาที่หลากหลายสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน

2. ผลการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้สถานศึกษาร่วมพัฒนานวัตกรรมมี จำนวน 4 นวัตกรรมด้วยกัน ดังนี้ 2.1) นวัตกรรมการบริหารการศึกษา 2.2) นวัตกรรมส่งเสริมการเรียน การสอนด้านการอ่านและการเขียน 2.3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2.4) นวัตกรรมวัดและ ประเมินผล โดยทุกนวัตกรรมได้พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมตามบริบทท้องถิ่นเป็น ฐานในการออกแบบและพัฒนาให้เหมาะสมกับโรงเรียนในการพัฒนาครูและนักเรียน

3. ผลการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ ได้ผลดังนี้ 3.1คุณภาพนวัตกรรมการบริหารจัดการของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าเฉลี่ยมีคุณภาพในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.47, S.D.= 0,51) และมีผล การใช้นวัตกรรมบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.21, S.D.= 0.66) 3.2 ครูสามารถใช้นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนด้านการอ่านและ การเขียนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.63, S.D.= 0,47) 3.3 โรงเรียนใช้ระบบเทคโนโลยี สารสนเทศโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33 ,S.D.= 0.62) และ3.4 นวัตกรรม การวัดและประเมินผลโดยโรงเรียนมีคลังแบบทดสอบด้านการอ่านและการเขียนใช้สำหรับการจัดการ

เรียนรู้ รวมทั้งแบบทดสอบครอบคลุมสาระการเรียนรู้และปรับใช้ในการวัดผลและประเมินผลได้ตามความเหมาะสมสำหรับผู้เรียนทุกระดับชั้น

4. การประเมินและถอดบทเรียนการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยงและผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้เพิ่มรูปแบบการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาเชิงระบบ 3 ระยะ ประกอบด้วย ระบบต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และการดำเนินกิจกรรมการเป็นมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงและการมีส่วนร่วมมีกลไกการขับเคลื่อนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหาและความร่วมมือ ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและวางแผน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการเป็นพี่เลี้ยงแบบมีส่วนร่วม ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงาน ขั้นที่ 5 การประเมินผลและถอดบทเรียน โดยรูปแบบได้ถูกปรับใช้ตามสถานการณ์ในการพัฒนาโรงเรียนโดยมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเรียนรู้ ได้สะท้อนถึงการสังเคราะห์กลไกและกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงในช่วงปี 2560–2564 ซึ่งสะท้อนแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนานวัตกรรมและนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง (Kemmis et al., 2014) โดยเน้นการบูรณาการแนวทางการทรงงานตามศาสตร์พระราช ตามแนวคิดที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี “มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” และมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียน เป็นการตอบสนองต่อปัญหาการเรียนรู้ถดถอย (learning loss) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และสอดคล้องกับรายงานของ UNESCO (2021) ที่ระบุถึงผลกระทบจากการปิดสถานศึกษาเป็นเวลานานทั่วโลก ส่งผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญาโดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้เกิดภาวะถดถอยในการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้แนวทางที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนช่วยให้เกิดบรรยากาศการสร้างสรรคการเรียนรู้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan and Quinn (2016) ที่ได้เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาพื้นที่บริเวณใกล้เคียงของ Vygotsky (1978) ที่กล่าวว่าผู้เรียนจะพัฒนาได้ดีที่สุด เมื่อได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในบริบททางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการร่วมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาเชิงระบบแบบองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดบริบทท้องถิ่นเป็นฐานในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมยังเป็นการบูรณาการภาคีในพื้นที่ในการริเริ่ม พัฒนาและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดโรงเรียนเป็นฐาน ที่เน้นการกระจายอำนาจการบริหารให้กับโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม (Caldwell & Spinks, 2013) สำหรับนวัตกรรมด้านการอ่านเขียน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในทุกวิชา มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Vygotsky (1978) เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมในบริบททางสังคม

โดยเฉพาะด้านภาษาและการสื่อสาร ทั้งนี้การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาโรงเรียนและบุคลากรด้านการศึกษา ยังสอดคล้องกับแนวคิด TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ที่เสนอโดย Mishra & Koehler (2009) ซึ่งเน้นการผสมผสานระหว่างความรู้ด้านเนื้อหา การสอน และเทคโนโลยีให้เกิดวัฏจักรการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อโลกยุคดิจิทัล ส่วนการออกแบบนวัตกรรมการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ยังสะท้อนแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่เพียงเพื่อสรุปผลลัพธ์เท่านั้น โดยมุ่งให้ครูใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อวางแผนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (Black & Wiliam, 2018) นอกจากนี้ การที่โรงเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและทดลองใช้นวัตกรรมทั้ง 4 ด้าน ยังสะท้อนถึงแนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วม(PAR) ซึ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างยั่งยืน โดยส่งผลให้ครูเกิดความเป็นเจ้าของนวัตกรรม และผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของตนเอง ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริงในยุคที่ต้องการการปรับตัวและการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง

3.จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการร่วมใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ พบว่า การใช้นวัตกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมการบริหารจัดการของผู้บริหาร นวัตกรรมการสอนด้านการอ่านและเขียน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมการวัดและประเมินผล ส่งผลการพัฒนาในระดับที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ผลการใช้นวัตกรรมบริหารจัดการโดยรวมกลับอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจตีความได้ว่าระบบนวัตกรรมที่ถูกออกแบบจะช่วยสนับสนุนให้ผู้บริหารสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ยังมีข้อจำกัดด้านศักยภาพตนเองในบางส่วน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจในการบริหารผ่านระบบและโครงสร้างที่ชัดเจน (Harris, 2013) สำหรับนวัตกรรมด้านการสอนการอ่านและเขียนที่ครูสามารถใช้ได้ในระดับมาก แสดงถึงความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับทักษะจำเป็นของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นบทบาทของภาษาและกระบวนการคิดในบริบททางสังคม นอกจากนี้ การที่โรงเรียนมีความพึงพอใจในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) แสดงให้เห็นถึงการยอมรับเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดการยอมรับนวัตกรรมของ Davis (1989) ที่กล่าวถึงปัจจัยด้านความง่ายในการใช้งานและประโยชน์ที่ได้รับในการยอมรับเทคโนโลยี ส่วนด้านการวัดและประเมินผลที่โรงเรียนมีการพัฒนา "คลังแบบทดสอบ" เพื่อใช้กับทุกระดับชั้น แสดงถึงแนวโน้มในการประเมินเพื่อพัฒนา ซึ่งช่วยให้ครูสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้กลับสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (Black & Wiliam, 2018) โดยในบริบทของประเทศไทย นวัตกรรมที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นนี้ ยังสะท้อนนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่เน้นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความสามารถด้านภาษา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มสมรรถนะครูและผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมต้องมุ่งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพบุคลากร เครื่องมือสนับสนุน และระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพอย่างสอดคล้องและสมดุล

4.จากผลการวิจัยการประเมินและถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่าการขับเคลื่อนนวัตกรรมดังกล่าวมีความโดดเด่นในการใช้แนวคิดแบบมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยงโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งสะท้อนแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมในการจัดการศึกษาและเชื่อมโยงองค์ความรู้จากท้องถิ่นกับการจัด

การศึกษาในบริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเป็นฐาน และแนวคิดอิงสถานที่ที่เป็นฐาน ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีควรเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน กระบวนการเรียนรู้ (Gruenewald & Smith, 2014) ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการแบ่งกลไก การขับเคลื่อนออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงระบบ และสร้างแผนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิด *System Thinking* (Senge, 2006) ที่เน้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นพลวัต ส่วนกระบวนการพัฒนา นั้นเป็นโครงสร้างที่ส่งเสริมผลการสะท้อนการปฏิบัติตามแนวทางของ Schön (1983) ซึ่งส่งผลให้ครู และมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็น ระบบ สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เน้นการพัฒนาวิชาชีพร่วมกันของครู นักวิชาการ และบุคลากรการศึกษา สอดคล้องกับของ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2565) ได้สนับสนุนว่า รูปแบบพี่เลี้ยงจากสถาบันอุดมศึกษาสามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพครูในโรงเรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วมและ การเป็นพี่เลี้ยงช่วยให้เกิดการพัฒนารองเรียนอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการส่งเสริมการศึกษาในบริบทเชิงพื้นที่เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

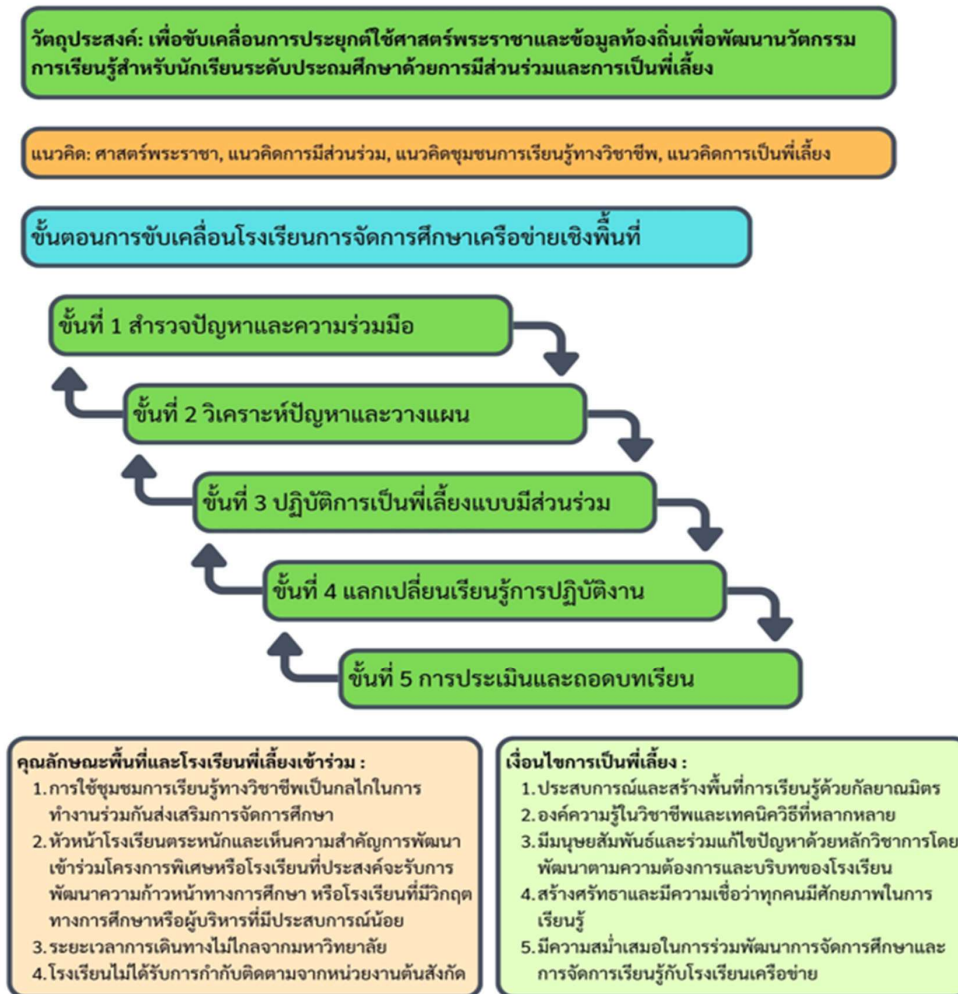
องค์ความรู้จากการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปวิเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินการ พัฒนาและปรับสาระรายละเอียดจากผู้ทรงคุณวุฒิให้เหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยจำแนกได้ 2 องค์ความรู้ดังนี้

องค์ความรู้ส่วนที่ 1 องค์ความรู้เชิงระบบนำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับ ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและ การเป็นพี่เลี้ยง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ แสดงให้เห็นการดำเนินการ กิจกรรมของโครงการที่นำเสนอภาพลักษณ์กิจกรรมและกลไกต่าง ๆ ที่ช่วยให้โรงเรียนเกิดผลลัพธ์ อย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการศึกษา

องค์ความรู้เชิงกระบวนการส่วนที่ 2 องค์ความรู้รูปแบบเชิงกลไกการดำเนินการใน การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับข้อมูลท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ แนวคิดการ ขั้นตอนดำเนินการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สำรวจปัญหาและความร่วมมือขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและวางแผน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการเป็นพี่เลี้ยงแบบมีส่วนร่วม ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติงาน ขั้นที่ 5 การประเมินและถอดบทเรียน คุณลักษณะพื้นที่และโรงเรียนพี่เลี้ยงเข้าร่วม และ เงื่อนไขการเป็นพี่เลี้ยง ดังภาพ

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้เชิงระบบนำเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาและข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง

แผนภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้จากการพัฒนาการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราช
และข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง

สรุป

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชและข้อมูลท้องถิ่นเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง เป็นกลไกการขับเคลื่อนสถานศึกษา
ผสมผสานบูรณาการศาสตร์วิธีการทั้งศาสตร์พระราชด้านแนวทางการทรงงานตามรอยเบื้องพระยุคล
บาท (Survey Analysis Planning Action Evaluation) ร่วมกับแนวคิดการเป็นพี่เลี้ยงและการมีส่วนร่วม
และขับเคลื่อนประเด็นตามที่โรงเรียนมีความต้องการพัฒนา ซึ่งผลการดำเนินการมีนวัตกรรม
การบริการการศึกษา นวัตกรรมจัดการเรียนรู้สำหรับครู ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรม

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ช่วยให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน เสริมความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาโดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลการสังเคราะห์แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ต้องมีความเข้าใจดังนี้ 1) การขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง 2) การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาต้องเลือกให้เหมาะสมกับบริบทการนำไปใช้ในกิจกรรมหรืองานการพัฒนาการศึกษา 3) การศึกษาประเด็นความต้องการของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2) การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ มีจำนวน 4 กิจกรรม ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ควรดำเนินการวางแผนกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการและส่งผลให้เกิดผลที่เหมาะสมและเกิดคุณภาพในการพัฒนาการศึกษาตามบริบทสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

3) ผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายและบูรณาการในการดำเนินการ ดังนั้นการนำผลการวิจัยไปใช้ต้องตรวจสอบเครื่องมือประเมินผลให้เหมาะสมตามกลไกที่ต้องการให้เกิดขึ้นรวมถึง และใช้เครื่องมือการประเมินผลให้เหมาะสมกับเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นและครอบคลุมการพัฒนาการศึกษา

4) การประเมินและถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ การดำเนินการคัดเลือกการประชุมสะท้อนผู้เกี่ยวข้องแบบออนไลน์และนำข้อมูลจากการปฏิบัติงานและแนวทางที่ผ่านมา นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และมีความรู้เรื่องการวิจัยและพัฒนา ได้ช่วยเสนอแนะ ดังนั้นผู้นำผลการวิจัยไปใช้ กลไกวิธีการสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินการเป็นเรื่องสำคัญ ที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบแนวทางหรือมุมมองที่สำคัญในการจัดการข้อมูลเพื่อการรายงานผลสำเร็จได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากผลการวิจัยขั้นตอนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษามีผลลัพธ์ที่เหมาะสม ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศด้วยแนวคิดศาสตร์พระราชาและการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมและการเป็นพี่เลี้ยง

2) จากผลการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษา มีการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการโค้ชเพื่อพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนจาก โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ปีงบประมาณ 2563 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีคณะผู้วิจัยประกอบด้วย รศ.ดร.กรณีย์พล วิวรรณมงคล ดร.มิตรภาณี พุ่มกล่อม ผศ.กฤตนันท์ หัสดีเสวี ผศ.ดร.พจนีย์ สุขขาวนา ผศ.ดร.สุริยวรรณ แจ้งจิตร รศ.ดร.พรชัย หนูแก้ว

รศ.ดร.ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย และบทความนี้ได้เลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาและการแปลความหมายข้อความบางส่วนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กรัณย์พล วิวรรณมงคล, คมสัน ศรีบุญเรือง และเรวัตตะ กิจจานุรักษ์. (2558). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่กาญจนบุรีและสุพรรณบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดกาญจนบุรี.
- กรัณย์พล วิวรรณมงคล, พรชัย หนูแก้ว, ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย, พนิดา จารย์อุปการะ และมิตรภาณี พุ่มกล่อม. (2563). การวิจัยและพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยง, *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(3), 955-972. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/252330>
- กรัณย์พล วิวรรณมงคล.(2564). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้บูรณาการ. กาญจนบุรี. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1342-1354. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/98396>
- เดชา ปุญญบาล. (2560). 9 ตามรอยบาท ศาสตร์พระราชา. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(2) 13-20.
- สิน งามประโคน, เกษม แสงนนท์ และพระมหาสมบัติ ธนปโย. (2561). นวัตกรรมจัดการเรียนรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ, 74-82.
- พงศ์ศักดิ์ สังขวิทยุ. (2562). วาทกรรมการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ในสังคมไทย. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 11(2), 189-206. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/180083>.
- สมบัติ นพรัก. (2561). *ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาศาสตร์การบริหาร*. อมรินทร์ พรินตติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สัมพันธ์ สุกใส. (2563). ระบบการมีส่วนร่วมการจัดการขยะในชุมชนเชิงบูรณาการเขตพื้นที่จังหวัดภาคกลาง, *วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 2(3), 529-542. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/248778>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษภายในสถาบันอุดมศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *เศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สศช.
- Black, P., & Wiliam, D. (2018). *Classroom assessment and pedagogy. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 25(6), 551-575. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2018.1441807>
- Caldwell, B. J., & Spinks, J. M. (2013). *The self-transforming school*. Routledge.

- Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum.
- Fullan, M., & Quinn, J. (2016). *Coherence: The right drivers in action for schools, districts, and systems*. Corwin Press.
- Gruenewald, D. A., & Smith, G. A. (2014). *Place-based education in the global age: Local diversity*. Routledge.
- Harris, A. (2013). *Distributed leadership matters: Perspectives, practicalities, and potential*. Corwin.
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice Hall.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2009). *What is technological pedagogical content knowledge? Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60–70. <https://www.learntechlib.org/d/29544/>
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- UNESCO. (2021). *The state of the global education crisis: A path to recovery*. <https://unesdoc.unesco.org/>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

**การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ
อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร**
**ENHANCING THE POWER OF VOLUNTEER NETWORKS TO IMPROVE THE
QUALITY OF LIFE IN THE BUDDHIST WAY FOR THE ELDERLY IN KRATHUM
BAEN DISTRICT, SAMUT SAKHON PROVINCE**

พระครูปลัดสมศักดิ์ ธนวิโส*

Phrakhru Palad Somsak Thanawongso

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhapanayasridvaravadi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding Author E-mail: somsakpiti@gmail.com

Received July 24, 2025; Revised September 16, 2025; Accepted September 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุและการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ พื้นที่การวิจัยคือเขตพื้นที่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการอบรมเชิงปฏิบัติการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาคู่มือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการส่งเสริมสุขภาพ ชะลอชรา ชีวียืนยาว ด้วยวิถีพุทธสำหรับจิตอาสา สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์การฝึกอบรมกับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายจิตอาสา เกิดแรงบันดาลใจและเกิดองค์ความรู้ที่ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านสุขภาพ กิจกรรมทางศาสนา เทคโนโลยี และการสื่อสารกับผู้สูงอายุ 2. การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ โดยแกนนำจิตอาสาเข้าร่วมกิจกรรมอบรม เปลี่ยนบทบาทของผู้เข้าอบรมจากผู้รับความรู้ไปสู่การเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ 3. รูปแบบการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ ได้ออกแบบบทบาทในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เกิดผลลัพธ์ คือ ผู้สูงอายุมีสุขภาพโดยรวมดีขึ้น ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนเกิดการพูดคุยและใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น มีการปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจ เครือข่ายจิตอาสาเกิดความเข้มแข็งเป็นฐานรองรับผู้สูงวัยระยะยาว และเกิดกลุ่มอาชีพทำให้มีรายได้เสริม เกิดความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การเสริมพลัง, เครือข่ายจิตอาสา, การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธ, จังหวัดสมุทรสาคร

Abstract

This study utilized a participatory action research approach to explore concepts for improving the quality of life in the Buddhist way for the elderly and empowering volunteer networks to improve their quality of life. The research was carried out in Krathum Baen District, Samut Sakhon Province. Data were collected through interviews

and workshops with 20 key informants. Content analysis was conducted using triangulation techniques. The findings revealed three points. First, improving the quality of life for the elderly in the Buddhist way could be achieved by developing a manual on improving quality of life in terms of health promotion, aging deceleration, and extension of life, to include using the Buddhist way for volunteers to reflect the relationship between training and quality of life changes through learning activities involving the participation of volunteer networks. This resulted in inspiration and the creation of knowledge covering multiple dimensions, including health, religious activities, technology, and communication with the elderly. Second, empowering volunteer networks to improve the quality of life for the elderly in the Buddhist way could be achieved by volunteer leaders participating in training activities, transforming the roles of trainees from recipients of knowledge to practitioners. Last, the model for empowering volunteer networks to improve the quality of life for the elderly in the Buddhist way was designed to care for and develop the quality of life for the elderly. The results included better overall health for the elderly, increased communication and more time together in families and communities, increased adaptability and confidence in using technology, and a stronger volunteer network, serving as a long-term support base for the elderly. Additionally, the creation of occupational groups should provide additional income, resulting in cooperation in systematic care for the elderly.

Keywords: Empowerment, Volunteer network, Buddhist Quality of Life Development, Samut Sakhon Province

บทนำ

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า อัตราการเกิดของประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจากร้อยละ 47.2 ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2507-2508 เหลือเพียงร้อยละ 10.9 ในปี 2548-2549 ขณะที่อัตราการตายคงที่ ส่งผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลง จำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2537 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ. 2567 ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ซึ่งหมายถึงการที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประชากรอย่างชัดเจน โดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ประชากรวัยทำงานและอัตราการเกิดกลับลดลง ส่งผลให้ประชากรวัยทำงานต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งยังคงประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพ ซึ่งช่วยลดภาระครัวเรือน แต่ก็เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ จึงควรมีมาตรการสนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมและยั่งยืน ปัจจุบันผู้คนมีแนวโน้มอยู่เป็นโสดมากขึ้นและมีอายุยืนยาวจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ ส่งผลให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

รัฐจึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมทั้งด้านสวัสดิการ การแพทย์ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ และการมีกฎหมายรองรับที่เหมาะสม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567)

จังหวัดสมุทรสาครมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมดำเนินการเพื่อจัดบริการดูแล ระยะยาวสำหรับผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care : LTC) จำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 54.83 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 14 แห่ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกองทุนสุขภาพตำบลทั้งหมด จำนวน 31 แห่ง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครทั้งหมด จำนวน 37 แห่ง ไม่ได้เข้าร่วมกองทุนสุขภาพตำบล จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองคลองมะเดื่อ, อบต.บางยาง, อบต.เจ็ดริ้ว, อบต.อำแพง, เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว, อบต.โคกขาม) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จังหวัดสมุทรสาคร มีประชากรทั้งหมด 384,391 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 80,372 คน คิดเป็นร้อยละ 20.38 และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีประชากรทั้งหมด 412,518 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 86,431 คน คิดเป็นร้อยละ 20.95 จังหวัดสมุทรสาคร มีชมรมผู้สูงอายุ 60 ชมรม โรงเรียนผู้สูงอายุ 22 แห่ง จึงควรสร้างเครือข่ายจิตอาสาที่เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพช่วยเหลือผู้อื่น ร่วมกับบุคคลในชุมชนที่มีความตั้งใจสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยเกิดจากการรวมตัวของผู้นำชุมชน อสม. ครอบครัว หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน มีเป้าหมายในการดูแล ส่งเสริมสุขภาพ และสร้างกิจกรรมตามวิถีพุทธ เครือข่ายจิตอาสาที่มีความสำคัญ เพราะการดูแลผู้สูงอายุต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เป็นกลไกเชื่อมโยงทรัพยากร แรงสนับสนุน และองค์ความรู้ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามปกติได้ด้วยตนเอง ยังคงต้องได้รับการดูแลจากคนใกล้ชิด และการสนับสนุนจากภาครัฐ เกี่ยวกับปัจจัยการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้ง ผู้สูงอายุบางกลุ่มยังมีปัญหาด้านสุขภาพทั้งโรคประจำตัว เช่น โรคกลุ่ม NCD จึงมีความจำเป็นต้องยิ่งที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง เนื่องจากการบริหารจัดการของภาครัฐมีขีดจำกัด ทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรเพื่อสนับสนุน ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยนำหลักคำสอนที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุโดยใช้วิถีพุทธ และการนำทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญามาประยุกต์ใช้ รวมถึงแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม การประยุกต์หลักธรรมวิถีพุทธคือไตรสิกขา ด้วยเทคนิค 3 ส. คือ สวดมนต์ สมาธิ สันทนาธรรม และเทคนิค 3 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ และมรรค 8 มาปรับใช้ในการส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องมีหลักยึดทางด้านจิตใจ การนำวิถีพุทธมาใช้ในการส่งเสริมและเสริมพลังคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อมั่น ความศรัทธา มีความสุขใจ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดสมาธิ มีสติ เกิดปัญญา ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจสัจธรรม และอยู่กับความจริง การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนา การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้มีความสุขทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจก่อให้เกิดรูปแบบการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุวิถีพุทธให้มี สุขภาพอย่างยั่งยืน มีสุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตใจดี มีสังคมที่ดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (วิจิตร ภัทรพรไพโรจน์ และคณะ, 2563)

จากเหตุและผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความสำคัญในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน โดยมุ่งที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมายที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน และเพื่อสร้างแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า นำเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลัง การเสริมพลังคือกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาศักยภาพ เห็นคุณค่า และมั่นใจในตนเอง ผ่านการฝึกฝนและการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละคน อมร สุวรรณนิมิต (2553) ชี้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันแนวคิด “สร้าง” นำ “ซ่อม” ให้เกิดผลจริง โดยมุ่งให้ผู้สูงอายุใช้ศักยภาพที่มีในการดูแลสุขภาพ ป้องกันโรค และตัดสินใจอย่างอิสระในการเลือกวิถีดูแลตนเอง ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจตามคำกล่าวของ Chandler ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ คือ 1. ปัจจัยภายในบุคคล ที่ความเชื่อมั่นในตนเอง ค่านิยมด้านความรักและความรับผิดชอบ เป้าหมาย แรงจูงใจ การยอมรับบทบาทและภาระหน้าที่ ทักษะการปรับตัว และความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับสังคม 2. ปัจจัยภายนอกบุคคล ในการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน หรือบุคลากรสุขภาพ ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ กำลังใจ และความมั่นใจ (Chandler, 1992) การเสริมพลังเป็นกระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือชั่วคราว แต่ช่วยให้ตระหนักถึงศักยภาพ เห็นคุณค่า และจัดการชีวิตได้อย่างอิสระ โดยอาศัยทั้งปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อมั่น แรงจูงใจ ทักษะการปรับตัว และปัจจัยภายนอก เช่น ครอบครัว ชุมชน และบุคลากรด้านสุขภาพ พร้อมบูรณาการหลักธรรมพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขาและการภาวนา เพื่อเสริมสุขภาพกาย จิต และสังคม โดยมีเครือข่ายจิตอาสาเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความยั่งยืน

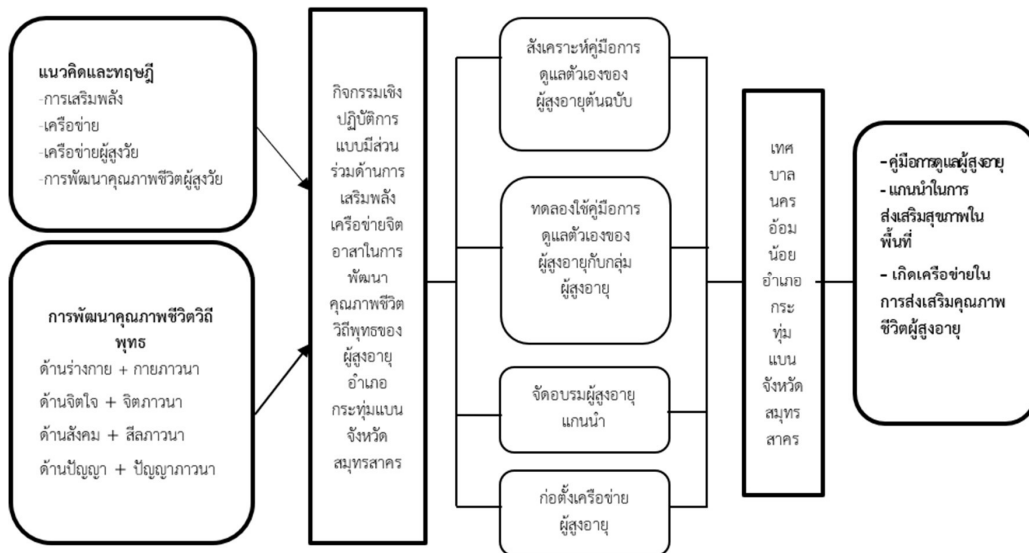
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุ สังคมไทยก้าวสู่สังคม ผู้สูงอายุจึงส่งผลต่อโครงสร้างประชากรโดยภาพรวม การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาด้านการดูแล เช่น การถูกทอดทิ้ง การขาดการดูแลด้านสุขภาพ และปัญหาเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำนวนมากต้องการสวัสดิการและการดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภาครัฐไม่สามารถจัดการได้เพียงพอ การสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการ และมีบทบาทในการดูแลสุขภาพกายและจิต การสร้างความสัมพันธ์ในสังคม และการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง (ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และอนันฐมา ปิ่นแก้ว, 2558) เครือข่ายผู้สูงอายุถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นทั้งช่องทางในการถ่ายทอดข้อมูลสุขภาพ การสร้างแรงบันดาลใจ และการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การบูรณาการเครือข่ายผู้สูงอายุเข้ากับการเสริมพลังและหลักพุทธธรรม จะทำให้ผู้สูงอายุไม่เพียงได้รับการดูแล แต่ยังมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ส่งผลให้เกิดทั้งความสุขกาย สุขใจ และความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณที่สมดุล เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า ครอบคลุมทั้งการดูแลตนเอง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้านคือ 1. ด้านร่างกาย ส่งเสริมการกินอาหารครบหมู่ ออกกำลังกายเหมาะสม พักผ่อนเพียงพอ และจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย 2. ด้านจิตใจ จัดการอารมณ์และความเครียด ด้วยการฝึกสติ สมาธิ การสร้างภูมิคุ้มกัน และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง 3. ด้านสังคม สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชน ร่วมกิจกรรมชมรมและประเพณี เพื่อลดความโดดเดี่ยวและเพิ่มคุณค่าในตนเอง 4. ด้านจิตวิญญาณ/สติปัญญา เข้าใจตนเอง เชื่อมโยงหลักธรรม มีทัศนคติเชิงบวก ทำบุญ ปฏิบัติธรรม และได้รับการดูแลแบบสงบบนวาระสุดท้าย (สฤณา บุญนารากร, 2555) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม ครอบคลุมกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยใช้การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากหลายภาคส่วน การประยุกต์หลักพุทธธรรม เช่น สมาธิ สติ และการสร้างสัมพันธ์ในชุมชน ช่วยเสริมสุขภาวะขณะเดียวกันการเสริมพลังและเครือข่ายผู้สูงอายุ เป็นกลไกสำคัญให้การพัฒนาดำเนินได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกตและเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยตนเอง เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเหตุและผล โดยอ้างอิงแนวคิดและทฤษฎีที่ครอบคลุมมิติสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางแก้ไขและพัฒนาที่เหมาะสมต่อสังคม ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) พระสงฆ์ 2 รูป 2) บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม จำนวน 11 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน รวมจำนวน 20 รูป/คน ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในกลุ่มเดียวกันที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ผู้นำชุมชน 3) หน่วยงานราชการ และ 4) หน่วยงานภาคเอกชน รวมจำนวน 15 คน ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะอาจเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ได้เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สรุปข้อมูล โดยทำหน้าที่รวบรวมเพื่อขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน

กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) คือ ต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) ต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) และต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) โดยผู้วิจัยได้ทำการจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร การพัฒนาชุดความรู้ในการเสริมพลังผู้นำจิตอาสาพัฒนาสังคม

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร การพัฒนาชุดความรู้ในการเสริมพลังผู้นำจิตอาสาพัฒนาสังคม ได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใน ขั้นตอนการพัฒนาและปรับใช้ชุดความรู้ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำจิตอาสา ผู้สูงอายุ หน่วยงานรัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันออกแบบกิจกรรม ทดลองใช้ และสะท้อนผล เพื่อให้ได้ชุดความรู้ที่เหมาะสมและใช้ได้จริงในบริบทพื้นที่ เป็นการเน้นการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอกระทุ่มแบน โดยการนำวิถีพุทธเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนสุขภาพกายและจิตใจ โดยเริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ การจัดอบรมและพัฒนาชุดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามหลักวิถีพุทธ เช่น การออกกำลังกายที่เหมาะสม การฝึกสมาธิ และการเสริมสร้างสติปัญญา เพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดความเหงา และยังการสร้างความรู้และทักษะในการดูแลตัวเองจากภายใน เช่น การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและการเจริญสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ การนำหลักธรรม เช่น ไตรสิกขาและมรรคแปดมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถลดความเครียดและจัดการกับปัญหาสุขภาพได้ดีขึ้น การเสริมสร้างจิตอาสาให้กับสมาชิกในชุมชนยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน ในที่สุด การสร้างความเข้าใจในหลักพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างพลังใจให้แก่ผู้สูงอายุในการเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ อย่างมีสติและปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธนี้ยังคำนึงถึงการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ผ่านการอบรมและสร้างกลไกการทำงานร่วมกันในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเกี่ยวกับการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัด เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างความยั่งยืนและเสริมสร้างพลังในชุมชน ผ่านการอบรมจิตอาสาเพื่อเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบ

และจัดอบรมหลักสูตร "การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ชะลอชรา ชีวียืนยาว ด้วยวิถีพุทธ" สำหรับจิตอาสาในพื้นที่ เป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงจิตอาสา ผู้สูงอายุ ครอบครัว ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้เกิดการทำงานร่วมกัน ช่วยดูแล ส่งเสริมสุขภาพ และสร้างกิจกรรมทางสังคมและศาสนาสำหรับผู้สูงอายุ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในอำเภอกระทุ่มแบนยังเน้นการใช้หลักพุทธธรรม เช่น การสวดมนต์ การทำสมาธิ และการสันทนาธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตใจให้แข็งแกร่งและมีความสุขในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้สูงอายุและจิตอาสาได้เรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีจิตอาสาเป็นบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและสนับสนุนการปฏิบัติธรรมในชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือและการแบ่งปันในสังคมท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายจิตอาสาช่วยกระตุ้นการพัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็ง โดยไม่เพียงแต่สนับสนุนผู้สูงอายุในการดูแลตนเอง แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสา ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพ ความรู้ ความมั่นใจ และความร่วมมือของสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่พึ่งพาเพียงภายนอก แต่สามารถใช้ทรัพยากร ความรู้ และพลังของตนเองและชุมชนได้อย่างเต็มที่ การเสริมพลังเครือข่ายในงานวิจัยนี้มุ่งให้จิตอาสาและผู้เกี่ยวข้องมีความสามารถในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในวิถีพุทธได้ต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธศาสนา เช่น การฝึกปฏิบัติสมาธิ การทำบุญ การออกกำลังกายที่เหมาะสม รวมถึงการเสริมสร้างทักษะทางสังคมในกิจกรรมกลุ่ม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และสนับสนุนกันและกันในชุมชน การเสริมพลังจิตอาสา ยังเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้พวกเขารู้สึกมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในสังคม . นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เช่น การจัดงานบุญประเพณีในชุมชนที่ให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงบทบาทและสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง การฝึกอบรมนี้มีการจัดการเรียนรู้ในหลายระยะ โดยเน้นการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาด้วยพุทธปัญญา ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสม การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพช่องปาก และการฝึกสมาธิ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีและป้องกันภาวะสมองเสื่อม ผลของการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสานี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้ผู้สูงอายุในพื้นที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

3. รูปแบบการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ได้รับการออกแบบเพื่อให้จิตอาสา มีบทบาทในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านกระบวนการอบรมที่เน้นการนำหลักพุทธศาสนาและพุทธปัญญามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การอบรมจิตอาสานี้ประกอบด้วยหลายขั้นตอนหลัก เช่น การฝึกสมาธิ การทำบุญ และการปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตใจให้แข็งแกร่งและมีความสุข การส่งเสริมสุขภาพร่างกายผ่านการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและการดูแลสุขภาพช่องปาก รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการโรคประจำตัว และยังเน้นการใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ ผ่านการฝึกสติและสมาธิเพื่อเพิ่มความผ่อนคลายและลดความเครียด การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มี

บทบาทในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเอง ในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การสร้างเครือข่ายจิตอาสาจึงไม่ได้เป็นเพียงการดูแลผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน โดยการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันความรู้ ความรัก และความห่วงใยกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างจิตอาสาในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การจัดงานบุญประเพณี การเข้าร่วมกลุ่มสนทนาธรรม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในสังคม การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาจึงเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ การพัฒนาชุดความรู้เพื่อเสริมพลังผู้นำจิตอาสาในการพัฒนาสังคมโดยใช้วิถีพุทธมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจ ผ่านการอบรมที่เน้นหลักพุทธธรรม เช่น การฝึกสมาธิ การออกกำลังกายที่เหมาะสม และการเจริญสติเพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมเพื่อลดความเหงาและสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาผ่านการอบรมและกิจกรรมช่วยให้ผู้นำจิตอาสา นำหลักพุทธศาสนาดูแลผู้สูงอายุ สนับสนุนการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน สอดคล้อง กมลพร กัลยาณมิตร (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคมพบว่า การกำหนดนโยบายไม่ตอบสนองปัญหาสวัสดิการสังคมไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุบางส่วนคาดหวังพึ่งรัฐมากเกินไป ขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ บุคลากร และการจัดการที่เหมาะสม (2) การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคมมีการดำเนินการใน 6 ด้านสำคัญ คือ 1) การสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุ 2) การส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ของผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ (ด้านการงานและการศึกษา) 4) ระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ 5) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และ 6) การส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความแข็งแกร่งขององค์กรผู้สูงอายุและ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคมพบว่า การส่งเสริมสถาบันครอบครัว และบทบาทของชุมชนทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐส่งเสริมคุณภาพชีวิตลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำมีกิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

2. การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เกิดขึ้นผ่านกระบวนการอบรมจิตอาสาในหลักสูตร "การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ชะลอชรา ชีวียืนยาว ด้วยวิถีพุทธ" ซึ่งมีเป้าหมายในการเสริมสร้างพลังและทักษะให้กับจิตอาสาเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิ การทำบุญ และการพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้จิตอาสา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือในชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานบุญในชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตัว

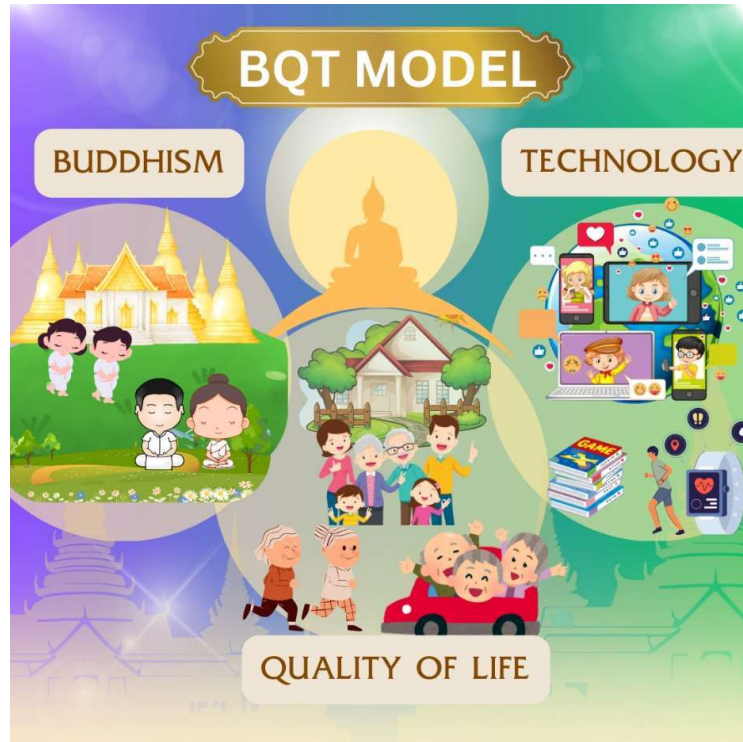
ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” พบว่า 1) จากการสำรวจและศึกษาสภาพลักษณะ โรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีการตอบกลับ จำนวน 526 แห่ง มีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเป็นส่วนใหญ่รองลงมาคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเนื่องจากเป็น หน่วยงานที่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สภาพโรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หน่วยงานเป็นอาคารชั้นเดียวมีห้องน้ำแยกหญิงชาย บางแห่งมีการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผู้เรียนสูงอายุมีรายได้ระดับพออยู่พอกิน สุขภาพช่วยเหลือตนเองได้โรงเรียนมีวิทยากรจิตอาสาทั้งจาก ในชุมชนและหน่วยงานภายนอก มีการจัดการเรียนการสอน 1 ครั้งต่อสัปดาห์ส่วนใหญ่เป็นวันศุกร์และ ได้รับงบประมาณส่วนใหญ่จากหน่วยงานภาครัฐ 2) องค์ประกอบของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบ ความสำเร็จ ประกอบด้วยความเข้มแข็งของกลุ่มแกนนำและสมาชิกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การมีเป้าหมายร่วมกัน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและหลากหลายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอด ประสบการณ์ภูมิปัญญา มีกองทุนและงบประมาณสนับสนุน การบริหารจัดการที่ดีและการจัดการ ตนเองได้มีความเกื้อกูล สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมทำประโยชน์ต่อ ชุมชน โดยรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุมี 3 รูปแบบ คือโรงเรียนผู้สูงอายุโดยชุมชนจัดการตนเอง โรงเรียนผู้สูงอายุโดยพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และโรงเรียนผู้สูงอายुरูปแบบบูรณาการผสมผสาน

3. รูปแบบการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการออกแบบเพื่อเสริมบทบาทของจิตอาสาในการดูแลและ พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านการอบรมและการใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมุ่งเน้นทั้งการเสริมสุขภาพกายและจิตใจ การอบรมจิตอาสาผ่านกิจกรรมเช่น การฝึกสมาธิ การทำบุญ และการปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางจิตใจ และลดความเครียด นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและการดูแลสุขภาพช่องปาก รวมถึง การใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ โดยเฉพาะการฝึกสติและสมาธิเพื่อเพิ่มความผ่อนคลาย การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสายังช่วยสร้างความมั่นคงทั้งทางกายและจิตใจให้กับผู้สูงอายุ ช่วย เสริมสร้างความภูมิใจในตนเองและการมีบทบาทในชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานบุญและการสนทนาธรรม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสแสดงบทบาทและรู้สึก ว่าตนเองมีคุณค่าภายในสังคม ดังที่ ทศพร ชูศักดิ์ และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของ รูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุติดเตียงแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดปทุมธานี” พบว่า 1) รูปแบบ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุติดเตียงแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดปทุมธานี มีการติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่องโดยมีทีมทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุและผู้พิการขององค์การ บริหารส่วนตำบลคลองห้า รวมทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ของแต่ละหมู่บ้าน โดยจัดทำแผนการเยี่ยมที่กำหนดวันเวลา และจำนวน บุคลากรในการเยี่ยมที่แน่นอน 2) การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถใน การประกอบกิจวัตรประจำวัน คุณภาพชีวิต และระดับที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองของผู้สูงอายุ ติดเตียงและภาวะซึมเศร้าของผู้ดูแลหลักก่อนและหลังได้รับการดูแลสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธของผู้สูงอายุ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า “BQT MODEL” เป็นโมเดลที่ออกแบบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผสมผสานหลักธรรมจากพระพุทธศาสนา การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการใช้เทคโนโลยีในการดูแลและพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. Buddhism พระพุทธศาสนา ในส่วนนี้จะมุ่งเน้นการนำหลักธรรมจากพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการดูแลผู้สูงอายุ โดยสามารถแบ่งเป็นกิจกรรมต่าง ๆ คือ 1) การฝึกสมาธิและสติ กิจกรรมการฝึกสมาธิและการฝึกสติ เช่น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตให้ผู้สูงอายุสามารถรับมือกับความเครียดและปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้ดีขึ้น โดยเน้นการฝึกการมีสติในชีวิตประจำวัน เช่น การทานอาหารอย่างมีสติ การนั่งทำสมาธิ หรือการเดินอย่างมีสติ 2) การปฏิบัติธรรม จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ธรรมะ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมต่าง ๆ เช่น หลักการของ “เมตตา” และ “กรุณา” ที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน 3) การสร้างความสงบจิต ส่งเสริมการทำจิตให้สงบและมีความสุขในทุก ๆ วัน โดยใช้วิธีการนั่งสมาธิหรือฟังธรรมเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพจิต

2. Quality of Life คุณภาพชีวิต กิจกรรมในส่วนนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ 1) การดูแลสุขภาพกาย กิจกรรมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเดิน การทำโยคะ การฝึกจิตและการเดินจงกรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกาย พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับประทานอาหารที่เหมาะสมเพื่อสุขภาพที่ดี 2) การส่งเสริมความสุขและความพึงพอใจ จัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองและมีบทบาทในชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมในชุมชน หรือการทำงานฝีมือที่ช่วยเสริมสร้างทักษะและความพึงพอใจในชีวิต 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว โดยใช้หลักธรรมจากพระพุทธศาสนา เช่น การแสดงความเมตตาและการฟังที่ดี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนเองมีค่าและมีความสำคัญในครอบครัว

3. Technology เทคโนโลยี ในส่วนนี้จะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้เครื่องมือที่สามารถช่วยในการติดตามสุขภาพและเชื่อมต่อกับโลกภายนอกได้ คือ 1) การใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ ส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชันหรือเครื่องมือเทคโนโลยีในการติดตามสุขภาพ เช่น การบันทึกข้อมูลสุขภาพส่วนบุคคล การนับก้าวเดิน หรือการตั้งค่าการเตือนน้ำ ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดตามการดูแลสุขภาพได้ง่ายขึ้น 2) การใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้และการเข้าร่วมกิจกรรมออนไลน์ เช่น การเข้าฟังธรรมออนไลน์ การฝึกสมาธิออนไลน์ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนออนไลน์ 3) การใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมต่อกับครอบครัว ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องมือเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อเชื่อมต่อกับสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงในชุมชน ซึ่งจะช่วยลดความเหงาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

สรุป

ในยุคที่สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างชัดเจน การดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ใช่เพียงเรื่องของสุขภาพร่างกาย แต่รวมถึงสุขภาพทางจิตใจและความสัมพันธ์ในสังคมด้วย บทความวิจัยนี้มุ่งสำรวจและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามวิถีพุทธด้วยความเชื่อมั่นว่าพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นหลักธรรมทางจิตวิญญาณ หากยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสังคมรอบข้าง งานวิจัยนี้คือการเสริมพลังเครือข่ายจิตอาสาในชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและจิตอาสาในพื้นที่อำเภอกะหุ้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ได้เข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริงในการออกแบบกิจกรรม ส่งเสริมความรู้ และสร้างกลไกดูแลซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน การพัฒนาเริ่มจากการจัดทำหลักสูตรอบรมจิตอาสาเรื่อง “การส่งเสริมสุขภาพ ชะลอชรา ชีวียืนยาวด้วยวิถีพุทธ” ซึ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรม เช่น ไตรสิกขาและมรรคมีองค์แปด เข้ากับกิจกรรมที่จับต้องได้ เช่น การออกกำลังกาย การฝึกสมาธิ และการสันทนาธรรม ผลจากการดำเนินการพบว่าผู้สูงอายุมีความสุขและสามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้น ทั้งทางกาย จิตใจ และสังคม ความร่วมมือระหว่างจิตอาสาและผู้สูงอายุสร้างบรรยากาศของความอบอุ่น และการแบ่งปันในชุมชน ขณะเดียวกันยังช่วยปลูกฝังคุณค่าของการเป็นผู้ให้ในกลุ่ม

จิตอาสา ทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจและมีเป้าหมายในการมีชีวิตอยู่ ที่สำคัญ งานวิจัยนี้ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาที่เรียกว่า “BQT Model” ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ Buddhism (พุทธธรรม) Quality of Life (คุณภาพชีวิต) และ Technology (เทคโนโลยี) โดยการนำธรรมะมาเป็นฐานในการดำรงชีวิต การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสื่อสารกับสังคมได้อย่างไม่รู้สึกโดดเดี่ยว แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังของเครือข่ายจิตอาสาและเครื่องมือร่วมสมัย เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ทั้งยังเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลต่อยอดสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้ในอนาคต เพื่อให้ผู้สูงอายุไทยมีชีวิตที่ยืนยาว อย่างมีศักดิ์ศรีและเปี่ยมด้วยความหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ขยายการนำหลักพุทธศาสนาไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความต้องการสูงและมีศักยภาพในการนำวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพ

1.2 สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การอบรม การจัดงานบุญ หรือกิจกรรมทางสังคม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และลดความเหงาในผู้สูงอายุ

1.3 พัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับจิตอาสาในชุมชน ออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับจิตอาสา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุและสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยประเด็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่อื่น ศึกษาการนำวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธไปใช้ในชุมชนต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในพื้นที่ที่มีลักษณะและปัญหาต่างกัน

2.2 ควรมีการวิจัยการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีพุทธในระยะยาวต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินการในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น

2.3 ควรวิจัยประเด็นความพึงพอใจและผลกระทบของผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล ควรศึกษาความพึงพอใจและความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากจิตอาสาและการใช้หลักพุทธศาสนาในการดูแลตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการให้บริการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กมลพร กัลยาณมิตร. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ร่วมพัฒนาสังคม.

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(2), 31-46. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/260707/173681>

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2563). *แผนปฏิบัติการราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. https://www.samutsakhon.go.th/_new/department/?page=2&cid=3
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์. (2564). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 22(1), 135-149. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/13527/11154>
- ทศพร ชูศักดิ์, นัชชา ยันติ, ศศิธร ตันติเอกรัตน์ และนัตยา ดวงประทุม. (2566). ประสิทธิภาพของรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุติดเตียงแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 87-102. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/258651/176220>
- ไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์ และอนันฐมา ปิ่นแก้ว. (2558). ความสำคัญของเครือข่ายเกื้อหนุนผู้สูงอายุในชุมชน. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 109-116. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/phjbuu/article/view/45514/37649>
- วิจิตร ภัทรพรไพโรจน์, สุรีย์ จันทรมโนลี, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และพรสุข พุฒนิรันดร์. (2563). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพวิถีพุทธของผู้สูงอายุ จังหวัดระนอง. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21(1), 157-166. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/241527>
- สกุณา บุญนากร. (2555). *การสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567*. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241209145003_88327.pdf?utm_source=chatgpt.com
- อมร สุวรรณนิมิต. (2553). *การพยาบาลปฐมภูมิกับการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน*. อภิชาติ การพิมพ์.
- Chandler, G. (1992). Creating an environment to empower nurse. *Nursing Management*, 22(8), 20-23. https://journals.lww.com/nursingmanagement/citation/1991/08000/creating_an_environment_to_empower_nurses.6.aspx

CUSTOMER SATISFACTION AND CUSTOMER LOYALTY TOWARD LOW-COST AIRLINES IN THAILAND THROUGH SERVICE QUALITY AND AIRLINE IMAGE

Napath Deemark, Parinya Siemuang, Sunatcha Chaowai and Nitirat Maleewat*

The Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

*Corresponding Author Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

Received April 10, 2025; Revised September 13, 2025; Accepted September 17, 2025

Abstract

This research studied customer loyalty and customer satisfaction through three variables, namely service quality, airline pricing, and airline image. The study aimed to 1) examine the influence of service quality on customer satisfaction leading to customer loyalty, 2) examine the influence of airline pricing on customer satisfaction leading to customer loyalty, and 3) examine the influence of airline image on customer satisfaction leading to customer loyalty toward low-cost airlines in Thailand. The sample group of this research consisted of 466 customers who had an experience of using low-cost airline services in Thailand at least once by responding the questionnaire. The route taken by these passengers included: international flights departing from Thailand, international flights arriving in Thailand, and domestic flights within the country. The results indicated that service quality and airline images had a significant positive effect on customer satisfaction and customer loyalty. Customers will be satisfied and become loyal customers when they receive good service, and the airline has a good image in the customer's mind. However, airline pricing was found to have no significant effect on customer satisfaction or loyalty. This might be because low-cost airline customers understand that the low-cost airline ticket is cheaper than a normal full-service airline and therefore do not expect luxury service. Nevertheless, reasonable and efficient service must be performed and served the customer; otherwise, this could cause problems and may lead to customer dissatisfaction.

Keywords: customer satisfaction, customer loyalty, low-cost airline, service quality, airline image

Introduction

The airline business is a major business for many countries that helps to transfer people from one place to another destination; moreover, this tremendous business could generate a huge income and revenue for the company and country (Albers et al., 2020; Pandey, 2020). In the past, taking an airplane might have been for only the rich

people who could afford to use this service. However, nowadays other kinds of airlines could help many people who cannot afford to pay the expensive tickets to have a chance of taking an airplane; it is called a low-cost airline. Low-cost airlines (LCA) or low-cost carriers (LCC), often known as budget airlines, are a business model in the aviation sector that reduces the cost of flying by not offering complimentary food and beverages, not having passenger entertainment systems, and so on (Barua and Kaiser, 2024). Shen and Yahya (2021) stated that low-cost airlines are airlines that offer cheap fares in a straightforward manner and often do not offer the same amenities as traditional airlines. While flying with an LCC can be more economical, there are important considerations to keep in mind to ensure a smooth and hassle-free journey. This permits them to offer tickets at a reduced cost. Furthermore, tickets are offered in advance via the Internet, making it simple to plan and manage flights, lowering the danger of not having full flights. For these reasons, it allows the airline to sell tickets at low prices. In addition, tickets are sold in advance via the Internet, making it easy to plan and manage flights, reducing the risk of not having full flights.

In Thailand, there are several low-cost airlines that offer their services to customers, for example, Nok Air, Asia Asia, Thai Lion Air, etc. Nowadays, there are so many people traveling by using low-cost airlines. Srisook and Panjakajornsak (2018) studied about low-cost airline business in Thailand and found that low-cost airlines are very famous among Thai customers, and the number shows that more than 70% of Thailand's domestic seat capacity. Moreover, the existence of low-cost airlines helps to stimulate the tourism industry to be vigorous because the lower cost of the air ticket makes the general price of the tour package cheaper, which could attract more tourists to purchase the tour (Panduwinasari et al., 2020).

Research Objectives

This research aims to find the relationship between service quality, airline pricing, and airline image to customer satisfaction, which leads to customer loyalty in the low-cost airline business in Thailand. It consists of 3 main objectives:

- 1) To study the influence of service quality on customer satisfaction, which leads to customer loyalty to low-cost airlines in Thailand
- 2) To study the influence of airline pricing on customer satisfaction, which leads to customer loyalty of low-cost airlines in Thailand.
- 3) To study the influence of airline image on customer satisfaction, which leads to customer loyalty of low-cost airlines in Thailand.

This research focuses on the customer behavior of two main factors, which are customer satisfaction and customer loyalty, via three factors that influence these two main factors to be accomplished, namely service quality, airline pricing, and airline images. The area of study is the low-cost airline business in Thailand, by interviewing and giving questionnaires to test the low-cost airline customers.

Literature Review

Service Quality:

Service is an intangible factor that companies provide to their customers. The quality of service will be either good or bad depending on the level of customer expectation (Leninkumar, 2016). If the service that customers receive is higher or better than they expected, that result is a good or high-quality service. On the other hand, if the service they received could not reach their expectations, then that service will become a low-quality service. Service quality helps the company to increase its competitive advantage beyond its competitors (Khan & Fasih, 2014). In this research, the service quality is the service of low-cost airlines in Thailand that customers expect to perceive compared with the real service that they received after using the service.

Airline Pricing:

Price is one of the factors that customers use before making a decision as to whether or not to purchase any products or services. For low-cost airlines, pricing is a very important factor for their customer to focus on because it is the main purpose of this business to offer an airplane service at a lower price than normal airline service by cutting out some services and making the price as low as possible. Abdella et al. (2021) stated that the price of low-cost airlines is very complex intertemporal dynamics because sometimes the airline needs to adjust prices on a day-to-day basis to provide available seats at a good price for its customers. Sometimes the fare needs to be raised to avoid selling out flights in advance, or the ticket price must be lower after a sequence of low-demand realizations (Williams, 2022). This research defines airline pricing as the fare price that low-cost airline customers need to pay to purchase and use the service as they expect.

Airline Image:

The low-cost airline business focuses on a lower price of the ticket than normal airline fare to offer their customers to receive airline service. Most of the customers understand the condition of this service and do not expect a luxury service as a full-service airline. However, customers still expect to receive a good and reasonable service quality at this price. Many airlines could offer good service at a low cost and create a

good image and branding of the airline. The image of the airline is significant in terms of building trust with its customers (Kurhayadi et al., 2022). Ali et al. (2020) stated that the image is the memory stored in the mind of customers, and they will use this memory to make a decision to purchase products or services in the future. In this research, the airline image is the memory of the customer's mind of the low-cost airline that they trust to provide good service.

Conceptual Framework

According to the literature review, the hypothesis and conceptual framework were proposed following this model

Relationship between service quality, airline pricing, and airline image to customer satisfaction.

The low-cost airline business in Thailand has been studied by several authors and marketers. There are a number of studies and research that mentioned the importance of three variables, namely service quality, airline pricing, and airline image, which influence customer satisfaction. Saha and Theingi (2009) studied the relationship between service quality and customer satisfaction with a large number of low-cost airline customers in Thailand. From the responses of more than 1,000 customers, the results found a positive impact of service quality on customer satisfaction. Ali et al. (2021) found service quality could be able to increase customer satisfaction in the hospitality industry (Malik et al., 2020). On the other hand, Tanomsin and Chen (2018) studied the low-cost airline business in Thailand and found that the price of the ticket and customer satisfaction have a significant influence on customer loyalty. Similar to Hasim et al. (2020), who studied customer satisfaction in Malaysia, found that pricing is one of the significant factors in increasing customer satisfaction (Prasilowati et al., 2021). Hasan et al. (2019) added the importance of airline image that could stimulate a higher level of customer satisfaction among low-cost airline customers. Rahi et al. (2020) studied Internet banking and found that the importance of a positive image of the brand could stimulate a higher level of customer satisfaction. Following these literature reviews, three hypotheses were presented

H1: Service quality has a direct positive effect on customer satisfaction

H2: Service quality has a direct positive effect on customer loyalty

H3: Airline pricing has a direct positive effect on customer satisfaction

H4: Airline image has a direct positive effect on customer satisfaction

Relationship between Customer Satisfaction to Customer Loyalty

Customer satisfaction is a positive feeling of the customer toward companies that provide good products and services to serve the customers. There are several researches and studies that express that a higher level of customer satisfaction could increase the level of customer loyalty. Kusumawati and Sri Rahayu, (2020) studied the customers of natural outdoor cafes in the hilly areas of Joyo Agung, Malang, Indonesia, and found that customer satisfaction is a very important factor that could help to increase customer loyalty. At the same time, Othman et al. (2021) found that customer satisfaction with the travel service in Malaysia could stimulate positive customer loyalty and help to increase the business performance of the companies. Following these literature reviews, the fourth hypothesis was proposed as:

H5: Airline image has a direct positive effect on customer loyalty

H6: Customer satisfaction has a direct positive effect on customer loyalty.

Mediating Effect

Customer loyalty is the level of very happy and satisfied customers who receive the services that they want or need. Low-cost airline customer loyalty could indicate a high level of customer satisfaction. There are a number of previous studies that found a positive relationship between each variable. Malik et al. (2012) studied the telecommunication sector of Pakistan and found a significantly positive impact of service quality, reasonable price, and brand images on customer satisfaction. Hasan et al. (2019) studied the low-cost airline business in India and found that the three factors of service quality, airline pricing, and airline image are very important and could influence positive customer satisfaction before leading to the level of customer loyalty. From this literature review, the fifth to seventh hypotheses were created:

H7: Service quality has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction.

H8: Airline pricing has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction.

H9: Airline image has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction.

Following the literature review, the conceptual framework of this research was created.

According to the literature review of all factors, namely service quality, airline pricing, airline image, customer satisfaction, and customer loyalty, together with all hypotheses, the conceptual framework of this research has been created and presented:

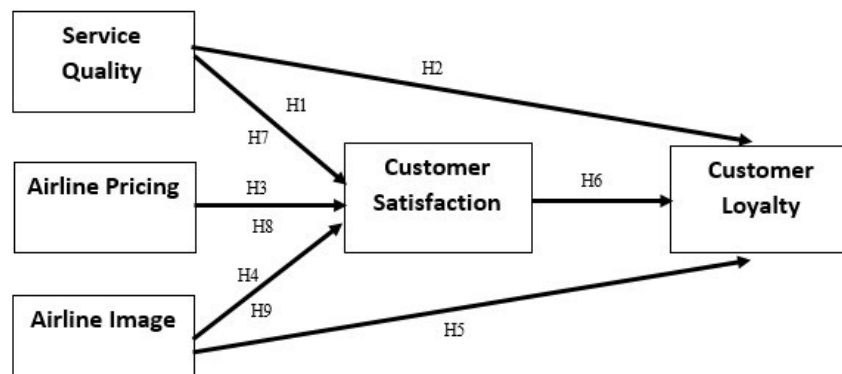

Figure 1 Conceptual Framework of the research

Research Methodology

Sample and Data Collection

The sample group in this research is the customers of low-cost airlines in Thailand. These customers must be customers who have experience using the low-cost airline service in Thailand at least once. There were many choices of low-cost airlines in Thailand that offered their service to the customers, such as Nok Air, Air Asia, Thai Lion Air, etc, but they must either start the route from Thailand or come back to Thailand. Both paper questionnaires and Google form online questionnaires were sent to customers, together with an explanation of the main objectives of the research, until permission from the customers to respond to the questionnaire. This research was presented as quantitative research, which proceeded by applying both paper and online research questionnaires to collect the data. After the data-collecting process is done, structural equation modeling (SEM) will be conducted to calculate and analyze the data. The conceptual framework of this research was proposed and presented with all factors, namely service quality, airline pricing, airline image, customer satisfaction, and customer loyalty. The respondents who participated in this survey research are Thai customers who have experience using the low-cost airline service at least once. The total population is 466 low-cost airline customers who answered their choices in the questionnaire.

Data analysis

The data from the sample group was later statistically analyzed by applying SEM and the Jamovi software program. This quantitative research applied the purposive sampling method to collect the data and used structural equation modeling (SEM) to analyze the data received from the questionnaires. The Google Form questionnaire of a

7-point Likert scale was created and sent to the respondents. According to Hair et al. (2006) the recommended sample size for research should be in the range of 100 to 400 or more because it could make the goodness of fit measurement, and any difference could be easy to be detected. Therefore, this research has 466 sample dependencies, enough for SEM to analyze. The results of the data analysis are presented.

Results

The results of this research have been presented in Table 1: Construct Reliability and Convergent Validity Result, Table 2: Discriminant Validity, Table 3: Absolute Model Fit Indices, Table 4: Hypothesized Relationship Results, and Table 5: Total effect, direct effect, and indirect effect from the SEM

Construct Reliability, Convergent Validity, Discriminant Validity

In principle, the average variance extracted (AVE) and composite reliability (CR) of all measurement scales should be higher than 0.50 and 0.70, respectively. According to Fornell and Larcker (1981) the discriminant validity is used to test the discriminant validity, and it should be lower than the square root of AVE. Hair et al. (2006) presented that standardized factor loading for all variables should not be lower than the recommended value of 0.50. The construct reliability and convergent validity of the content of service quality have shown in Table 1 ($\alpha = .935$, AVE = .963, CR = .987), airline pricing ($\alpha = .904$, AVE = .953, CR = .982), airline image ($\alpha = .912$, AVE = .948, CR = .978), customer satisfaction ($\alpha = .903$, AVE = .957, CR = .981) and customer loyalty ($\alpha = .915$, AVE = .977, CR = .992). According to the result, all factor loadings were between .747 and .974. Eventually, the reliability of all variables and the convergent validity were accepted. Moreover, the discriminant validity result of this research was presented in Table 2

Table 1 Construct Reliability and Convergent Validity Result

Construct and Items	Factor Loading	Cronbach's Alpha	AVE	CR
SQ (Service Quality)		.935	.963	.987
SQ1	0.900			
SQ2	0.877			
SQ3	0.803			
AP (Airline Pricing)		.904	.953	.982
AP1	0.747			
AP2	0.855			
AP3	0.876			

Construct and Items	Factor Loading	Cronbach's Alpha	AVE	CR
AI (Airline Image)		.912	.948	.978
AI1	0.756			
AI2	0.838			
AI3	0.863			
CS (Customer Satisfaction)		.903	.957	.981
CS1	0.829			
CS2	0.850			
CS3	0.718			
CL (Customer Loyalty)		.915	.977	.992
CL1	0.974			
CL2	0.783			
CL3	0.922			

Table 2 Discriminant Validity

Constructs	Mean	SD	CR	AVE	SQ	AP	AI	CS	CL
SQ	6.26	0.52	0.987	0.963	0.9813				
AP	6.21	0.477	0.982	0.953	0.727	0.9762			
AI	6.13	0.449	0.978	0.948	0.597	0.796	0.9737		
CS	6.14	0.433	0.981	0.957	0.677	0.792	0.84	0.9783	
CL	6.19	0.473	0.977	0.915	0.634	0.746	0.734	0.799	0.9566

Structural Equation Model (SEM Report)

Structural equation modeling or SEM was applied to test the overall fit of the structural model, which examined the outcome of the hypothesis testing. According to Hair et al. (2006), the criteria of model fit should have $\chi^2/df \leq 3.00$, GFI ≥ 0.90 , CFI ≥ 0.90 , NFI ≥ 0.90 , AGFI ≥ 0.90 , RMSEA ≤ 0.07 , and RMR ≤ 0.08 . This is a criterion of good model fit value that can be statistically accepted. In Table 3, the model fit indices were demonstrated as follows: firstly, the initial model showed moderate fit ($\chi^2=558$, $\chi^2/df=7.251$, $p=.000$, GFI=.990, CFI=.912, NFI=.899, AGFI=.982, RMSEA=.122, RMR=.060). After modification the model showed good fit ($\chi^2=108$, $\chi^2/df=1.636$, $p=.000$, GFI=.998, CFI=.992, NFI=.980, AGFI=.995, RMSEA=.040, RMR=.021). The results are shown in Table 3.

Table 3 Absolute Model Fit Indices

Absolute Model Fit Indices								
Model	χ^2	χ^2/df	GFI	CFI	NFI	AGFI	RMSEA	SRMR
Criteria	-	> 3.00	> 0.90	> 0.90	> 0.90	> 0.90	> 0.07	> 0.05
Initial model	558	7.251	.990	.912	.899	.982	.122	.060
Final model	108	1.636	.998	.992	.980	.995	.040	.021

Table 4 Hypothesized Relationship Results

Hypothesized relationship	Results	P-value
H1: SQ to CS	supported	.001
H2: SQ to CL	supported	.05
H3: AP to CS	not supported	
H4: AI to CS	supported	.001
H5: AI to CL	supported	.001
H6: CS to CL	supported	.05
H7: SQ to CS to CL	supported	.05
H8: AP to CS to CL	not supported	
H9: AI to CS to CL	supported	.05

Table 5 Mediating Effect Results

Mediating effect	IV-M-DV		Mediation type
	direct	indirect	
SQ to CS to CL	0.238 (p=.05)	-0.116 (p=.034)	Partial mediation
AI to CS to CL	0.823 (p=.001)	-0.473 (p=.05)	Partial mediation

Table 6 Total effect, Direct effect and Indirect effect

Path	Path coefficient	SE	t-value	P-value
Total effect				
SQ to CL	0.122	0.0723	2.010	0.005
AP to CS	0.554	0.1929	3.103	0.002
AI to CL	0.350	0.2321	3.142	0.005
Direct effect				
SQ to CS	0.202	0.0394	3.369	<.001
SQ to CL	0.238	0.0817	2.488	0.013
AP to CS	0.554	0.1929	3.100	0.002
AI to CS	0.821	0.1029	7.440	<.001

Path	Path coefficient	SE	t-value	P-value
AI to CL	0.823	0.2398	4.161	<.001
CS to CL	-0.576	0.2717	-2.755	0.006
Indirect effect				
SQ to CS to CL	-0.116	0.047	-2.12	0.034
AP to CS to CL	-0.07	0.084	-0.905	0.365
AI to CS to CL	-0.473	0.206	-2.785	0.005

Discussion

The low-cost airline business is becoming more and more popular in Thailand because it gives a chance to people who cannot afford a full-service airline ticket. Even though there are not many services during the trip on a low-cost airline, it is not the main point for customers who decide to use the service of the low-cost airline. From this research, the majority of hypothesis were supported, namely the first hypothesis is service quality has a direct positive effect on customer satisfaction, the second hypothesis presented that service quality has a direct positive effect on customer loyalty, the fourth hypothesis suggested that airline image has a direct positive effect on customer satisfaction, the fifth hypothesis mentioned that airline image has a direct positive effect on customer loyalty. The next supported hypotheses are the sixth, seventh, and ninth hypotheses (H6: Customer satisfaction has a direct positive effect on customer loyalty, H7: Service quality has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction, H9: Airline image has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction). These results confirmed that all factors, including service quality, airline pricing, and airline image, have a positive effect on customer satisfaction and customer loyalty.

Body of Knowledge

The result shows that there are only 2 hypotheses that were not theoretically supported, which are the third and eighth hypotheses. (H3: Airline pricing has a direct positive effect on customer satisfaction, H8: Airline pricing has a positive effect on customer loyalty through customer satisfaction). The conclusion of a new body of knowledge is presented in the Figure 2

Figure2 Body of Knowledge of the research

Both unsupported hypotheses were about the airline pricing. This result indicated that the price of low-cost is not the main factor to satisfy their customers. As the price of low-cost airlines is already cheap compared with that of full-service airlines. Therefore, customers are already happy since they decided to purchase, but that satisfaction has already gone since they have paid the money. However, the period after purchasing the ticket and waiting to take a flight is sometimes quite long. Customers have an expectation to receive good service, and when they receive the real service on the flight, it will be able to measure their satisfaction and loyalty.

Conclusion

This research concludes that the low-cost airline business in Thailand is still promising and has a good chance to expand because there are more customers who still want to use airplanes but do not want to pay a lot of money to travel just a few hours. Service quality and airline image are the significant factors that increase the level of customer satisfaction, which leads to the level of customer loyalty. The low-cost airline companies must be concerned and focus on these two factors because there is very high competition between other airlines to attract customers, and most of them use a similar strategy for promotion. While airline pricing is not a significant issue for the customer to be satisfied. Airline pricing plays a lower role in stimulating customer satisfaction because customers understand that the full service of the flight must be more expensive than the price they paid. However, the airline must still be concerned and be careful about this topic because even if customers do not pay a lot of money for their flight but they still expect to receive good quality of service. Every airline must keep its good standard and try to increase its service quality, building a good and

trustworthy brand under a reasonable budget. That would be the key to the success of this business in the long run.

Suggestion

This research topic is very interesting and it is a significant foundation of the low-cost airline business. The result of this research could help to increase the positive performance of every industry. Therefore, this model should be tested and applied in other businesses, industries, or other countries to expand the area of knowledge.

References

- Abdella, J. A., Zaki, N. M., Shuaib, K., & Khan, F. (2021). Airline ticket price and demand prediction: A survey. *Journal of King Saud University-Computer and Information Sciences*, 33(4), 375-391. <https://doi.org/10.1016/j.jksuci.2019.02.001>
- Albers, S., Daft, J., Stabenow, S., & Rundshagen, V. (2020). The long-haul low-cost airline business model: A disruptive innovation perspective. *Journal of Air Transport Management*, 89, 101878. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2020.101878>
- Ali, B. J., Gardi, B., Othman, B. J., Ahmed, S. A., Ismael, N. B., Hamza, P. A., ... & Anwar, G. (2021). Hotel service quality: The impact of service quality on customer satisfaction in hospitality. *International Journal of Engineering, Business and Management*, 5(3), 14-28. DOI:10.22161/ijebm.5.3.2
- Ali, J., Perumal, S., & Shaari, H. (2020). Application of the stimulus-organism-response model in the airline industry: examining the mediating role of airline image in repurchase intention. *International Journal of Supply Chain Management*, 9(2), 981-989. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3249605>
- Barua, B., & Kaiser, M. S. (2024). AI-Driven Resource Allocation Framework for Microservices in Hybrid Cloud Platforms. *arXiv preprint arXiv:2412.02610*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2412.02610>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 18(3), 382-388. <https://doi.org/10.2307/3150980>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed) Prentice Hall. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1385913>
- Hasan, M., RahelaFarooqi, & Khan, M. N. (2019). Service quality and customer satisfaction in lowcost airlines: A critical review of extant literature. *Pacific business review international*, 11(9). <https://www.researchgate.net/publication/337673058>

- Hasim, M. A., Manaf, S. A., & Ali, A. M. (2020). Role Of Price Towards Customer Satisfaction. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(3), 4179-4190. <https://www.researchgate.net/publication/348200956>
- Khan, M. M., & Fasih, M. (2014). Impact of service quality on customer satisfaction and customer loyalty: Evidence from banking sector. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 8(2), 331-354. DOI:10.3126/md.v24i2.50041
- Kurhayadi, K., Rosadi, B., Yusuf, M., Saepudin, A., & Asmala, T. (2022). The effect of company reputation and customer experience on customer loyal behavior Citylink Indonesia. *Riwayat: Educational Journal of History and Humanities*, 5(2), 416-420. DOI:10.24815/jr.v5i2.28848
- Kusumawati, A., & Sri Rahayu, K. (2020). The effect of experience quality on customer perceived value and customer satisfaction and its impact on customer loyalty. *Human Systems Management*, 39(2), 219-232. DOI 10.1108/TQM-05-2019-0150
- Leninkumar, V. (2016). The effect of service quality on customer loyalty. *European Journal of Business and Management*, 8(33) , 44- 49. <https://core.ac.uk/download/pdf/234627612.pdf>
- Malik, M. E., Ghafoor, M. M., & Iqbal, H. K. (2012). Impact of Brand Image, Service Quality and price on customer satisfaction in Pakistan Telecommunication sector. *International journal of business and social science*, 3(23), 123-129. https://ijbssnet.com/journals/Vol_3_No_23_December_2012/13.pdf
- Malik, S. A., Akhtar, F., Raziq, M. M., & Ahmad, M. (2020). Measuring service quality perceptions of customers in the hotel industry of Pakistan. *Total Quality Management & Business Excellence*, 31(3-4), 263-278. DOI:10.1080/14783363.2018.1426451
- Othman, B. A., Harun, A., De Almeida, N. M., & Sadq, Z. M. (2021). The effects on customer satisfaction and customer loyalty by integrating marketing communication and after sale service into the traditional marketing mix model of Umrah travel services in Malaysia. *Journal of islamic marketing*, 12(2), 363-388. DOI:10.1108/JIMA-09-2019-0198
- Pandey, M. M. (2020). Evaluating the strategic design parameters of airports in Thailand to meet service expectations of Low-Cost Airlines using the Fuzzy-based QFD method. *Journal of Air Transport Management*, 82, 101738. DOI:10.1016/j.jairtraman.2019.101738
- Panduwinasari, E., Afandi, A., & Wahyuni, H. (2020). LowCost Carrier in Airlines: In Terms of Cost Perspective. In *1st Annual Management, Business and Economic*

- Conference (AMBEC 2019)* (pp. 84-89). Atlantis Press. DOI:10.2991/aebmr.k.200415.017
- Prasilowati, S. L., Suyanto, S., Safitri, J., & Wardani, M. K. (2021). The impact of service quality on customer satisfaction: The role of price. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(1), 451-455. Doi:10.13106/jafeb.2021.vol8.no1.451
- Rahi, S., Ghani, M. A., & Ngah, A. H. (2020). Factors propelling the adoption of internet banking: the role of e-customer service, website design, brand image and customer satisfaction. *International Journal of Business Information Systems*, 33(4), 549-569. DOI:10.1504/IJBIS.2020.105870
- Saha, G. C., & Theingi. (2009). Service quality, satisfaction, and behavioural intentions: A study of low-cost airline carriers in Thailand. *Managing Service Quality: An International Journal*, 19(3), 350-372. DOI:10.1108/09604520910955348
- Shen, C., & Yahya, Y. (2021). The impact of service quality and price on passengers' loyalty towards low-cost airlines: The Southeast Asia perspective. *Journal of Air Transport Management*, 91, 101966. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2020.101966>
- Srisook, P., & Panjakajornsak, V. (2018). Thailand's Low-Cost Carrier Airline Industry: Is the Services Marketing Mix the Elixir for Economic Growth and Prosperity?. *Asia-Pacific Social Science Review*, 18(2), 6. DOI:10.59588/2350-8329.1166
- Tanomsin, P., & Chen, C. (2018). Factors affecting customer satisfaction and loyalty towards lowcost airline in Thailand. *International Journal of Accounting*, 3(7), 104-114. https://www.researchgate.net/publication/328687004_Factors_Affecting_Customer_Satisfaction_and_Loyalty_towards_Low_Cost_Airline_in_Thailand
- Williams, K. R. (2022). The welfare effects of dynamic pricing: Evidence from airline markets. *Econometrica*, 90(2), 831-858. <https://doi.org/10.3982/ECTA16180>

การรับรู้การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยว
โดยชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
PERCEPTION OF DEVELOPING DIGITAL MARKETING STRATEGIES FOR
COMMUNITY-BASED TOURISM IN KOH KRET,
NONTHABURI PROVINCE

จง แซ่สง,* ธนู ทดแทนคุณ และศุภชาติ เสถียรธนาสาร

Jong Saesong* Thanu ThodThankhun and Suppachat Satientanasan

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Arts Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

*Corresponding Author Email: jong.s@rmutsb.ac.th

Received February 27, 2025; Revised September 9, 2025; Accepted September 17, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาการตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด 2) เพื่อศึกษาการรับรู้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด 3) เพื่อศึกษาการรับรู้แนวทางการพัฒนาการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยว 400 คน โดยใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน ผู้นำชุมชน 10 คน เกษตรกรและกลุ่มอาชีพ 20 คน ประชาชน 10 คน ภาครัฐ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการเข้าถึง $\bar{X} = 4.219$ ดึงดูดใจ $\bar{X} = 4.068$ กิจกรรม $\bar{X} = 3.748$ การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ผลลัพธ์ $\bar{X} = 3.58$ ราคา $\bar{X} = 4.14$ การให้บริการส่วนบุคคล $\bar{X} = 3.28$ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า เกาะเกร็ด มีศักยภาพสามารถในการเข้าถึง มีสิ่งดึงดูดใจ ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมต่าง ๆ เป็นจุดแข็ง มีผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องได้ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อบนสังคมออนไลน์ รักษาความเป็นส่วนตัว ราคาคุ้มค่า มีการสื่อสารบนบนสังคมออนไลน์ เช่น ดึงดูด เพชบุรี เพจ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์กับผู้ซื้อ เกิดความเชื่อสัตย์ต่อผลิตภัณฑ์ ประหยัดค่าใช้จ่ายระยะยาว การซื้อผลิตภัณฑ์ น่าเชื่อถือ มีเว็บไซต์ติดอันดับบนเครื่องมือค้นหาอย่างรวดเร็ว เพิ่มการรับรู้ผลิตภัณฑ์ เพิ่มยอดขายบนการตลาดแบบแรงดึงดูด คุ้มค่ายั่งยืนเป็นที่รู้จักกับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน, กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล, ชุมชนเกาะเกร็ด, การตลาดแบบแรงดึงดูด

Abstract

This research aimed to 1) study the perception of tourism potential for digital marketing development of Koh Kret community 2) study the perception of factors affecting digital marketing of Koh Kret community and 3) study the perception of propose

a guideline for the development of digital marketing for tourism in Koh Kret community by using mixed research. The sample for Quantitative research consisted of 400 tourists chosen by simple sampling. The research instrument was a satisfaction assessment form. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research had the key informants as 10 local experts, 10 community leaders, 20 farmers and occupational groups, 10 citizens, and 5 government agencies. The tools used were indepth interviews, focus group discussions, and large group meetings. The quantitative research results found that: Perceived tourism potential Accessibility $\bar{x} = 4.219$, Attractiveness $\bar{x} = 4.068$, Activities $\bar{x} = 3.748$, Perceived online marketing mix factors, Products $\bar{x} = 3.58$, Price $\bar{x} = 4.14$ and Personal service $\bar{x} = 3.28$. The qualitative research results found that Koh Kret has the potential to access, has attractions, accommodations, facilities, and activities as strengths, has tangible products that meet the needs of buyers on social media, maintains privacy and good value for money, has communication on social media such as TikTok, Facebook pages to creates relationships between products and buyers, creates loyalty to products that saves long-term costs in purchasing products as well as be trustworthy and also has a website that is ranked quickly on search engines to increases brand awareness and sales on attraction marketing that is good value for money and sustainability and become known to tourists.

Keywords: Community-based tourism, Digital marketing strategy, Koh Kret community, Attraction marketing

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง และมีการกลายพันธุ์ทำให้ต้องได้รับการฉีดวัคซีนอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการป้องกันการกระจายของเชื้อของโรคโควิด-19 และยังมีวัคซีนยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ส่งผลให้การเปิดประเทศส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ประชาชนไม่สามารถออกไปนอกบ้านอย่างอิสระเสรี ต้องปรับตัวในการทำงาน เช่น การทำงานที่บ้าน (Work From Home) พร้อมทั้งการใช้นโยบายการประชุมออนไลน์ จึงเป็นเหตุให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมด้านอื่น ๆ ในประเทศไทยนั้นต้องเผชิญกับความยากลำบากยาวนานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญที่ขับเคลื่อนประเทศ (ธนต์ถ์ เกษมเมธากุล และศิริธัญญา วิรุณราช, 2565) และปีนอุตสาหกรรมรายได้หลักของประเทศ

หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลับสู่สภาวะปกติ การท่องเที่ยวต้องได้รับการฟื้นฟูและส่งเสริมมาตรการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยสถิติในปี พ.ศ. 2568 นักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวไทยโตต่อเนื่อง มีนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติเพิ่มขึ้น 37.5

ล้านคน เพิ่มขึ้น 5.6% จากปี 2567 จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลกและปัญหาภูมิศาสตร์การเมือง ซึ่งมีผลต่อกำลังซื้อและการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวปี 2568 มีการใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อทริป อยู่ที่ประมาณ 47,400 บาทต่อคนต่อทริป เพิ่มขึ้นประมาณ 0.8% จากปี 2567

เกาะเกร็ดเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีชื่อเสียงและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนของประเทศ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติที่มีความหลากหลาย มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิถีชีวิตวัฒนธรรม (เบญจรงค์ พื้นสะอาด, 2565) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบและไม่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อเป็นการฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้เกาะเกร็ดกลับมา มีชื่อเสียงและให้นักท่องเที่ยวกลับมาใช้บริการด้านการท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรับรู้การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน นำไปสู่รูปแบบการส่งเสริมการตลาดดิจิทัลให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวแบบเรียลไทม์ ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาการรับรู้แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล โดยชุมชนเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (2565) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน

Barten (2024) ได้กล่าวว่า องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การที่ผู้คนที่เดินทางและพักอาศัยอยู่ในสถานที่นอกสภาพแวดล้อมปกติเพื่อการพักผ่อน ธุรกิจ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ สำหรับการเดินทางที่จะมีคุณสมบัติเป็นการท่องเที่ยวจะต้องมีเวลามากกว่า 24 ชั่วโมงและไม่เกินหนึ่งปี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม

เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ปิยาภรณ์ รัตโนภาส และคณะ, 2567)

ข้อมูลทั่วไปและบริบทพื้นที่ของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เกาะเกร็ด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดนนทบุรี แม่น้ำเจ้าพระยาโอบล้อม ไหลโค้งอ้อม เสมือนแผ่นดินยื่นออกเป็นแหลมโค้งตามลำน้ำ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน เป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ชาวมอญได้ย้ายมาตั้งชุมชนบริเวณ เกาะเกร็ด โดยส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ มุสลิม จีน มีอาชีพและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เช่น ปั่นหม้อดินเผาแบบมอญ ทำขนมไทย-มอญ อาหารพื้นเมืองมอญ มุสลิม แหล่งโบราณสถานที่หลากหลาย ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย (เบญจรงค์ พื้นสะอาด, 2565)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ศักยภาพด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมี 5 ประการ เรียกว่า 5A's ดังนี้ (Tourism Western Australia, 2024) 1) ความดึงดูดใจ (Attraction) 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4) ที่พัก (Accommodation) 5) กิจกรรม (Activity) เป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว

พระมหาเกริกเกียรติ นิรุติเมธี (ไพศาลเจริญลาภ) (2568) ได้กล่าวถึง การตลาดดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยว เข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยแพลตฟอร์มออนไลน์สามารถช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ธุรกิจสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลัก ในการสร้างการรับรู้และกระตุ้นการเดินทางของผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดีย เป็นการตลาดยุคใหม่ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความเชื่อมั่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรนรี ปิ่นวันนา และสุวรรณา เตชะธีระปริดา (2565) ได้กล่าวถึง ส่วนประสมการตลาดออนไลน์ เป็นองค์ประกอบการตลาดแบบใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 6 P's ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การรักษาความเป็นส่วนตัว (Privacy) และการให้บริการส่วนบุคคล (Personalization) โดยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ทุกปัจจัยมีความเกี่ยวเนื่องและสำคัญอย่างยิ่ง ในการดำเนินการตลาดประสบความสำเร็จ

นิลาวัลย์ หนูน้ำคำ (2565) ได้กล่าวถึง ปัจจัยความสำเร็จขององค์ ด้วยกลยุทธ์เครื่องมือ SWOT Matrix โดยแบ่งรูปแบบการจับคู่กลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) คือ การใช้จุดแข็งขององค์การกับโอกาสมากำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) คือ การใช้โอกาสมากำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อแก้ไขจุดอ่อนขององค์การ 3) กลยุทธ์เชิงรับ (ST) คือ การใช้จุดแข็งขององค์การมากำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อรับมือกับอุปสรรค 4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT) คือการใช้จุดอ่อนและข้อจำกัดขององค์การพิจารณาร่วมกันกำหนดเป็นกลยุทธ์ป้องกัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

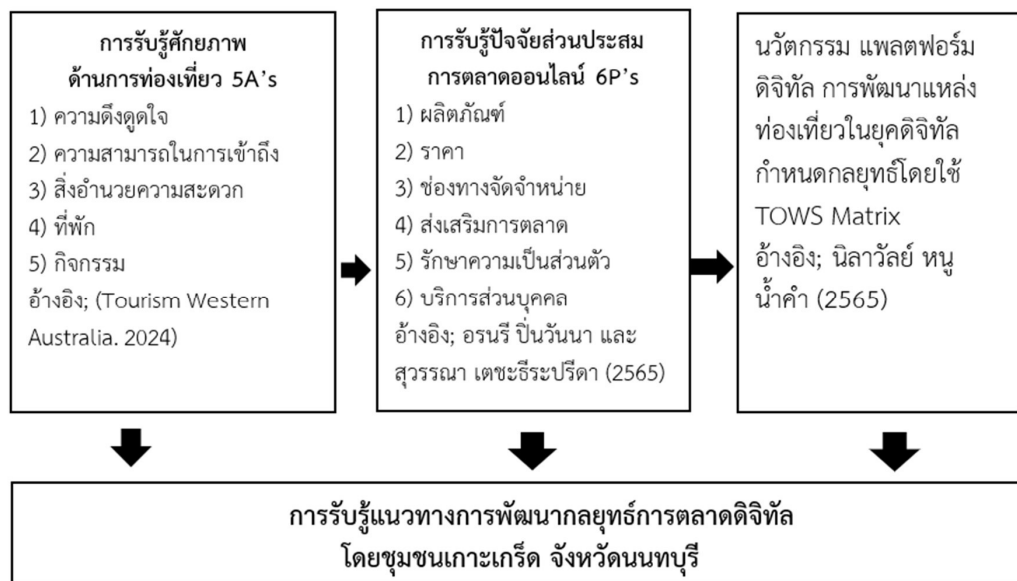
Primal (2021) ได้กล่าวถึง กลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัลเป็นการประชาสัมพันธ์ การโฆษณาเพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่เข้ามาซื้อสินค้าหรือบริการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์และลูกค้าที่เป็น “ผู้ใช้บริการตัวจริง” เกิดการซื้อซ้ำ ช่วยพัฒนาการค้นหา (SEO) ช่วยสร้างการรับรู้ (Awareness)

ส่งเสริมยอดขาย เรียกว่า อินบาวด์มาร์เก็ตติ้ง (Inbound Marketing) มีแผนการตลาดออนไลน์ช่วยเพิ่มจำนวนผู้ติดต่อสอบถาม เพิ่มยอดการจองทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง และหลังการเดินทางด้วยสื่อดิจิทัลทุกรูปแบบ เช่น Facebook, Instagram, Snap Chat, WhatsApp, TripAdvisor Line OA TikTok และ Google มีเว็บไซต์ รีวิวออนไลน์แรงบันดาลใจและแรงบันดาลใจแบบประทับใจมีเดีย ออกแบบเว็บไซต์ อีเมลมาร์เก็ตติ้ง คอนเทนต์มาร์เก็ตติ้ง มีการชำระเงิน การจัดการ Google AdWords เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 5A's ตามแนวคิดของ Tourism Western Australia (2024) การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ 6P's ตามแนวคิดของ ออร์นีย์ ปิ่นวันนา และสุวรรณ เตชะธีระปรีดา (2565) นวัตกรรม แพลตฟอร์มดิจิทัล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลโดยใช้ TOWS Matrix ตามแนวคิดของ นิลาวลีย์ หนูน้ำคำ (2565) การรับรู้แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ตามแนวคิดของ Primal (2021) งานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการรับรู้การพัฒนาการท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประชาชนชาวบ้าน 10 คน ผู้นำชุมชน 10 คน เกษตรกรและกลุ่มอาชีพ 20 คน ประชาชนในพื้นที่ 10 คน หน่วยงานภาครัฐ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงภายในสาขาวิชาด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงจากภายนอกสาขาวิชาด้านการบริหารธุรกิจและการตลาด จำนวน 1 ท่าน เครื่องมือในการวิจัยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 แบบประเมินความพึงพอใจ โดยกำหนดข้อคำถามให้เป็นส่วนประสมการตลาดออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย 6 P's โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้ประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะ เป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ สถานะ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

โดยลักษณะคำถามทั้ง 3 ตอนเป็นแบบมาตราส่วนโดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert's Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended question) โดยให้เขียนบรรยาย

1.2 สูตรการคำนวณ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร (infinite population) โดยใช้การคำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ (Cochran) 1953 ดังนั้น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน จากการที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด จำนวน 400 คน

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะประชากรศาสตร์ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ความถี่ (Frequency) เปอร์เซ็นต์ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะ ทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล 2) การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามแบบเปิด (Open ended question) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) โดยจัด

กลุ่มประเด็นสำคัญและนำเสนอข้อมูลอธิบายเป็นความเรียง 3) ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง

2.2 การสนทนากลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่ (Focus Group) มีประเด็นคำถามแบ่งเป็น 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามแต่ละกลุ่มจะมีคำถามที่แตกต่าง ดังนี้

แนวคำถามสำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักกลุ่มที่ 1 : กลุ่มประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ ประธานชุมชน สมาชิกชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน ประชาชนในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด

แนวคำถามสำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักกลุ่มที่ 2 : ผู้ประกอบการธุรกิจน้ำดื่ม ร้านอาหาร ร้านสินค้าของที่ระลึก ธุรกิจที่พัก ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยวิธีการ คือ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถาม การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยว 400 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย สามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน พบว่า เป็นเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง โดยเพศชายจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และเป็นเพศหญิง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 มีสถานะโสด คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.1 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.9 อาชีพส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 28.6 มีรายได้ต่อเดือน 15,000-20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.1 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านสิ่งดึงดูดใจ	4.14	.636	มาก
ด้านความสามารถในการเข้าถึง	4.23	.570	มากที่สุด
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.64	.716	มาก
ด้านที่พัก	3.98	.76	มาก
ด้านกิจกรรม	3.52	.67	มาก
รวม	3.89	.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลความเห็นศักยภาพด้านความสามารถในการเข้าถึงมีความเห็นอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.23) รองลงมาด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}$ = 4.14) และด้านกิจกรรม ($\bar{X}$ = 3.52) และผลรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.892) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด

ตารางที่ 2 การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกาะเกร็ด

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	3.58	.651	มาก
ด้านราคา	3.29	.781	ปานกลาง
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.15	.840	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.23	.726	ปานกลาง
ด้านรักษาความเป็นส่วนตัว	3.36	.566	ปานกลาง
ด้านการให้บริการส่วนบุคคล	3.28	.821	ปานกลาง
รวม	3.30	.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลความเห็นปัจจัยกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์มีความเห็นอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.58) รองลงมาด้านราคา ($\bar{X}$ = 3.29) และด้านการให้บริการส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 3.28) และผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.30) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อยและการประชุมกลุ่มใหญ่ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่ม

ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน 10 คน ผู้นำชุมชน 10 คน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ 20 คน
ประชาชนในพื้นที่ 10 คน หน่วยงานภาครัฐ 5 คน รวมจำนวน 55 คน สามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูล
ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาด ดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์ชุมชนเกาะเกร็ด เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่
สมัยกรุงศรีอยุธยา มีชาวมอญที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน มีแหล่งโบราณสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นจุด
แข็งสร้างรายได้จากการนำกลยุทธ์ TOWS Matrix มาใช้ดังนี้ 1) กลยุทธ์ เชิงรุก (SO-Strategy)
มีรายการท่องเที่ยวชมวัด เช่น วัดปรมัยยิกาวาส วัดไผ่ล้อม ตลาดโอ่งอ่าง นั่งเรือชมเกาะเกร็ด ไหว้พระ
9 วัด เครื่องปั้นดินเผา ทำขนมไทย ทานข้าวแช่ ทำผ้าบาติก นวดแผนไทย เป็นกิจกรรมการสร้างกลยุทธ์
เชิงรุกไปดำเนินงานเพื่อสร้างโอกาสในการใช้ช่องทางออนไลน์สร้างการรับรู้ของกลุ่มนักท่องเที่ยว
2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO-Strategy) แก้ไขการไม่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวโดยใช้โอกาสสร้างการตลาด
ออนไลน์ 3) กลยุทธ์ป้องกัน (ST-Strategy) ชุมชนเกาะเกร็ดมีความรู้พร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่าง
รวดเร็ว ป้องกันภัยคุกคามการขายบนตลาดออนไลน์ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT-Strategy) ชุมชนเกาะ
เกร็ดสามารถสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชนมีความยุติธรรม พัฒนาสินค้าชุมชนได้มาตรฐานและ
การบริการมีความเป็นมืออาชีพและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเกาะเกร็ด

วัตถุประสงค์ที่ 2 การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกาะเกร็ด

จากการสัมภาษณ์ประเด็นคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยชุมชนเกาะเกร็ด
มีผลิตภัณฑ์ที่สนใจ ชื้อหาง่าย ในราคาที่ไม่สูงจนเกินไป เช่น ขนมไทย เครื่องปั้นดินเผา สามารถชำระ
เงิน รูปแบบออนไลน์ได้ ชื้อสินค้าผ่านระบบ Facebook, TikTok และ Market Place มีความสะดวก
รวดเร็ว ในการซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกาะเกร็ด ผู้ประกอบการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ
นักท่องเที่ยว ให้บริการส่วนบุคคล ผู้ประกอบการในเกาะเกร็ด มีการติดต่อลูกค้าโดยตรง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อการรับรู้แนวทางการรับรู้การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยชุมชน เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์ประเด็นคำถามแนวทางการรับรู้การพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยชุมชน
เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์และลูกค้า สามารถซื้อผลิตภัณฑ์
ผ่านรูปแบบออนไลน์ สะท้อนความต้องการของ “ผู้ใช้บริการตัวจริง” ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย
ใช้ทรัพยากรในชุมชนโดยไม่ต้องลงทุน การพัฒนาระบบการสืบค้นการท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ด
อย่างเป็นธรรมชาติบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ผ่านระบบ Facebook, TikTok และ Market Place
เพื่อเพิ่มยอดขาย โดยภาครัฐส่งเสริมระบบการจูงใจกิจกรรม ชื้อขายผ่านในเว็บไซต์ของชุมชนและ
แพลตฟอร์มออนไลน์

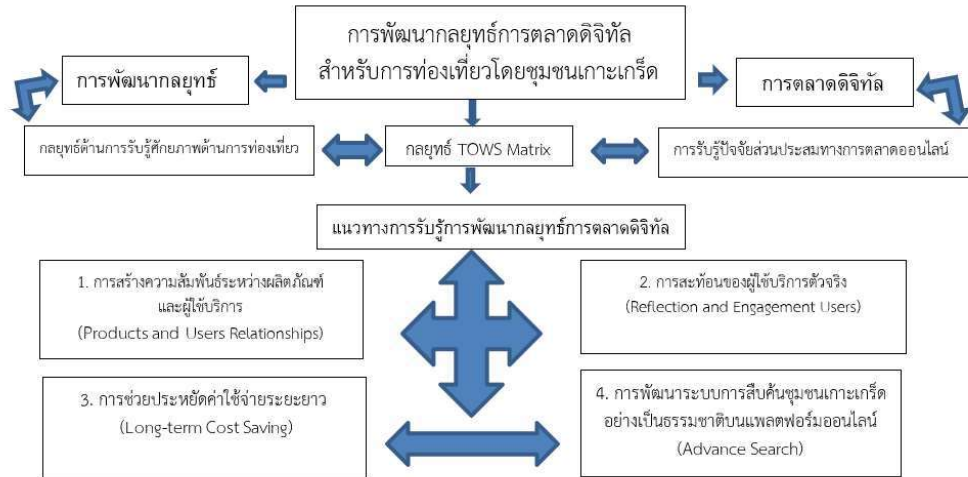
อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง เดินทางไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัย มีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมดึงดูดใจ มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีกิจกรรม มีโปรแกรมท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกรวดเร็วถึงแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธิกา พวงแสง และคณะ (2568) การศึกษาการใช้สื่อการตลาดแบบผสมผสาน การสร้างแคมเปญร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างการรับรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ให้ตัดสินใจเดินทางมายังพื้นที่ชุมชน การกำหนดการสื่อสารทางการตลาด โดยใช้การตลาดดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะเกร็ด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด โดยรวมมากที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ สินค้าชุมชนเป็นผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ ด้านราคา คำนวณราคาสินค้าที่สั่งซื้อผ่านออนไลน์ มีการระบุราคาสินค้าที่ชัดเจน ด้านการให้บริการส่วนบุคคล บริการด้วยรอยยิ้ม มีบริการหลังการขาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลวรรณ โกธรรม และคณะ (2567) ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อและการสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ พบว่า การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตลาดผ่านเว็บไซต์ด้านการตลาดผ่านเนื้อหา และด้านการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยการสื่อสารทางการตลาดออนไลน์มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การรับรู้แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สร้างการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์และลูกค้าให้ประทับใจและกลับมาซื้อซ้ำ นำความคิดเห็นของลูกค้ากลับมาพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใช้ทรัพยากรในชุมชนสร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว พัฒนาระบบการสืบค้นอย่างเป็นธรรมชาติบนสื่อออนไลน์ เกิดการรับรู้ผ่านการตลาดแบบออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และ Market Place ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัชพัชร เตชะเกษมสุข และทิวา พาร์ค (2565) การศึกษารายอมรับเทคโนโลยี การสื่อสารการตลาดดิจิทัล การรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน การรับรู้ความไว้วางใจ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยการยอมรับเทคโนโลยีในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ความเข้าใจได้ ด้านการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ความเสี่ยง ด้านความปลอดภัย และด้านการรับรู้ความไว้วางใจ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่ด้านการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ใช้กลยุทธ์ด้านการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว การรับรู้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์พัฒนาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมของชุมชนโดยนำวิเคราะห์ผ่านกลยุทธ์ TOWS Matrix เป็นการรับรู้แนวทางการพัฒนาชุมชนสู่การตลาดดิจิทัลที่ยั่งยืน คือ 1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์และผู้ให้บริการ 2. การสะท้อนของผู้ใช้บริการตัวจริง 3. การช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายระยะยาว 4. การพัฒนาระบบการสืบค้นชุมชนเกาะเกร็ดอย่างเป็นธรรมชาติบนแพลตฟอร์มออนไลน์

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มการตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะเกร็ด มีสร้างการรับรู้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, TikTok และ Market Place ในการประชาสัมพันธ์ เครื่องปั้นดินเผา สถานที่ท่องเที่ยวสะดวกปลอดภัย บริการรถจักรยานยนต์รับจ้าง รถจักรยาน ที่พักโฮมสเตย์ กิจกรรมการไหว้พระ ทำขนมไทย ล่องเรือ泛นที่ผ้าบาติก เป็นสร้างการรับรู้นักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนเกาะเกร็ดบนสื่อสังคมออนไลน์ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์พร้อมทั้งระบบการชำระเงิน ความทันสมัยในการใช้เทคโนโลยี การตลาดออนไลน์ของชุมชนให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว มีความรวดเร็ว รักษาข้อมูลส่วนบุคคล ความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยว มีการให้บริการอย่างเป็นมืออาชีพยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ชุมชนเกาะเกร็ดควรนำการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่สร้างผ่านระบบออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และ Market Place ไปใช้สื่อสารทางการตลาดออนไลน์เพื่อเป็นตัวกลางเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดที่ยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ควรมีการให้ความรู้การตลาดออนไลน์อย่างจริงจัง ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ครบในทุกหมู่บ้านบนเกาะเกร็ด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่าง สามารถนำองค์ความรู้มาพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ โกธธรรม, ภาศิริ เขตปิยรัตน์ และกุลยา อุปพงษ์. (2567). การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ และส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารสุนัขและแมวผ่านสื่อสังคม. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 26(2), 85-97. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/msaru/article/view/278708>
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564-2565)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. <https://anyflip.com/zzfck/gopk/basic/101-142>.
- ซัชพัทธ์ เตชะเกษมสุข และทิวา พาร์ค (2565). การยอมรับเทคโนโลยี และการสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้าออนไลน์ของผู้บริโภค Generation X ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจและภาษา*, 10(1), 66-79. <https://so06.tcithaijo.org/index.php/TNIJournalBA/article/download/251073/173115>
- ธันต์ เกษมเมธากุล และศิริญา วิรุณราช. (2565). กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในช่วงการแพร่ระบาด ของโรคโควิด-19. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, 1(1), 51-66. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/VCMBBS/article/view/402>
- เบญจรงค์ พันสะอาด. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(7), 130-138. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND>
- ปิยาภรณ์ รัตโนภาส, จาตุรันต์ แซ่มสุ่น, อารยา สุนทรวินิจ, ลักษณ บัญญา และปวงปณต สอพบุนทด. (2567). การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนด้วยผลิตภัณฑ์และเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวตามแนวชายฝั่งทะเล จังหวัดจันทบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(1), 309-324. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/271255>

- พระมหาเกริกเกียรติ นิรุติเมธี (ไพศาลเจริญลาภ). (2568). กลยุทธ์การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง. *วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์*, 2(1), 54.
<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi/article/view/1479>
- นิลาวัลย์ หนูน้ำคำ. (2565). กลยุทธ์ของสถานศึกษากระบวนการที่ต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 3(4) 67-81.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/252222>
- เมธิกา พ่วงแสง, ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์, โอปอ สุรารักษ์ และวราพร อภิธนาพงศ์. (2568). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 19(62) 122-141. <https://so05.tcithaijo.org/index.php/RJPJ/article/download/276411/185694/1186625>
- อรนรี ปิ่นวันนา และสุวรรณา เตชะธีระปรีดา. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์และการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 19(2), 1-20.
<https://so04.tcithaijo.org/index.php/journalmbsmut/article/download/262736/177630/1003891>
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Barten. (2024, February 11). *Tourism Meaning: Learn About the Definition of the Tourism Industry*. <https://www.revfine.com/tourism-meaning/#tourism-meaning>.
- Tourism Western Australia. (2524, September 11). *Tourism WA: Western Australia Visitor Economy Strategy 2033*. <https://www.wa.gov.au/government/publications/tourismwa-western-australia-visitor-economy-strategy-2033>.
- Primal. (2021, September 2). *Digital marketing for tourism*. Primal. <https://www.primal.co.th/th/travel/>

การพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล
บ้านหนองตาไผ่นมิตรภาพที่ 5 ส่องค์กรแห่งความสุข
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION MODELS
BANNONGTAPHON MITTRAPAB NO.5TH MUNICIPAL SCHOOL,
TOWARDS BECOMING A HAPPY ORGANIZATION

ธิตติมาภรณ์ โชคสัมฤทธิ์ผล*

Thitimaporn Choksumritpon

โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่น มิตรภาพที่ ๕

Bannongtaphon Mittrapab No.5th Municipal School

*Corresponding Author E-mail: thitimapornokok@gmail.com

Received April 16, 2025; Revised July 21, 2025; Accepted September 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารสถานศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตรภาพที่ 5 ส่องค์กรแห่งความสุข การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 30 คน คณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนชุมชน จำนวน 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และนักเรียน จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านวัสดุอุปกรณ์และพื้นที่สร้างสรรค์ ขาดระบบติดตามที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมจากชุมชนยังไม่ทั่วถึง ปัญหาหลักคือบุคลากรไม่เพียงพอและงบประมาณจำกัด จึงควรพัฒนาบุคลากร สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุขอย่างเป็นรูปธรรม 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตรภาพที่ 5 ส่องค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ (3.1) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ (3.2) การเรียนรู้ที่มีความหมาย (3.3) แรงบันดาลใจและนวัตกรรม (3.4) ความรักและการดูแลเอาใจใส่ (3.5) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (4) การประเมินผลรูปแบบ และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$, $\sigma = .187$) และความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = .168$)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารสถานศึกษา, องค์กรแห่งความสุข

Abstract

This article aimed to 1) study of the current conditions and problems, 2) develop a school administration model and 3) evaluate the appropriateness and feasibility of the

school administration model for Bannongtaphon Mittrapab No.5th municipal school, towards becoming a happy organization. This study was a research and development (R & D) study which the target groups were 30 school administrators and teachers, 10 school committee members and community representatives, 5 experts, and 200 students. The tools used consisted of interview forms, questionnaires, and an assessment form for evaluating appropriateness and feasibility. The statistics used included content analysis, mean, percentage, and standard deviation. The research results were found as follows; 1) The school had an environment that supported learning, but it lacked media, innovation, and creative spaces. There was also a lack of a clear monitoring system, and community participation was not widespread. The main issues were insufficient staff and a limited budget. Therefore, it was necessary to develop personnel, build collaborative networks, and promote a concrete culture of happiness within the organization, 2) The school administration model of Bannongtaphon Mittrapab No.5th municipal school towards becoming a happy organization consisted of five components: (1) principles of the model (2) objectives of the model (3) system and mechanisms of the model: (3.1) supportive environment (3.2) meaningful learning (3.3) inspiration & innovation (3.4) love and care and (3.5) engagement (4) model evaluation, and (5) success conditions for implementing the model; 3) The assessment of the appropriateness of the learning model revealed that, in overall, it was at a high level ($\mu = 4.06$, $\sigma = .187$) and the feasibility was also at a high level ($\mu = 4.20$, $\sigma = .168$).

Keywords: Development of a model, Educational Institution administration, Organization of happiness

บทนำ

มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะมีความสุข บ่อยครั้งเรามักได้ยินคำกล่าวของอริสโตเติล นักปรัชญากรีกโบราณที่ว่า “ความสุข คือ สารและจุดมุ่งหมายที่สำคัญของชีวิต เป็นจุดมุ่งหมายทั้งมวลและจุดหมายสุดท้ายในการดำรงอยู่ของมนุษย์” โดยแท้จริงแล้ว มนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิตต่างพยายามแสวงหาความสุข และปรารถนาให้ความสุขนั้นคงอยู่กับตนอย่างยั่งยืน ในช่วงชีวิตหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า “วัยเรียน” เป็นช่วงเวลาที่มียุทธพลมากที่สุดในการแสวงหาความสุข เนื่องจากเป็นช่วงที่กำหนดทิศทางของชีวิต แนวคิด “โรงเรียนแห่งความสุข” จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างหลักประกันด้านความเป็นอยู่และสุขภาวะที่ดีของผู้เรียน นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในชีวิตและการทำงานในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย, 2563) ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด (Technology Disruption) ถูกนำมาแทนที่สิ่งเดิม ๆ เพื่อตอบโจทย์วิถีชีวิตและการทำงาน ส่งผลให้เกิด “ช่องว่างระหว่างวัย” (Generation Gap) จากความแตกต่างของมุมมองและความสามารถในการปรับตัว คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่จึงต้องการรูปแบบการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่

ความสำคัญของการจัดการองค์กรเพื่อสร้าง “ความสุขในองค์กร” โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีผู้เกี่ยวข้องจากหลายช่วงวัย ซึ่งยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติ ทั้งในด้านองค์ประกอบปัจจัย และวิธีการวัดความสุขในสถานศึกษา

พื้นที่การศึกษาวิจัย สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมุ่งพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยมีสุขภาวะที่ดีทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญา และสังคม โดยเฉพาะในประเด็นที่ 5 และ 6 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ที่เน้นการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกด้าน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าว โรงเรียนแห่งความสุข (Happy School) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) จึงได้รับความสนใจในระดับนานาชาติ โดย UNESCO และ KEDI แห่งสาธารณรัฐเกาหลี ได้ริเริ่มกรอบแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขในเอเชียแปซิฟิก และจัดทำรายงาน ของ Salmon (2016) “Happy Schools: A Framework for Learner Well-being in the Asia-Pacific” ซึ่งระบุองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ คน (People) กระบวนการ (Process) และสถานที่ (Place) รวมถึง “ศาสตร์แห่งความสุข” (Science of Happiness) ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวก เช่น ความสร้างสรรค์ ความขยัน ความดีงาม และการทำงานเป็นทีม อีกทั้งยังพบปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่ส่งผลให้โรงเรียนมีความสุข ได้แก่ 1) มิตรภาพในโรงเรียน 2) บรรยากาศการเรียนรู้อบอุ่น 3) เสรีภาพและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) ทักษะเชิงบวกของครู

โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มุ่งเน้นคุณธรรม ก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0 โดยมีชุมชนให้ความร่วมมือในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ทั้งในระดับผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน ผ่านการประชุม วางแผน วิเคราะห์ปัญหา และสร้างกิจกรรมที่พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะชีวิต มีคุณธรรมเชิงสัมพันธ์ แยกแยะดี-ชั่ว และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พร้อมเป็นกำลังสำคัญของท้องถิ่นและประเทศชาติ (โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5, 2567) เมื่อเทียบกับโรงเรียนอื่น โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบครบวงจร ความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมจากชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความสุขของผู้เรียนและบุคลากร สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

บทความวิจัยนี้นำเสนอสถานการณ์บริบทปัจจุบันและปัญหาในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข กระบวนการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ตลอดจนผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบดังกล่าว โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกื้อหนุนทั้งผู้เรียน ครู และบุคลากรในองค์กร เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 ศูนย์ฯแห่งความสุข
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 ศูนย์ฯแห่งความสุข
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 ศูนย์ฯแห่งความสุข

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโฝนมิตรภาพที่ 5 ศูนย์ฯแห่งความสุข สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง แบบแผนหรือโครงสร้างที่ถูกออกแบบขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสะท้อนกระบวนการทำงานอย่างชัดเจน (Ivancevich et al., 1989; สมาน อัสวภูมิ, 2561) นอกจากนี้ Keeves and Adams (1997) ยังเสนอว่ารูปแบบที่ดีควรเริ่มจากข้อมูลนำเข้า (input) โครงสร้าง (structure) การทดลอง (experimentation) และเงื่อนไข (condition) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบควรมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทของสถานศึกษา

2. การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการจัดการองค์การทางการศึกษาอย่างมีระบบ โดยเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้บริหาร เพื่อให้ทุกฝ่ายปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีเป้าหมายร่วมกันและปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างเคร่งครัด (Hoy & Cecil, 1996) พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหารในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและความต้องการของชุมชนอย่างรอบด้าน (Spillane & Kenney, 2012) ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยทั้งความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

3. องค์การแห่งความสุข

องค์การแห่งความสุข หมายถึง สถานศึกษาที่ส่งเสริมความสุขของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากร ผ่านสภาพแวดล้อมที่เอื้อหนุนการเรียนรู้ ความสัมพันธ์เชิงบวก การมีส่วนร่วม และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น โดยอิงตามทฤษฎีของ Maslow (1970) และแนวคิด PERMA ของ Seligman (2011) และ UNESCO (2016) ยังเน้นความสำคัญของความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจริยธรรม ขณะเดียวกัน Lewin (2010) เสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงองค์กรแบบ “Unfreeze–

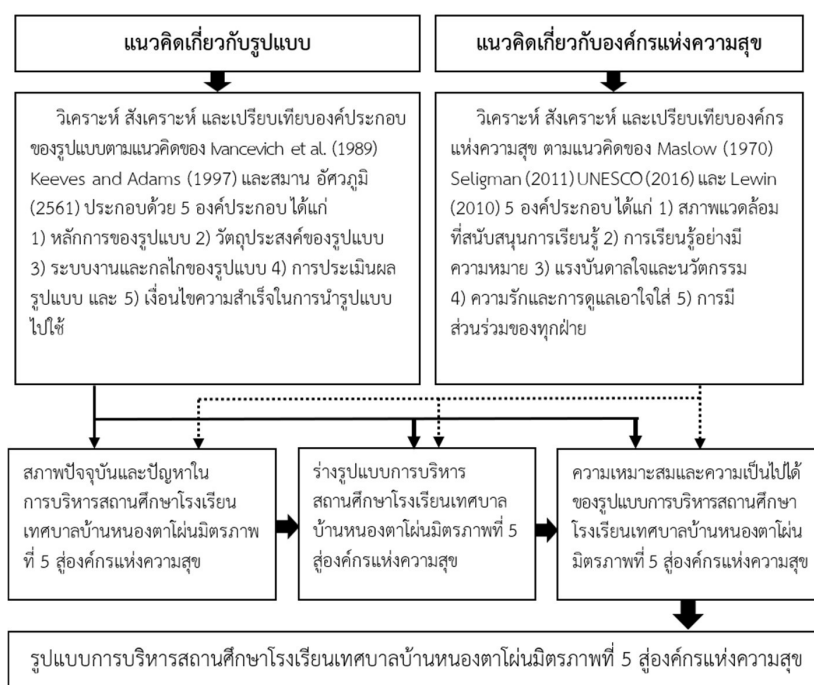

Change–Refreeze” เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและโครงสร้างขององค์กร ดังนั้น องค์กรแห่งความสุข ควรพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งในระดับบุคคล ระบบ และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของทุกคนในสถานศึกษา

การสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้ง 3 ประเด็นข้างต้น จะนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่มีความครอบคลุม ชัดเจน และสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตราภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กรอบแนวคิดจาก Ivancevich et al. (1989), Keeves and Adams (1997), สมาน อัครภูมิ (2561) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ และแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขจาก Maslow (1970); Seligman (2011); UNESCO (2016) และ Lewin (2010) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ 2) การเรียนรู้อย่างมีความหมาย 3) แรงบันดาลใจและนวัตกรรม 4) ความรักและการดูแลเอาใจใส่ 5) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างกรอบแนวคิดกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้นำเสนอแผนภาพแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตราภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 (R₁) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารสถานศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.1 ผู้บริหารและครู 40 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนชุมชน 15 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

1.2 นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 200 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยอิงจากโครงสร้างระดับชั้น และใช้สูตรของ Yamane (1973) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหาร และความคาดหวังของชุมชน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (IOC) อยู่ในช่วง 0.80-1.00

2.2 แบบสอบถาม มี 2 ตอน คือ 1) ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป 2) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แรงบันดาลใจและนวัตกรรม ความรักและการดูแลเอาใจใส่ การมีส่วนร่วม และผลลัพธ์เชิงคุณธรรมและความสุข เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ หาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล/กลุ่มย่อยตามตารางนัดหมาย แจกแบบสอบถามให้กับนักเรียนในชั้นเรียนตามที่กำหนด พร้อมคำอธิบาย

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ประเด็น 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นที่ 2 (D₁) การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณวุฒิและประสบการณ์ตรง

2. เครื่องมือที่ใช้ คือ ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษา (SMILE@Nong Ta Phon Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก ประกอบด้วย 4 มิติ คือ 3.1) สภาพแวดล้อม 3.2) แรงบันดาลใจ 3.3) ความรัก 3.4) การมีส่วนร่วม 4) การประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. การพัฒนารูปแบบ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ศึกษาแนวคิด-ออกแบบ-จัดทำร่าง-ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) และสังเคราะห์ข้อมูลจาก R1 ประกอบกับกรอบทฤษฎีและบริบทโรงเรียน

4. การวิเคราะห์รูปแบบ โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 3 (D₂) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 30 คน คณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนชุมชน จำนวน 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กลไก ระบบงาน และการประยุกต์ใช้ มีค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) อยู่ในช่วง 0.80–1.00 มีค่าความเชื่อมั่นโดย Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 50 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลตามเกณฑ์ของ Best (1977) โดยเห็นด้วยมากที่สุด ระดับค่าเฉลี่ย 4.21–5.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ยังขาดสื่อและพื้นที่สร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนแต่ขาดนวัตกรรมใหม่ ขวัญกำลังใจและการดูแลเอาใจใส่มีต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีการติดตามชัดเจน การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนยังไม่ทั่วถึง โดยปัญหาหลักคือบุคลากรไม่เพียงพอและงบประมาณจำกัด ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุขอย่างเป็นรูปธรรม ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและใช้ระบบประเมินผลที่โปร่งใส เพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน และจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่มีต่อผู้บริหาร ครู และนักเรียน จำนวน 240 คน พบว่า โดยรวมการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.41)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมิตรภาพที่ 5 ศูนย์แห่งความสุข ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 3.1) สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ 3.2) การเรียนรู้ที่มีความหมาย 3.3) แรงบันดาลใจและนวัตกรรม 3.4) ความรักและการดูแลเอาใจใส่ 3.5) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 4) การประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ดังภาพที่ 2-3

แผนภาพที่ 2 แสดงแผนผังองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา
โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตราภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข

แผนภาพที่ 3 แสดงระบบงานและกลไกของรูปแบบ SMILE@Nong Ta Phon Model

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมีรูปภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$, $\sigma = .187$) โดยความเหมาะสมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประเมินผลรูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma = .542$) รองลงมา คือ ระบบงานและกลไกของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (E: Engagement) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$, $\sigma = .497$) ส่วนความเป็นไปได้โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = .168$) โดยความเป็นไปได้อันมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประเมินผลรูปแบบมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.64$, $\sigma = .485$) รองลงมา คือ เจื่อนใจความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.50$, $\sigma = .505$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมีรูปภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข

องค์ประกอบและรายละเอียด ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม		แปล ผล	ความเป็นไป ได้		แปล ผล
	. μ	σ		. μ	σ	
1. หลักการของรูปแบบ	3.92	.488	มาก	4.06	.424	มาก
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.00	.670	มาก	3.96	.493	มาก
3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ						

องค์ประกอบและรายละเอียด ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม		แปล ผล	ความเป็นไป ได้		แปล ผล
	. μ	σ		. μ	σ	
3.1 สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ (S: Supportive Environment)	3.80	.404	มาก	3.90	.463	มาก
3.2 การเรียนรู้อย่างมีความหมาย (M: Meaningful Learning)	3.88	.480	มาก	4.10	.580	มาก
3.3 แรงบันดาลใจและนวัตกรรม (I: Inspiration & Innovation)	4.06	.586	มาก	4.08	.528	มาก
3.4 ความรักและการดูแลเอาใจใส่ (L: Love & Care)	3.96	.450	มาก	4.20	.495	มาก
3.5 การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (E: Engagement)	4.29	.497	มาก	4.34	.557	มาก
4. การประเมินผลรูปแบบ	4.46	.542	มาก	4.64	.485	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้	4.18	.523	มาก	4.50	.505	มาก
รวม	4.06	.187	มาก	4.20	.168	มาก

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาไผ่นมิตราภาพที่ 5 มีจุดแข็งในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อความสุขของผู้เรียน และมีความพยายามส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน แต่ยังมีปัญหา เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ยังไม่ทั่วถึง ระบบการบริหารจัดการที่ยังขาดความเป็นระบบ และขาดแนวทางหรือรูปแบบที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษายังไม่ได้นำแนวคิดหรือทฤษฎีที่มองสถานศึกษาเป็นระบบองค์รวมมาใช้ในการจัดการอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของ Bertalanffy ที่เสนอให้มองสถานศึกษาเป็นระบบเปิดซึ่งทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน รวมถึงแนวคิดของ Spillane and Kenney (2012) ที่เน้นให้ผู้บริหารปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง และสงวน อินทร์รักษ์ (2562) และพิกุล นามสูง (2565) ที่ชี้ว่าโครงสร้างการบริหารที่มีระบบชัดเจนและยืดหยุ่น จะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรและผู้เรียนในสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบการบริหาร “SMILE@Nong Ta Phon Model” ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างมีความหมาย แรงบันดาลใจและนวัตกรรม ความรักและการดูแลเอาใจใส่ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการออกแบบรูปแบบนี้ได้อิงจากแนวคิด หลักการ และกลไกที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกแบบรูปแบบตามแนวคิดของ

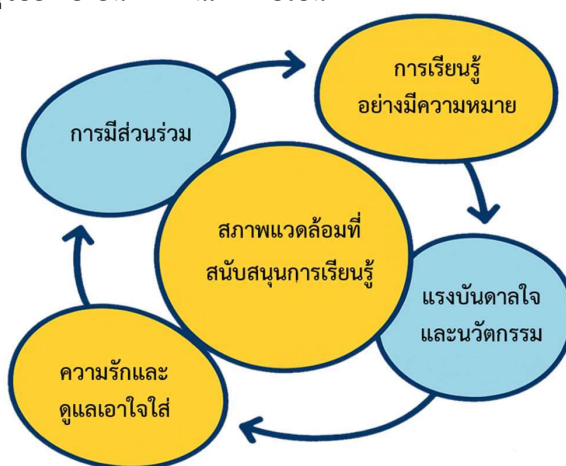

Ivancevich et al. (1989) และสมาน อัครภูมิ (2561) ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์หลัก การ และระบบการดำเนินงาน รวมถึงแนวทางของ Willer (1986) และทฤษฎีองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนวุฒิ แก้วนุช และคณะ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาควรมีองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศ สัมพันธภาพ และความพึงพอใจอย่างเป็นองค์รวม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบ “SMILE@Nong Ta Phon Model” ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับ “เหมาะสมมาก” ในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาแบบได้นำมาดำเนินการทางวิชาการอย่างรอบด้าน โดยยึดทั้ง ทฤษฎี แนวคิด และบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งยังผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินรูปแบบของ Burns (1978) ที่เน้นภาวะผู้นำ เชิงเปลี่ยนแปลง และการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังตรงกับข้อเสนอของ สมาน อัครภูมิ (2561) ที่ชี้ว่า รูปแบบที่ดีต้องได้รับการประเมินในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ รูปแบบ SMILE@Nong Ta Phon Model มีลักษณะ เป็นแนวคิดเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้ โดยมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา เช่น ความพร้อมของบุคลากร โครงสร้างการบริหาร และวัฒนธรรมองค์กรในแต่ละพื้นที่ ซึ่งต้องมีการปรับ ให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุขภายใต้ชื่อว่า “SMILE@Nong Ta Phon Model” ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ที่สามารถสร้างสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ครอบคลุมทั้งในด้านการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อม การเชื่อมโยงการเรียนรู้ให้มีความหมาย แรงบันดาลใจและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ ความรักและการดูแลเอาใจใส่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นผู้ที่มีคุณภาพในอนาคต รวมทั้งส่งเสริมให้โรงเรียน เป็นองค์กรแห่งความสุขอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพภายใต้ SMILE@Nong Ta Phon

จากแผนภาพที่ 4 แสดงให้เห็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข ภายใต้ชื่อ “SMILE@Nong Ta Phon Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่มีความหมาย แรงบันดาลใจและนวัตกรรม ความรัก และการดูแลเอาใจใส่ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน อย่างบูรณาการ ส่งผลให้เกิดการสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งแตกต่างจากโมเดลอื่น เช่น PERMA Model ของ Seligman (2011) ที่เน้นความสุขรายบุคคล ขณะที่ SMILE@Nong Ta Phon Model ให้ความสำคัญกับการออกแบบเชิงระบบเพื่อสร้างความสุขทั้งระดับบุคคล องค์กร และชุมชน อย่างบูรณาการ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนหรือชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งความสุขได้จริง

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมิตรภาพที่ 5 สู่องค์กรแห่งความสุข โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพและปัญหา พัฒนารูปแบบ และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองบริบทของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นความสุขของผู้เรียน ครู บุคลากร และชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย โมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างเป็นระบบ โดยควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการอบรม ถ่ายทอด และติดตามผล รวมถึงการผลักดันให้โมเดลนี้ถูกรวมอยู่ในแผนพัฒนาโรงเรียนหรือแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่องและมีผลต่อการบริหารในระดับระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการศึกษาความยั่งยืนของการบริหารจัดการบนพื้นฐานของ “องค์กรแห่งความสุข” และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การสื่อสารภายในองค์กร และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขของผู้เรียนและบุคลากร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาแนวทางการสื่อสารภายในองค์กร และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีความสุข

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบุคลากรได้อย่างรอบด้าน ดังนั้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ นำรูปแบบการบริหารดังกล่าวไปใช้จริงในสถานศึกษา พร้อมจัดอบรมและประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับในระดับบุคลากรทุกฝ่าย

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางภายใต้การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ สนับสนุนการขยายผลรูปแบบนี้สู่โรงเรียนอื่น ๆ ในเครือข่าย พร้อมจัดระบบติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนในทุกมิติของการบริหารจัดการสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนที่มีลักษณะบริบทคล้ายคลึงกัน โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความสุข ความสัมพันธ์ที่ดี และบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธนวุฒิ แก้วนุช, อุทัย บุญประเสริฐ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 23(1), 54-71. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/12900/10581>
- พิกุล นามสูง. (2565). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 1(2), 30-43. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/EAIJ/article/view/920>
- โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมิตรภาพที่ 5. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา พ.ศ. 2566-2570*. โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองตาโพนมิตรภาพที่ 5.
- สมาน อัครภูมิ. (2561). ทบทวนแนวคิดและวิธีวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 18(1), 1-13. <https://mis.srru.ac.th/uploads/documents/journals/UmQ9Ozyk9YzQiq5JU4d4.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9640
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *คู่มือการขับเคลื่อนโรงเรียนแห่งความสุข (Happy School) ตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. <https://emenscr.nesdc.go.th/viewer/view.html?id=93X5077xpncOMNXYAAMx>
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ประเทศไทย. (2563). *รายงานสถานการณ์ด้านการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2563*. กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง และสงวน อินทร์รักษ์. (2562). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 934-943.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/241221/163983>
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed.). Prentice Hall, Inc.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. Harper & Row.
- Hoy, W. K., & Cecil, M. J. (1996). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice* (5th ed.). McGraw-Hill.
- Ivancevich, J. M., Donnelly, J. H. & Gibson, J. L. (1989). *Management: Principles and Function* (4th ed.). Richard D. Irwin.
- Keeves, J. P. & Adams, D. (1997). *Comparative methodology in education*. An International Handbook.
- Lewin, K. (2010). *Resolving social conflicts: Selected papers on group dynamics*. American Psychological Association.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality* (2nd ed.). Harper & Row.
- Salmon, A. (2016). *Happy Schools! A Framework for Learner Well-being in the Asia-Pacific*. UNESCO Bangkok. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244140>
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. Free Press.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization*. Doubleday.
- Spillane, J. P., & Kenney, A. W. (2012). School administration in a changing education sector: The US experience. *Journal of Educational Administration*, 50(5), 541-561.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09578231211249817/full/html>
- UNESCO. (2016). *Promoting Learner Happiness and Well-being*. UNESCO Asia-Pacific Education Thematic Brief. https://unesdoc.unesco.org/ark%3A/48223/pf0000248948.locale%3Den.?utm_source
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Prentice Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Harper & Row.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND INNOVATOR CHARACTERISTICS OF TEACHERS UNDER THE NAKHON NAYOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เบญจมาศ เทียบแก้ว และต้องลักษ์ณ์ บุญธรรม*

Benjamas Tiabkaew and Tongluck Boontham

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding author E-mail: tongluck@rmutt.ac.th

Received July 4, 2025; Revised October 6, 2025; Accepted October 7, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก จำนวน 316 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามอำเภอ และสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, SD. = 0.62) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ($\bar{X} = 4.37$, SD. = 0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.19$, SD. = 0.79) 2) คุณลักษณะนวัตกรรมของครู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, SD. = 0.45) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{X} = 4.43$, SD. = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการตั้งคำถาม ($\bar{X} = 4.29$, SD. = 0.53) และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r = 0.649$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, คุณลักษณะนวัตกรรม, ครูประถมศึกษา, จังหวัดนครนายก

Abstract

The purposes of this research were to study: 1) the level of school administrators' roles, 2) the level of teachers' innovator characteristics, and 3) the relationship between roles of school administrators and innovator characteristics of

teacher under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area office. The sample group of this research consisted of 316 teachers under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office who were selected through stratified random sampling method by district and simple random sampling based on the population proportion in each district. The research instrument for data collection was a 5-level rating scale questionnaire with the reliability coefficient of 0.977. The statistical used for data analysis included mean, standard deviation and Pearson's Correlation Coefficient.

The research results revealed that: 1) the overall level of school administrators' roles was at a high level ($\bar{X}$ = 4.28, SD. = 0.62). Promoting was rated at the highest average ($\bar{X}$ 4.37, SD = 0.57) whereas decision making and problem solving was rated at the lowest average ($\bar{X}$ 4.19, SD. = 0.79). 2) The overall level of teachers' innovator characteristics was at a high level ($\bar{X}$ 4.34, SD. = 0.45). The networking was rated at the highest average ($\bar{X}$ = 4.43, SD. = 0.50) whereas questioning was rated at the lowest average ($\bar{X}$ = 4.29, SD. = 0.53). 3) There was a high positive correlation (r = 0.649) between school administrators' roles and teachers' innovator characteristics under the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area office with statistical significance at the .01 level.

Keywords: roles of school administrators, innovator characteristics, elementary school teacher, Nakhon Nayok

บทนำ

การพัฒนานวัตกรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์การเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม สร้างคนให้มีทักษะความเป็นนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความอยู่รอด การเจริญเติบโตและการสร้างสมรรถนะในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพราะเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดน และส่งผลกระทบต่อด้านการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จ (ธีระ รุญเจริญ, 2553) จากคำกล่าวข้างต้นนั้นบุคคลจะต้องมีคุณลักษณะนวัตกรรมเพื่อที่จะพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ โดยมีความคิดในการประยุกต์ใช้ความรู้ คิดสร้างสรรค์เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและวิธีการใหม่ อีกทั้งยังมีความสามารถรับมือกับอุปสรรคในระหว่างการพัฒนาวัตกรรมได้ กล้าเสี่ยงอย่างชาญฉลาด สามารถคิดต่างได้อย่างสร้างสรรค์ในการทำให้เกิดนวัตกรรมที่มีความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ มีความรอบรู้ รู้จักเชื่อมโยง ความคิด ตั้งคำถาม สังเกต ซึ่งเป็นนิยามเชิงทักษะและสมรรถนะที่นำสู่การพัฒนานวัตกรรม ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) อีกทั้งผู้บริหารที่จะต้องทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีความเป็นผู้นำที่จะชี้แนะแนวทางให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายไปในทางเดียวกัน ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารจึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานของผู้บริหารประสบความสำเร็จได้ไม่ว่าจะเป็นในภาคธุรกิจหรือการศึกษา โดยที่บทบาทของผู้บริหาร

มักเน้นที่กำกับ ดูแล มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม คิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา (ชุดิมาพร เชาวนไธ, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ได้กำหนดเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่ 3 ที่เน้นให้นักเรียนนั้นได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน สอดคล้องกับศักยภาพให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและมีระบบการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลายนั้น จำเป็นที่ครูจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการจัดการเรียนให้แก่แก่นักเรียน และตัวชี้วัดคือระดับความสำเร็จของการนำผล RT หรือ NT หรือ O-NET ไปพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจากการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ O-NET ในปีการศึกษา 2564-2565 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมียังมีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าระดับประเทศ ในทุกกลุ่มสาระ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาเครื่องมือยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา มีส่งเสริมและต่อยอดประเมินผลงานการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อครูในสังกัดสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างหลากหลาย พัฒนานวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และผู้เรียนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ โดยมีครูและบุคลากรในองค์กรปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ถึงแม้ว่างานที่ผ่านมาจะมีการศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหาร แต่ยังขาดการศึกษาเชิงสัมพันธ์กับคุณลักษณะนวัตกรของครูในพื้นที่นครนายกโดยตรง จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดประเด็นในการทำวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของผู้บริหารและส่งเสริมคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
2. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้บริหารที่ถูกคาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมสำหรับบุคคลที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ผู้บริหารจึงควรปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับตำแหน่งงานหรืออำนาจ

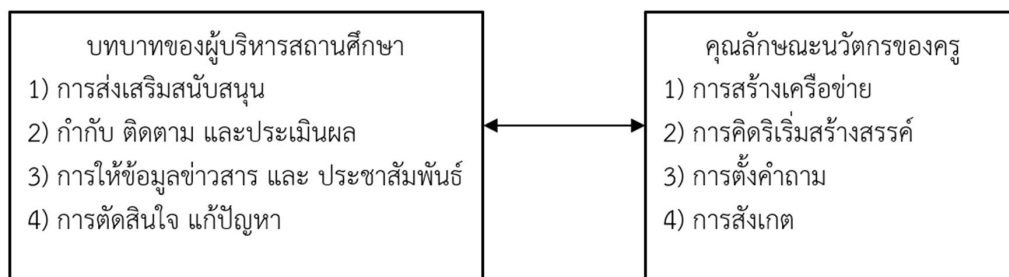
หน้าที่การทำงานที่ตนได้รับมอบหมายให้เหมาะสม (วชิษฐ์พล รอบจังหวัด และสงวน อินทร์รักษ์, 2562) ซึ่งสังเคราะห์องค์ประกอบของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจากงานวิจัย ที่กำหนดไว้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษานั้นประกอบไปด้วย ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ต้องมีข้อมูลและฐานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันเพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารงาน ด้านการตัดสินใจ สามารถนำข้อมูลที่มีมาวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาได้อย่างเด็ดขาดและรวดเร็ว ด้านการวางแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และวางแผนในการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และด้านการประเมินมีการกำกับติดตามงาน และรับฟังความคิดเห็นของครู และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการทำงานของครู (นวนละอง สีดา และคณะ, 2565) และยังมีด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ จัดการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง ส่งเสริมการวิจัย และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร และเป็นผู้อำนวยความสะดวก (เนตรนภา นมัสโรสง และคณะ, 2563) ทำให้ผู้วิจัยต้ององค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือการส่งเสริมสนับสนุน การกำกับ ติดตาม และประเมินผล การให้ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์และการตัดสินใจ แก้ปัญหา

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะนวัตกรของครู คือบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และสามารถพัฒนาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าได้ (สุรัตน์ แท่นประเสริฐกุล และคณะ, 2564) โดยมีความสำคัญเนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความเป็นต้นแบบนวัตกรรมที่จะสามารถเหนี่ยวนำคนรุ่นใหม่ให้มาสนใจพัฒนาศักยภาพของตนเองและดึงดูดให้คนที่มีความสามารถและแสวงหาโอกาสด้านนวัตกรรมได้เข้ามารวมตัวกัน เพื่อสร้างสังคมนวัตกรรมขึ้นมาในอนาคต (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2563) ซึ่งจากการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะนวัตกรของครูจากงานวิจัย ได้กำหนดคุณลักษณะนวัตกรไว้ ได้แก่ บุคลิกภาพความเป็นครูนวัตกร มีวิสัยทัศน์และการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง สามารถคิดและการบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ มีสมรรถนะการปฏิบัติงาน และการใช้ข้อมูล (ตะวันไท ลั่นลุย, 2567) อีกทั้งการขบคิดลอง ทำงานเชิงรุก มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ มีทักษะบูรณาการ จินตนาการ คิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี หรือมีเครือข่าย สามารถถ่ายทอดและสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ขวนขวายความรู้ใหม่ กรอบคิดใหม่ ๆ เพื่อออกแบบนวัตกรรม สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่สอนกับความเป็นดิจิทัล รู้จักสังเกต และตั้งคำถาม ผสานความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด เทคโนโลยีให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น ใจเย็น รู้จักแก้ปัญหา รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี (นพพร ชลารักษ์ และคณะ, 2564) ทำให้ผู้วิจัยต้ององค์ประกอบของคุณลักษณะนวัตกรของครูที่ต้องการศึกษา 4 ด้าน คือ การสร้างเครือข่าย การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม และการสังเกต

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ การส่งเสริมสนับสนุน การให้ข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ การกำกับ ติดตาม และประเมินผล และการตัดสินใจ แก้ปัญหา ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครู (นวนละอง สีดา และคณะ, 2565) ซึ่งการปฏิบัติงานของครูนั้นมิใช่ในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมการสอนโดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับคุณลักษณะนวัตกรของครู นั้นความหมายว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของนวัตกรของครูจึงนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ จังหวัดนครนายก โดยมีประชากรคือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,115 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก, 2567) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามอำเภอ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ในปีการศึกษา 2567 จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ประชากรครู (คน)	กลุ่มตัวอย่างครู (คน)
เมือง	426	121
ปากพลี	78	22
บ้านนา	282	80
องครักษ์	329	93
รวม	1,115	316

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรูปแบบคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 หลังจากปรับปรุงแก้ไขจึงนำไปทดลองใช้กับครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) รวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .977

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษา พร้อมกำหนดระยะเวลาเก็บแบบสอบถามคืนระหว่างเดือน มีนาคม - เมษายน โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 วิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อทราบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก อยู่ในระดับใดแล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) (บุญชม ศรีสะอาด, 2555) 5 ระดับ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, SD. = 0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ($\bar{X}$ = 4.37, SD. = 0.57) รองลงมาคือ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}$ = 4.29, SD. = 0.63) และต่ำสุด คือ ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.19, SD. = 0.79) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารเน้นบทบาทเชิงพัฒนา มากกว่าบทบาทเชิงตัดสินใจ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	(SD.)	
1. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน (X_1)	4.37	0.57	มาก
2. ด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผล (X_2)	4.26	0.67	มาก
3. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ (X_3)	4.29	0.63	มาก
4. ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา (X_4)	4.19	0.79	มาก
รวม	4.28	0.62	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, SD. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะนวัตกรรมของครูอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.43, SD. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.35, SD. = 0.53) และต่ำสุด คือ ด้านการตั้งคำถาม ($\bar{X}$ = 4.29, SD. = 0.53) แสดงให้เห็นว่าครูคุณลักษณะความสามารถในการทำงานที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับผู้อื่นมากกว่าคุณลักษณะการทำงานที่เน้นการตั้งคำถาม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะนวัตกรรมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม

คุณลักษณะนวัตกรรมของครู (Y_{tot})	ค่าสถิติ		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	(SD.)	
1. ด้านการสร้างเครือข่าย (Y_1)	4.43	0.50	มาก
2. ด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Y_2)	4.35	0.53	มาก
3. ด้านการตั้งคำถาม (Y_3)	4.29	0.53	มาก
4. ด้านการสังเกต (Y_4)	4.30	0.48	มาก
รวม	4.34	0.45	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) กับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ในระดับสูง (r = .649) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยมีความสัมพันธ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .485 ถึง .663 แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีส่วนช่วยให้ครูมีคุณลักษณะนวัตกรรมที่สูงขึ้น เมื่อพิจารณาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 3 อันดับแรก เรียงตามลำดับคือ 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมสนับสนุน (X_1) กับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู (Y_{tot}) (r = .663) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ให้แก่ครูจึงทำให้ครูมีคุณลักษณะนวัตกรรมที่สูงในการทำงาน 2) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมสนับสนุน (X_1) กับคุณลักษณะนวัตกรรมของครูด้านการสร้างเครือข่าย (Y_1) (r = .639) แสดงให้เห็นว่าบทบาทผู้บริหารด้านการสนับสนุนมีส่วนช่วยให้ครูแสดงคุณลักษณะด้านการสร้างเครือข่ายในการทำงาน และ 3) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผล (X_2) กับคุณลักษณะนวัตกรรมของครู (Y_{tot}) (r = .609) แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้บริหารมีการติดตามงาน และประเมินผลการทำงานของครูจะทำให้ครูใช้คุณลักษณะนวัตกรรมในการทำงาน และเมื่อพิจารณาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผล (X_2) กับคุณลักษณะนวัตกรรมของครูด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Y_2) (r = .485) แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผลนั้นมิใช่ข้อจำกัดจึงไม่ทำให้ครูได้ใช้คุณลักษณะนวัตกรรมของครูในด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะ
นวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

บทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษา	คุณลักษณะนวัตกรรมของครู					ระดับความ สัมพันธ์
	ด้าน การสร้าง เครือข่าย (Y ₁)	ด้าน การคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ (Y ₂)	ด้าน การตั้ง คำถาม (Y ₃)	ด้าน การสังเกต (Y ₄)	คุณลักษณะ นวัตกรรมของครู (Y _{tot})	
ด้านการส่งเสริม สนับสนุน (X ₁)	.639**	.569**	.555**	.597**	.663**	สูง
ด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผล (X ₂)	.564**	.485**	.569**	.548**	.609**	ปานกลาง
ด้านการให้ข้อมูล ข่าวสารและ ประชาสัมพันธ์ (X ₃)	.573**	.529**	.508**	.547**	.606**	ปานกลาง
ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา (X ₄)	.495**	.501**	.494**	.513**	.563**	ปานกลาง
บทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษา (X _{tot})	.602**	.555**	.567**	.587**	.649**	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการส่งเสริมสนับสนุน ที่ช่วยให้ครูได้พัฒนาตนเองโดยการเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างสะดวกสบายมากขึ้น และสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการสอน สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ชี้ให้เห็นถึงความมีภาวะผู้นำได้อย่างดี (Northouse, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับ ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2564) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรสถานศึกษากำกับ ติดตามและประเมินผลซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวัง และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวนละออง สีดา และคณะ (2565) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าด้านการให้ข้อมูลข่าวสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน ด้านการวางแผน ด้านการประเมินและด้านการตัดสินใจ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2001)

ที่ชี้ว่าการติดตามและประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการนำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร เนื่องจากการที่ผู้บริหารมีการติดตามและประเมินผลการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา แม้จะอยู่ในระดับมากเช่นกันแต่เป็นลำดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารอาจยังมีข้อจำกัดในด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์หรือการบริหารจัดการสถานการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Leithwood et al. (2004) ที่ระบุว่าผู้นำทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาทักษะการตัดสินใจและการจัดการปัญหาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าครูมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมการเป็นนวัตกรทางการศึกษาอย่างชัดเจนโดยครูสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เมื่อต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม หรือการเข้ารับการอบรมที่ต้องรวมกับครูอีกหลายสถานศึกษาทำกิจกรรมระดมความคิดร่วมกันก็สามารถทำได้ตามกิจกรรมของการอบรม และยอมรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ ของเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย มีความสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการอบรมนำมาประยุกต์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เข้ากับสถานศึกษาของตนเอง เป็นครูช่างสังเกต ใส่ใจรายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ เพราะการสอนในห้องเรียนครูจะคอยดูแลว่านักเรียนในห้องสามารถทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้มากน้อยเพียงใด และต้องมีความเป็นกลางไม่ลำเอียงหรือใส่ความคิดเห็นของตนเองลงไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ นำไปตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อค้นพบในการแก้ปัญหาที่สังเกตได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุรัตน์ แท่นประเสริฐกุล และคณะ (2564) กล่าวถึงคุณลักษณะนวัตกร คือบุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว สามารถเชื่อมโยงความคิด ตั้งคำถาม สังเกต ทดลอง และสร้างเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ และสามารถพัฒนาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนกชนม์ ชนะสงคราม และคณะ (2567) ศึกษาความเป็นนวัตกรของครู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ การสร้างเครือข่าย การตั้งคำถาม การคิดเชื่อมโยง การสังเกต การทดลอง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

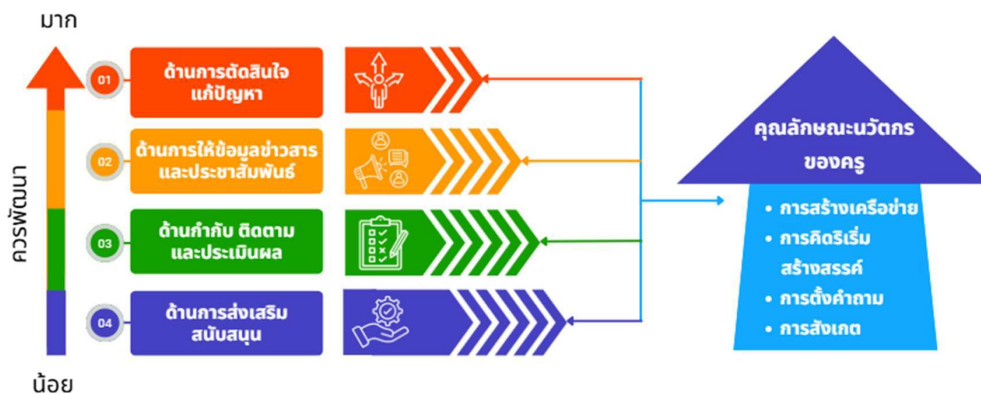
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนครูพัฒนาดตนเอง นำเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน มีการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการสนับสนุนการเรียนการสอน และจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ทำให้ครูมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น สามารถพัฒนาความสามารถของตนเอง เชื่อมโยงความรู้ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุคนธ์ สมรูป และคณะ (2566) ที่พบว่า บทบาทผู้บริหารที่เน้นการสนับสนุนครู ทั้งในด้านทรัพยากร โอกาส และกำลังใจ มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมให้ครูเกิดแนวคิดใหม่ ๆ และกล้าแสดงออกเชิงนวัตกรรมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีผลต่อการพัฒนาครูให้เป็นนักนวัตกร ผู้บริหารสถานศึกษามีการแจ้งให้ครูทราบถึง

ความคาดหวังและมาตรฐานของสถานศึกษา ประเมินผลการดำเนินงานของครูโดยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานและเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง และโปร่งใส ติดตามให้คำปรึกษาแก่ครู เสนอแนะแนวทางที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติตนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนวนละออง สีดา และคณะ (2565) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารสถานศึกษานั้นแสดงถึงบทบาทในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการสนับสนุนการทำงานของบุคลากรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้ครูสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม จึงทำให้การทำงานของครูในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก แสดงให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างสูงกับคุณลักษณะนวัตกรของครู ซึ่งบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสนับสนุนมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนวัตกรของครูมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านกำกับ ติดตาม และประเมินผล ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ และด้านที่มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะนวัตกรของครูต่ำที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา จึงควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณลักษณะนวัตกรของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู

สรุป

จากผลการศึกษาทำให้พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และระดับคุณลักษณะนวัตกรของครูด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสร้างเครือข่าย และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกนั้น มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกมีบทบาทอย่างเด่นชัดมากที่สุดคือด้านการส่งเสริมสนับสนุน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมบทบาทโดยสนับสนุนหาข้อมูล โน้มน้าว ให้ครูได้พัฒนาตนเอง จัดหาทรัพยากรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และสนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่ช่วยพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และบทบาทในด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนามากที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจ แก้ปัญหา ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างบทบาทด้านการตัดสินใจ

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณลักษณะนวัตกรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเพิ่มคุณลักษณะนวัตกร และในด้านการตั้งคำถามเป็นด้านที่ครูควรได้รับการพัฒนา ดังนั้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูคิดและตั้งคำถามถึงประเด็นที่สามารถนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน หรือจัดกิจกรรมโครงการที่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้

1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณลักษณะนวัตกรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกด้านที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนกับคุณลักษณะนวัตกรของครู ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้แนะ ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อช่วยให้ครูมีลักษณะนวัตกรที่เพิ่มขึ้น ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพ บุคลากรมีความสามารถและช่วยระดมความคิดพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยสุด คือ ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผลกับด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้บริหารอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลให้มีความหลากหลาย มีการกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูได้พัฒนาศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ตอบสนองจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะนวัตกรของครูตามบริบทของโรงเรียน เช่น โรงเรียนในเขตเมืองและชนบท หรือโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางการส่งเสริมที่สอดคล้องกับสภาพจริงและความต้องการจำเพาะของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมพล ดีสวัสดิ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกร การศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(5), 205–230. <https://doi.org/>

10.60027/iarj.2024.277898

- ชนกชนม์ ชนะสงคราม, ทิพมาศ เศรษฐวิไล และสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2567). ภาพผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(3), 200-218. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4668/3260>
- ชุติมาพร เขาวนไว. (2562). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(1), 19-28. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/250671>
- ตะวันไท ลั่นลุย. (2567). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรมของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตภาคเหนือ. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(4), 225-234. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/assr/article/view/278082/184314>
- ทิพย์สุนันท์ สมรูป, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิเศษ และวัลลภา อาริรัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในวิถีสอนใหม่กับครูนัก นวัตกรรม. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(6), 349-366. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/article/view/271573/180730>
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. ขาวฟาง.
- นวนละออง สีดา, พงนิย มั่งคั่ง และกัญญกร เอี่ยมพญา. (2565). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 19(86), 8-22. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/251912/173597>
- นภาพร ชลารักษ์, สมเกียรติ อินทสิงห์, นพัต อัครภรณ์ และสุนีย์ เงินยวง. (2564). องค์ประกอบความเป็นครูนักนวัตกรรมในการศึกษายุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 22(3), 94-108. <https://so05.tcithaijo.org/index.php/cmruresearch/article/view/247707/173180>
- เนตรนภา นมัสโสสง, พระปริยัติสารเวที และชัตติยา ดั่งสำราญ. (2563). บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. *วารสาร "ศึกษาศาสตร์ มมร" คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 8(1), 315-328. <http://202.29.86.169/index.php/edj/article/view/844>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.
- ภคพร เลิกนอก และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 8(4), 1-13. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/250744>
- วลีษฐ์พล รอบจังหวัด และสงวน อินทร์รักษ์. (2562). บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 7(1), 226-240. <https://so03.tcithaijo.org/index>

php/rpu/article/view/251681

ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2551). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. <https://drive.google.com/file/d/1rlQKzoxlLjrZCg6d5ZcKPrFwelM2f2Si/view>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. สำนักนายกรัฐมนตรี. <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/05/01-แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ-พ.ศ.-2566-2580-ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม.pdf>

สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2563). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม. *Journal of Education and Innovation*, 22(2), 193–213. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/238013

สุรัตน์ แท่นประเสริฐกุล, ทวีศิลป์ กุลนภาดล และสมบุญ บวรศิริรักษ์. (2564). ระบบนิเวศนวัตกรรมในโรงเรียนที่พัฒนานักเรียนนวัตกรรม. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(46), 147–161. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/256748>

Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.

Leithwood, K. A., Louis, K. S., Anderson, S., & Wahlstrom, K. (2004). *How Leadership Influences Student Learning*. Center for Applied Research and Educational Improvement. <https://doi.org/10.59656/el-sb5787.001>

Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). Sage Publications.

**ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม:
กรณีศึกษาชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
DEVELOPING AN ECO-FRIENDLY CREATIVE TOURISM STRATEGY:
A CASE STUDY OF THE THREE-RELIGION, THREE-RIVER COMMUNITY,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA**

นนทลี บุญทด การณยศิริ, ปัทมา ตริมงคล*, สุวรรณี หงษ์วิจิตร, ณัฐพันธ์ มีมุข และเกษศิริ ศักดานเรศวร์

Nonthalee Boonthad Karoonyasiri, Patcha Treemongkol*, Suwannee Hongwijit, Natthaphan Meemuk, and Kessiri Sakdanaree

คณะบริหารธุรกิจคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Faculty of Business Administration and Information Technology Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

อรอนงค์ สรรเสริญ

Onanong Sansern

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Krungthep

จรรยาศักดิ์ สุนทรเดชา

Jaroonsak Soonthondachar

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

Higher Education Reform Working Group Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation

*Corresponding Author E-mail: patcha.t@rmutsb.ac.th

Received February 24, 2025; Revised October 8, 2025; Accepted October 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวสามศาสนา สามสายน้ำ และ 3) สร้างยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามศาสนา สามสายน้ำ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ ตำบลคลองตะเคียน และตำบลลำเภาลุ่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต และการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การควบคุมคุณภาพ โดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุป โดยใช้แนวคิด 7Gs ได้แก่ หัวใจสีเขียว การเดินทางสีเขียว แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว ชุมชนสีเขียว กิจกรรมสีเขียว บริการสีเขียว และรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมจิตอาสา และเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อประเมินศักยภาพและสภาพแวดล้อมของชุมชน จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า บริบทของชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมและสังคมที่เข้มแข็งซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวสีเขียว ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis มีจุดแข็งโดยเฉพาะด้านชุมชนสีเขียว และความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างไรก็ตามกลับปรากฏช่องว่างด้านการบริหารจัดการ ที่เป็นจุดอ่อนสำคัญ ทั้งการขาดองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่และ

การขาดโครงสร้างองค์กรที่เป็นเอกภาพ ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจำนวน 7 กลยุทธ์ ซึ่งมุ่งเน้นการใช้จุดแข็งทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด ควบคู่ไปกับการแก้ไขจุดอ่อนด้านองค์ความรู้ผ่านการสนับสนุนจากภายนอก และการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรักษาวิถีดั้งเดิม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, สามศาสนาสามสายน้ำ, สิ่งแวดล้อม, พหุวัฒนธรรม, ยุทธศาสตร์

Abstract

This study investigated the tourism context of a community in Phra Nakhon Si Ayutthaya, uniquely characterized by its heritage of three coexisting religions along three waterways. The primary objectives were to examine the tourism environment in the area, analyze its current conditions, and formulate an environmentally friendly strategy for creative tourism development. A qualitative research methodology was employed for this investigation. The study was conducted in the Khlong Takhian and Samphao Lom sub-districts, with participants selected through purposive sampling. Data collection involved a combination of in-depth interviews, observation, and document analysis. To ensure the reliability of the findings, a triangulation method was used for quality control. The collected data were analyzed using content analysis, guided by the 7Gs Green Tourism framework, which includes principles such as “Green Community” and “Green Responsibility”. A SWOT analysis was then performed to assess the potential of the community, followed by a TOWS Matrix analysis to synthesize the findings into actionable strategies.

The results indicate that the community possesses substantial cultural and social capital that aligns well with the principles of Green Tourism. The SWOT analysis highlighted significant strengths, particularly in its strong sense of community and social responsibility. However, a critical weakness was identified in management, stemming from a lack of knowledge in modern tourism practices and the absence of a unified organizational structure. Consequently, seven development strategies were proposed. These strategies focus on leveraging the cultural strengths of the community to create market opportunities. Simultaneously, they aim to address the management knowledge gap through external support and build resilience to preserve the traditional lifestyle of the community.

Keywords: Creative Tourism, Three Religions and Three Rivers, Environment, Multiculturalism, Strategies

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นที่ตั้งของมรดกโลก “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมาก ดังปรากฏจากสถิติปี 2565 ที่มีนักท่องเที่ยวรวมกว่า 7.9 ล้านคน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2568) อุตสาหกรรมนี้แห่งนี้เป็นศูนย์รวมอารยธรรม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมจากหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งสะท้อนผ่านความหลากหลายทางศาสนา โดยเฉพาะในตำบลคลองตะเคียนและสำเภาล่ม ชุมชนเหล่านี้เป็นต้นแบบของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม โดยยึดหลักธรรมสำคัญของแต่ละศาสนา คือ การแบ่งปัน (อิสลาม) การไม่เบียดเบียน (พุทธ) และความเมตตา (คริสต์) (บ้านเมือง, 2563) อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนทั้งสองยังผูกพันกับการคมนาคมทางน้ำอย่างลึกซึ้ง โดยสายน้ำทำหน้าที่เป็นเส้นทางสัญจร แหล่งอาหาร และองค์ประกอบทางทัศนียภาพที่สำคัญ ประวัติศาสตร์ของคลองขุนละครไชย (คลองตะเคียน) ซึ่งขุดขึ้นเพื่อลัดแม่น้ำเจ้าพระยา และบริเวณสำเภาล่ม ณ จุดบรรจบของแม่น้ำป่าสักกับแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีกระแสน้ำเชี่ยวจนเป็นที่มาของชื่อ สะท้อนความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างชุมชนกับสายน้ำ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันโดดเด่นของสังคมพหุวัฒนธรรมสามศาสนาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นศักยภาพสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้จากทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Richards, 2010) สำหรับชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ ซึ่งมีอัตลักษณ์โดดเด่นจากการอยู่ร่วมกันของสามศาสนาและมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง จึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ แนวโน้มนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุค New Normal หลังสถานการณ์โควิด-19 ที่มุ่งแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง (Authenticity) หันมาสนใจแหล่งท่องเที่ยวในชนบท ธรรมชาติ และต้องการประสบการณ์ที่ปรับให้เข้ากับตนเอง (Wallace et al., 2023) โดยงานวิจัยชี้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยุคใหม่ต้องเชื่อมโยงมิติเศรษฐกิจเข้ากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Meemuk et al., 2024) หัวใจสำคัญคือการสร้างสรรค์ประสบการณ์ร่วมกัน (Co-creation) ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อสะท้อนแก่นแท้ของวิถีชีวิตและตอบสนองความต้องการเดินทางอย่างมีความหมาย (Jackson, 2025) ดังนั้น การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

การยกระดับชุมชนพหุวัฒนธรรม “สามศาสนา สามสายน้ำ” สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน การวิจัยนี้จึงดำเนินการศึกษาบริบทเชิงลึกและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของพื้นที่เพื่อสังเคราะห์เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและต่อยอดคุณค่าจากทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมเป็นโมเดลทางด้านชุมชนพหุวัฒนธรรมที่สามารถสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวสามศาสนา สามสายน้ำ

3. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามศาสนา สามสายน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือการกำหนดทิศทางเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ ซึ่งต้องอาศัยแผนปฏิบัติการ (Operational Plan) ที่มีองค์ประกอบชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่กับความยั่งยืน โดยเป็นกรอบการทำงานให้องค์กรทุกระดับและช่วยบริหารจัดการจุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เครื่องมือวิเคราะห์อย่าง SWOT Analysis จึงช่วยให้การวางแผนและติดตามผลเกิดประสิทธิผลสูงสุด (Edgell & Swanson, 2024)

แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis และ TOWS Matrix

Pascale and Athos (1981) นิยามการวิเคราะห์ SWOT ว่าเป็นการประเมินปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในประกอบด้วย จุดแข็ง (S) คือข้อได้เปรียบขององค์กร และ จุดอ่อน (W) คือข้อจำกัดที่ต้องปรับปรุง ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ โอกาส (O) คือสถานการณ์ที่เอื้อประโยชน์ และ อุปสรรค (T) คือสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งพิจารณาจากปัจจัยมหภาค เช่น เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

สุภัทรา เขียวศรี และคณะ (2568) การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น

TOWS Matrix เป็นเครื่องมือต่อยอดจากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์ 4 รูปแบบ (อารีย์ แฝวสกุลพันธ์, 2553) ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ที่ใช้จุดแข็งสร้างประโยชน์จากโอกาส 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ที่ใช้โอกาสเพื่อลดทอนจุดอ่อน 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ที่ใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ที่มุ่งลดความเสี่ยงจากจุดอ่อนและอุปสรรคจากเครื่องมือทั้งสอง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพิจารณาถึงเครื่องมือการวิเคราะห์ SWOT นั้น เป็นเครื่องมือพื้นฐานเชิงพรรณนาที่มีข้อจำกัดในการนำไปสู่การปฏิบัติโดยตรง ช่องว่างนี้จึงถูกเติมเต็มโดย TOWS Matrix ซึ่งเป็นเครื่องมือต่อยอดเชิงกลยุทธ์ ที่เปลี่ยนการวิเคราะห์สู่ยุทธศาสตร์ที่จับต้องได้ผ่านการเชื่อมโยงปัจจัยภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ คุณภาพของกลยุทธ์ขึ้นอยู่กับความแม่นยำในการวิเคราะห์ SWOT ตั้งต้น เมื่อใช้ควบคู่กันอย่างมีวิจารณญาณ เครื่องมือทั้งสองจึงเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยมและทรงพลังในการเปลี่ยนความเข้าใจสู่การวางแผนกลยุทธ์ที่ปฏิบัติได้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว 7 Greens

ประเทศไทยได้นำแนวคิด 7 Greens มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งถูกบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากการสร้าง “ทัศนคติ” ที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม (Thurstone, 1967; สิริภัทร์ โชติช่วง และคณะ, 2561) โดยเป็นกรอบการดำเนินงานสำหรับกิจการท่องเที่ยวที่มุ่งบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Kasemsap, 2552) เพื่อลดผลกระทบ

จากสภาวะโลกร้อนและสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551; Muangasame & McKercher, 2014) โดยมีแนวคิด 7 Greens ตามองค์ประกอบดังนี้

1) Green Hearts (หัวใจสีเขียว) การปลูกฝังทัศนคติและความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและภัยคุกคามจากภาวะโลกร้อน นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2) Green Logistics (รูปแบบการเดินทางสีเขียว) การส่งเสริมวิธีการเดินทางและการบริการขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยวที่เน้นการประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

3) Green Attractions (แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว) มีการบริหารจัดการตามกรอบนโยบาย และการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ให้ความสำคัญตระวังอย่างชัดเจนในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมและช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างถูกวิธี

4) Green Communities (ชุมชนสีเขียว) มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

5) Green Activities (กิจกรรมสีเขียว) กิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

6) Green Services (การบริการสีเขียว) สนับสนุนการเสนอขายรูปแบบการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ภายใต้การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่มีการดูแลอย่างเหมาะสม

7) Green Plus (ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม) การแสดงออกของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรในการสนับสนุนร่างกายหรือสติปัญญาหรือบริจาคทุนทรัพย์ เพื่อร่วมมือดำเนินการในการปกป้องรักษา และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่ช่วยลดภัยคุกคามอันเกิดจากภาวะโลกร้อน

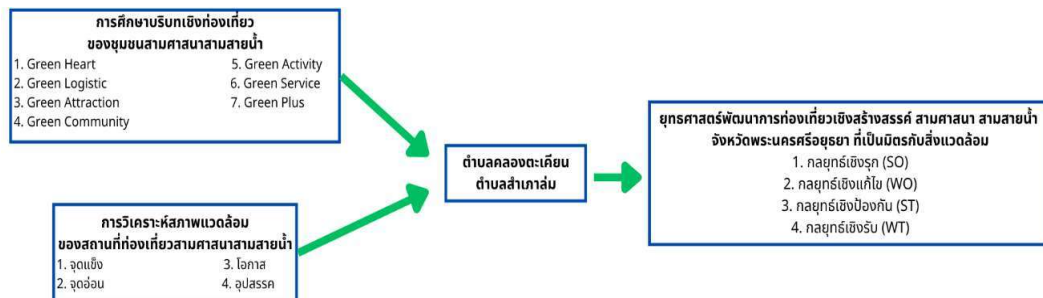
จากแนวคิด 7 Greens ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย แต่ความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติขึ้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลงแนวคิดที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมที่มีเกณฑ์ชี้วัดอย่างชัดเจน การสร้างกลไกการตรวจสอบที่น่าเชื่อถือ และการออกแบบนโยบายสนับสนุนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ เป็นโอกาสที่ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและเติบโตไปพร้อมกันได้จริงรวมถึงสะท้อนถึงนโยบาย SDGs ดังนั้นการนำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาบริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ เพื่อนำมาเสนอถึงความรู้ธรรมที่สามารถนำไปพัฒนายุทธศาสตร์ได้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งแสดงถึงกระบวนการสังเคราะห์ยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการใช้เครื่องมือสองส่วนในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนแรกคือการประยุกต์ใช้แนวคิด 7 Greens เพื่อศึกษาและจำแนกบริบทเชิงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และทำการวิเคราะห์ SWOT Analysis ข้อมูลเชิงลึกที่ได้จาก

การวิเคราะห์ทั้งสองส่วนนี้จะถูกนำมาสังเคราะห์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix เพื่อสร้างเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปเป็นแผนเชิงปฏิบัติการ (Action Plan) ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มเป้าหมาย คือ ตำบลคลองเตยและตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำมาวิเคราะห์คำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุป การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อสร้างกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามศาสนา สามสายน้ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1) ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน (ตัวแทนจาก 13 หมู่บ้าน ใน ต.คลองเตย และ 11 หมู่บ้าน ใน ต.สำเภาล่ม)

2) ประชาชนชุมชน จำนวน 6 คน (เลือกจากผู้มีภูมิปัญญาโดดเด่นในแต่ละด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม อาหาร วิถีชีวิต)

3) ผู้นำศาสนา 3 ศาสนา (พุทธ คริสต์ อิสลาม) จำนวน 6 คน (ศาสนาละ 2 คน)

4) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ อบต.คลองเตย อบต.สำเภาล่ม องค์การบริหารส่วนจังหวัด ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด พาณิชยจังหวัด ททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด

5) ตัวแทนภาคเอกชน/ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 6 คน ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมรักประวัติศาสตร์อยุธยา ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว รวมทั้งหมด 38 คน ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพระดับชุมชน ตามแนวทางของ Miles and Huberman (1994) และ Patton (2002) ที่เน้นความหลากหลายเชิงเนื้อหา มากกว่าปริมาณ

อีกทั้งการควบคุมคุณภาพโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการเสริมสร้างผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการแสดงให้เห็นว่าแหล่งข้อมูลอิสระหลายแหล่งมีจุดบรรจบกัน หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่ขัดแย้งกัน จึงเป็นการอธิบายและแสดงตัวอย่างทางด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม (Decrop, 1999)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาบริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ

ข้อมูลภาคสนาม/ข้อความจากการสัมภาษณ์

เรื่องการไม่รับร้านค้าสะดวกซื้อ “ชุมชนรวมตัวกันไม่เอาร้านค้าสะดวกซื้อ เพื่อให้รายได้อยู่ในชุมชน ยังมีร้านโชห่วยอยู่ และเพื่อให้ไม่มีเหล้าบุหรี่ที่ซื้อขาย” ข้อมูลภาคสนามจากชาวบ้านและผู้นำชุมชน

เรื่องการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม “มีการจัดการขยะ มีการคัดแยก เอาไปทิ้งที่จุดที่จัดให้ส่งไป อบต. คัดแยก” สะท้อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในแนวทาง Green Community

ความปลอดภัยในชุมชน “กลางคืนคนจะอยู่ในบ้าน อบต. สายตรวจ และชาวบ้านช่วยกันดูแลความปลอดภัย” สะท้อนความร่วมมือและระบบดูแลตนเองในระดับท้องถิ่น

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน “ชุมชนยังคงมีร้านค้าแบบดั้งเดิม อาหารที่ทำเอง เช่น มะตะบะ ไฉ้ก เสือร้องไห้ ข้าวเหนียวแดงแม่ซุก” สะท้อนถึงเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เน้นการใช้วัตถุดิบและแรงงานในพื้นที่ การส่งเสริมจริยธรรมในวิถีชุมชน

“ที่นี่เคยมีจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้ข้าราชการใหม่ โดยใช้วิถีชุมชนเป็นหลักสูตร” ข้อมูลจากผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในพื้นที่

จากข้อมูลภาคสนามและจากการจากการสัมภาษณ์จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ ตำบลคลองตะเคียนและสำเภาลม ตามหลักของ 7 Gs โดยแบ่งตามหลักทั้ง 7 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงบริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ ตำบลคลองตะเคียนและสำเภาลมตามหลักของ 7 Gs

แนวคิด 7 ประการ เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	กิจกรรมในชุมชน
 Green Heart ‘หัวใจสีเขียว’	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชุมชน สามสายน้ำ สามศาสนา ใช้หลัก 3R และในอนาคตเป็น 5 R และ 7 R
 Green Logistic ‘การเดินทางสีเขียว’	- ชีจกรยานเที่ยว, พายเรือเที่ยว, นั่งเรือเที่ยว
 Green Attraction ‘แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว’	- ล่องเรือท่องเที่ยวสามสายน้ำ - เที่ยวชมวิถีชุมชน ได้แก่ กิจกรรมในชุมชน (งานแต่งงาน งานบวช นุ่งคุ้ยกันกลางคืน มีแพะอย่างสร้างสรรค์กัน) ยังมีการทำนา มีอาหารพื้นบ้าน เช่น ข้าวหมกแพะ นมแพะ กินปลาแม่น้ำ ฯลฯ และขนมพื้นบ้าน เช่น ข้าวเหนียวแดง แม่ซุก
 Green Community ‘ชุมชนสีเขียว’	- การจัดการขยะ เพื่อเข้าสู่เป้าหมาย SDGs (Sustainable Development Goal) มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) นำโดย อบต.คลองตะเคียนและ อบต.สำเภาลม - คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา วิถีชีวิต อาหาร ฯลฯ
 Green Activity ‘กิจกรรมสีเขียว’	- ท่องเที่ยวศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์

แนวคิด 7 ประการ เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	กิจกรรมในชุมชน
Green Service ‘บริการสีเขียว’	- มีไฟฟ้าโซลาร์เซลล์ 60 W จำนวน 120 ดวง (คลองตะเคียน) - บริการที่พักวิถีชุมชน / รีสอร์ท โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ (เริ่มดำเนินการยังไม่เข้ากระบวนการมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย) และตรงตามหลักที่ศาสนากำหนด (มีที่ละหมาด)
Green Plus ‘รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม’	- ชุมชนเข้มแข็ง จัดอาสาสมัครรักษาความปลอดภัย - ประชาชน ในพื้นที่ รวมตัวกันไม่เอาร้านค้าสะดวกซื้อ เพื่อให้รายได้หมุนเวียนอยู่ในชุมชน ยังมีร้านโชห่วยอยู่ และเพื่อให้เยาวชนหาซื้อเหล้าบุหรี่ได้ยาก และในร้านสะดวกซื้อไม่ค่อยมีอาหารฮาลาล
นำกลับมาใช้ใหม่...หากมีโอกาส	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวสามศาสนา สามสายน้ำ จุดแข็ง ประกอบด้วย

1. เป็นพหุวัฒนธรรม เป็นชุมชนดั้งเดิม และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เก่าแก่ สวยงามและมีประวัติศาสตร์ยาวนาน 2. ชุมชนเข้มแข็ง ในพื้นที่รวมตัวกันไม่เอาร้านค้าสะดวกซื้อ เพื่อให้รายได้อยู่ในชุมชน ยังมีร้านโชห่วยอยู่ และเพื่อให้ไม่มีเหล้าบุหรี่ที่ซื้อง่าย 3. มีความปลอดภัย อบต. สายตรวจชาวบ้าน ช่วยกันดูแล กลางคืนคนจะอยู่ในบ้าน 4. เศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน เช่น มีอาหารในชุมชน 5. มีศักยภาพในการจัดอบรมด้านจริยธรรม/การบริหารผ่านวิถีชุมชนสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ 6. มีวัฒนธรรมด้านอาหารที่สืบทอดกันมา ได้แก่ มะตะบะ ข้าวเหนียวแดงแม่ซุก โจ๊ก เสือร้องไห้ 7. มีการจัดการขยะ มีการคัดแยก เอาไปทิ้งที่จุดที่จัดให้ ส่งไป อบต. คัดแยก 8. มีวิถีชีวิตพื้นบ้าน เช่น มีการทำนา หาปลา แบบพื้นบ้าน 9. มีการนำเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ รวมถึง มีกิจกรรมปั่นจักรยานเข้า และ 10. มีผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาเข้มแข็ง อีกทั้งยังมีความสามารถด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและมลายู รองรับชาวต่างชาติได้

จุดอ่อน ประกอบด้วย

1. ชุมชนขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2. ขาดความรู้เกี่ยวกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3. การบริหารจัดการยังไม่มีกรรวมตัวกันอย่างชัดเจน และไม่มีเจ้าภาพใหญ่ 4. ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ และ 5. ขาดการประชาสัมพันธ์

โอกาส ประกอบด้วย

1. ภาครัฐให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าสู่เป้าหมาย SDGs จัดประกวดอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ประกวดสื่อสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ทุนวิจัย 2. ภาครัฐมีงบประมาณให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดอบรม และ 3. นักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมท่องเที่ยวแบบเข้าถึงวิถีชุมชน นิยมเชิงประวัติศาสตร์ และให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

อุปสรรค ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันอาจกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน อาจทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยน ความรู้สึกเปลี่ยน 2. การสนับสนุนจากภาครัฐ บางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวิถีการท่องเที่ยว 3. ภาครัฐให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 3 ยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามศาสนา สามสายน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวสามศาสนา สามสายน้ำพบว่า กำหนดเป็น ยุทธศาสตร์ ด้วยเทคนิค TOWS Matrix จำนวน 7 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO)

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาและเสนอโครงการจัดอบรมด้านจริยธรรมฯ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ (S5+O2)

จุดแข็ง (S5) มีศักยภาพในการจัดอบรมด้านจริยธรรม/การบริหารผ่านวิถีชุมชนสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่

โอกาส (O2) ภาครัฐมีงบประมาณสามารถให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดอบรมได้

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าสู่เป้าหมาย SDGs (S7+O1)

จุดแข็ง (S7) มีการจัดการขยะ มีการคัดแยก เอาไปทิ้งที่จุดที่จัดให้ ส่งไป อบต คัดแยก

โอกาส (O1) ภาครัฐให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าสู่เป้าหมาย SDGs (Sustainable Development Goal) จัดประกวดอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ประกวดสื่อสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้นักวิจัย

กลยุทธ์ที่ 3 จัดทำเส้นทางท่องเที่ยววันรุ่ง ผ่านกิจกรรมทางบก ทางน้ำ และด้วยจักรยาน โดยใช้ผู้นำชุมชนและเยาวชนที่สามารถสื่อสารได้หลายภาษา คือไทย อังกฤษ และมลายู เป็นมัคคุเทศก์ (S9+S10+O3)

จุดแข็ง (S9) มีการนำเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ รวมถึง มีกิจกรรมปั่นจักรยานเช้า และ (S10) มีผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาเข้มแข็ง อีกทั้งยังมีความสามารถด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษ และมลายู รองรับชาวต่างชาติได้

โอกาส (O3) นักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมท่องเที่ยวแบบเข้าถึงวิถีชุมชน นิยมเชิงประวัติศาสตร์ และให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)

กลยุทธ์ที่ 4 ฝึกอบรม ด้านบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการประชาสัมพันธ์ (W1, W2 + O1, O2, O3)

จุดอ่อน (W1) ชุมชนขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ (W2) ขาดความรู้เกี่ยวกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

โอกาส (O1) ภาครัฐให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าสู่เป้าหมาย SDGs จัดประกวดอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ประกวดสื่อสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้นักวิจัย (O2) ภาครัฐมีงบประมาณสามารถให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดอบรมได้ และ (O3) นักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมท่องเที่ยวแบบเข้าถึงวิถีชุมชน นิยมเชิงประวัติศาสตร์ และให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูล ในเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว (S7+T2)

จุดแข็ง (S7) มีการจัดการขยะ มีการคัดแยก เอาไปทิ้งที่จุดที่จัดให้ ส่งไป อบต คัดแยก

อุปสรรค (T2) การสนับสนุนจากภาครัฐ บางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวิถีตอบรับการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 6 การปรับวิถีใหม่ให้เข้ากับพหุวัฒนธรรมดั้งเดิม เศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน (S1, S4 + T1)

จุดแข็ง (S1) เป็นพหุวัฒนธรรม เป็นชุมชนดั้งเดิม และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เก่าแก่ สวยงามและมีประวัติศาสตร์ยาวนาน และ (S4) เศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน เช่น มีอาหารในชุมชน

อุปสรรค (T1) การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันอาจกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน อาจทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยน ความรู้สึกเปลี่ยน

กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาความรู้โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (W1, W2 + T2, T3)

จุดอ่อน (W1) ชุมชนขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ (W2) ขาดความรู้เกี่ยวกับการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

อุปสรรค (T2) การสนับสนุนจากภาครัฐ บางครั้งไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวิถีตอบรับการท่องเที่ยว และ (T3) ภาครัฐให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาบริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ พบว่ามีการบูรณาการแนวคิด 7Gs เพื่อความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่การมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green Heart) การส่งเสริมการเดินทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistic) การนำเสนอวิถีชีวิตเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Green Attraction) การจัดการขยะตามเป้าหมาย SDGs (Green Community) กิจกรรมเชิงอนุรักษ์ (Green Activity) การใช้พลังงานสะอาด (Green Service) และการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Green Plus) อย่างไรก็ตาม แม้การปฏิบัติจะเข้มข้น แต่ยังขาดแผนนโยบายด้านความยั่งยืนที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนยังไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภูมิ ปองแสเยี่ยม และคณะ (2567) ที่สะท้อนถึงการขับเคลื่อนนี้ยังพึ่งพาโครงการจากภาครัฐเป็นหลัก และจำเป็นต้องพัฒนาสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของชุมชนสามศาสนาสามสายน้ำ ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพที่มาจาก จุดแข็ง ด้านทุนทางวัฒนธรรมและสังคมที่เข้มแข็ง โดยมีวิถีชีวิตพหุวัฒนธรรมและสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้เป็นรากฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงมี จุดอ่อน สำคัญด้านการบริหารจัดการที่ขาดองค์ความรู้และโครงสร้างที่เป็นระบบ ทำให้การพัฒนาขาดทิศทางที่ชัดเจน ขณะเดียวกัน โอกาส เกิดขึ้นจากกระแสการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่แสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง (Authenticity) (Geçikli et al., 2024) เป็นการเสริมสร้างโดยตรงกับศักยภาพของชุมชน และสามารถเชื่อมโยงจากนโยบาย SDGs ของภาครัฐได้ แต่ยังคงเผชิญกับ อุปสรรค สำคัญคือความไม่แน่นอนของการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งสร้างสภาวะเปราะบางจากการพึ่งพิงและเป็นความท้าทายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jackson (2025) ที่สำรวจบทบาทการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism – CBT) ในการบรรลุ SDG 1 (ขจัดความยากจน) และ SDG 8 (งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) ผ่านกรณีศึกษาทั่วโลก เช่น เนปาล เคนยา และซิมบับเว โดยเน้นการสร้างรายได้ยั่งยืน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการจัดการปัญหาด้านการปกครองโดยผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ จุดแข็งด้านสังคมและวัฒนธรรม และพบจุดอ่อนด้านการจัดการและการพึ่งพา

ภายนอก โอกาสจาก SDGs และอุปสรรคจากนโยบายรัฐ เป็นการยืนยันทางสนับสนุนการวิจัยที่ควรเสริมสร้างขีดความสามารถชุมชนซึ่งจะช่วยลดความเปราะบางจากการพึ่งพิงรัฐได้อย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 จากการวิเคราะห์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้สังเคราะห์กลยุทธ์จำนวน 7 กลยุทธ์ด้วยรูปแบบผ่าน TOWS Matrix เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) มุ่งใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งสร้างโอกาส โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน สอดคล้องกับสราวุธ รัตมี (2567) เกี่ยวกับหลักการ ESG ที่เน้นการเติบโตอย่างสมดุล อีกทั้งหัวใจสำคัญคือการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการออกแบบการสร้างบทบาทของอารมณ์ในการเชื่อมโยงระหว่างลูกค้าและผลิตภัณฑ์ (Ouyang, et al. 2023)

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) เน้นการใช้โอกาสนอก เช่น การสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อจัดอบรมพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการและการตลาดแก่ชุมชน อันเป็นการลงทุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ซึ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดเรื่องความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee-Anant and Kungwansith (2025) ที่แนะนำการปรับเปลี่ยนไปสู่การฝึกอบรมที่เน้นประสบการณ์และการพัฒนาทักษะ ซึ่งเน้นการตลาดดิจิทัล ความรู้ทางการเงิน และการบริการแบบหลายภาษา

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและสังคมเป็นเกราะป้องกันผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยว ควบคู่กับการพัฒนาระบบจัดการภายใน เช่น การจัดการขยะ เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง เพื่อสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความต้องการและสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในยุค Next Normal (Meemuk et al., 2024)

กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ตระหนักถึงความเปราะบางจากการพึ่งพิงภาครัฐซึ่งมีความไม่แน่นอน จึงเสนอให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาเพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee-Anant and Kungwansith (2025) ที่พบปัญหานโยบายที่ไม่สอดคล้องกันยังคงเป็นอุปสรรคต่อศักยภาพระยะยาว จึงควรเปลี่ยนแปลงไปสู่โมเดลการเงินแบบกระจายอำนาจที่จัดการโดยชุมชน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงเงินทุนและความเป็นเจ้าของในระดับท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการประยุกต์ใช้แนวคิด 7 Greens เพื่อบูรณาการคุณค่าทางวัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ณ ชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ ควบคู่กับการใช้กลยุทธ์ TOWS เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบในบริบทของชุมชนพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนระดับชุมชน เช่น การส่งเสริมให้รายได้หมุนเวียนภายในโดยไม่พึ่งพาร้านค้าสะดวกซื้อจากภายนอก และบทบาทที่เข้มแข็งของผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตดั้งเดิม อันนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่สร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบต้องควบคู่เพื่อสู่ความยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบูรณาการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สรุป

การศึกษาริบทเชิงท่องเที่ยวของชุมชนสามศาสนา สามสายน้ำ ได้สังเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การจัดการเชิงอนุรักษ์และการลดใช้ทรัพยากร สนับสนุนโดย 7 กลยุทธ์ย่อยที่ครอบคลุมเป้าหมาย SDGs การจัดการขยะและการรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ขับเคลื่อนได้จริง ผลงานวิจัยนี้แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางวัฒนธรรมและสังคมของชุมชนกับแนวโน้มการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่เน้นความจริงแท้และความยั่งยืน จึงสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาต้นแบบ (Prototype Case Study) สำหรับภาครัฐในการนำกรอบการวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นที่มีศักยภาพแต่ยังขาดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนโดยนำยุทธศาสตร์ไปประยุกต์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) ภาครัฐควรบูรณาการกลไกการสนับสนุนให้เป็นเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และสร้างแผนระยะยาวที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชุมชน
- 2) ควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) สำหรับการขยายผลองค์ความรู้สู่บริบทอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรดำเนินการวิจัยเชิงติดตามและประเมินผลกระทบ (Longitudinal and Impact Assessment Research) ซึ่งหลังจากชุมชนได้นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติแล้ว ควรมีการทำวิจัยเชิงติดตามในระยะยาวเพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ

สิ่งแวดล้อม เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จหรือความล้มเหลว และนำไปสู่การปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ผ่านงบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund; FF) โดยกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (NSRF) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) ภายใต้กระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของประเทศไทย เลขที่ NRIIS คือ 4390795

เอกสารอ้างอิง

- ธนภูมิ ปองเสงี่ยม, รุจิภา ธรรมลักษณ์, กันตวีร์ เวียงสิมา, และผกามาศ ชัยรัตน์. (2567). การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. *วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 6(3), 608–622. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/279521>
- สรายุธ รัตมี. (2024). ความหลากหลายในห่วงโซ่อุปทาน: กลยุทธ์ใหม่เพื่อการผลิตและจัดหาวัตถุดิบที่ยั่งยืนในยุควิกฤต. *วารสารบริหารธุรกิจราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(3), 34–53. <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/JBURUS/article/view/1232>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2568, มีนาคม 13). *การท่องเที่ยวชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์*. Government Data Catalog Smart Plus. <https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-datatravelhistory/resource/3cd5fb2c-6e2d-48a4-9d9f-839541c5d700>
- สิริภัทร โชติช่วง, นนทิภัก เพียรโรจน์, ณัฐมน ราชรักษ์ และวีระศักดิ์ คงฤทธิ์. (2561). ทศนคติด้าน 7 Greens ที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวในเกาะสมุย. *วารสารคณะบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 13(1), 124–136. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal>
- สุภัทรา เขียวศรี, โอชัญญา บัวธรรม, นันทนา ลาภิเศษชัย, และลินจง โพชาวี. (2568). แนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธำตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการการบิน การเดินทาง และการบริการ*, 4(1), 35–57. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/tft/article/view/7212>
- อารีย์ แผ้วสกุลพันธ์. (2553). นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงในองค์กร, ศสว.: กรุงเทพมหานคร.
- Decrop, A. (1999). Triangulation in qualitative tourism research. *Tourism Management*, 20(1), 157–161. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(98\)00102-2](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00102-2)
- Edgell, D. L., Sr., & Swanson, J. R. (2024). *Tourism policy and planning: Yesterday, today, and tomorrow* (4th ed.). London, England: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003352242>
- Geçikli, R. M., Turan, O., Lachytová, L., Dağlı, E., Kasalak, M. A., Uğur, S. B., & Guven, Y. (2024). Cultural Heritage Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. *Sustainability*, 16(15), 6424. <https://doi.org/10.3390/su16156424>

- Jackson, L. A. (2025). Community-Based Tourism: A Catalyst for Achieving the United Nations Sustainable Development Goals One and Eight. *Tourism and Hospitality*, 6(1), 29. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6010029>
- Kasemsap. (2552). (2567, 1 มกราคม) <https://www.facebook.com/7Greens Thailand/>
- Lee-Anant, C., & Kungwansith, P. (2025). Policy shaping and capacity building for sustainable community-based tourism in Thailand's Eastern Economic Corridor. *Suranaree Journal of Social Science*, 19(1), e278596. <https://doi.org/10.55766/sjss278596>
- Meemuk, N., Treemongkol, P., Hongwijit, S., Karoonyasiri, N. B., Sakdanare, K., & Thanareekul, P. (2024). Factors influencing the demand for services among management and facilitators for creative tourism in the next normal era: A case study of Three Religions, Three Rivers, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22 (2), 6400–6413. <https://doi.org/10.57239/pjlss-2024-22.2.00483>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). London: Sage Publications, Inc.
- Muangasame, K., & McKercher, B. (2014). The challenge of implementing sustainable tourism policy: a 360-degree assessment of Thailand's "7 Greens sustainable tourism policy." *Journal of Sustainable Tourism*, 23(4), 497–516. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.978789>
- Ouyang, L., Tanyapirom, S. & Suntrayuth, R. (2023). Research on Rural Tourism Design in Zhejiang under Sustainable Cultural Development. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 3(5), 149–162. <https://doi.org/10.60027/ijssar.2023.3328>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Thurstone, L.L. 1967. Reading in Attitude Theory and Measurement. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Wallace, C., Chen, X., Garrison, S., & Shaddock, J. (2023). Introduction: The Impact of (COVID)-19 on Cultural Tourism. *Tourism Culture & Communication*, 23(2-3), 87–96. <https://doi.org/10.3727/109830422X16600594683508>

การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย PERCEPTION OF PHRA APHAI MANEE THROUGH PRINT MEDIA IN THAI SOCIETY

ศศิณัฐ ขุมทรัพย์ดี*

Sasinat Khumsubdee

นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Doctoral of Arts student (Thai Language), Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

Panupong Udomsilp

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author E-mail: sasinat.khumsubdee@gmail.com

Received June 7, 2025; Revised October 7, 2025; Accepted October 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานสื่อสิ่งพิมพ์จำนวน 47 ผลงาน ได้แก่ นิทานคำกลอน, แบบเรียนวิชาภาษาไทย, นิทานภาพ, การ์ตูนคอมมิค และนวนิยาย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อพิจารณารูปแบบ การนำเสนอ และสาระสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท ทั้งนี้ใช้สื่อสิ่งพิมพ์นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ฉบับรวมเล่ม สมบูรณ์ของสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคารเป็นฉบับต้นแบบในการเปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยสรุปได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง 2) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี และ 3) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านฉากเหตุการณ์สำคัญจากเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งการรับรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ดังกล่าวนี้ทำให้เห็นถึงเนื้อหา อนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีอันเป็นที่รับรู้ของคนไทย และสามารถแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ในการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การรับรู้เพื่อการสืบทอดเนื้อเรื่องพระอภัยมณีตามแบบฉบับ 2) การรับรู้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่มผู้เสพ และ 3) การรับรู้เพื่อการสืบทอดอนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี สะท้อนถึงความสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีในฐานะวรรณคดีเอกของไทยที่ยังคงมีการดัดแปลง ผลิตซ้ำ นำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ตามยุคสมัยและดำรงอยู่ในสังคมไทย

คำสำคัญ: การรับรู้, พระอภัยมณี, สื่อสิ่งพิมพ์, สังคมไทย

Abstract

This article aims to explore the perception of Phra Aphai Manee through print media in Thai society. The study compiled and analyzed the data from 47 printed works that feature narratives of Phra Aphai Manee, including poem story of Phra Aphai Manee written by Sunthorn Phu, Thai language textbooks, picture story books, comic adaptation

books, and novels. The research employed textual analysis to examine the formats, presentation techniques, and important content of the Phra Aphai Manee story in each type of print media. The complete edition of the poem story of Phra Aphai Manee by written by Sunthorn Phu, published by Silpabannakarn Publishing, was used as the primary reference text. The findings revealed that public perception of Phra Aphai Manee through print media can be categorized into three main forms: 1) perception of Phra Aphai Manee through the plot structure, 2) perception of Phra Aphai Manee through key characters, and 3) perception of Phra Aphai Manee through significant events in the narrative. These three forms of perception highlight the core elements of the story that are widely recognized by Thai audiences. Furthermore, they reflect the objective of how the story is received through print media in Thai society, which can be grouped into three purposes: 1) perception aimed at preserving the original storyline, 2) perception tailored to the specific interests of target audiences, and 3) perception intended to preserve key elements of the tale. Overall, the study underscores the significance of Phra Aphai Manee as a major work of Thai literature that continues to be adapted, reproduced, and presented through modern media. Its sustained presence across various forms of media reflects the story's cultural relevance and its dynamic role in Thai society across different generations.

Keywords: Perception, Phra Aphai Manee, Print Media, Thai Society

บทนำ

พระอภัยมณีเป็นวรรณคดีเรื่องเอกของสุนทรภู่ที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 ว่าเป็น “ยอดของกลอนนิทาน” ซึ่งเรื่องพระอภัยมณีเป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงในด้านความสนุกสนาน โดยสุนทรภู่ได้คิดผูกเรื่องพระอภัยมณีขึ้นเป็นตอน ๆ ด้วยจินตนาการที่แปลกใหม่ล้ำสมัยผสมผสานความรู้ที่ได้สัมผัสประสบการณ์มาเป็นเวลานาน ผลงานเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่มิผู้รู้จักและนิยมอ่านกันอย่างกว้างขวาง

ผู้วิจัยได้พบว่า วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีสามารถดำรงอยู่ได้ตามความนิยมสืบเนื่องเรื่อยมาหลายยุคสมัย ดังจะเห็นได้จากการนำเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่มาลดัดซ้ำในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายประเภท ได้แก่ หนังสือนิทานคำกลอน หนังสือแบบเรียนภาษาไทย นิทานภาพ นวนิยาย และการตูนคอมมิค ซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ที่มีความนิยมในปัจจุบัน ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาว่าการนำเสนอพระอภัยมณีในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายประเภทนี้ ก่อให้เกิดการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีอย่างไรบ้าง และมีความนิยมในการลดัดซ้ำจากตอนใดจากเรื่องพระอภัยมณี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึง “ลักษณะแบบฉบับของเรื่องพระอภัยมณี” ว่า มีรูปแบบและเนื้อหาอย่างไรในการนำมาเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายประเภท ทำให้เห็นถึงเนื้อหาและอนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีอันเป็นที่รับรู้ของ

คนไทย ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีในฐานะวรรณคดีเอกของไทยที่ยังคงมีการผลิตซ้ำ สืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระอภัยมณี และแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาเรื่องพระอภัยมณีในปัจจุบัน

นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ แบ่งเป็นตอน ๆ รวมทั้งสิ้น 64 ตอน ดังนั้น การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีในสังคมไทยจึงเริ่มตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งเป็นยุคสมัยของผู้แต่ง โดยมีการรับรู้เนื้อหาเรื่องพระอภัยมณีแบบเป็นตอน ๆ ผ่านสมุดไทย เมื่อมีโรงพิมพ์หมอสมิธเกิดขึ้น ใน พ.ศ. 2413 ได้นำเอาวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีมาตีพิมพ์ครั้งแรก แบ่งพิมพ์เป็นตอน ๆ รวมทั้งหมด 49 เล่ม สืบต่อเนื่องมาจนถึงยุคสมัยของโรงพิมพ์วัดเกศา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2505 หอสมุดแห่งชาติ ได้ชำระวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีและอนุญาตให้บริษัทเอกชนนำไปพิมพ์จำหน่าย สำนักพิมพ์ ศิลปาบรรณาการจึงได้ตีพิมพ์นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีฉบับรวมเล่มขึ้นเป็นครั้งแรก พ.ศ. 2507 โดยมีเนื้อหาเรื่องพระอภัยมณีปรากฏในรูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอน ตั้งแต่ตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 64

เมื่อศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีที่นำเสนอผ่านสื่อหลากหลายประเภท ในปัจจุบัน ซึ่งมีการศึกษาวิจัยเรื่องพระอภัยมณีอย่างต่อเนื่อง อาทิ กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2562) ศึกษา “พระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร: การเปรียบเทียบการดัดแปลงเนื้อหาและตัวละครของ วรรณคดีฉบับการ์ตูนกับวรรณคดีในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตร” ณัฐพล เขียวเสน และธานีรัตน์ จัตุหะศรี (2562) ศึกษาเรื่อง “การสืบทอดและการดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรม ศิลปากร” อัมภาพร รินปัญญา, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และกรรณิการ์ พันชนะ (2562) ได้ศึกษา “วาทะภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย เรื่อง พระอภัยมณี” คณิน พูลศิริปัญญา, วัฒนะ จุฑะวิภาต และ ชัยพร พานิชรุทติวงศ์ (2564) ศึกษา “ภาพยนตร์โฆษณาเกมบทบาทสมมติที่ดัดแปลงจากวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณีผ่านการออกแบบคอนเซ็ปต์อาร์ต” ณฐฎา เบญจกจิณิธิ และปิลันต์ ปุณณูประภา (2564) ได้ศึกษาวิจัย “การพัฒนาการออกแบบรูปลักษณ์ตัวละครจากวรรณคดีไทยเป็นภาพการ์ตูนตามแนวทาง ของมาร์เวลคอมิกส์ กรณีศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณี” ขวัญฟ้า ภู่งงสุทธิ์ (2566) ศึกษาเรื่อง “สื่อวีดิทัศน์การแสดงละครไทย โดยใช้ภาษาอังกฤษ เรื่องพระอภัยมณี ตอน หึงหน้าป้อม” ณัฐพงษ์ แก้วสีสด และสุภัคธัช สุธนภิญโญ (2568) ศึกษา “พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร: กระแสทางสะท้อน ความเชื่อของสังคมไทย” การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณีอย่างต่อเนื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความนิยมของนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ และแสดงถึงความโดดเด่นใน วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีที่ส่งผลให้เกิดการนำข้อมูลจากเรื่องพระอภัยมณีมาดัดแปลงเป็นผลงาน สร้างสรรค์ใหม่ในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยที่แสดงถึงการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีใน สังคมไทย จึงสนใจศึกษาเรื่องการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสะท้อนถึงข้อมูลการรับรู้

เรื่องพระอภัยมณีในสังคมไทยว่ามีรูปแบบและลักษณะสำคัญของเรื่องอย่างไรจึงได้รับความนิยมในสังคมไทยทุกยุคสมัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ Schiffman & Kanuk (2000) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า “การรับรู้คือกระบวนการที่บุคคลแต่ละคนมีการเลือก การประมวลผลและการตีความ และได้ภาพของโลกที่มีเนื้อหา”

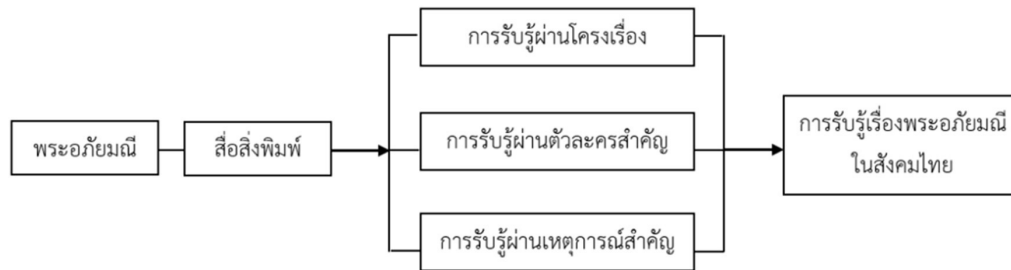
Edmund Husserl และ Alfred Schutz กล่าวว่า การรับรู้ของคนในสังคมไม่ใช่เรื่องส่วนตัวหรือเฉพาะตัวแต่เป็นการรับรู้ทางสังคม เนื่องจากการรับรู้ผ่านสิ่งที่เรียกว่า “ลักษณะแบบฉบับในเรื่องนั้น” และเราเก็บบันทึกไว้ในจิตสำนึกของเราในรูปแบบของสามัญสำนึกร่วม (Schutz, 1967) สอดคล้องกับ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2562) ที่ได้กล่าวว่า “การรับรู้ในสังคมไทย ไม่ใช่เรื่องของการทำงานของเรื่องเล่าหลักเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว แต่เป็นชุดของเรื่องเล่าย่อยจำนวนมากมาประกอบกันขึ้นเป็นการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นไทยของคนในสังคมไทย”

การศึกษาแนวคิดเรื่องการรับรู้สะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ของคนในสังคมจะได้รับข้อมูลย่อย ๆ แล้วนำมาประกอบกันเป็นการรับรู้ของคนในสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจแนวคิดของ Edmund Husserl และ Alfred Schutz มาศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ของคนในสังคมไทยว่ามีรูปแบบอย่างไร ผู้เสพมีการรับรู้วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีเพียงบางส่วนบางตอนใช้หรือไม่องค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้ผู้เสพรับรู้และเข้าใจเชื่อมโยงได้ว่าองค์ประกอบนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มาจากรื่องพระอภัยมณี เพื่อสรุป “ลักษณะสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี” อันเป็นที่รับรู้ของคนในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าการศึกษาเรื่องพระอภัยมณีมุ่งศึกษาเรื่อง การดัดแปลงเนื้อหา โดยเปรียบเทียบกับนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ซึ่งเป็นวรรณคดีต้นแบบ รวมทั้งการศึกษาเรื่องการนำตัวละครจากเรื่องพระอภัยมณีไปออกแบบสร้างสรรค์รูปลักษณ์ใหม่ ซึ่งบทความนี้จะอภิปรายในประเด็นที่กล่าวถึงการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจด้านรูปแบบและเนื้อหาของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีที่เป็นลักษณะแบบฉบับของเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งยังคงได้รับการผลิตซ้ำสืบทอดผ่านสื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายประเภท ทั้งยังดำรงอยู่ในสังคมไทยและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องพระอภัยมณีประเภทต่าง ๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแนวคิดเรื่องการรับรู้ เพื่อทราบถึงการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีในสังคมไทยเกี่ยวกับรูปแบบ การนำเสนอและเนื้อหาสำคัญของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสรุปผลการวิจัยการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย ดังแสดงตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องพระอภัยมณีประเภทต่าง ๆ มาศึกษาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเรื่องการรับรู้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารบทความและงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพระอภัยมณี ดังมีกระบวนการวิจัยต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยใช้คำค้น “พระอภัยมณี” ในการสืบค้นงานวิจัยจากระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (TDC - ThaiLIS) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online)
2. ผู้วิจัยอ่านงานวิจัยและบทความที่มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ และผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีเป็นสื่อสมัยใหม่ พบว่ามีการศึกษาสื่อสมัยใหม่เรื่องพระอภัยมณีที่ผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ ในช่วง พ.ศ. 2546–2561 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพระอภัยมณีจะเป็นการศึกษาเพื่อการนำตัวละครเรื่องพระอภัยมณีไปออกแบบใหม่ตามแนวตะวันตก ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องพระอภัยมณีอย่างไรในสังคมไทย
3. ผู้วิจัยคัดกรองเรื่องพระอภัยมณีที่นำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏในสังคมไทย โดยคัดเลือกจากสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องพระอภัยมณีที่ผลิตขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2413-2567 ซึ่งมีการตีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง และสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องพระอภัยมณีที่ผลิตเป็นชุด ในหนึ่งชุดมีมากกว่า 3 ผลงานขึ้นไป จึงได้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประเภทสื่อสิ่งพิมพ์มาใช้ในการวิจัย 5 ประเภท ได้แก่ นิทานคำกลอน แบบเรียนภาษาไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ นิทานภาพ การ์ตูนคอมมิก และนวนิยาย รวมจำนวน 47 ผลงาน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาด้วยบท (Textual Analysis) พิจารณาสาระสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในด้านรูปแบบ การนำเสนอและเนื้อหาสำคัญของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี โดยใช้นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีฉบับรวมเล่มสมบูรณ์ของสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคารเป็นฉบับต้นแบบในการศึกษาวิเคราะห์การนำเสนอวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีในสังคมไทย
5. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย พบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง 2) การรับรู้เรื่อง

พระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญ และ 3) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง

การศึกษาโครงเรื่องคือการศึกษาคำประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เสพรู้เรื่องพระอภัยมณี สุนทรภู่แต่งเรื่องพระอภัยมณีเป็นตอน ๆ มีทั้งสิ้น 64 ตอน แต่ละตอนจะมีเหตุการณ์สำคัญจบในตอน และมีเหตุการณ์เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันจากตอนสู่ตอน สุนทรภู่ได้ตั้งชื่อตอนตามเหตุการณ์สำคัญในแต่ละตอนซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของผู้เสพ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เสพทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ว่าเหตุการณ์ในแต่ละตอนจะดำเนินเรื่องไปอย่างไร นับได้ว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งของสุนทรภู่ในการสร้างความนิยมให้เรื่องพระอภัยมณีจนสามารถสร้างรายได้หาเลี้ยงชีพตนเองในยามตกยากได้ การแต่งเรื่องพระอภัยมณีเป็นตอน ๆ ให้ผู้อ่านได้รับรู้เนื้อเรื่องที่ตอนนั้น ทำให้ผู้เสพจดจำเรื่องราวได้ง่ายและชัดเจน ทั้งยังทำให้ผู้เสพถ่ายทอดเรื่องพระอภัยมณีต่อได้ง่ายอีกด้วย

ผลการศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องในสื่อสิ่งพิมพ์พบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบอย่างชัดเจน คือ การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีแบบเต็มเรื่อง และการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีแบบตัดตอน ดังนี้

1.1) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบเต็มเรื่อง พบในสื่อ 3 ประเภท คือ

1.1.1) สื่อประเภทนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี นำเสนอเนื้อเรื่องด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนตลอดทั้งเล่ม ตั้งแต่ตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 64 แสดงถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสารัตถะของเรื่องพระอภัยมณีประกอบกับสุนทรียรสจากคำประพันธ์ สะท้อนคุณค่าทางวรรณศิลป์ของเรื่องพระอภัยมณีตามการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดของวรรณคดีประเภทนิทานคำกลอน

1.1.2) สื่อประเภทนิทานภาพ นำเสนอเรื่องพระอภัยมณีตามต้นฉบับนิทานคำกลอน โดยนำเหตุการณ์สำคัญตลอดทั้งเรื่องมาถ่ายทอดใหม่ด้วยรูปภาพประกอบบทบรรยาย เน้นการใช้ภาพสีเส้นสวยงามตลอดเล่ม โดยปรากฏภาพสีวาดในการนำเสนอเรื่องเพียงเล่มเดียว คือ พระอภัยมณี (ฉบับการ์ตูน) พร้อมทั้งสอดแทรกคำอธิบายหรือคำสอนเพิ่มเติมไปในเนื้อเรื่อง และเพิ่มประวัติผู้แต่ง “สุนทรภู่” เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในเล่ม เพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับผู้แต่งซึ่งเป็นกวีเอกของโลก

1.1.3) สื่อประเภทการ์ตูนคอมมิค เรื่องอภัยมณีซำก้าเป็นการ์ตูนชุด นำเสนอเรื่องพระอภัยมณี โดยมีการสลับลำดับเหตุการณ์บางเหตุการณ์ในการนำเสนอ และมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางส่วนของเรื่อง ทั้งยังมีการแต่งเรื่องเพิ่มเติมเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏในนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี ซึ่งได้นำเหตุการณ์สำคัญตลอดทั้งเรื่องมาถ่ายทอดใหม่ด้วยรูปภาพการ์ตูนลายเส้นประกอบบทสนทนาตลอดเล่ม เพื่อให้รูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาของเรื่องมีความทันสมัยมากขึ้น

1.2) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบตัดตอน พบในสื่อ 4 ประเภท ดังนี้

1.2.1) สื่อประเภทแบบเรียน แบบเรียนภาษาไทยทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่หลักสูตรพุทธศักราช 2497 จนถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้นำเรื่องพระอภัยมณีมาบรรจุไว้ รวมทั้งสิ้น 18 ครั้ง

พระอภัยมณีที่ปรากฏในแบบเรียน มีลักษณะสำคัญที่เหมือนกันคือได้รับการตัดตอนมาบรรจุไว้ในแบบเรียนครั้งละ 1 ตอน โดยตอนที่พบมากที่สุด คือ ตอนกำเนิดสุดสาคร ทั้งนี้ในหลักสูตรปัจจุบัน แบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นำเสนอเรื่องพระอภัยมณี ตอนกำเนิดสุดสาคร และตอนสุดสาครตามหาพระบิดาและเข้าเมืองฝัดิบ ส่วนในระดับ

มัธยมศึกษาปีที่ 3 นำเสนอตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร การจบตอนโดยใช้เหตุการณ์ที่ตัวละครต้องผจญภัยต่อทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นช่วยเสริมสร้างจินตนาการแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักอยากอ่านและติดตามเนื้อเรื่องต่อไปของวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี

1.2.2) สื่อประเภทนิทานภาพ พบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีแบบตัดตอนมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ นิทานวรรณคดีไทย เรื่อง นางผีเสื้อสมุทร นำเสนอเหตุการณ์ตอนต้นเรื่องจนถึงเหตุการณ์นางผีเสื้อสมุทรลักพระอภัยมณี และนิทานวรรณคดีไทย เรื่อง ศิกนางละเวง เหตุการณ์นางละเวงวันพาไข่มนต์เสน่ห์ทำให้เจ้าเมืองต่าง ๆ ยกทัพมาแก้แค้นให้อุศเรน พระอภัยมณีถูกมนต์เสน่ห์ได้นางเป็นชายา

1.2.3) สื่อประเภทการ์ตูนคอมมิค พระอภัยมณีที่ปรากฏในสื่อการ์ตูนคอมมิค มี 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 การ์ตูนเรื่องพระอภัยมณี นำเสนอเนื้อหาตามลำดับของนิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณี โดยใช้ภาพการ์ตูนลายเส้นผสมกับบทสนทนาของตัวละครในการดำเนินเรื่อง และนำเสนอเนื้อหาเพียงบางตอนเท่านั้น ได้แก่ พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา, นางผีเสื้อลักพระอภัยมณี, พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ, กำเนิดสุดสาคร, สุดสาครเข้าเมืองการะเวก, ศิกแก้ทัพตีเมืองผลึก และพระอภัยมณีรบกับมังคลา เรื่องที่ 2 การ์ตูนประกอบการเรียน ชุดวรรณคดีลำนํ้า การผจญภัยของสุดสาคร พระอภัยมณีนำเสนอเรื่องราวตอนกำเนิดสุดสาคร โดยใช้การนำเสนอด้วยภาพวาดสีเส้นสวยงามหน้าละ 1 ภาพ พร้อมบทสนทนาของตัวละครในการดำเนินเรื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบตัดตอนนั้น เน้นการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีตอนกำเนิดสุดสาคร และตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อมากที่สุดทั้งสองตอนดังกล่าวมีเนื้อหาตรงกับแบบเรียนภาษาไทยในหลักสูตรปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสังคมไทยมีความทรงจำผ่านการรับรู้ในระบบการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นจึงสามารถนำมาใช้สืบทอดเรื่องพระอภัยมณีผ่านการผลิตซ้ำในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้ง่าย นับเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมการศึกษาเข้ากับความเป็นสมัยใหม่

2) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง เรื่องพระอภัยมณีเล่าถึงเหตุการณ์ตลอดช่วงชีวิตของพระอภัยมณี ตั้งแต่เริ่มออกเดินทางไปศึกษาความรู้ การมีคู่ครอง จนถึงช่วงบั้นปลายชีวิตที่ได้ออกบวช แต่เมื่อพิจารณาสื่อสิ่งพิมพ์ที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผู้เสพรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญอื่น ในสื่อสิ่งพิมพ์ 2 ประเภท ดังนี้

2.1) สื่อประเภทนิทานภาพ พบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสุดสาครมากที่สุดจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสุดสาคร (2529), หนังสือชุดนิทานไทย เรื่องสุดสาคร (2547), สุดสาคร (2550), สุดสาคร เขียววัยหัวใจกล้าแกร่ง (2558) หนังสือเสียงก่อนนอน สุดสาครผจญภัย (2562) และหนังสือเกมซ่อนหา ชุดวรรณคดีไทย พระอภัยมณี ตอนสุดสาครผจญภัย (2563) ทั้ง 6 เรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้เสพรู้เฉพาะเรื่องราวการผจญภัยของตัวละครสุดสาครเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังพบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสินสมุทร จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสินสมุทรจอมพลัง (2558) และหนังสือเกมซ่อนหา ชุดวรรณคดีไทย พระอภัยมณี ตอนอิทธิฤทธิ์สินสมุทร (2563) ซึ่งผู้เสพรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสินสมุทรในฐานะเด็กทรงพลัง

2.2) สื่อประเภทนวนิยาย พบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญ ปรากฏในนวนิยายเรื่องบุรุษปริศนา (2555) ซึ่งนำเสนอเหตุการณ์ตัวละครสุดสาคร ม้านิลมังกร และซีเปลือย

จากวรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณีทะเลลุมิตมาอยู่ในโลกปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผสมผสานระหว่างโลกวรรณคดีและโลกปัจจุบันแบบกลับตาลปัตร

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญในสื่อสิ่งพิมพ์ ปรากฏเพียง 2 ตัวละครเท่านั้น คือ สุดสาคร และ สินสมุทร ทั้งนี้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิทานภาพซึ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กถูกใช้เพื่อใช้ในการเผยแพร่ให้ผู้เสพรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญของเรื่องมากที่สุด โดยสุดสาครถ่ายทอดคุณธรรมกตัญญู ส่วนสินสมุทรรู้ถ่ายทอดคุณธรรมกล้าหาญ นอกจากนี้ทั้งสองตัวละครเป็นตัวละครวัยเด็กจากเรื่องพระอภัยมณีที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์จดจำได้ง่าย จึงนำมาสืบทอดวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เสพรู้วัยเด็กผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นิทานภาพได้อย่างเหมาะสม

3) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญ

เหตุการณ์สำคัญ คือ ฉากเหตุการณ์และบรรยากาศในการดำเนินเรื่องพระอภัยมณี เมื่อพิจารณาสื่อสิ่งพิมพ์ที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผู้เสพรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญของเรื่องพระอภัยมณีในสื่อสิ่งพิมพ์ ดังนี้

3.1) สื่อประเภทนิทานภาพ พบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 2 เรื่อง เรื่องแรกหนังสือเกมซ่อนหา พระอภัยมณี ตอนสงครามผลึกกับลังกา หนึ่ง (2563) นำเสนอเหตุการณ์ตั้งแต่ตอนต้นเรื่องถึงเหตุการณ์สงครามการสู้รบระหว่างสุดสาครกับมังคลา และเรื่องที่สองหนังสือเกมซ่อนหา พระอภัยมณี ตอนสงครามผลึกกับลังกา สอง (2563) นำเสนอเหตุการณ์ตั้งแต่ตอนต้นเรื่องถึงเหตุการณ์สงครามการสู้รบระหว่างพระอภัยมณีกับมังคลา นิทานภาพสองเล่มนี้ได้นำเสนอเรื่องพระอภัยมณีตั้งแต่ต้นเรื่องด้วยบทบรรยาย จนถึงเหตุการณ์สงครามอันเป็นเรื่องหลักในการนำเสนอให้ผู้เสพรู้ โดยเลือกเหตุการณ์สงครามมาถ่ายทอดใหม่ในรูปแบบนิทานภาพ

3.2) สื่อประเภตนวนิยาย พบการนำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญจากเรื่องพระอภัยมณี จำนวน 1 เรื่อง ปรากฏในนวนิยายเรื่องขลุ่ยลมหารณพ (2565) ซึ่งนำเสนอเหตุการณ์ที่พระอภัยมณีเป่าปี่แล้วทำให้นางผีเสื้อสมุทรมาลักพาตัวพระอภัยมณี โดยนวนิยายขลุ่ยลมหารณพกล่าวถึงขลุ่ยตัวละครเอกของเรื่องที่ต้องการดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีให้เป็นนวนิยายแนวชายรักชาย ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้เสฟสื่อดิจิทัลประเภตนวนิยายออนไลน์ จึงสร้างตัวละครยักษ์เพศชายชื่อมหารณพมาใช้แทนนางผีเสื้อสมุทร และนำเสนอฉากเหตุการณ์พระอภัยมณีเป่าปี่แล้วทำให้ยักษ์ตามเสียงปี่มาถึงสามครั้ง ทำให้ผู้เสพรู้ถึงเหตุการณ์สำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นเรื่องคู่ครองของพระอภัยมณี

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญของเรื่องพระอภัยมณีในสื่อสิ่งพิมพ์ ปรากฏ 2 เหตุการณ์สำคัญ คือ เหตุการณ์ศึกสงคราม ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงอำนาจของตัวละครเอกพระอภัยมณีที่สามารถปราบศัตรูได้ด้วยเพลงปี่ ส่วนเหตุการณ์เป่าปี่ของพระอภัยมณีนั้นเป็นการเปิดตำนานผีเสื้อสมุทรที่ตามเสียงปี่ของพระอภัยมณีมา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแนะนำตัวละครยักษ์ที่สร้างความตื่นเต้นแก่ผู้เสฟ และได้สร้างความทรงจำให้แก่ผู้เสฟเกี่ยวกับเหตุการณ์พระอภัยมณีถูกนางผีเสื้อสมุทรลักพาตัวไปเป็นสามี ทำให้พระอภัยมณีต้องมีภรรยาคนแรกเป็นยักษ์ ซึ่งแตกต่างจากวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ดังนั้นจึงนำทั้งสองเหตุการณ์สำคัญมาใช้สืบทอดวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีให้ผู้เสพรู้ถึงความสำคัญในการเป่าปี่ของพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันได้

อภิปรายผล

การศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยมีการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านชุดข้อมูลย่อย ๆ ซึ่งเป็น “ลักษณะสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี” สอดคล้องกับแนวคิดของ Edmund Husserl และ Alfred Schutz ที่กล่าวว่า การรับรู้ของคนในสังคมเป็นการรับรู้ผ่านสิ่งที่เรียกว่า “ลักษณะแบบฉบับในเรื่องนั้น” ผู้วิจัยพบว่า สังคมไทยมีการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย 3 รูปแบบ ได้แก่ การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญ และการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้เป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยเป็นการรับรู้เพื่อการสืบทอดเนื้อเรื่องพระอภัยมณีตามแบบฉบับ แสดงถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสารัตถะของเรื่องพระอภัยมณี พบในการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบเต็มเรื่อง ซึ่งนำเสนอในรูปแบบนิทานที่มุ่งเน้นความบันเทิง อีกทั้งสุนทรภู่ได้ผูกเรื่องพระอภัยมณีขึ้นจากประสบการณ์และจินตนาการของตนเอง วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีจึงแฝงด้วยสภาพสังคมในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยุคสมัยของผู้แต่ง ทั้งยังสะท้อนลักษณะเด่นของคำประพันธ์ประเภท “กลอน” ฉันทลักษณ์ที่ได้รับความนิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงกล่าวได้ว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบเต็มเรื่องในรูปแบบนิทานคำกลอนเป็นการรับรู้เพื่อการสืบทอดเรื่องพระอภัยมณีตามแบบฉบับทั้งเนื้อหาและลักษณะคำประพันธ์ เมื่อมีการพัฒนารูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์จากวรรณกรรมร้อยกรองมาเป็นร้อยแก้ว การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบเต็มเรื่องในรูปแบบนิทานภาพซึ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็ก รวมทั้งในรูปแบบการ์ตูนคอมมิคจึงเป็นการรับรู้เพื่อการสืบทอดเนื้อเรื่องพระอภัยมณีในฐานะวรรณกรรมนิทานตามแบบฉบับที่ถูกนำมาผลิตซ้ำด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับความนิยมตามยุคสมัย

2. การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยเป็นการรับรู้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่มผู้เสพ

2.1 เพื่อการสร้างแบบเรียนภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอเรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่องแบบตัดตอนครั้งละ 1 ตอน บรรจุไว้ในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแบบเรียนภาษาไทยมาจนถึงหลักสูตรปัจจุบัน โดยตอนที่พบมากที่สุดคือตอนกำเนิดสุดสาคร และตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อเพื่อใช้สอนแนวคิด คุณธรรมและจริยธรรมตามวัยของผู้เรียน ดังที่ อัญสุรีย์ เทพสุธรรม และคณะ (2566) กล่าวว่า “หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยถือเป็นเครื่องมือที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เข้าถึงแก่ผู้เรียนได้ ผ่านการกระทำ คำสอน การปฏิบัติ และพฤติกรรมตัวละคร” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อภิรักษ์ นามวิชา และदनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์ (2567) ที่กล่าวว่า “พุทธธรรมที่โดดเด่นใน ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อนั้น ได้แก่ ปัญญา เพื่อการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงสอดคล้องกับวัยของนักเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้” กลุ่มผู้เสพสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแบบเรียน คือ ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษาภาคบังคับของไทย ดังนั้นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแบบเรียนภาษาไทยจึงเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการเผยแพร่เรื่องพระอภัยมณีให้เป็นที่รับรู้ในสังคมไทยมากที่สุด

2.2 เพื่อการสร้างสื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม การผลิตซ้ำเรื่องพระอภัยมณีด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิทานภาพที่ผลิตในปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา มีการใช้ลักษณะการผสมผสานกิจกรรม โดยได้นำ

เทคโนโลยีการสแกน QR Code มาใช้ในการเฉลยคำตอบของเกมแบบออนไลน์ ทำให้ผู้เสพ มีโอกาสฝึกใช้เทคโนโลยีเบื้องต้นได้ นอกจากนี้ QR Code ยังนำไปสู่รูปแบบ Digital Playbook ผู้เสพสามารถฟังเนื้อเรื่องจากหนังสือเสียงแทนได้ ทั้งยังสามารถใช้หนังสือเสียงนี้ประกอบการฝึกอ่านออกเสียงนิทานภาพได้อีกด้วย สะท้อนการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีในสังคมไทยปัจจุบันได้ขยายกลุ่มผู้เสพไปสู่วัยเด็ก โดยใช้นาเสนอเนื้อหาด้วยความเร้าร้อยแก้วแทนนิทานคำกลอนเพื่อให้มีความสั้นกระชับง่ายต่อการรับรู้วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีของผู้เสพวัยเด็ก

สื่อสิ่งพิมพ์นิทานภาพเรื่องพระอภัยมณียังมีลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งซึ่งสังเกตได้จากคำโปรยที่ปรากฏบนหน้าปกหรือส่วนคำนำสำนักพิมพ์ที่ระบุว่า “นิทานเสริมสร้าง MQ, IQ, EQ, และ AQ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้ด้านอัจฉริยภาพแก่ผู้อ่าน แสดงให้เห็นว่า สื่อสิ่งพิมพ์นิทานภาพนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก สอดคล้องกับ ศิริพร ภักดีผาสุข (2560) ที่กล่าวว่า “การผลิตหนังสือนิทานแนว *edutainment* ออกจำหน่ายเป็นจำนวนมากตอกย้ำกระแสเรื่องการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย” แสดงถึงการเรียนรู้ของผู้เสพเกิดขึ้นได้ตั้งแต่วัยเด็กที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

2.3 เพื่อการสร้างสื่อบันเทิง สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทการ์ตูนคอมมิกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตซ้ำเรื่องพระอภัยมณี โดยการตูนคอมมิกเรื่องอภัยมณีซาก้า มีการคงโครงเรื่องของพระอภัยมณีตามต้นฉบับแต่มีการดัดแปลงเพิ่มเติมเสริมเนื้อหาใหม่ให้มีความสนุกสนานและทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังเลือกใช้รูปแบบใหม่ในการนำเสนอวรรณคดีเพื่อกลุ่มผู้เสพที่ชื่นชอบผลงานแนวการ์ตูนคอมมิกโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ภัทรธรรณ แสนพิณิจ และสมพรนุช ต้นศรีสุข (2565) ได้กล่าวว่า “การสร้างสรรคเรื่องเล่าในสื่อสมัยใหม่ ซึ่งดำรงอยู่ในความรับรู้ของคนไทยในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นบทบาทของ ‘การสืบทอด’ และ ‘การปรับ’ เรื่องราวจากวรรณคดีและวรรณกรรมประเภทตำนาน นิทานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามรสนิยมและความต้องการกลุ่มชน”

3. การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยเป็นการรับรู้เพื่อสืบทอดอนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี ตัวละครของเรื่องพระอภัยมณีเป็นตัวละครที่มีบุคลิกภาพเฉพาะชัดเจนทำให้ผู้เสพจดจำตัวละครสำคัญของเรื่องได้ง่าย ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทรทำให้ผู้เสพรู้จักนางผีเสื้อสมุทร สีนสมุทร และนางเงือก รวมทั้งตอนกำเนิดสุตสารที่ผู้เสพได้พบกับเด็กชายแต่งกายด้วยชุดหนังสือ มีม้านิลมังกรเป็นพาหนะคู่ใจ ทำให้เห็นว่า อนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีคือตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะตัวชัดเจน สอดคล้องกับที่ วรรณวิภา วงษ์เดือน และวีรวัฒน์ อินทรพร (2562) กล่าวว่า “ลักษณะการนำเสนอตัวละครในบทเพลงไทยสากลที่สร้างสรรค์จากวรรณคดี มีวิธีการคงเค้าลักษณะเดิมของตัวละครที่เป็นไปตามตัวบทวรรณคดี ไม่ว่าจะเป็นการคงลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรม บทบาทของตัวละคร รวมทั้งการเป็นสัญลักษณ์หรือภาพแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นที่รับรู้ของผู้เสพวรรณคดี” ทั้งนี้สื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ประเภทนิทานภาพมีการผลิตซ้ำเพื่อนำเสนอเรื่องราวของสุตสาร และสินสมุทร ตัวละครจากเรื่องพระอภัยมณีมากที่สุด

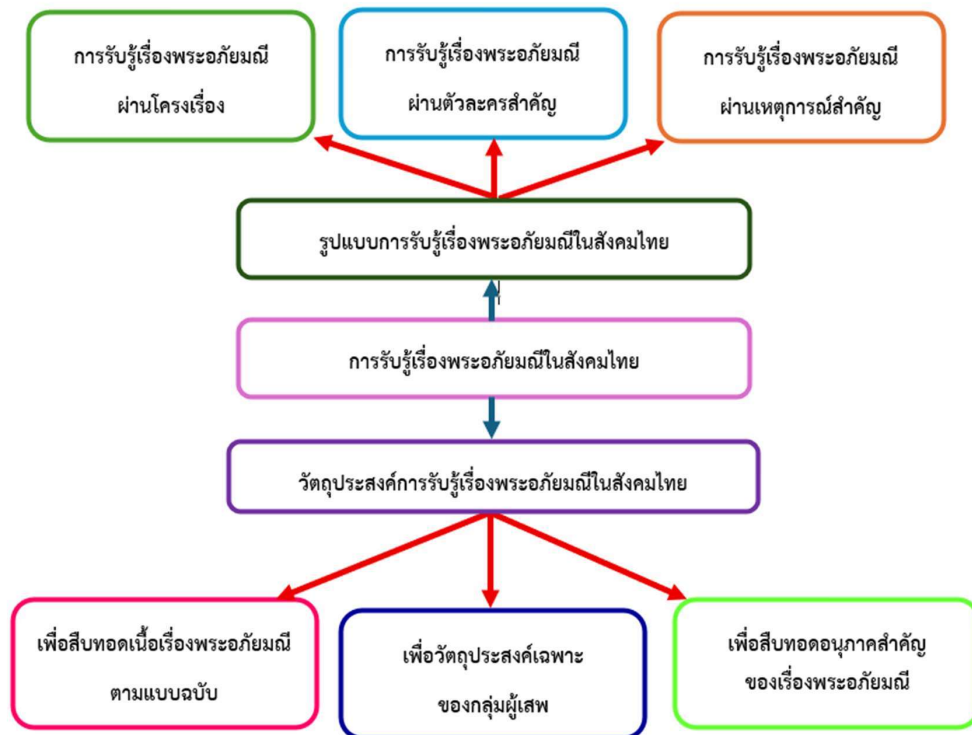
อนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีที่สะท้อนผ่านสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่อีกสิ่งหนึ่งคือฉากเหตุการณ์เกี่ยวกับความรักและเหตุการณ์ศึกสงคราม โดยเหตุการณ์สำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวความรักระหว่างพระอภัยมณีและนางผีเสื้อสมุทร คือเหตุการณ์พระอภัยมณีเป่าปี่ ทำให้นางผีเสื้อสมุทรตามเสียงปี่มาลักพาตัวไป เหตุการณ์นี้ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เปิดตัววิชาเพลงปี่ที่มีอานุภาพทรงพลัง ทั้งยังเป็นการเปิดตัวนางผีเสื้อสมุทร ตัวละครที่มีอิทธิพลนำเกรงขามไปพร้อมกัน

แต่ในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนวนิยายเรื่อง “ขเลมหารณพ” ไม่ได้เน้นความสำคัญไปที่อานาภาพเพลงปี่หรือตัวละครผีเสื้อ-สมุทร แต่นำอนุภาคจากเหตุการณ์พระอภัยมณีเป่าปี่มาใช้ถ่ายทอดเพื่อเสริมดัดแปลงแต่งเป็นเรื่องใหม่ โดยเน้นความสำคัญของฉากเหตุการณ์เป่าปี่ในการเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวความรักระหว่างตัวละครเอกในเรื่องเช่นเดียวกับเรื่องพระอภัยมณี นอกจากนี้เหตุการณ์ศึกสงครามต่าง ๆ จากวรรณคดีเรื่อง พระอภัยมณีก็มีความสำคัญที่ทำให้เห็นถึงอานาภาพเพลงปี่ของพระอภัยมณีเช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยมีการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย 3 รูปแบบ ได้แก่ การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญ และการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านเหตุการณ์สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์ในการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ การรับรู้เพื่อสืบทอดเนื้อเรื่องพระอภัยมณีตามแบบฉบับ การรับรู้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่มผู้เสพ และการรับรู้เพื่อสืบทอดอนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี ดังนั้นวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีสามารถ

แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนขนบทางการสร้างเสพวรรณกรรม ซึ่งผู้สร้างและผู้เสพต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา ความชื่นชอบ ค่านิยมและวิถีชีวิตของผู้เสพจึงช่วยให้วรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณีสามารถดำรงอยู่ได้ตามความนิยมของแต่ละยุคสมัย

สรุป

การศึกษาเรื่องการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย ได้รวบรวมเรื่องพระอภัยมณีที่นำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏในสังคมไทย รวมจำนวนทั้งสิ้น 47 ผลงาน โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์นิทานคำกลอนเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ฉบับรวมเล่มสมบูรณ์ของสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคารเป็นฉบับต้นแบบ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทยสรุปได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านโครงเรื่อง 2) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านตัวละครสำคัญ และ 3) การรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านฉากเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้ ทำให้เห็นถึงลักษณะแบบฉบับของเรื่องพระอภัยมณีอันเป็นที่รับรู้ของคนไทย ทั้งยังแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ในการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) การรับรู้เพื่อการสืบทอดเนื้อเรื่อง พระอภัยมณีตามแบบฉบับ 2) การรับรู้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่มผู้เสพ และ 3) การรับรู้เพื่อการสืบทอดอนุภาคสำคัญของเรื่องพระอภัยมณี สะท้อนถึงความสำคัญของเรื่องพระอภัยมณีในฐานะวรรณคดีเอกของไทยที่ยังคงมีการดัดแปลง ผิดซ้ำ นำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ตามยุคสมัยและดำรงอยู่ในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาเรื่องการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเผยแพร่วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีในการผลิตสื่อสร้างสรรค์สมัยใหม่ เผยแพร่เรื่องพระอภัยมณีสู่นานาชาติได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่องการรับรู้เรื่องพระอภัยมณีผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในสังคมไทย ได้ศึกษาข้อมูลการผลิตซ้ำในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรวิเคราะห์วรรณคดีจากสื่อหลากหลายประเภทเพื่อวิเคราะห์การรับรู้วรรณคดีในสังคมไทยได้ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์. (2562). พระอภัยมณี ตอนพระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร: การเปรียบเทียบการดัดแปลงเนื้อหาและตัวละครของวรรณคดีฉบับการตูนกับวรรณคดีในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตร. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 20(1), 155 – 188. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/186552>
- ขวัญฟ้า ภู่งงสุทธิ์. (2566). สื่อวีดิทัศน์การแสดงละครไทย โดยใช้ภาษาอังกฤษ เรื่องพระอภัยมณี ตอน หึงหน้าป้อม. *วารสารดนตรีและการแสดง*, 9(1), 111-121. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Mupabuujournal/issue/view/17799>
- คณิน พูลศิริปัญญา, วัฒนะ จุฑาวิภาต และชัยพร พานิชรุทติวงศ์. (2564). ภาพยนตร์โฆษณาเกม บทบาทสมมติที่ดัดแปลงจากวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณีผ่านการออกแบบคอนเซ็ปต์อาร์ต. ใน

- วรรณิ ศุขสาตร (บ.ก.), รายงานสืบเนื่องจากการประชุม การประชุมนำเสนอผลงานวิจัย
บัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2564. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
<https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/rgrc/issue/view/76>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2562). การสร้างการรับรู้ในสังคมไทย เล่ม 1: เรื่องเล่า. สำนักพิมพ์สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ณฐภา เบญจกิจนิธิ และปิลันลน์ ปุณญประภา. (2564). การพัฒนาการออกแบบรูปลักษณะตัวละครจาก
วรรณคดีไทยเป็นภาพการ์ตูนตามแนวทางของมาร์เวลคอมิกส์ กรณีศึกษาวรรณคดีไทยเรื่อง
พระอภัยมณี. ใน อาจรี ศุภสุธิกุล (บ.ก.), การประชุมวิชาการระดับชาติ “มศว วิจัย” ครั้งที่ 14.
สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐพล เขียวเสน และธานีรัตน์ จัตตุศรี. (2562). การสืบทอดและการดัดแปลงเรื่องพระอภัยมณีของ
สุนทรภู่เป็นบทละครรำของกรมศิลปากร. *ดำรงวิชาการ*, 18(1), 173-200. www.damrong-journal.su.ac.th/?page=view_article&article_id=464
- ณัฐพงษ์ แก้วสีสด และสุภาภรณ์ สุธนภิญโญ. (2568). พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อสมุทร : กระเจกเงา
สะท้อนความเชื่อของสังคมไทย. *วรรณวิทัศน์*, 25(1), 183-215. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/VANNAVIDAS/article/view/276718>
- ภัทรธรณ์ แสนพินิจ และสมพรนุช ต้นศรีสุข. (2565). การสร้างสรรค์เรื่องเล่าราหูในสื่อสมัยใหม่และบทบาท
ในบริบทสังคมพุทธศาสนาไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์*
, 48(2), 153-166. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/257113>
- วรรณวิภา วงษ์เดือน และวีรวัฒน์ อินทรพร. (2562). ตัวละครจากวรรณคดีไทยในบทเพลงไทยสากล:
ความนิยมและวิธีการนำเสนอ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social
Sciences and arts)*, 12(1), 274-293. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/149049>
- ศิริพร ภัคดิสาสุข. (2560). การผสมผสานวัฒนธรรมในหนังสือนิทานแนว edutainment (สาระบันเทิง)
ภาษาไทย. ใน ศิราพร ณ ถลาง (บ.ก.), *เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อภิรักษ์ นามวิชา และดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. (2567). พุทธธรรมในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษณ์
มัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 24(3), 206-234.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/277718>
- อัญสุรีย์ เทพสุธรรม, เอื้อมพร ทิพย์เดช และเปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์. (2566). กลวิธีทางภาษาที่สื่อถึง
อุดมการณ์เด็กในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ระดับ
ประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 11(1),
1-26. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/255414>
- อำภา รินปัญญา, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และกรรณิการ์ พันชนะ. (2562). วัจนภาษาคำสอนในวรรณคดีไทย
เรื่องพระอภัยมณี. *พินเนศวรสาร*, 15(2), 55-68. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pikanasan/article/view/121680>
- chiffman, G. & Kanuk, L. (2000). *Customer behavior*. Prentice Hall.
- Schutz, A. (1967). *Collected Papers I: The Problem of Social Reality*. Martinus Nijhof.

**การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ภายใต้โครงการวิจัย
การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยี
ที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มประมงพื้นบ้านในพื้นที่จังหวัดปัตตานี**
**SOCIAL RETURN ON INVESTMENT (SROI) UNDER THE RESEARCH PROJECT
ON INCREASING THE CAPACITY OF COMMUNITY BUSINESSES AND
OPPORTUNITIES SOCIETY UNDER APPROPRIATE TECHNOLOGY FOR LOCAL
FISHERY GROUPS PATTANI PROVINCE**

ปวีณกร สุรบรณ

Pawee Korn Suraban

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya

ชิตชนก มากเชื้อ*

Chidchanok Makchura

ซูไฮดี สนิ

Suhaidee Sani

*Corresponding Author E-mail: Chidchanok.m@rmutsv.ac.th

Received June 12, 2025; **Revised** October 8, 2025; **Accepted** October 14, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากการลงทุน ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ และอำเภอนงจิก ประชากรในการศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ ชาวประมงพื้นบ้าน เจ้าของกิจการแปปลา และสมาชิกกลุ่มแปรรูปอาหารทะเลในพื้นที่ จำนวน 258 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussions) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) พร้อมทั้งใช้วิธีการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์เพื่อคำนวณอัตราผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ผลการศึกษาพบว่าโครงการวิจัยส่งผลกระทบเชิงบวกต่อเป้าหมายหลายมิติ โดยด้านเศรษฐกิจ พบว่าครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ยอดขายเพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง ด้านสังคม พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้น มีองค์ความรู้มากขึ้น เกิดความร่วมมือ ความรัก ความสามัคคีในกลุ่มมากขึ้น รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพจากอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากการทำงาน และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการได้ลดการใช้พลังงาน ลดอัตราค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะจากเศษผ้าเหลือใช้ และสามารถจัดการกับปัญหาขยะส่วนนี้ได้ดีขึ้น การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน (SROI) ของโครงการ พบว่า มีค่า SROI เท่ากับ 1.19 หมายความว่า ทุก ๆ เงินลงทุน 1 บาท สามารถสร้างคุณค่าทางสังคมกลับคืนมาได้ 1.19 บาท

แสดงให้เห็นว่าโครงการมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนในงบประมาณที่ดำเนินการและสามารถสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: การประเมิน, ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน, ชาวประมงพื้นบ้าน, จังหวัดปัตตานี

Abstract

This study aims to assess the Social Return on Investment (SROI) of a research project on empowering community businesses and social opportunities under appropriate technology, focusing on analyzing the economic, social, and environmental impacts on target groups in three districts of Pattani Province: Yaring, Panare, and Nong Chik districts. The population used in this study was purposive sampling. The project participants were local fishermen, fish raft owners, and members of local seafood processing groups, totaling 258 people. The data collection tools included focus group discussions and structured interviews, along with economic research methods to calculate the social return on investment (SROI). The study found that the research project had a positive impact on multiple dimensions. For Economic aspect, it was found that household income increased, sales increased, and production costs decreased. For social aspect, it was found that participants experienced improved physical and mental health, increased knowledge, fostered greater cooperation, love, and unity within the group, and reduced healthcare costs for work-related illnesses. For environmental aspect, it was found that participants reduced energy consumption and waste management costs from waste cloth scraps, and were better able to manage this waste problem. The project's return on investment (SROI) analysis found an SROI of 1.19, meaning that for every 1 baht invested, 1.19 baht of social value was generated. This demonstrated that the project is cost-effective and can benefit communities and society in the long term.

Keywords: assessment, social return on investment, local fishermen, Pattani Province

บทนำ

การแก้ไขปัญหาจัดการความยากจนเป็นเรื่องท้าทายของประเทศไทยมาหลายทศวรรษ และเป็น 1 ใน 17 หมายเหตุของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) การแก้ไขปัญหาความยากจนและการลดความเหลื่อมล้ำ เป็นประเด็นหนึ่งของการพัฒนาและดำเนินการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) กำหนดให้เป็นเป้าหมายของการขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติและในช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็น

มิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีภาครัฐที่เป็นภาครัฐของประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561)

จังหวัดปัตตานี เป็น 1 ใน 20 จังหวัดที่มีประชากรครัวเรือนยากจนของประเทศ จากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (PPPConnex) รายจังหวัด ระบุว่าจังหวัดปัตตานีมีจำนวนครัวเรือนยากจน 22,084 ครัวเรือน หรือจำนวน 126,961 คน คิดเป็นร้อยละ 15.06 ของประชากรจังหวัด (ไทยพีบีเอส, 2567) โครงการวิจัย การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคม ภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ได้รับงบประมาณจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ปี พ.ศ. 2566 มีเป้าหมายในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) มาใช้ยกระดับขีดความสามารถและเพิ่มโอกาสทางสังคมให้กับกลุ่มครัวเรือนยากจน เทคโนโลยีดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ออกแบบมาให้ “เหมาะสม” กับบริบทของการนำไปใช้งาน ทั้งในเชิงสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม การเมือง ชุมชน และเศรษฐกิจ มีความง่ายในการใช้งานในระดับที่ทำให้ผู้คนสามารถบริหารจัดการเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองในระดับท้องถิ่น (ซูเมกเกอร์, อี. เอฟ, 2549) โครงการวิจัยนี้ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของกลุ่มเป้าหมายในห่วงโซ่อุปทานประมงพื้นบ้านปัตตานี

การประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment) เป็นกระบวนการที่สำคัญในโครงการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ โครงการพัฒนาทางสังคม และองค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในมิติความยั่งยืนทางสังคม ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าการลงทุนในการดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวสร้างผลกระทบทางสังคมเชิงบวกและคุ้มค่ากับการลงทุน จึงให้ความสำคัญกับการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ภายใต้โครงการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) จากการลงทุนภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2566

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA)

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสถาบันนโยบายศึกษา (2539) ได้กล่าวถึงการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เป็นการศึกษาผลกระทบของโครงการที่เกิดขึ้นกับชุมชน คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและสังคม SIA จะคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นพร้อมกับนำเสนอมาตรการในการลดผลกระทบทางสังคม เช่นเดียวกับการประเมินผลลัพธ์จากการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อการต่อยอดงานวิจัยในขั้นต่อไป การประเมินผลสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ ผลประโยชน์ที่มีต่อการผลิต การบริโภค และสังคม/สิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสองมิติแรก ส่วนใหญ่สามารถแสดงเป็นมูลค่าของเงินตราได้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาในมิติสังคม/สิ่งแวดล้อม พบว่า การประเมินผลประโยชน์ค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นประกอบด้วยผลประโยชน์ทางตรงที่สามารถคำนวณให้อยู่ในรูปของมูลค่าทางการเงินได้ และผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกิดขึ้น ในกรณีที่ระบบราคาตลาดไม่สามารถนำมาใช้ประเมินมูลค่าทางการเงินได้โดยตรง แต่อาจต้องใช้วิธีการประเมินมูลค่าทางอ้อมแทน (กัมปนาท วิจิตรศรีกมล, 2553; สุรรณา ประณีตกุล, 2547)

2. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)

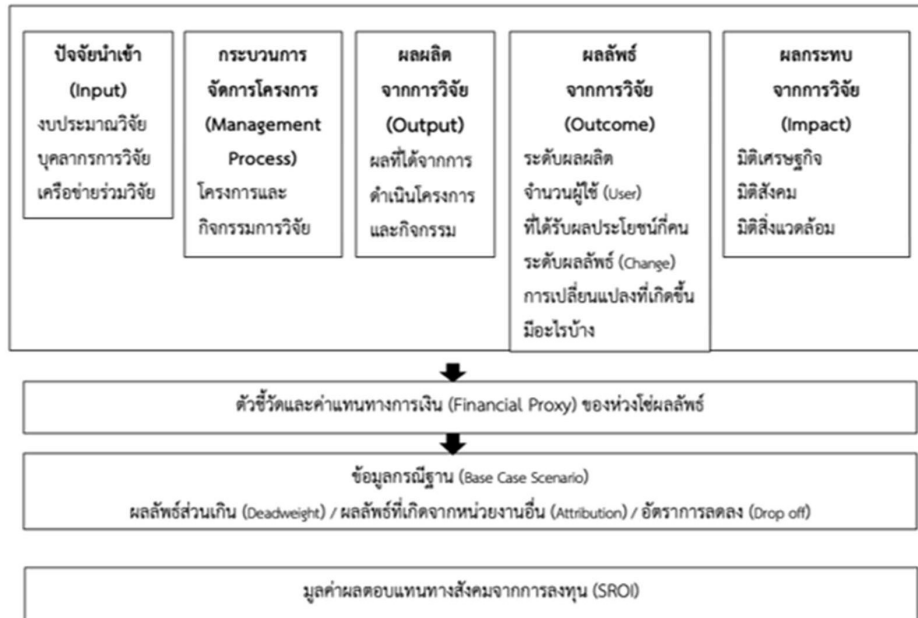
การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment : SROI) เป็นการวัดผลลัพธ์ทางสังคม ทั้งผลลัพธ์ด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยการนำผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact) ในด้านต่าง ๆ ที่ประเมินได้มาคำนวณหามูลค่าทางการเงิน (Monetized Value) แล้วเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนหรืองบประมาณที่ใช้ไปในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่า โครงการหรือกิจกรรมได้สร้างประโยชน์ในอัตราส่วนของผลกำไรต่อต้นทุนอย่างไร เช่น อัตราส่วน 2 : 1 แสดงว่าการลงทุน 1 บาทสร้างมูลค่าทางสังคม 2 บาท โดยหลักการของการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จะต้องคำนึงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การกำหนดขอบเขตและผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม (Olsen, S. & Nicholls, J., 2005; Scholten, P. et al., 2006 และ สถณี อาชวานันทกุล และภัทรพร แยมละอ, 2560)

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนกิจกรรมพัฒนาในรูปแบบที่ต่างกัน แต่ผลลัพธ์ของทุกกิจกรรมก่อให้เกิดมูลค่าทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมการลงทุนของกลุ่มทอผ้าที่กระตุกไหลหินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ของ พรพิมล อริยะวงษ์ (2564) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ของ วรภัทร เมฆจร และคณะ (2567) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน ของ ดนวัต สีพุดสุข และคณะ (2567) จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่าการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนนั้น ต้องใช้เครื่องมือในการประเมิน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานและขอบเขตการประเมิน ห่วงโซ่ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด และค่าแทนของห่วงโซ่ผลลัพธ์ และข้อมูลกรณีฐานนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ในการคำนวณเพื่อให้ได้มูลค่าผลลัพธ์ทางสังคมและมูลค่าการลงทุน ซึ่งเมื่อนำมาหารกันแล้วจะได้ค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน นำมาสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินผลตอบแทนทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่ปัตตานี พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดปัตตานี ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน เมษายน 2566 ถึงเดือนมีนาคม 2566 มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้ประกอบอาชีพเป็นชาวประมงพื้นบ้าน เจ้าของกิจการแพปลา สมาชิกกลุ่มแปรรูปอาหารทะเลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และมีรายชื่อปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลระบบครัวเรือนคนจนของจังหวัดปัตตานี จาก 3 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ และอำเภอหนองจิก จำนวน 2,744 คน (ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า, 2566)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรเป้าหมายที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามกลุ่มอาชีพทั้ง 3 พื้นที่ และแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ซึ่งได้ขั้นต่ำ จำนวน 246 คน ได้รับความร่วมมือ 258 คน (Krejcie, R. & Morgan, D., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจข้อมูลต้นทุน/งบประมาณของโครงการแต่ละกิจกรรมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ก่อนการดำเนินโครงการ 2) แบบสอบถามผลประโยชน์ที่ได้หลังจากการดำเนินโครงการทั้งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ด้านสังคม และผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน กรณีฐาน 3 ประเภท ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) 2) ผลลัพธ์จากปัจจัยอื่น (Attribution) และ 3) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) ประกอบกับการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment)

$$\text{ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)} = \frac{\text{ผลตอบแทนสุทธิ}}{\text{ต้นทุนสุทธิ}}$$

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือมาจากทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการทดสอบแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องว่ามีความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษาหรือไม่ และผู้วิจัยได้ทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามแต่ละข้อ ด้วยการแทนค่าในสูตรและกำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (สุมิต ติกรานันท์, 2550) จึงจะถือว่ามีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ได้เท่ากับ 0.876 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่างในอำเภอเมือง ซึ่งที่ไม่ได้เป็นประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนหาความสัมพันธ์แอลฟาของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ได้ค่า 0.92 มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เก็บข้อมูลก่อนการดำเนินโครงการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกต และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลบริบทชุมชนในพื้นที่
- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มย่อยโดยการจัดให้มีการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มละ 10-12 คน ตามกลุ่มผู้ประกอบการในกิจการประมงพื้นบ้าน ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพเป็นชาวประมงพื้นบ้าน เจ้าของกิจการแปปลา และสมาชิกกลุ่มแปรรูปอาหารทะเลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก 3) วิเคราะห์ข้อมูลผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการวิจัย (SROI) โดยการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ด้วยโปรแกรมคำนวณผล SROI ที่พัฒนาจากศูนย์วิจัยและพัฒนาเครื่องมือด้านการประเมินผลตอบแทนทางสังคม วิทยาลัยพัฒนศาสตร์

ป่วย อิงภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายงานผลการวิเคราะห์โดยพิจารณาจากดัชนีชี้วัดผลตอบแทนของโครงการ ได้แก่ ผลประโยชน์สุทธิ (Net Present Value : NPV) ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการ (Social Return On Investment : SROI) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return : IRR) ซึ่งจากการคำนวณ ถ้าค่า SROI มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่า โครงการที่ทำการประเมินนั้นเกิดความคุ้มค่าในการดำเนินงาน

สำหรับการวิเคราะห์การประเมินมูลค่าที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า คือ ระหว่าง พ.ศ. 2567 – 2571 (Ex-Ante Evaluation) ในการศึกษารัชนีกำหนดอัตราคิดลดเท่ากับ 5%

ผลการวิจัย

ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการ เรื่องการเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี อธิบายได้ดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการวิจัย

ผลประโยชน์ (Benafits)	ตัวแทน ทางการเงิน (Proxies)	ผลกระทบ	ผลกระทบที่	Drop -off (%)	ผลลัพธ์สุทธิ (บาท)
		ส่วนเกิน Dead Weight (%)	เกิดจาก องค์กรอื่น Attribution (%)		
ผลประโยชน์ ที่ 1 รายได้สุทธิ เพิ่มขึ้น (กำไรสุทธิ) และต้นทุน การผลิต ลดลง	รายได้ชาวประมง	70	-	5	433,717.98
	รายได้แปรรูปมะม่วงพื้นบ้าน	70	-	5	6,581,192.46
	รายได้กลุ่มแปรรูปอาหาร	60	-	5	43,571.16
	ทะเลบ้านกาบังบูดี อ.ยะหริ่ง				
	รายได้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลา	60	20	5	1,412,501.64
	ข้าวปาดาบาระ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี				
	รายได้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	60	20	5	1,455,989.76
	ปลาแห้งปาดาบาระ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี				
	รายได้กลุ่มวิสาหกิจกลุ่มสตรี	60	-	5	596,532.48
	ชาวเลปะนาเระ				
	รายได้วิสาหกิจชุมชนชาวเล	70	-	5	56,822.28
	และการท่องเที่ยวปะนาเระ				
กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปได้รับ ความรู้ในการพัฒนาการผลิต		-	-	5	15,000.00

ผลประโยชน์ (Benafits)	ตัวแทน ทางการเงิน (Proxies)	ผลกระทบ ส่วนเกิน Dead Weight (%)	ผลกระทบที่ เกิดจาก องค์กรอื่น Attribution (%)	Drop -off (%)	ผลลัพธ์สุทธิ (บาท)
ผลประโยชน์ ที่ 2 มีความรู้ มีทักษะและ ความ เชี่ยวชาญใน การประกอบ อาชีพ	ให้มีคุณภาพมากขึ้น (ค่าใช้จ่ายในการอบรม 1,000 บาทต่อคน) กลุ่มแพะประมงพื้นบ้านได้รับ ความรู้มากขึ้น (ค่าใช้จ่ายในการอบรม 2,000 บาทต่อคน) กลุ่มชาวประมงได้ความรู้ มากขึ้น (ค่าใช้จ่ายในการอบรม 1,000 บาทต่อคน) กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ใน การคัดแยก ทำความสะอาด และพัฒนาสินค้าทำมือได้ (ค่าใช้จ่ายในการอบรม 500 บาทต่อคน)	-	-	5	24,000.00
ผลประโยชน์ ที่ 3 มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น (สุขภาพกาย และสุขภาพ ใจที่ดี)	กลุ่มสมาชิกแพะประมงพื้นบ้าน มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สุขภาพดี (ค่าใช้จ่ายในการรักษาอาการ ปวดเมื่อยจากการทำงาน) กลุ่มสมาชิกแปรรูปอาหารทะเล มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น (ค่าใช้จ่ายในการรักษาอาการ ปวดเมื่อยจากการทำงาน) กลุ่มแม่บ้านที่เคยว่างงาน เป็นแม่บ้าน สถานภาพเป็น แม่เลี้ยงเดี่ยว โสด เกิดความรัก ความสามัคคีและมีความสุข เมื่อได้มาทำงานร่วมกัน (มูลค่าการเงินในการรักษาโรค ซึมเศร้า 500 บาทต่อเดือน)	-	-	5	12,000.00
		-	-	5	7,000.00
		-	-	5	60,000.00

ผลประโยชน์ (Benafits)	ตัวแทน ทางการเงิน (Proxies)	ผลกระทบ	ผลกระทบที่	Drop -off (%)	ผลลัพธ์สุทธิ (บาท)
		ส่วนเกิน Dead Weight (%)	เกิดจาก องค์กรอื่น Attribution (%)		
ผลประโยชน์ ที่ 4 ด้าน สิ่งแวดล้อม ดีขึ้น	ประหยัดพลังงานไฟฟ้า (แบตเตอรี่ 1 ก้อน มีความจุ แบตเตอรี่ 60 kWh ชาร์จไฟ เต็ม ใช้เวลา 7 ชั่วโมงเท่ากับไฟ 60 หน่วย ค่าไฟฟ้าปัจจุบัน หน่วยละ 3.2 บาทต่อ 1 หน่วย ดังนั้น แบตเตอรี่ 1 ก้อน ถ้าชาร์จแบตเตอรี่ 1 ก้อน จาก 0-100% ต้องใช้ค่าไฟ 60*3.2 จะเท่ากับ 19.2 ค่าใช้จ่ายเมื่อชาร์จไฟบ้านจะ อยู่ที่ 192 บาท) หากเรือ 1 ลำไม่ชาร์จแบตเตอรี่ ด้วยไฟฟ้าจะประหยัดพลังงาน 192 บาทต่อวันต่อลำ (ค่าไฟฟ้า 192 บาท X 8 ลำ X 2 เดือน)	-	-	5	3,072.00
	ลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกและ การใช้น้ำให้คุ้มค่า จากการ จัดการขยะเหลือทิ้งประเภทผ้า โดยใช้ประโยชน์จากผ้ายืนส์ เหลือทิ้งให้เกิดมูลค่า (มูลค่าต้นทุนการผลิตยืนส์ 1 ตัว สร้างรอยเท้าคาร์บอน (Carbon Footprint) 33.4 กิโลกรัม และ ใช้น้ำประมาณ 7,500 ลิตร (น้ำลิตรละ 0.01 บาท เท่ากับ 75 บาท) (ผ้าใช้แล้ว 4 ชิ้น X 5 คน X 75 บาท X 6 เดือน)	-	-	5	9,000.00

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดแก่สังคมจากการดำเนินโครงการวิจัย โดยการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือมูลค่าปัจจุบัน จากผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจด้วยตัวแทนทางการเงินและคำนวณมูลค่าปัจจุบันรวมหรือผลลัพธ์สุทธิโดยใช้อัตราคิดลด (Discount Rate) ตามอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม ร้อยละ 5 การคาดการณ์ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของโครงการ พบว่า มีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแยกเป็น 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ด้านสังคม ผลประโยชน์ด้านสุขภาพ และผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเกิดจากรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น (กำไรสุทธิ) และต้นทุนการผลิตลดลงของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ ผลประโยชน์ด้านสังคมมีความรู้ มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้น แปลงเป็นมูลค่าทางการเงิน (Monetize) โดยเทียบกับอัตราค่าใช้จ่ายที่กลุ่มเป้าหมายยินยอมจ่ายในการเข้าอบรม/ ฝึกปฏิบัติการหรือเรียนรู้เพิ่มเติมผลประโยชน์ด้านสุขภาพมีคุณภาพชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดีขึ้น แปลงเป็นมูลค่าทางการเงิน (Monetize) โดยเทียบกับอัตราค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลหรือดูแลตัวเองจากอาการหรือโรค หากไม่มีการเข้ามาเปลี่ยนแปลงของโครงการ ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม มีการลดการใช้พลังงาน ลดการใช้ทรัพยากร ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แปลงเป็นมูลค่าทางการเงิน (Monetize) โดยเทียบค่าใช้จ่าย (ค่าไฟฟ้า) ที่ใช้ในการชาร์จแบตเตอรี่ มูลค่าต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า ซึ่งเป็นเหลือทิ้งเหลือใช้/ เหลือทิ้ง ดังนั้น การนำขยะเหลือทิ้งมาใช้ใหม่ให้เกิดมูลค่าและคุณค่า เป็นการใช้ทรัพยากรซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าด้วย

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการวิจัย “การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี”

ตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคม	ผลตอบแทนทางสังคม
NPV	844,225.15
SROI	1.19
IRR	9.40

ตารางที่ 2 แสดงผลตอบแทนทางสังคมของโครงการ “การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี” กรณี Ex-Post Evaluation และ Ex-Ante Evaluation เพื่อประเมินมูลค่าที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตระหว่าง พ.ศ. 2566 – 2571 พบว่า โครงการนี้สร้างผลกระทบแก่สังคมเป็นมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) 844,225.15 บาท โดยมีดัชนี SROI เท่ากับ 1.19 และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) เท่ากับ ร้อยละ 9.40 หมายความว่า หากมีการประเมินผลประโยชน์ทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอีก 4 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ครัวเรือนคนจนกลุ่มเป้าหมายนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และเกิดผลกระทบแก่สังคมแล้วสามารถสร้างผลตอบแทนแก่สังคมได้สูงกว่า 844,225.15 บาท และในการลงทุนในโครงการนี้ 1 บาท จะสามารถสร้างผลตอบแทนทางสังคมเป็นเงิน 1.19 เท่า

อภิปรายผล

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment : SROI) ของโครงการวิจัย “การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี” ก่อให้เกิดผลกระทบครอบคลุมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ มิติสังคมและมิติสิ่งแวดล้อม และให้ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและคุ้มค่าต่อการลงทุนดำเนินโครงการ ถึง 1.19 เท่า หากมีการประเมินผลประโยชน์ทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอีก 4 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และเกิดผลกระทบแก่สังคมแล้ว สามารถสร้างผลตอบแทนแก่สังคมได้สูงกว่า 844,225.15 บาท ผลการลงทุนครั้งนี้มีความใกล้เคียงสอดคล้องกับงานศึกษาของ พรพิมล อริยะวงษ์ (2564) ที่พบว่า ผลตอบแทนการลงทุนของกลุ่มทอผ้าที่กระตุกไหลหินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีมูลค่า 1: 0.99 นภาพร หงส์ภักดี และคณะ (2567) ประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการทุนพัฒนาอาชีพด้านสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดอุบลราชธานี มีมูลค่า 1: 1.31 และ ดนวิทย์ สีพุทธสุข และคณะ (2567) ประเมินผลตอบแทนทางสังคมผ่านแต่ละกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีมูลค่า 1: 1.98 ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในครั้งนี้ มีความน่าเชื่อถือจากการใช้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการของ SROI โดยป้องกันไม่ให้เกิดการประเมินผลลัพธ์ที่เกินจริง

ผลการประเมินผลตอบแทนจากลงทุน (SROI) ของโครงการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในโครงการนี้สร้างประโยชน์ต่อสังคมและมีความคุ้มค่าในการลงทุน

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมของการดำเนินโครงการ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า โครงการวิจัย การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีต้นทุนของโครงการ คือ 4,500,000 บาท ทำงานโดยทีมงานวิจัยที่มีองค์ความรู้ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง มาดำเนินการวิจัยด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เกิดเป็นผลผลิตให้กับกลุ่มเป้าหมายในโมเดลประมงพื้นบ้านปัตตานีที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวทางการผลิตอาหารทะเลสด อาหารทะเลแปรรูปที่มีมาตรฐาน เครื่องมือในการผลิตผลิตภัณฑ์ รวมถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปรูปแบบใหม่ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งมิติของเศรษฐกิจ คือ รายได้ของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 20 มิติสังคมพบว่ากลุ่มเป้าหมายในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งทำให้ภาพรวมของจำนวนคนจนกลุ่มเป้าหมายที่มีฐานะยากจนมีจำนวนลดลงด้วย การวัดผลกระทบทางสังคม (SROI) โดยการประเมินแบบ Ex-Post Evaluation หลังจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้น เท่ากับ 1.19 เท่า

สรุป

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการวิจัย “การเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและโอกาสทางสังคมภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับคนจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดปัตตานี” พบว่าโครงการมีผลตอบแทนทางสังคมได้ 1.19 เท่าของเงินลงทุน ซึ่งให้เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการวิจัย มีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมด้วย การลงทุนในโครงการนี้คุ้มค่าควรสนับสนุนการดำเนินงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่ประเมินได้เป็นการคำนวณและประเมินเฉพาะข้อมูลที่สามารถวัดค่าได้ และเป็นมูลค่าที่ได้ ณ ช่วงเวลาที่ทำประเมินหรือมูลค่าปัจจุบันเท่านั้น ยังมีมูลค่าที่เกิดจากโครงการที่ไม่สามารถวัดได้และไม่ได้นำมาคำนวณ รวมถึงมูลค่าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือในระยะยาว ผู้ดำเนินโครงการวิจัยควรใช้ผลการประเมินนี้ร่วมกับการรายงานผลการดำเนินโครงการในขณะเดียวกัน ผู้ดำเนินโครงการหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจให้งบประมาณดำเนินโครงการวิจัย สามารถนำผลการประเมินนี้ร่วมกับรายงานผลโครงการวิจัยไปใช้เพื่อพิจารณาดำเนินโครงการวิจัยในปีงบประมาณต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หน่วยงานหรือผู้ดำเนินงานควรนำแนวทางการประเมินผลตอบแทนทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินโครงการวิจัยในอนาคต และหากมีการต่อยอดหรือขยายผลโครงการวิจัยในพื้นที่อื่น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากโครงการ ทั้งโครงการเก่าและใหม่เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบตลอดโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท วิจิตรศรีกมล. (2553). แนวคิดการประเมินมูลค่าผลประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์จากงานวิจัย. ใน สมพร อิศวิลานนท์ ปิยะทัศน์ พาหอนุรักษ์ และสุวรรณา ประณีตวตกุล (บ.ก.), *ผลกระทบจากงานวิจัยด้านเกษตรและอุตสาหกรรม* (น. 47 – 68). ที่ คิว พี.
- ชูเมกเกอร์, อี. เอฟ (2549). *Small is beautiful* [เล็กนั้นงาม การศึกษาเศรษฐศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับผู้คน] (พิมพ์ครั้งที่ 1). มูลนิธิเด็ก.
- ดนวัต สีสุสุข, วิณา ลีลาประเสริฐศิลป์, วิลาสินี ธนพิทักษ์ และบัณฑิต ทองสงฆ์. (2567). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ผ่านการท่องเที่ยวชุมชน เสริมพลังความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาครัวเรือนยากจน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 1(2), 52-70. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jsdrp/article/view/992/645>
- ไทยพีบีเอส. (2567, 12 กรกฎาคม). โมเดลแก้จน เติบโตความรู้-สร้างอาชีพ ลดรุนแรงชายแดนใต้. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/341961>
- นภาพร หงส์ภักดี, สืบพงศ์ หงส์ภักดี, ดุสิต จักรศิลป์ และนภดล พัฒนาศิขอบล. (2567). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการพัฒนาอาชีพ ด้านสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 14(3), 185-200. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/278238/186595>
- พรพิมล อริยะวงษ์. (2564). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างความยั่งยืนของกลุ่มทอผ้าที่กระตุกไหลหินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 147-166. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal/article/view/254670>
- ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP). (2566, 25 ตุลาคม). *ภาพรวมคนจนเป่า หมาย ในปี 2566 ปี ต ต าว นี้*. Thai People Map and Analytics Platform. <https://www.tpmmap.in.th>
- วรภัทร เมฆขจร, อีรพงษ์ ทศวัฒน์ และพรรณรัตน์ กานต์ไกรศรี. (2567). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการเชิงวัฒนธรรม อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*. 14(1), 21 - 38.
- สฤณี อาชวานันทกุล และภัทราพร แยมลลอ. (2560). *คู่มือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน*. ภาพพิมพ์.
- สุวรรณา ประณีตวตกุล. (2547). วิธีการประเมินผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ของงานวิจัยด้านการเกษตร. *การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์* (น. 71 – 84). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2550). *การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และสถาบันนโยบายศึกษา. (2539). *คู่มือแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม*. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561, ตุลาคม 13).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 13 ตอนที่ 82 ก. น. 8.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3) , pp. 607 –610 .
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Olsen, S. & Nicholls, J. (2005). *A framework for approaches to SROI analysis*. University of California.
- Scholten, P., Nicholls, J., Olsen, S. & Galimidi, B. (2006). *Social return on investment, a guide to SROI analysis*. Lenthe publisher.

EXAMINING THE INFLUENCE OF BRAND REPUTATION AND CORPORATE BRAND REPUTATION ON THE PURCHASE DECISION OF A HOUSE

Nichanan kongsri*, Nantita Petcharaporn and Nanthaporn Huaykaew

Faculty of Business Administration and Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

Konpapha Jantapoon

Faculty of Business Administration and Technology, Rajamangala University of Technology Lanna

*Corresponding Author Email: Nichanan.k@rmutsb.ac.th

Received May 2, 2025; Revised October 8, 2025; Accepted October 14, 2025

Abstract

This study investigated the factors that affect home purchase decision-making by examining the positive influence of brand reputation and corporate brand reputation on home purchase decisions as well as the relationship between brand reputation and corporate brand reputation. In this research, data analysis was conducted using structural equation modeling consisting of a measurement model that specified the linear relationship between the latent and observed variables. This step was part of the confirmatory factor analysis of the structural model and the confirmatory factor analysis that specified the causal relationship between the latent variables. The data were collected from questionnaires received from 520 home purchase decision-makers. The majority of the respondents were female (70.8%). The study found that brand reputation, which comprises three components: brand awareness, brand reputation, and corporate brand reputation and credibility, consists of six dimensions, which are emotional appeal, products and services, financial performance, vision and leadership, workplace environment, and social responsibility. The results of the study also indicated that brand reputation influenced purchase decision ($\beta = 0.80, p < 0.001$), corporate brand reputation influenced purchase decision ($\beta = 0.09, p < 0.001$), and brand reputation influenced corporate brand reputation ($\beta = 0.14, p < 0.001$) All of which play an important role in consumers' home purchase decisions and are essential factors for consumers' evaluation of alternatives during the purchase decision stage. Therefore, it was confirmed that a good corporate reputation could be generated by brand reputation. Although previous studies have examined home purchase factors, the connection between brand reputation and corporate reputation in the Thai real estate context remained unexplored. This study therefore contributes to the understanding of the impacts on consumers' purchase decisions and provides valuable

insights for organizations that wish to build and maintain their reputation in the housing business.

Keywords: Brand reputation, Corporate brand reputation, Purchase decision, Consumer behavior, Structural equation modeling

Introduction

Housing is a fundamental human need, and its demand in Thailand continues to grow. Properties priced between 1–3 million baht dominate the market, accounting for 30% of total housing units (DDproperty Editorial Team, 2024). Housing purchase decisions are influenced by changing market conditions and consumer behaviors: 97% of consumers search for product information, 88% are influenced by marketing content, and 60% decide based on personal experience (Safia Oebit & Juniarti, 2023; Pigabyte, 2024). Prior research has highlighted factors such as demographics, finance, location, housing characteristics, environment, and cultural beliefs (Hassan et al., 2021; Thaker & Sakaran, 2016; Mariadas, 2019).

Recent studies emphasize the role of brand reputation in purchase decisions and brand support (Kidane & Sharma, 2016; Ahmadi & Ataei, 2022), and of corporate reputation in shaping word-of-mouth behavior (You & Hon, 2021). Brand reputation also influences corporate reputation, which drives business growth (Milewicz & Herbig, 1994; Azham & Ahmad, 2020; Foroudi, 2019). However, research on the relationship between brand and corporate brand reputation in housing contexts remains limited. This study addresses this gap by examining their influence on consumers' housing purchase decisions.

Research objective

This study explores the factors influencing housing purchase decisions by examining the positive influence of brand reputation and corporate brand reputation on housing purchase decisions and the relationship between brand reputation and corporate brand reputation.

Literature review

Brand reputation

Brand reputation is a critical strategic asset that drives competitive advantage and superior performance (Milewicz & Herbig, 1994). It reflects external perceptions of a brand's prominence and credibility (Fombrun & Rindova, 2000) and acts as a quality signal that shapes consumer evaluations and purchase behavior (Selnes, 1993; Keller,

1993). A strong brand reputation builds trust, visibility, word-of-mouth, familiarity, and social status (Hwang & Wan, 2016), and over time reinforces corporate reputation through consistent credibility and satisfaction (Selnes, 1993; Moreira et al., 2017). Core dimensions include brand awareness, perceived reputation, and credibility (Selnes, 1993; Lau & Lee, 1999; Ahmadi & Ataei, 2022). Strong reputations attract customers, foster loyalty, and enhance profitability (Milewicz & Herbig, 1994).

H1: Brand reputation has a positive influence on purchase decision.

H2: Brand reputation has a positive influence on brand reputation and organization.

Reputation Brand Organization

Corporate brand reputation reflects consumers' perceptions and reactions to a company's performance and stakeholder relationships (Yang & Grunig, 2005). A strong corporate reputation helps firms manage consumer expectations and gain competitive advantage (Berens & Van Riel, 2004; Ponzi et al., 2011). The Harris-Fombrun Reputation Quotient conceptualizes reputation across six dimensions: emotional appeal, products and services, financial performance, leadership vision, workplace environment, and social responsibility (Fombrun et al., 2000). These elements shape how organizations are evaluated and trusted, ultimately influencing their market success (Morley, 2009; HayGroup, 2012).

H3: Corporate brand reputation has a positive influence on housing purchase decision.

Purchase Decision

The purchase decision is a core aspect of consumer behavior, involving need recognition, information search, evaluation of alternatives, and final choice (Kotler & Keller, 2012). This structured process remains consistent despite individual differences (Bramantya & Jatra, 2016). In the housing context, decisions are shaped by financial factors, location, infrastructure, service quality, and cultural beliefs. Financial considerations such as income, credit, interest rates, and mortgage terms are particularly critical given housing's long-term investment nature. Supply-side factors like land costs, planning policies, and construction expenses also play a role (Hassan et al., 2021). Additionally, consumers assess product variety, satisfaction, expectations, and payment conditions when making housing decisions (Safia Oebit & Juniarti, 2023).

Conceptual framework

From the above research hypothesis, it can be presented as a conceptual framework as shown in Figure 1.

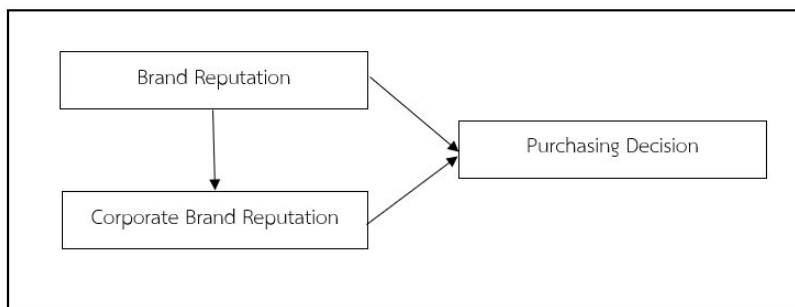

Figure 1. Research conceptual framework

Research Methodology

Sample group

This study employed purposive sampling without knowing the exact population, targeting individuals with prior experience in housing purchase decisions. A sample size of 520 respondents was determined based on Cochran's (1953) formula, which is considered sufficient for analyzing both the measurement model and the structural model, in accordance with the guidelines of Hair et al. (2018). The use of this method ensured that respondents possessed the appropriate qualifications, thereby enhancing the accuracy in explaining causal relationships and improving the consistency between the model and the empirical data.

Research tools

The researchers evaluated the questions based on the Index of Item Objectives Congruence (IOC) = 1.00 assessment form and revised them based on the experts' suggestions. They were tested (Try Out) using the Cronbach method to determine the consistency of the questions within the same set by measuring the Cronbach alpha value. The alpha coefficient should be greater than 0.60. (Diamantopoulos. & Siguaw, 2000; Hair et al., 2017; Sekaran & Bougie, 2011)

Table 1. Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire for trial use

variable	Cronbach's Alpha
Brand Reputation (BR)	.782
Corporate Brand Reputation (CBR)	.882
Purchase Decision (PD)	.835

Data collection

The researchers collected data from a questionnaire from a group of people who decided to buy a house.

Data analysis

Data were analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA) to validate the theoretical framework and identify the underlying components of each construct based on standardized regression weights (Hair et al., 2018). Structural Equation Modeling (SEM) was then applied in two stages: (1) the measurement model, to assess the reliability and validity of observed indicators and their relationships with latent constructs; and (2) the structural model, to evaluate model fit and estimate the causal relationships among latent variables.

Results

Descriptive statistics

520 online questionnaires, the frequency and percentage of the respondents' answers were analyzed using descriptive statistics. The majority of respondents were female (70.8 percent), aged between 29-45 years (Gen Y), 62.5 percent were single, 70.6 percent had a bachelor's degree, 61 percent had an income between 30,001 - 40,000 baht, 42.9 percent

Analysis of the structural validity of the measurement model

The measurement model's reliability and validity were assessed through standardized covariance, regression weights, Average Variance Extracted (AVE), and Construct Reliability (CR), following Hair et al. (2021b). Acceptable thresholds include significant regression weights, residual covariance within range, $AVE > 0.50$, $CR > 0.70$ (or $0.60-0.70$ with good validity), and component loadings > 0.50 . All constructs met these criteria, indicating satisfactory measurement reliability (see Table 2).

Table 2. The Empirical results consist of factors loading, variance and reliability.

Indicators factors	α	R^2	CR	AVE
Brand Reputation (BR)		.581	.784	.550
Brand reputation is how consumers perceive a brand through various channels.	.762	.		.
Brand reputation that is, the brand is well-known and famous.	.806			
Brand reputation that is, the brand is reliable and trustworthy.	.648			
Corporate Brand Reputation (CBR)		.527	.883	.557
Corporate brand reputation that is, the brand must be attractive and interesting.	.766			

Indicators factors	α	R^2	CR	AVE
Corporate Brand Reputation that products and services must be good.	.734			
Corporate Brand Reputation from a brand with good financial performance	.724			
Corporate Brand Reputation It from the vision and leadership of the organization's executives.	.756			
Corporate Brand Reputation from the physical environment of the organization	.770			
Corporate Brand Reputation from the fact that organizations must have social responsibility	.726			
Purchase Decision (PD)		.445	.836	.507
Consumers have a demand for housing.	.667			
Consumers seek detailed information about housing before making a purchase decision.	.642			
Consumers compare brands, location factors, environment, and convenience in their purchasing decisions.	.767			
Consumers make decisions to purchase homes based on their satisfaction.	.721			
Consumers make decisions to purchase based on recommendations from previous residents and referrals to other customers.	.754			

Hypothesis testing results

From the goodness of fit indices, the structural equation model fit the empirical data very well, supporting the adequacy of the proposed model to represent the relationship among the variables. All the fit indices met the criteria, with $\chi^2 = 139.666$, $df = 62$, $\chi^2/df = 2.253$, GFI = 0.964, CFI = 0.980, RMSEA = 0.049. and SRMR = 0.0281. These findings clearly demonstrate that the structural equation model provides a good fit to the empirical data. Figure 2 presents the structural equation model

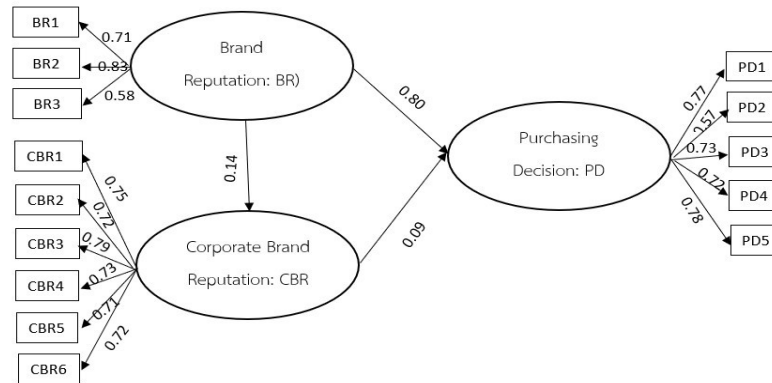

Figure 2. The structural equation models

In summary, the five correlation indices, namely, the relative chi-square, GFI, CFI, RMSEA, and SRMR, together support the assertion that the model is fit to the empirical data, as their values meet the established acceptance criteria. Multiple correlation indices should be considered when evaluating the overall fit and consistency of a model, as shown by this comprehensive analysis of index values.

From the structural equation modeling analysis, three structural paths were statistically significant in the expected direction at a significance level of $p = 0.000$, as shown in Table 3.

Table 3. Hypothesis testing results

	Influence path	β	p-value	Result
H ₁	BR $\rightarrow$ PD	0.80	0.000***	Accepted
H ₂	BR $\rightarrow$ CBR	0.14	0.000***	Accepted
H ₃	CBR $\rightarrow$ PD	0.09	0.000***	Accepted

The hypothesis testing found that the factor that influenced the causal relationship of purchase intention (PD) of the model was brand reputation (BR) ($\beta = 0.80$, $p < 0.001$) Brand reputation (CBR) ($\beta = 0.09$, $p < 0.001$), therefore, hypothesis 1 is accepted. 3. In addition, the hypothesis testing found that brand reputation (BR) had a significant influence on corporate brand reputation (CBR) ($\beta = 0.14$, $p < 0.001$) Therefore, hypothesis 2 is also accepted.

The hypothesis testing results revealed that the influence of corporate brand reputation (CBR) on purchase decision (PD) exhibited a relatively low coefficient ($\beta = 0.09$). This suggests that corporate reputation serves more as a supportive or indirect

factor rather than a direct determinant of housing purchase decisions. This interpretation is consistent with branding theory (Keller, 1993; Selnes, 1993; Fombrun & van Riel, 2004), which posits that consumers in the housing market tend to prioritize project-level brand reputation and functional attributes—such as price, location, and material quality—over the overall corporate image. At the same time, corporate reputation functions indirectly by reinforcing credibility and fostering long-term consumer trust (Hassan et al., 2016; Hair et al., 2021)

Discussion

The findings confirm that brand reputation positively influences purchase decisions, aligning with Hwang and Wan (2016), who showed that strong brand reputation encourages price acceptance and repeat purchases. Selnes (1993) emphasized that brand reputation acts as a quality signal that facilitates consumer decision-making. It strengthens brand awareness, loyalty, and trust, providing firms with a competitive advantage (Selnes, 1993; Moreira, Ferraresi & Gerhard, 2017). In the Thai housing context, consumers prioritize tangible factors such as location, accessibility, quality, and affordability, while corporate reputation plays a reinforcing role in building long-term confidence.

Moreover, the study confirms that brand reputation positively affects corporate reputation, consistent with Selnes (1993), who highlighted its role in visibility, word of mouth, familiarity, satisfaction, and brand identity. A strong brand reputation enhances organizational credibility (Lee, 2015; Nik Mohd Hazrul Nik Hashim, 2023). Corporate reputation, measured through the Harris–Fombrun Reputation Quotient, reflects consumer perceptions and reactions (Fombrun et al., 2000; Yang & Grunig, 2005). A positive reputation offers a competitive edge and fosters trust, thereby influencing purchase decisions (Ponzi et al., 2011; Ahmadi & Ataei, 2022).

Strategically, firms should build reputation at both the project level, emphasizing tangible product attributes (Hassan et al., 2016), and the corporate level, focusing on credibility and social responsibility (Fombrun & van Riel, 2004; Yang & Grunig, 2005; Spence, 2002). Integrating these levels can enhance consumer trust and create sustainable competitive advantages in the housing market (You & Hon, 2021)

Body of Knowledge

This research provides new knowledge on brand reputation and corporate brand reputation that influence consumers' decision to purchase housing. It confirms the elements of brand reputation and corporate brand reputation that are scattered from

the literature review. The knowledge can be summarized according to the diagram 3 as follows.

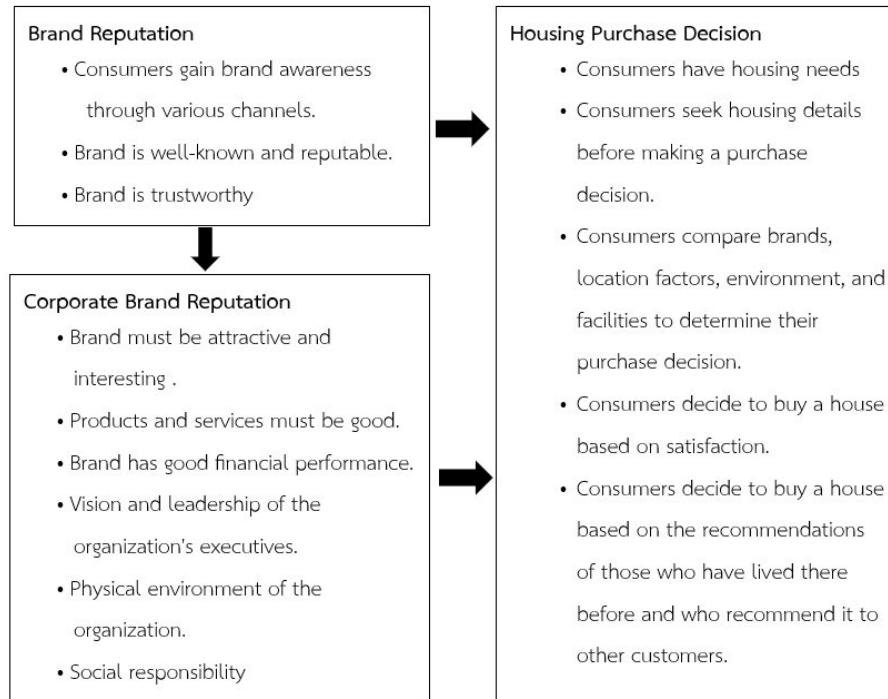

Figure 3 The Body of Knowledge model

Conclusion

This study demonstrates that both brand reputation (BR) and corporate brand reputation (CBR) positively influence consumers' housing purchase decisions. The findings support theoretical and empirical perspectives that purchasing decisions are shaped by multiple interrelated factors, with BR and CBR playing critical roles in consumer evaluation and behavior. Furthermore, BR significantly enhances CBR, reflecting the notion that strong, high-quality brands elevate corporate reputation. A well-established reputation signals organizational credibility and competitive strength, reinforcing consumer trust and supporting sustainable business growth. Thus, cultivating both BR and CBR is essential for firms aiming to strengthen market position and long-term performance.

Suggestions

From the research results, the researchers have the following recommendations.

Suggestions for applying research findings

Real estate entrepreneurs should strategically develop brand reputation through three key elements—brand awareness, credibility, and perceived reputation—and strengthen corporate brand reputation across six dimensions: emotional appeal, product and service quality, financial performance, leadership vision, workplace environment, and social responsibility. Enhancing these elements can build consumer trust and effectively influence housing purchase decisions.

Suggestions for future research

1. The academic findings from this research found that consumers' decision to purchase a house consists of 2 factors: brand reputation and corporate brand reputation. Therefore, the results of the study confirm the concept of consumer purchasing decision, which scholars can use as a reference and further study in other academic contexts in the marketing circle.

2. The academic findings from this research found that brand reputation has an influence on corporate brand reputation. Therefore, the study results confirm the two concepts that are related. Scholars can use this as a reference and further study in other academic contexts.

Research Limitations

This study used purposive sampling to ensure respondent relevance and improve causal explanation accuracy. However, the non-random approach may introduce selection bias and limit the generalizability of findings to the broader housing consumer population. Future research should consider probability sampling or mixed-methods designs to enhance robustness and reliability.

References

- Ahmadi, A., & Ataei, A. (2024). Emotional attachment: A bridge between brand reputation and brand advocacy. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 16(1), 1–20. <https://doi.org/10.1108/APJBA-11-2021-0579>
- Berens, G., & van Riel, C. B. M. (2004). Corporate associations in reputation measurement: Identifying strategic dimensions. *Corporate Reputation Review*, 7(2), 161–178.
- Bramantya, Y. B., & Jatra, I. M. (2016). Pengaruh celebrity endorser dan brand image terhadap keputusan pembelian Yamaha Jupiter MX di Kota Denpasar. *E-Jurnal Manajemen*, 5(3), 1745–1771.

- Chia, J., Harun, A., Kassim, A. W. M., Martin, D., & Kepal, N. (2016). Understanding factors that influence house purchase intention among consumers in Kota Kinabalu: An application of buyer behavior model theory. *Journal of Technology Management and Business*, 3(2).
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- DDproperty Editorial Team. (2024, March 24). Thailand property market Q1 2024: A mixed bag with long-term potential. *DDproperty*.
- Diamantopoulos, A., & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fombrun, C. J., Gardberg, N. A., & Sever, J. M. (2000). The Reputation QuotientSM: A multi-stakeholder measure of corporate reputation. *Journal of Brand Management*, 7(4), 241–255.
- Fombrun, C. J., & Rindova, V. P. (2000). The road to transparency: Reputation management at Royal Dutch/Shell. In M. Schultz, M. J. Hatch, & M. H. Larsen (Eds.), *The expressive organization: Linking identity, reputation, and the corporate brand* (pp. 77–96). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Fombrun, C. J., & van Riel, C. B. M. (2004). *Fame & fortune: How successful companies build winning reputations*. Upper Saddle River, NJ: FT Press.
- Foroudi, P. (2019). Influence of brand signature, brand awareness, brand attitude, and brand reputation on hotel industry's brand performance. *International Journal of Hospitality Management*, 76, 271–285.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Harlow, UK: Pearson.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2021). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hair, J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L., & Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: Updated guidelines on which method to use. *International Journal of Multivariate Data Analysis*, 1(2), 107–123.
- Hassan, H., Shamsudin, M. F., Hasim, M. J., & Samad, A. A. (2016). Prioritisation of key attributes influencing the decision to purchase a residential property in Malaysia. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 9(4), 446–467.
- Hassan, M. M., Ahmad, N., & Hashim, A. H. (2021). Factors influencing housing purchase decision. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(7), 429–443. <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v11-i7/10295>

- Hassan, M. M., Ahmad, N., & Hashim, A. H. (2021). The conceptual framework of housing purchase decision-making process. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(11), 1673–1690.
- Hwang, J., & Wan, W. (2016). Examining strategies for maximizing and utilizing brand reputation in the luxury cruise industry. *Tourism Management*, 42, 242–259.
- Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1–22.
- Kidane, T. T., & Sharma, R. R. K. (2016). Proceedings of the 2016 International Conference on Industrial Engineering and Operations Management (pp. xxx–xxx). Kuala Lumpur, Malaysia: IEOM Society International.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14th ed., Global ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Lau, G. T., & Lee, S. H. (1999). Consumers' trust in a brand and the link to brand loyalty. *Journal of Market-Focused Management*, 4(4), 341–370.
- Mariadas, P. A., Abdullah, H., & Abdullah, N. (2019). Factors influencing the first home purchase decision of middle-income earners (M40) in Selangor, Malaysia. *Journal of Social Sciences & Humanities*, 16(1), 1–11.
- Milewicz, J., & Herbig, P. (1994). Evaluating the brand extension decision using a model of reputation building. *Journal of Product & Brand Management*, 3(1), 39–47. <https://doi.org/10.1108/10610429410053077>
- Morley, M. (2009). *The global corporate brand book*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Moreira, V. R., Ferraresi, A. A., & Gerhard, A. (2016). Evaluating credit union members' perception of service quality through service innovation. *INMR – Innovation & Management Review*, 13(4), 242–250.
- Oebit, C. E. S., & Juniarti, S. (2023). Factors of consumer purchase decisions: A conceptual framework. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 7(7), 222–229.
- Pigabyte. (2024, February 29). เปิดอินไซด์ Shoppertainment ปี 2024 คนไทยยังใช้ ‘อาร์มณ’ ตัดสินใจซื้อ แคมเปญ ‘ลด-แลก-แจก-แถม’ อาจหมดมนต์ขลังแล้ว. *Marketing Oops!*
- Ponzi, L. J., Fombrun, C. J., & Gardberg, N. A. (2011). RepTrak® Pulse: Conceptualizing and validating a short-form measure of corporate reputation. *Corporate Reputation Review*, 14(1), 15–35. <https://doi.org/10.1057/crr.2011.5>
- Safia Oebit, C. E., & Juniarti, S. (2023). Factors of consumer purchase decisions: A conceptual framework. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 7(7), 222–229.

- Selnes, F. (1993). An examination of the effect of product performance on brand reputation, satisfaction and loyalty. *European Journal of Marketing*, 27(9), 19–35. <https://doi.org/10.1108/03090569310043179>
- Thaker, H. M. T., & Sakaran, K. C. (2016). Prioritisation of key attributes influencing the decision to purchase a residential property in Malaysia: An analytic hierarchy process (AHP) approach. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 9(4), 446–467. <https://doi.org/10.1108/IJHMA-09-2015-0052>
- Tjiptono, F. (2008). *Manajemen jasa* (2nd ed.). Yogyakarta, Indonesia: Andi.
- Yang, S.-U., & Grunig, J. E. (2005). Decomposing organisational reputation: The effects of organisation–public relationship outcomes on cognitive representations of organisations and evaluations of organisational performance. *Journal of Communication Management*, 9(4), 305–325.
- You, L., & Hon, L. C. (2021). Testing the effects of reputation, value congruence and brand identity on word-of-mouth intentions. *Journal of Communication Management*, 25(2), 160–181.

ผลของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และ
แนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE EFFECTS OF AN INSTRUCTIONAL MODEL USING CONSTRUCTIVISM
AND FLIPPED CLASSROOM APPROACH TO ENHANCE DIGITAL
INTELLIGENCE QUOTIENT OF SIXTH-GRADE STUDENTS

จันทร์สุดา ลีพงษ์กุล, จุลามาศ จันทร์ศรีสุคต*, และสุภัทรา วันเพ็ญ

Jansuda Leepongkul, Julamas Jansrisukot*, and Supatra Wanpen

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: julamas2012@gmail.com

Received June 30, 2025; Revised October 15, 2025; Accepted October 16, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบจับคู่ ผลการวิจัย พบว่า

1) นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 58.14 (S.D. = 2.94) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 92.88 (S.D. = 2.58) โดยพบว่า มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนสูงขึ้น พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะดิจิทัลได้อย่างมั่นใจ

2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (S.D. = 0.90) นักเรียนสะท้อนว่ากิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม รวมทั้งช่วยให้สามารถค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน, ทฤษฎีการสร้างความรู้, แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน, ความฉลาดทางดิจิทัล, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

This research aimed to: 1) compare students' digital intelligence quotient before and after learning with the instructional model using constructivism and flipped classroom approach, and 2) study students' satisfaction with learning management through the instructional model using constructivism and flipped classroom approach. This research used one-group pretest-posttest design. The sample was 35 sixth-grade students in the second semester of the academic year 2024, selected through the cluster sampling method. The instruments used to collect the data were a digital intelligence measurement scale, and a satisfaction questionnaire. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and a dependent t-test. The research results were found as follows:

1) Students' digital intelligence quotient after instruction was significantly higher than before instruction ($p < 0.05$), with a mean score of 58.14 (S.D. = 2.94) before instruction and 92.88 (S.D. = 2.58) after instruction. It was also found that students showed increasing interest and engagement in learning, as well as confidence in applying their digital knowledge and skills.

2) The students expressed a high level of satisfaction with the learning management, with a mean score of 4.42 (S.D. = 0.90). They reflected that the learning activities had interests, stimulated active participation, and supported independent inquiry for further knowledge.

Keywords: Instructional model, Constructivism, Flipped classroom approach, Digital intelligence quotient, Sixth-grade students

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นภารกิจสำคัญของประเทศในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะดิจิทัลและสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาสมรรถนะของคนในชาติไทยให้มีระดับความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ดีและมีประสิทธิภาพ เกิดความตระหนัก มีความรู้และความเข้าใจ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับชาติอื่น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจสังคม, 2562) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้เน้นให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นรากฐานของ “ความฉลาดทางดิจิทัล” (Digital Intelligence Quotient) อันหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

อย่างเข้าใจ มีวิจารณ์ญาณ และรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ระบุว่า สถานภาพการเข้าใจดิจิทัลของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลายของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา โดยจังหวัดอุดรธานีมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติในการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับ “ดี” เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นช่วงวัยสำคัญของการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่ช่วงต้นของวัยรุ่น ซึ่งเป็นระยะที่เริ่มมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมและสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ได้ การพัฒนาในช่วงวัยนี้จึงมีผลโดยตรงต่อการสร้างพื้นฐานทางความคิดและพฤติกรรม การใช้เทคโนโลยีในระยะยาว ปัจจุบันพบว่าการใช้เทคโนโลยีของนักเรียนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการบริโภคสื่อ เช่น การดูวิดีโอ การเล่นเกม หรือการสื่อสารออนไลน์ มากกว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ การขาดทักษะการกรองข้อมูลและการรู้เท่าทันสื่อยังส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม เช่น การเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่ปลอดภัย การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือการลอกเลียนผลงานจากสื่อออนไลน์โดยไม่เข้าใจความถูกต้องของแหล่งข้อมูล ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง สามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์จริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างความหมายจากประสบการณ์และความรู้เดิม โดยผ่านกระบวนการปรับโครงสร้างความคิดให้สอดคล้องกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ (Bada & Olusegun, 2015) ทฤษฎีนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และสะท้อนความคิดของตนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ช่วยพัฒนาให้เกิดความเข้าใจและทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ในขณะเดียวกัน แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom approach) เป็นแนวทางที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาความรู้พื้นฐานด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัลนอกเวลาเรียน และใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ และปฏิบัติจริง แนวทางนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Demirel, 2016) การผสมผสานทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านจึงเป็นอีกแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการเรียนการสอน (Instructional model)

รูปแบบการเรียนการสอนหมายถึงวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูล ทักษะ วิธีการคิด และแนวทางการเรียนรู้ โดยมีผลลัพธ์สำคัญคือความสามารถในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นผลจากความรู้และทักษะที่ได้รับ (Joyce et al., 2004) นอกจากนี้ Saylor et al. (1981) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดเน้นเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ Gunter et al. (2003) ได้เปรียบเทียบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเสมือนพิมพ์เขียวหรือต้นแบบที่ประกอบด้วยขั้นตอนการสอนที่ทำให้เกิดผลตามต้องการ และรูปแบบการเรียนรู้แต่ละแบบจะตอบสนองจุดมุ่งหมายเฉพาะที่แตกต่างกัน ชนาธิป พรสกุล (2554) ยังได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนควรสอดคล้องกับหลักปรัชญา หลักการ และทฤษฎีทางการศึกษา และต้องได้รับการพิสูจน์ว่าเหมาะสมต่อการช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ เป็นแนวคิดทางการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นักจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญในทฤษฎีนี้ได้แก่ Dewey, Piaget, Vygotsky และ Bruner ซึ่งต่างเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของผู้เรียน โดยเกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับความรู้หรือความเข้าใจเดิมเพื่อสร้างเป็นความรู้ใหม่ การเรียนรู้ตามแนวคิดนี้จึงเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ ไม่ใช่เพียงผู้รับความรู้จากครู เพื่อให้เกิดโครงสร้างทางปัญญา (schema) ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Bednar et al., 1991) สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2564) กล่าวว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้เกี่ยวข้องกับการที่ผู้เรียนสร้างความเข้าใจด้วยตนเองโดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และเรียนรู้อย่างมีความหมาย ตรงประเด็นกับ สุมาลี ชัยเจริญ (2559) ที่ระบุว่า ท่อธิบายว่าความรู้ของบุคคลคือโครงสร้างทางปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในการคลี่คลายปัญหาและสามารถนำไปอธิบายสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ผู้เรียนจึงเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ความสนใจ และแรงจูงใจภายใน ครูมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับขยายโครงสร้างทางปัญญา ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระตุ้นให้เกิดการไตร่ตรอง และเมื่อสามารถอธิบายได้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้หรือสร้างความรู้ขึ้นใหม่

แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom approach)

แนวคิดห้องเรียนกลับด้านเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สะท้อนหลักการของทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียน และใช้เวลาในห้องเรียนเพื่อทำกิจกรรมที่มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์และการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน Millard (2012) อธิบายว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากวิดีโอการสอนนอกชั้นเรียนในเวลาที่ตนเองกำหนดได้ ส่วนเวลาในห้องเรียนใช้สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการอภิปรายร่วมกัน วิจารย์ พานิช (2556) ได้กล่าวว่า ห้องเรียนกลับด้านไม่จำเป็นต้องใช้เฉพาะสื่อออนไลน์ ครูสามารถจัดทำสื่อออฟไลน์เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เป็นไปตามแนวคิดของ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2556) ที่มองว่าห้องเรียนกลับด้าน

เป็นแนวคิดทางการเรียนการสอนแบบใหม่เพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบรอบด้าน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดยุทธวิธีเพิ่มพูนประสบการณ์ โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ 2) การสืบค้นเพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด 3) การสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมายผ่านกิจกรรมออนไลน์ด้วยตนเอง และ 4) การสาธิตและประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านการทำโครงงานและการนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์

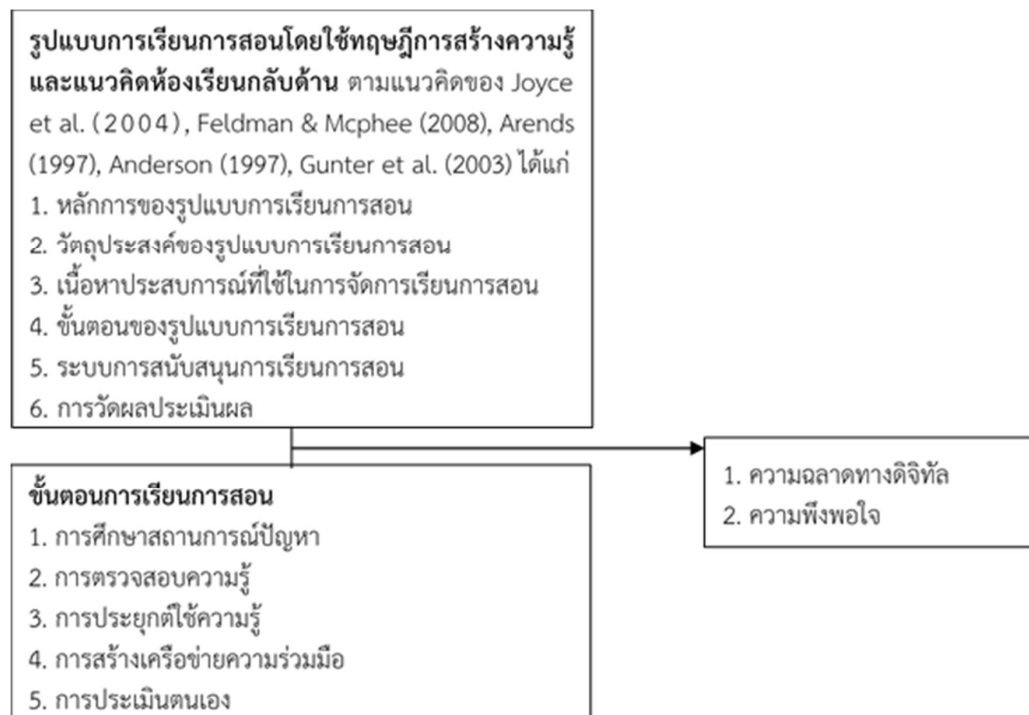
จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แนวทางดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยตามตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางดิจิทัล และความพึงพอใจ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังเรียนตามแนวคิดของ วรณี แกมเกตุ (2555)

ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอหนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 16 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 504 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกลุ่มเครือข่าย หนองหาน 2 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยผู้วิจัยได้แบ่งประชากรออกเป็น กลุ่มตามโรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนถือเป็นหนึ่งกลุ่ม จากนั้นสุ่มเลือกโรงเรียนจำนวน 1 แห่งในกลุ่ม เครือข่ายหนองหาน 2 เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มเลือก จำนวน 35 คน จึงถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย และทุกคนได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน เนื้อหาประสบการณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 2.58)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย

1) ข้อสอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 9 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.57-0.79 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.43-0.86 และค่าความเชื่อมั่น 0.82 2) ข้อสอบชนิดหลายตัวเลือก จำนวน 9 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.23-0.89 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.33-0.69 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80 และ 3) ข้อสอบแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.36-0.70 และค่าความเชื่อมั่น 0.81

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.80-1.00 และค่าเฉลี่ยของดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.96

ดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างในช่วงวันที่ 7 มกราคม ถึงวันที่ 7 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2568 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รวมระยะเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ ละ 2 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง เหตุผลในการกำหนดระยะเวลา 9 สัปดาห์ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลามากเพียงพอในการศึกษาสถานการณ์ปัญหา ตรวจสอบความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ รวมทั้งการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้าง

ความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน และใช้สถิติทดสอบความแตกต่างแบบ Dependent t-test เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังเรียน รวมทั้งหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความฉลาดทางดิจิทัล	ก่อนเรียน		หลังเรียน		D	t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
คะแนนเต็ม (105)	58.14	2.94	92.88	2.58	34.74	82.96	.000*

*p < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 58.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.94 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 92.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.58

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

ด้านที่ประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม	4.57	0.70	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนพบในชีวิตประจำวัน	4.23	1.11	มาก
3. การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์มากกว่าการจดจำเนื้อหา	4.29	1.05	มาก
4. ผู้สอนให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4.40	0.91	มาก

ด้านที่ประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
5. การเรียนการสอนมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและส่งเสริมการเรียนรู้	4.54	0.74	มากที่สุด
6. การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันได้	4.51	0.82	มากที่สุด
7. การจัดกิจกรรมมีการประเมินและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	4.26	1.01	มาก
8. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.43	0.88	มาก
9. การเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองได้	4.54	0.74	มากที่สุด
10. ผู้เรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และทำงาน	4.40	0.98	มาก
รวม	4.42	0.90	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างผลผลิตทางดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.90) โดยนักเรียนมีความพึงพอใจสูงที่สุดในด้านของกิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.70) ส่วนด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับต่ำที่สุดคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนพบในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 1.11)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความผลผลิตทางดิจิทัลหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 58.14 (S.D. = 2.94) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 92.88 (S.D. = 2.58) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ซึ่งช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนักเรียนได้ร่วมกันเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ และนักเรียนได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการใช้งานเทคโนโลยี ข้อกล่าวอ้างข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตามแนวคิดของ Piaget ที่ระบุว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการ “กลมกลืน” และ “ปรับโครงสร้าง” และสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ต้องใช้การมีปฏิสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิด “พื้นที่รอยต่อของการพัฒนา” และการให้ “การช่วยเหลือ” จากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า สอดคล้องกับคำกล่าวของ Jiang et al. (2023) ที่กล่าวว่า การใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ในโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ช่วย

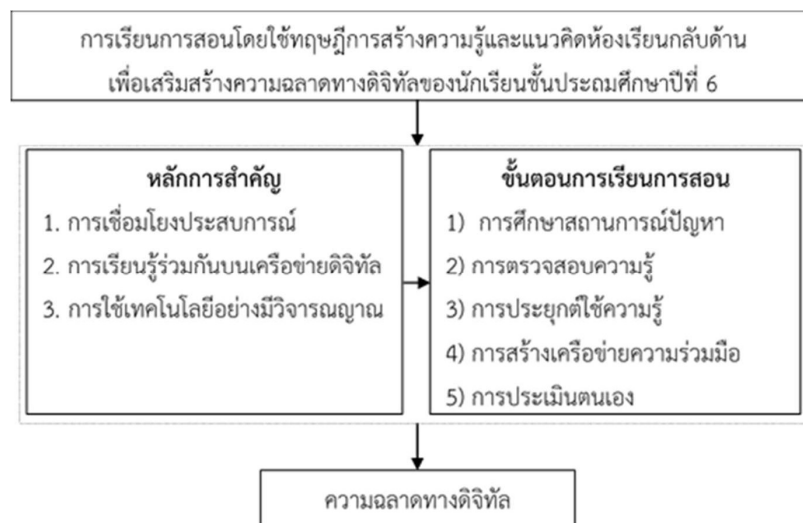

พัฒนาการเรียนรู้ทางไกล และทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนได้ เนื่องจากแนวคิดนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาในห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรญา ทองธรรมา (2562) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนตามทฤษฎีการสร้างความรู้มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงงานวิจัยของ Yavuz et al. (2025) ที่พบว่า การใช้ห้องเรียนกลับด้านที่สนับสนุนด้วยเทคโนโลยี AI สามารถเพิ่มความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.90) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและส่งเสริมการเรียนรู้ มีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกันได้ดี และมีการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซรซอร์รัฐ กองรัตน์ (2566) ที่ระบุว่า แนวคิดห้องเรียนกลับด้านสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zheng et al. (2020) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล และเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานทฤษฎีการสร้างความรู้เข้ากับแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสาระสำคัญอยู่ที่การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสถานการณ์ใหม่ การเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมเป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ จากนั้นเข้าสู่การตรวจสอบความรู้โดยการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยี เมื่อได้องค์ความรู้ที่ชัดเจน ผู้เรียนจึงนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือปรับเข้ากับบริบทที่แตกต่างต่อไป ขั้นตอนถัดมาคือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนขยายการเรียนรู้ไปยังผู้เกี่ยวข้อง และปิดท้ายด้วยการประเมินตนเองในด้านการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ กระบวนการทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบและรอบด้าน

สรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานทฤษฎีการสร้างความรู้กับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สามารถเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนมีคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสถานการณ์ใหม่ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงอย่างมั่นใจ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกับเพื่อนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้นักเรียนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และประยุกต์ความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านความพึงพอใจ นักเรียนให้ความเห็นว่ากิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนสามารถแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียนรู้และแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัยนี้สะท้อนความจำเป็นในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปปรับใช้ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างนักเรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความฉลาดทางดิจิทัลอย่างรอบด้าน หน่วยงานทางการศึกษา ควรสนับสนุนครูและบุคลากรให้เข้าใจทั้งทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งยังสามารถขยายผลการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีและสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้เสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้และแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล อยู่ในระดับมาก แต่กิจกรรมการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนพบในชีวิตประจำวันได้คะแนนต่ำที่สุด จึงควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ และส่งเสริมการสะท้อนคิดหลังเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนกลุ่มเดียวระหว่างก่อนและหลังเรียน ดังนั้นเพื่อให้สามารถประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรดำเนินการในลักษณะของการทดลองที่มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลของความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้กับรูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมหรือแบบอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐรัฐ กองรัตน์. (2566). ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom): การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคความปกติถัดไป (Next normal). *วารสารราชพฤกษ์*, 20(2), 1-15. https://doi.nrct.go.th/admin/doc/doc_625081.pdf
- นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจสังคม. (2562, 11 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1-71.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-71.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สรุญา ทองธรรมมา. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(2), 3-18. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/250829>

- สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566, 21 มกราคม). *สรุปผลการสำรวจข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและการเข้าใจดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566*. https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230918144302_54592.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พรักหวานกราฟฟิค.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2559). *การออกแบบการสอน หลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เพ็ญพรินตัง.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556, 21 พฤษภาคม). *ห้องเรียนกลับทาง: ห้องเรียนมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21*. <https://www.mbuisc.ac.th/phd/academic/flipped%20classroom2.pdf>
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2564). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 13). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, A. (1997). Learning strategies in physical education: Self-talk, imagery, and goal-setting. *Journal of Physical Education Recreation & Dance*, 68, 30-35. <http://dx.doi.org/10.1080/07303084.1997.10604874>
- Arends, R. I (1997). *Classroom instruction and management*. McGraw Hill.
- Bada, S. O., & Olusegum, S. (2015). Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning. *IOSR Journal of Research & Method in Education*, 5(6), 66-70. <https://iosrjournals.org/iosr-jrme/papers/Vol-5%20Issue-6/Version-1/105616670.pdf>
- Bednar, A. K, Cunningham, D., Duffy, T. M., & Perry, J. D. (1991). *Theory into practice: How do we link?* In G. J. Anglin, (Ed), *Constructivism and the technology of instruction*. Routledge.
- Demirel, E. E. (2016). Basics and key principles of flipped learning: Classes upside down. *Journal of Languages, Literature and Linguistics*, 2(3), 109-112. <https://www.ijlll.org/vol2/77-L0024.pdf>
- Feldman, J. A., & Mcphee, D. (2008). *The science of learning & the art of teaching*. Thomson Delman Learning.
- Gunter, M. A, Estes, T. H., & Schwab, J. (2003). *Instruction: A model approach* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Jiang, Z., Shen, X., Zhang, J., & Wang, H. (2023, December 21). *A flipped classroom teaching design based on constructivist theory*. In 2023 IEEE International Conference on Signal Processing, Communications and Computing (ICSPCC) (pp. 1-5). IEEE.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Model of teaching* (7th ed.). Allyn and Bacon.
- Millard, E. (2012). 5 reasons flipped classrooms work. *University Business*. 15(11), 26-29. <https://margopolo04.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/12/flipped-classroom-reasons.pdf>

- Saylor, J. G., Alexander, W., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning*. Holt, Rinehart and Winston.
- Yavuz, M., Balat, A., & Kayali, B. (2025). The effects of artificial intelligence supported flipped classroom applications on learning experience, perception, and artificial intelligence literacy in higher education. *Open Praxis*, 17(2) , 286-304. 10.55982/openpraxis.17.2.811
- Zheng, L., Bhagat, K. K., Zhen, Y., & Zhang, X. (2020). The effectiveness of the flipped classroom on students learning achievement and learning motivation. *Educational Technology & Society*, 23(1), 1-15. <https://www.jstor.org/stable/26915403>

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ECOTOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES IN OUDOMXAY PROVINCE,
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

เพ็ญภา วงสมรภูมิ และณัฐนรี สมิตร*

Pennapha Vongsamoraphoum and Natnaree Smith*

วิทยาลัยดุสิตธานี

Dusit Thani College

*Corresponding Author E-mail: Natnaree.sm@dtc.ac.th

Received July 15, 2025; Revised October 19, 2025; Accepted October 21, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อสำรวจความพร้อม และความเป็นไปได้ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ ในการรองรับนักท่องเที่ยว (2) เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม และ (4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 26 คน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 15 คน ภาคเอกชน 7 คน นักท่องเที่ยวชาวลาว 2 คน และชาวต่างประเทศ 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตแหล่งท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และการประชุมเชิงปฏิบัติการทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า (1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความพร้อมด้านทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง การประชาสัมพันธ์ และมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2) การท่องเที่ยวมีศักยภาพเติบโตอย่างยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนต่อเนื่อง โดยการบริหารทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการรักษาสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ (3) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับการสนับสนุนทางการเมือง เศรษฐกิจสร้างรายได้แต่ค่าครองชีพสูง สังคม และวัฒนธรรม คงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น แต่เผชิญปัญหาความแออัด และความปลอดภัย เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมแต่ข้อมูลผิดพลาดกระทบภาพลักษณ์ สิ่งแวดล้อมมีทรัพยากรที่ดีแต่เผชิญปัญหาขยะ ขณะที่กฎระเบียบช่วยควบคุมแต่การบังคับใช้ยังไม่ทั่วถึง และ (4) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซเผชิญปัญหาทรัพยากรลดลง และการจัดการที่ไม่เป็นระบบ การพัฒนาการท่องเที่ยวควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง Tourism development should receive cooperation from all relevant sectors.

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, แขวงอุดมไซ, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The objectives of this research are (1) to survey the readiness and feasibility of ecotourism destinations in Oudomxay Province to accommodate tourists, (2) to analyze the environment for ecotourism, (3) to study the impacts of ecotourism on local communities and the environment, and (4) to suggest guidelines for the development of ecotourism in Oudomxay Province, Lao People's Democratic Republic.

The research engaged 26 key informants, comprising 15 government officials, 7 private sector stakeholders, and 4 tourists. Data were collected through a triangulation of methods: destination observation, in-depth semi-structured interviews with key stakeholders, and collaborative participatory workshops, and analyzed through content analysis.

The findings reveal a significant paradox: (1) While Oudomxay's destinations possess high potential underpinned by rich natural resources and foundational infrastructure, this is severely constrained by limited accessibility, underdeveloped promotion, and nascent conservation measures struggling to keep pace with tourism growth, 2) Tourism has the potential for sustainable growth if it receives continuous support through resource management and community participation to maintain a balance between tourism and nature conservation, 3) Ecotourism has political support. In term of economic, it generates income but the cost of living is high. In term of social, local identities are maintained, yet overcrowding and safety are emerging issues. While technological digital platforms aid promotion, misinformation poses a considerable risk to the province's reputation and (4) Ecotourism in Oudomxay Province faces problems of depleted resources and unsystematic management. The study concludes that tourism development should receive cooperation from all relevant sectors.

Keywords: Tourism development, Ecotourism, Oudomxay Province, the Lao People's Democratic Republic

บทนำ

การท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฟื้นตัว โดยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากกว่า 2.3 ล้านคน เดินทางท่องเที่ยวในเดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นร้อยละ 18 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2566 สร้างรายได้กว่า 700 ล้านเหรียญสหรัฐ (กระทรวงพาณิชย์, 2567) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความสนใจอย่างมากในฐานะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ยั่งยืน ซึ่งดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่ในแง่ของอุตสาหกรรมยังมีความขัดแย้งสำคัญ คือ ขาดแนวทางการบริหารจัดการที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังที่ Jackson (2022) ระบุว่า การพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกในบริบทของการบูรณาการนโยบายภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่

แม้แขวงอุดมไซจะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ความท้าทายสำคัญ คือ การขาดแผนงานที่เป็นระบบเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการยกระดับทักษะแรงงานท้องถิ่นด้านภาษา และการจัดการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังที่ UNESCO World Heritage Centre (2022) ระบุว่า ยังขาดแนวทางการจัดการที่เป็นระบบเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย คือ การศึกษาศักยภาพ และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์นโยบายการท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะแรงงาน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลไปกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค พร้อมเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่บูรณาการมิติเศรษฐกิจเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ข้อค้นพบนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของแขวงอุดมไซ และสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความพร้อม และความเป็นไปได้ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการรองรับนักท่องเที่ยว
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนหลักการความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการเยือนแหล่งธรรมชาติ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ และชื่นชมคุณค่าของทรัพยากร และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การอนุรักษ์ การลดผลกระทบเชิงลบ และการสร้างประโยชน์ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน (World Tourism Organization, 2020) องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO, 2020) ได้ระบุองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ไปจนถึงการสร้างรายได้และการส่งเสริมความตระหนักรู้ การพัฒนาสู่ความยั่งยืนยังต้องพิจารณาองค์ประกอบ

ของแหล่งท่องเที่ยว 7 ประการ (7As) ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว (Attraction), การเข้าถึง (Accessibility), สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พัก (Accommodation), กิจกรรม (Activities), บริการเสริม (Ancillary Services) และการรับรู้ (Appreciation) (วนิดา อ่อนละมัย, 2565) สะท้อนให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มีปัจจัยกำหนดที่สำคัญคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการวางแผนจัดการแบบบูรณาการ เพื่อสร้างประสบการณ์อันทรงคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยว และชุมชนเจ้าบ้าน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม หรือ PESTEL Analysis เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับประเมินปัจจัยภายนอกซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ (Buye, 2021) โดยครอบคลุมปัจจัย 6 มิติหลัก ตั้งแต่ปัจจัยด้านการเมืองที่เกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐและเสถียรภาพ, ด้านเศรษฐกิจที่พิจารณาภาวะตลาด และแนวโน้ม, ด้านสังคม และวัฒนธรรมที่สะท้อนพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และผลกระทบต่อชุมชน, ด้านเทคโนโลยีซึ่งเน้นบทบาทของนวัตกรรมที่ส่งเสริมการบริการ, ด้านสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศ ไปจนถึงด้านกฎหมายที่ครอบคลุมข้อบังคับด้านการอนุรักษ์ การประยุกต์ใช้กรอบการวิเคราะห์นี้ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ แขวงอุดมไซจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินศักยภาพ และความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา อันจะนำไปสู่การวางแผนที่สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม และสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในที่สุด

แนวคิดการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา (Problem Tree Analysis) เป็นเครื่องมือที่ช่วยระบุ และจัดโครงสร้างของปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาหลัก สาเหตุ และผลกระทบ ในลักษณะของต้นไม้ ทำให้มองเห็นภาพรวมของสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน โดยการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ 1) รากฝอย คือ สาเหตุของปัญหา 2) รากแก้ว คือ ปัญหาหลักที่ 3) ลำต้น คือ หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา 4) ก้าน คือ กิจกรรมหรือโครงการที่จะนำไปสู่การแก้ไข 5) ใบ คือ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาในกระบวนการแก้ไขปัญหา และ 6) ผล คือ ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการแก้ไข (European Commission, 2025) การใช้เครื่องมือนี้จึงช่วยให้สามารถแยกแยะปัจจัยต้นเหตุของปัญหา (Causes) และผลกระทบ (Effects) ได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของการวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึก เช่น อุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ช่วยให้เห็นการออกแบบแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม มีความครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่วิจัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 ราย ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลทรัพยากรและการท่องเที่ยว รวมถึงผู้นำชุมชนจากพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เมืองไชและเมืองหลา

2. กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 5 ราย คัดเลือกจากธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยมีเกณฑ์เป็นผู้มีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นที่ยอมรับในพื้นที่

3. กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 4 ราย แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวลาว (2 ราย) และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสัญชาติฝรั่งเศส (2 ราย) โดยการเลือกกลุ่มหลังมีเหตุผลสนับสนุนจากข้อมูลสถิติการเดินทาง และความเชี่ยวชาญทางภาษาของผู้วิจัย ซึ่งเอื้อต่อการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่สมบูรณ์ และเที่ยงตรง

การแบ่งขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยเทคนิคการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว การสนทนากับนักท่องเที่ยวและชุมชน และการสังเกตการณ์กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก (In-depth Data) จากประสบการณ์ตรง การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบริบทที่ศึกษาช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ จากมุมมองของคนใน (Emic Perspective) ซึ่งทำให้เข้าใจถึงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้คนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และครอบคลุม

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งสิ้น 29 ราย ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาครัฐและภาคเอกชน 25 ราย, นักท่องเที่ยวชาวลาว 2 ราย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 2 ราย ประเด็นการสัมภาษณ์มุ่งเน้นการสำรวจปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ปัจจุบัน, ผลกระทบทั้งในเชิงบวกและลบ, ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ทั้งนี้ การสัมภาษณ์ทุกครั้งได้รับการบันทึกเสียงเพื่อนำมาถอดความ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) แบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 ราย ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ 15 ราย และผู้แทนจากภาคเอกชน และผู้นำชุมชน 10 ราย มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ในกระบวนการประชุม ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ 2 ชนิด คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (PESTEL Analysis) เพื่อประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว และการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา (Problem Tree Analysis) เพื่อจำแนกสาเหตุ และผลกระทบของปัญหาหลักได้อย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์ที่ได้จากการระดมความคิดเห็นอย่างเป็นขั้นตอน คือ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับแขวงอุดมไซ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำไปสังเคราะห์ ตีความ และนำเสนอในลำดับถัดไป

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน และการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล เริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดสำหรับพัฒนาเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ และแนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากนั้น ได้นำร่างเครื่องมือทั้งหมดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา ก่อนนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อใช้ในภาคสนามต่อไป

เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งบุคคล สถานที่ และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) ซึ่งเป็นการยืนยันความสอดคล้องกันของข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เพื่อวิเคราะห์ และตีความข้อมูลผ่านกรอบทฤษฎีที่หลากหลาย ช่วยให้ข้อค้นพบจากการวิจัยมีความสมบูรณ์ รอบด้าน และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการสังเกตแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 4 แหล่งท่องเที่ยว ในช่วงวันเวลาที่แตกต่างกัน โดยสังเกตแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) กิจกรรม (Activities) บริการสนับสนุน (Ancillary Services) และความตระหนักรู้/การส่งเสริมการตลาด (Awareness) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีถนนทุรกันดาร และขาดป้ายบอกทางที่ชัดเจน โดยเฉพาะที่วัดพะเจ้าสิ่งคำ นอกจากนี้ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ และผู้สูงอายุ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำสะอาด และที่จอดรถเพียงพอ แต่ขาดกิจกรรมเสริมด้านการเรียนรู้ ส่วนที่พักมีความหลากหลาย โดยโฮมสเตย์ได้รับความนิยม 3) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ เดินป่า ดูนก และการแสดงศิลปะพื้นเมือง ส่วนบริการสนับสนุน เช่น ร้านอาหาร และศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว มีบางแห่งพร้อมให้บริการ 4) การประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวยังไม่ทั่วถึง น้ำกัดยอละปามีการใช้สื่อออนไลน์มากที่สุด ขณะที่วัดพะเจ้าสิ่งคำยังขาดป้ายข้อมูล ทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวยังต้องพัฒนาเพิ่มเติม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวทั้งชาวลาว และชาวต่างประเทศ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ พบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2024 ซึ่งรัฐบาลลาวประกาศเป็น “ปีท่องเที่ยวลาว” ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น ตัวอย่างความสำเร็จที่ชัดเจนคือ แหล่งท่องเที่ยว น้ำกัดยอละปามีที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน ส่วนความสนใจของนักท่องเที่ยวมีความหลากหลาย โดยนักท่องเที่ยวชาวลาวมักนิยมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ขณะที่ชาวต่างประเทศชื่นชอบกิจกรรมเชิงธรรมชาติ เช่น การเดินป่าและขี่จักรยาน จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยว สนับสนุนธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาแคมเปญการตลาดที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างการรับรู้ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนหนึ่งยังไม่เคยเดินทางมายังพื้นที่ เนื่องจากขาดข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ ขณะที่ผู้ที่เคยมาเยือนต่างมีประสบการณ์ที่ดี โดยภาพรวมแขวงอุดมไซจึงถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนในอนาคต

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (PESTEL Analysis) พบว่า ด้านการเมือง นโยบายภาครัฐเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ แต่ยังคงขาดกลยุทธ์การตลาดระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้ และอาชีพในภาคบริการ แต่ก็ส่งผลให้ค่าครองชีพสูงขึ้นกระทบต่อประชาชนผู้มีรายได้น้อย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ดี แต่ยังเผชิญปัญหาความแออัด และความปลอดภัยในช่วงฤดูท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยี การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล และความเสี่ยงจากข้อมูลที่ตลาดเคลื่อน ด้านสิ่งแวดล้อม แม้ทรัพยากรธรรมชาติจะยังอุดมสมบูรณ์ แต่ก็ประสบปัญหาขยะจากนักท่องเที่ยว และมลพิษจากฝุ่น

PM2.5 และด้านกฎหมาย แม้มีกรอบกฎหมายที่ชัดเจน แต่การบังคับใช้ในพื้นที่ห่างไกลยังขาดประสิทธิภาพ และจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในระดับชุมชนเพิ่มเติม

ผลการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แผนผังต้นไม้ปัญหา (Problem Tree Analysis) พบว่า ปัญหาหลัก คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดภัยแล้งและน้ำแล้งกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ควบคู่กับการขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง การบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ และการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ และแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สาเหตุของปัญหาเกี่ยวข้องกับการตัดไม้ และบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อเกษตรกรรม การขาดแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และแรงกดดันทางเศรษฐกิจในชุมชนซึ่งส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานด้านเกษตร ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ในการบังคับใช้กฎหมาย ฟื้นฟูระบบนิเวศ และส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น กิจกรรมที่ได้รับการเสนอ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางเดินป่าแบบมีส่วนร่วม โครงการโฮมสเตย์ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น เดินป่าเก็บขยะ และเทศกาลท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนี้จะส่งผลดีต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเพิ่มรายได้ของชุมชน ความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการฟื้นฟูระบบนิเวศ ขณะเดียวกัน การดำเนินการอย่างเป็นระบบจะนำไปสู่ผลลัพธ์ในระยะยาว เช่น การฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างอาชีพใหม่ เช่น ไกด์ท้องถิ่นหรือเจ้าบ้านโฮมสเตย์ และการควบคุมการบุกรุกป่าผ่านการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด อันจะส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับ Happ and Ivancsó-Horváth (2020) ที่พบว่า การใช้สื่อดิจิทัลในการตลาดท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ โดยเฉพาะกลุ่ม Millennials และ Gen Z ที่พึ่งพาข้อมูลจากสื่อออนไลน์เป็นหลัก การที่มีเพียงแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเท่านั้นที่ใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพสะท้อนถึงช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Reino and Hay (2011) อ้างถึงใน Baquiran et al., (2025) ที่ระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กมักประสบปัญหาในการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลเนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร และความรู้ด้านเทคโนโลยี ในประเด็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับ Oltean et al. (2025) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จต้องมีการจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาของ Hadassa (2024) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและการกลับมาเยือนซ้ำ สำหรับด้านการให้ข้อมูลผ่านป้ายแนะนำ ผลการวิจัยพบว่า มีเพียงบางแห่งที่มีป้ายแนะนำที่เป็นประโยชน์ และยังสอดคล้องกับ Nopsuwan et al. (2025) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสื่อ

ความหมายที่มีประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และส่งเสริมพฤติกรรมการอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลของแหล่งท่องเที่ยวตามข้อเสนอของ UNWTO (2020) ที่ระบุว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการสร้างความสามารถด้านเทคโนโลยีให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น

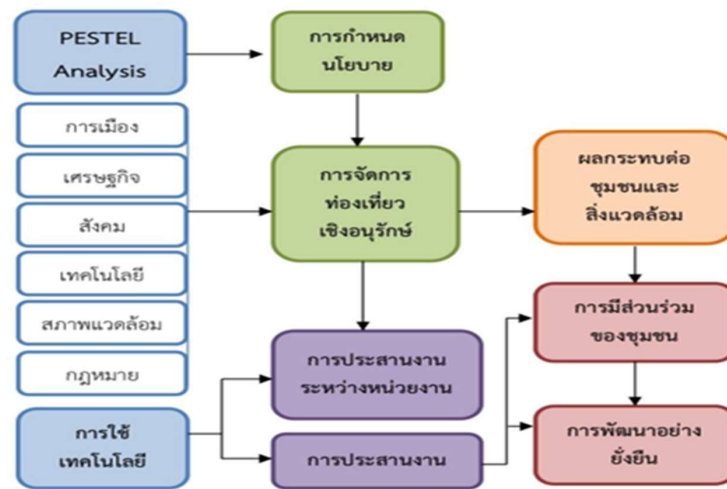
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การท่องเที่ยวในแขวงอุดมไซเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 2024 ที่รัฐบาลลาวประกาศเป็น "ปีท่องเที่ยวลาว" ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2023 ธุรกิจท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร และที่พักมีการขยายตัว ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดำเนินการผ่านความร่วมมือของหลายหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐาน ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสิรินัญชัย ธนัญชัยเมธี (สุภรัตน์วงศ์) (2566) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตชุมชนของตนเองที่มีความสวยงาม และความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารท้องถิ่นที่อร่อย มีรสชาติที่คงความเป็นธรรมชาติ มีวัฒนธรรมที่งดงาม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ คนส่วนใหญ่มีอาชีพเก็บเห็ด และมีฐานะยากจนต่อมาได้รับการพัฒนามากขึ้นมีแนวคิดการพึ่งพาตนเองขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้ชุมชนเจริญมีการจัดทำโปรแกรมเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วม การอนุรักษ์กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมปิ้งย่าง ทานอาหารพื้นเมือง และชมการแสดงพื้นเมือง มีการส่งเสริม สืบสาน และรักษาสืบสาน ๑ ที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป และทำการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 และ 4 พบว่า 1) ด้านการเมืองของการท่องเที่ยวในแขวงอุดมไซ คือ การที่ภาครัฐมียุทธศาสตร์การตลาดที่ถูกต้อง และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยนโยบายที่ดี สมเหตุสมผล ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจในพื้นที่ขยายตัว ขณะที่ข้อเสียที่พบ คือ การแข่งขันในงานการท่องเที่ยวยังไม่สูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขาดกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากตลาดต่างประเทศหรือการขาดความน่าสนใจที่แตกต่างจากที่อื่นในภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับ พงศกร ถิ่นเขาต่อ และธัญญาภัส ทองมูลสิทธิ์ (2565) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาการใช้กฎหมายหลายฉบับในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบขาดความชัดเจนในเรื่องของอำนาจหน้าที่ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหางบประมาณในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่เพียงพอ และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด-19) และยังคงสอดคล้องกับ Richards & Raymond (2000 อ้างถึงใน พงศ์พันธ์ อนันต์วรณชัย, 2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น การจัดการโดยชุมชนยังคงมีความยากลำบาก จึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจน และชุมชนท้องถิ่นต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรมีคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 2) ด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในแขวงอุดมไซ คือ การสร้างรายได้ และอาชีพให้กับประชาชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม

ร้านอาหาร และกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ข้อเสียที่พบ ได้แก่ ค่าครองชีพสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย หรือผู้ประกอบการที่ไม่สามารถปรับตัวตามภาวะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซ

จากแผนภาพที่ 2 พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซมีศักยภาพสูงจากความหลากหลายทางภูมิประเทศและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่เป็นเอกลักษณ์ แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคม ระบบขนส่งสาธารณะ และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้มาตรฐาน การเติบโตของนักท่องเที่ยวได้ข้อจำกัดนี้ยังสร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติที่แม้จะยังอุดมสมบูรณ์ แต่อาจเผชิญปัญหาขยะ และการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัดได้ในอนาคต ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมศักยภาพทั้งในด้านการจัดการ การบริการ และการสื่อสาร เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้อย่างเข้มแข็ง ในมิติทางเศรษฐกิจ แม้การท่องเที่ยวจะสร้างโอกาสทางรายได้ แต่ยังพบปัญหาการกระจายผลประโยชน์ที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ยังขาดความเชื่อมโยง และแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตลาด และให้ข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขาดระบบฐานข้อมูลกลางที่เป็นปัจจุบัน และการพัฒนาทักษะรองรับในพื้นที่ ท้ายที่สุด แม้จะมีนโยบายระดับประเทศที่สนับสนุน แต่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่ทั่วถึง และถูกระเบียบบางอย่างไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างยั่งยืน

สรุป

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแขวงอุดมไซมีการประสานงานที่ดีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม พร้อมกับการพัฒนาระบบบริการและการตลาด อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลัก คือ การแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยังไม่สูงพอ การขาดกลยุทธ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้นและการแออัดในบางพื้นที่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว นอกจากนี้ ปัญหาด้านความปลอดภัย และมลพิษถือเป็นอุปสรรคที่ควรได้รับการแก้ไข การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยในการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในบางพื้นที่ ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ และมลพิษทางอากาศควรให้ความสำคัญเช่นกัน การบังคับใช้กฎหมายยังมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ ควรมีการส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านการเข้าถึง (Accessibility) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดทำป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว (ภาษาลาว, อังกฤษ, จีน) ที่ให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลของนักท่องเที่ยว

1.2 ด้านบริการสนับสนุน (Ancillary Services) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมควรร่วมกันพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ห้องน้ำสะอาด และจุดบริการนักท่องเที่ยว พร้อมวางมาตรการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

1.3 ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ผู้ประกอบการ และกรมการท่องเที่ยวแขวงอุดมไซควรออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น โปรแกรมเชิงวัฒนธรรม หรือการสัมผัสวิถีชีวิตชนเผ่า เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า

1.4 ด้านกิจกรรม (Activities) กรมการท่องเที่ยวและหน่วยงานด้านความปลอดภัยควรกำหนดมาตรฐาน และแนวทางการความปลอดภัยสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การเดินป่า หรือล่องเรือ เพื่อสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว

1.5 ด้านที่พัก (Accommodation) ภาครัฐ และเอกชน ควรส่งเสริมการพัฒนาที่พักแรมเชิงอนุรักษ์ เช่น โฮมสเตย์หรืออีโครีสอร์ท ที่มีการจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

1.6 ด้านความตระหนักรู้/การส่งเสริมการตลาด (Awareness) หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยว ควรร่วมกันจัดแคมเปญประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และช่องทางอื่น ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงลึก เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรม และการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการประเมินจุดเด่นและจุดด้อยของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาด และยกระดับภาพลักษณ์ของพื้นที่

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างแขวงอุดมไซกับพื้นที่ต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐาน และบริการสนับสนุน เพื่อถอดบทเรียนมาปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

2.3 ควรมีการศึกษาลักษณะระยะยาวของการท่องเที่ยวต่อชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (13 กันยายน 2567). การท่องเที่ยวลาวเฟื่องฟูดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ 2.3 ล้านคนใน 7 เดือน. สืบค้น <https://xn--42ca1c5gh2k.com/%e0%b8%81%e0%b8%b2%e0%b8%a3%e0%b8%97%e0%b9%88%e0%b8%ad%e0%b8%87%e0%b9%80%e0%b8%97%e0%b8%b5%e0%b9%88%e0%b8%a2%e0%b8%a7%e0%b8%a5%e0%b8%b2%e0%b8%a7%e0%b9%80%e0%b8%9f%e0%b8%b7%e0%b9%88%e0%b8%ad%e0%b8%87/>
- พงศกร ถิ่นเขาต่อ และธัญญาภัส ทอมุสิทธิ. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 6(2), 165–182. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ltsj/article/view/255588>
- พงศ์พันธ์ อนันต์วรณชัย. (2564). การพัฒนาตัวแบบกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมและเชิงสร้างสรรค์ 3 ชุมชน. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 65–90. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/BJBM/article/view/249459>
- พระมหาศรินญชัย ธนญชัยเมธี (สุกรรัตน์วงศ์). (2566). รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 8(3), 172–182. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/article/view/268351>
- วนิดา อ่อนละมัย. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ชุมชนบ้านศรีฐาน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 5(2), 42–56. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ibas/article/view/256736>
- Baquiran, C. C., Dizon, A. F. J., Mora, A. M. D., Reyes, M. A. C., Mesana, J. C., & de Guzman, A. B. (2025). When emotions begin to teach: examining non-social emotions in online viewers' comments on videos featuring slum tourism in

- Dharavi, India. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1–19.
<https://doi.org/10.1080/19407963.2025.2507632>
- Buye, R. (2021). *Critical examination of the PESTEL Analysis Model*.
https://www.researchgate.net/publication/349506325_Critical_examination_of_the_PESTEL_Analysis_Model
- European Commission. (2025). Problem and objective tree.
https://wikis.ec.europa.eu/spaces/ExactExternalWiki/pages/50109060/Problem+and+objective+tree#Problem+and+objectivetree-_UHJvYmxlbWFuZG9iamVjdGl2ZXRYZWUtU291cmNlOkV1cm9wZWFuQ29tbWlzc2lvbiwyMDI1LURHSU5UUEF0cmFpbmluZ2NvbnRlbnQ
- Hadassa, E. (2024). Impact of Sustainable Tourism Practices on Tourist Satisfaction in Ecotourism Destinations in Kenya. *Journal of Hospitality and Tourism*, 4(3), 46–57. <https://doi.org/10.47672/jht.2493>
- Happ, É., & Ivancsó-Horváth, Z. (2020). A study of digital marketing tools usage habits among Hungarian tourists. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 32(4), 1283–1289. DOI:10.30892/gtg.32414-570
- Jackson, G. (2022, August 15). Ecotourism. *Oxford Research Encyclopedia of Environmental Science*. Retrieved 6 Aug. 2025, from <https://oxfordre.com/environmentalscience/view/10.1093/acrefore/9780199389414.001.0001/acrefore-9780199389414-e-378>.
- Nopsuwan, R., Rodgunphai, C., & Pornsuksawat, S. (2025). Integrated Marketing Communication for Sustainable Tourism in Thailand: A Structural Equation Model of Tourist Behavioral Responses. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 14(1), 98–114. retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/279597>
- Oltean, F. D., Curta, P. A., Nagy, B., Huseyn, A., & Gabor, M. R. (2025). Changes in Tourists' Perceptions of Community-Based Ecotourism (CBET) After COVID-19 Pandemic: A Study on the Country of Origin and Economic Development Level. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 14(4), 146. <https://doi.org/10.3390/ijgi14040146>
- Reino, S., & Hay, B. (2011). The use of YouTube as a tourism marketing tool. In *Proceedings of the 42nd Annual Travel & Tourism Research Association International Conference*. Travel & Tourism Research Association.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *Tourism Management*, 22(3), 123–130. https://www.researchgate.net/publication/254822440_Creative_Tourism
- UNESCO World Heritage Centre. (2022). *Town of Luang Prabang*. <https://whc.unesco.org/en/list/479/>

- UNWTO. (2020). *UNWTO recommendations on tourism and rural development – A guide to making tourism an effective tool for rural development*. World Tourism Organization. <https://doi.org/10.18111/9789284422173>
- World Tourism Organization. (2020). *International Tourism and COVID-19*. <https://www.unwto.org/tourism-data/international-tourism-and-covid-19>

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่
อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
THE LINKING TOURIST ROUTES IN NAKHONLUANG DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธนกฤต ปองแสงี่ยม* และศุภณัฐ แก่นแก้ว

Thanakrit Pongsangiam and Supanut Kankaew

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

*Corresponding Author E-mail: thanakrit.ps@rmutsb.ac.th

Received September 22, 2025; Revised October 30, 2025; Accepted October 31, 2025

บทคัดย่อ

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอ นครหลวง และ 2) เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1) ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น จำนวน 8 ราย 2) เจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ราย 3) เจ้าหน้าที่กองการท่องเที่ยว และกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ราย และ 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 8 ราย เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 384 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล และการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

จากการวิจัย พบว่า ในพื้นที่อำเภอ นครหลวง มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวศาสนา และวัฒนธรรมประกอบไปด้วย ปราสาทนครหลวง วัดต่าง ๆ ในพื้นที่ และหมู่บ้านที่มีตอรณูญิก ในการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว สามารถจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเป็นเส้นทางได้เป็น 3 เส้นทาง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเที่ยวชมยังแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ศักยภาพและความน่าสนใจ ของแหล่งท่องเที่ยว 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และ ประเด็นที่สำคัญที่สุดของเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอ นครหลวง คือ การจราจรในพื้นที่อำเภอ นครหลวงมีรถขนส่งสินค้าขนาดใหญ่วิ่งรับส่งสินค้าตลอดทั้งวันส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยต่อการเดินทางท่องเที่ยวและในพื้นที่ไม่มีบริการรถสาธารณะ ไม่มีป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

คำสำคัญ: การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This article aimed to 1) to analyze the tourism potential of attractions in Nakhon Luang district and 2) to establish connections among the cultural tourism routes within the district.

The sample groups in this study consisted of 1) eight local government officials, 2) one official from the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Office of Tourism and Sports, 3) one official from the Tourism and Sports Division of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Administrative Organization, and 4) eight community leaders. The tool used for qualitative data collection was an interview questionnaire. Moreover, quantitative data were collected from 384 Thai tourists using a questionnaire that included personal demographic information and an assessment of the tourism potential of the area's attractions.

The research revealed that Nakhon Luang district has significant religious and cultural tourism resources, including Prasat Nakhon Luang (Nakhon Luang Castle), various temples, and Aranyik knife-making village. These attractions can be categorized into three distinct tourism routes. Furthermore, the factors influencing visits to these attractions include 1) the potential and attractiveness of the sites, 2) tourists' behavior and interest in tourism, and 3) the area management by relevant agencies, which help to promote and support tourism activities. The most critical issue affecting tourism routes in Nakhon Luang district is the traffic congestion. Large freight trucks operate throughout the day, posing a safety risk for tourists. Additionally, the area lacks public transportation services and there are insufficient directional signs to guide tourists to other interconnected attractions.

Keywords: Connecting Tourism Routes, Cultural Attractions, Nakhon Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งอดีตราชธานีไทยแห่งนี้ มีช่วงระยะเวลาแห่งการเป็นราชธานีนานถึง 417 ปี ในตอนเวลาระยะเวลาที่เป็นราชธานี กรุงศรีอยุธยาได้สั่งสมประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่มากมาย ตลอดจนสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมและวรรณกรรมต่าง ๆ นานาประการไว้อย่างมากมาย จนกระทั่งนักประวัติศาสตร์ได้แบ่งรูปแบบการเมืองการปกครองของกรุงศรีอยุธยาเป็น 3 ยุค อันประกอบไปด้วยยุคสมัยอยุธยาตอนต้น ยุคสมัยอยุธยาตอนกลาง และยุคสมัยอยุธยาตอนปลาย ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาได้ล่มสลายไปเกือบ 200 กว่าปีแล้ว ร่องรอยของสิ่งปลูกสร้าง วัดวาอาราม เจดีย์ พระราชวัง ภาพวาด

จิตรกรรมฝาผนัง ที่ครั้งหนึ่งเมื่อในอดีตที่อาจจะสันนิษฐานได้ว่าคงมีความยิ่งใหญ่และสวยงาม จนทำให้ผู้คนจำนวนไม่น้อยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวนมากถึง 6,667,115 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 2.2 เปอร์เซ็นต์ (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) เดินทางมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อชมโบราณสถาน และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามวัดวาอารามในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเดินทางท่องเที่ยวและกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาความแออัดและส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน สุตธิดา พาดฤทธิ์ และคณะ. (2567) ซึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่ตั้งอยู่ในต่างอำเภออีกหลายแห่ง อาทิ อำเภอบางไทร เป็นที่ตั้งของศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้การฝึกอาชีพที่

เกิดจากพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ต้องการให้ลูกหลานชาวไร่ชาวนา ได้มีอาชีพเสริมประกอบหลังจากสิ้นสุดช่วงฤดูการทำนา อำเภอบางปะอินเป็นที่ตั้งของพระราชวังบางปะอิน ซึ่งเป็นนิวาสสถานเดิมของนางอโณทัยซึ่งเป็นมารดาของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และได้รับการบูรณะสร้างเป็นพระราชวังอีกครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และได้รับการบูรณะ สร้างต่อเติมจนเป็นปัจจุบัน และอีกอำเภอที่มีความสำคัญไม่น้อยคือ อำเภอนครหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทนครหลวง

อำเภอนครหลวง เป็นอำเภอหนึ่งใน 16 อำเภอ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเดิมมีชื่อว่า อำเภอนครกลาง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดให้สร้างที่ว่าการอำเภอ บริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลบ่อโพง ทางตอนทิศเหนือของวัดเกาะแก้ว เกษฏาราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 ทรงโปรดฯ ให้ย้ายที่ว่าการอำเภอมายังที่ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลนครหลวง มาจนถึงปัจจุบัน และได้เปลี่ยนชื่อจากนครกลาง มาเป็นนครหลวง เพื่อให้สอดคล้องกับตำบลที่ตั้ง (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2560) ภายในอำเภอนครหลวงมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกมากมาย และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อย เช่น ปราสาทนครหลวง เริ่มสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยทรงโปรดให้ช่างไปถ่ายแบบมาจากปราสาทเมืองพระนครศรีอยุธยา ประเทศกัมพูชา เพื่อเป็นที่พักก่อนก่อนที่จะเสด็จไปนมัสการรอยพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรี พิพิธภัณฑสถานหัตถกรรมอรัญญิกมีอรัญญิก ตั้งอยู่ในตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมู่บ้านหัตถกรรมมีอรัญญิกหมู่บ้านอรัญญิก ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 และ 7 ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมู่บ้านอรัญญิก มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่สองหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านต้นโพธิ์ และบ้านหนองไผ่ ทั้งสองหมู่บ้านมีชื่อเสียงโด่งดัง เพราะเป็นแหล่งผลิตมัตที่ใหญ่อแห่งหนึ่งของประเทศ ที่ทำกันเป็นล่ำเป็นสันมาเกือบสองร้อยปี และวัดวาอารามต่าง ๆ อีกมากมาย

ดังนั้นแล้วเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวมายังจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปยังแหล่งท่องเที่ยวในต่างอำเภอ และลดการจราจรที่แออัดภายในเกาะเมือง ผู้วิจัยจึงได้เห็นว่าควรมีการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจในพื้นที่อำเภอนครหลวง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนา ในสถานที่ต่างอำเภอ และยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนในอำเภอนครหลวงอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอนครหลวง
2. เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเป็นการกำหนดเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามจุดต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย การกำหนดเส้นทางสัญจรทางท่องเที่ยวควรสำรวจ และสังเกตจากพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากตำแหน่งของแหล่ง

ท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ความปลอดภัย ราคา และคุณภาพ แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Kunurat et al., 2003, อ้างถึงใน ทรงกลด พลพวง และคณะ, 2567) กล่าวว่า เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) หรือเส้นทางนักท่องเที่ยว (Tourist Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางหรือการตัดสินใจเลือกเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่กำหนดขึ้นสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งเส้นทางที่เกิดขึ้นจากความยินยอมของนักท่องเที่ยวและของผู้ประกอบการโดยอัตโนมัติหรือเส้นทางสัญจรปกติที่เข้าถึงแหล่งเป้าหมายได้ ตลอดทั้งเส้นทางที่กำหนดขึ้นมาใหม่ตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะสอดคล้องกับ กุสรวรา สุวรรณพิมล และคณะ. (2547) ได้อธิบายถึงแผนจัดนำเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวว่าควรจะเป็นดังนี้ 1) เส้นทางท่องเที่ยวต้องเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวในขณะนั้น ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 2) เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีมาตรฐานเทียบเท่ากับสถานที่อื่น ๆ 3) เส้นทางท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดกับนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่มรายได้ และต้องค้นหาจุดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 4) เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีระยะทางที่ไกลพอสมควร มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และ 5) เส้นทางท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงอากาศที่ดี ปลอดภัยตลอดเวลา เส้นทางท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ถนน แม่น้ำลำคลอง ทางเท้าที่ใช้เป็นทางสัญจรของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นระบบโครงข่ายที่ใช้เชื่อมส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าไว้ด้วยกัน มีเส้นทางสายหลักและเส้นทางสายรอง โดยเส้นทางดังกล่าวต้องทำขึ้นมาอย่างชัดเจนเพียงพอให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมเยือนหรือผู้อยู่อาศัยในเมือง สามารถเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญของเมืองได้

ดังนั้นเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) จึงเป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว และจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้อง และสัมพันธ์กับธรรมชาติ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งชุมชนจะต้องสามารถใช้การจัดการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนและผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ

แนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว

การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลิน

จากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้น โดยอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่ม ใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ เส้นทางท่องเที่ยวอาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้าหรือทางอื่น ๆ อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะพิเศษ (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ, 2547 น. 23; อ้างถึงใน ชูดา ศิริไพบุลย์สินธ์, 2549 น. 31-32)

ข้อพิจารณาในการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

1) การกำหนดเส้นทาง การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวควรสำรวจ และสังเกตจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง ควรเริ่มต้น

จากการพิจารณาคำแห่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ จัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 2) การจัดเส้นทางในลักษณะวงจร ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทางโดยไม่ต้องย้อนกลับทางเดิม 3) การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่าง การกำหนดเส้นทางอาจจัดทำขึ้นหลายเส้นทางหรือหลายระบบก็ได้ภายในเมือง ๆ หนึ่ง เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยต่างกัน ความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว 4) ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน การเข้าถึงและเดินทางต้องควบคุมได้ง่ายและไม่สับสน 5) การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง จัดทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวตลอดทางอย่างสม่ำเสมอด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อช่วยบอกทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้งและระยะทาง เช่น ช่วยนักท่องเที่ยวกำหนดทิศทางด้วยที่หมายตา การสร้างความต่อเนื่องของเส้นทาง 6) พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เส้นทางท่องเที่ยวอาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกันทำให้เกิดความน่าสนใจแตกต่างกันตามความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และลักษณะเฉพาะตัวของเมืองนั้น ๆ 7) ปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทาง จุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยวมักจอยู่ย่านใจกลางเมืองเข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลต่าง ๆ รวมอยู่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะใช้ตัดสินใจวางแผนการเดินทาง มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่พักคอย ห้องน้ำ เป็นต้น ในเมืองหนึ่ง ๆ อาจจัดให้มีเส้นทางทัศนาวจรหลาย ๆ เส้นทาง 8) ความต่อเนื่องกันเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมือง เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรจะจำกัดอยู่ภายในเมืองเท่านั้น แต่ควรต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมืองด้วย ซึ่งอาจเป็นเส้นทางเดียวกันหรือต่อเนื่องกันเป็นบางส่วนก็ได้ 9) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ และอาจรวมถึงร้านขายของที่ระลึกต่าง ๆ ด้วย ในกรณีเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางที่มีอัตราการเข้าออกค่อนข้างสูง ส่วนบริการ เช่น จุดพักคอย จุดนัดหมาย จะต้องให้ความสะดวกสบาย และมองเห็นได้ชัดเจนไม่สับสน 10) ส่วนบริการทางด้านข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเมือง อาจจะมีอยู่ในรูปของแผ่นประกาศ เอกสารแจกหรือเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับจุดสนใจต่าง ๆ ในเมือง ข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก ร้านอาหาร การสัญจร รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ 11) ลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกควรเป็นรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง ที่นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความสะดวกในการให้บริการ และ 12) การดูแลรักษาสถานที่และส่วนบริการต่าง ๆ ให้สะอาดเรียบร้อยและใช้งานได้อยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ชลิตา เฉลิมรักชาติ (2560) กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่า การแสดงออกของแต่ละบุคคลนั้นมีผลมาจากการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ได้รับรู้ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้า การใช้บริการ และการเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งจะมีการเปรียบเทียบระหว่างก่อนเดินทางท่องเที่ยวและหลังจากการเดินทางท่องเที่ยว โดยจะมีทั้งผลที่เป็นบวกและลบจากการกระทำที่แสดงออกมานั้น ทั้งนี้จะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล และจะส่งผลให้ผู้อื่นสามารถสังเกตการกระทำหรือพฤติกรรมของแต่ละคนที่แสดงออกมาได้โดยที่นักท่องเที่ยวอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคล โดยมีปัจจัยจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการในการอยากออกเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมโดยรอบและความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว

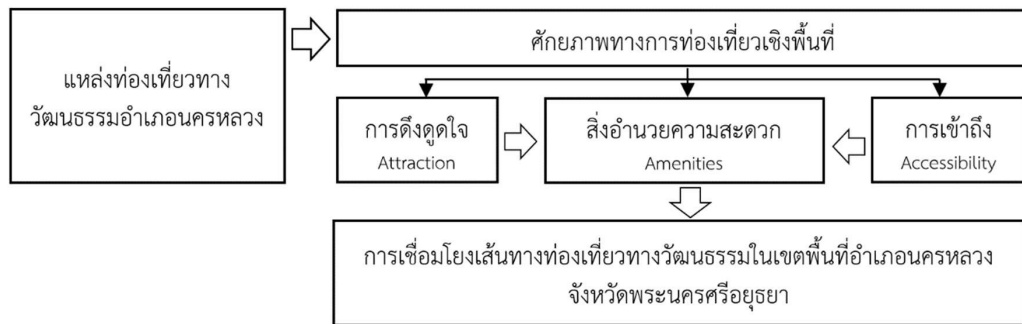

ที่แตกต่างกันตามไปด้วยในการตัดสินใจท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละครั้ง (กัญญวรา ศรีทธาธรรม 2566 น. 10)

ดังนั้นแล้วผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นหลักในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่อำเภอนครหลวงเพื่อให้เกิดเป็นทางเลือกเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวของผู้ที่ต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอนครหลวง เพื่อลดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวภายในเกาะเมืองอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเก็บข้อมูล จากกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) (Kuzel, 1992) ซึ่งคุณสมบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ภาครัฐ ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลนครหลวง นายกเทศมนตรีตำบลรัษฎา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อโพรง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขี้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากจั่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลิง และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสะแก จำนวน 8 ราย

2) เจ้าหน้าที่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ราย

3) เจ้าหน้าที่กองการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ราย

4) ผู้นำชุมชน ในพื้นที่อำเภอนครหลวง จำนวน 8 ราย

5) นักท่องเที่ยวชาวไทยเนื่องจากไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน (Hasan & Kumar, 2024) จึงกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% คิดเป็นขนาดตัวอย่าง 384

ราย ตามสูตรของ Cochran (1977) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

สำหรับการวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อำเภอนครหลวง
- 2) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 3) ศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอนครหลวง

แนวทางในการดำเนินการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน ในการศึกษาออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ บนฐานต้นทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอนครหลวง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีการดำเนินการดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ได้มีการกำหนดประเด็นจากการศึกษาตามกรอบแนวคิดใน การศึกษาในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้อง พิจารณาคำดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยมีค่าเท่ากับ 0.67-1.00

2) แบบสอบถามนักท่องเที่ยว แสดงความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอนครหลวง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการ โดยการทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อำเภอนครหลวง องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นทั้ง 8 แห่ง ผู้นำชุมชน 8 ราย โดยแนบวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่ และ ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน ทั้งอดีตและปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปข้อมูล การสรุปข้อมูลจากการศึกษาเป็นประเด็นต่าง ๆ และจัดแยกเป็น หมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย จัดเก็บผลการศึกษาของชุมชน แล้วสรุปตามกรอบแนวคิดที่ ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอนครหลวง ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ บรรยายแบบพรรณนาตามประเด็นที่ค้นพบจากผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอนครหลวง

อำเภอนครหลวง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะเมืองอยุธยา ห่างออกไปประมาณ 17.6 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลบ่อโพง ตำบลคลองสระแก ตำบลหนองปลิง ตำบลปากจั่น ตำบลบางระกำ ตำบลนครหลวง ตำบลบ้านซุง ตำบลบางพระครู ตำบล

แม่ลา ตำบลพระนคร ตำบลท่าช้าง และตำบลสามไถ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนา ที่มีศักยภาพ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นที่อำเภอนครหลวง 3A

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยสูงสุดใจ	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยการเข้าถึง	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยสิ่งอำนวยความสะดวก	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ค่า S.D.	แปลค่า
วัดสีจำปา	4.25	0.96	มากที่สุด	4.67	0.58	มากที่สุด	4.00	0.00	มาก	4.31	0.34	มากที่สุด
วัดสามะกัน	4.25	0.96	มากที่สุด	3.67	0.58	มาก	4.50	0.71	มากที่สุด	4.14	0.43	มาก
หมู่บ้านมิตอรัญญิก	3.75	0.96	มาก	4.33	0.58	มากที่สุด	4.00	0.00	มาก	4.03	0.29	มาก
วัดใหม่ประชุมพล	4.50	1.00	มากที่สุด	4.33	1.15	มากที่สุด	3.00	1.41	ปานกลาง	3.94	0.82	มาก
วัดจันทร์	3.75	0.50	มาก	3.33	2.08	ปานกลาง	4.00	0.00	มาก	3.69	0.34	มาก
วัดพร้าวโสภณาราม	3.50	0.58	มาก	4.67	0.58	มากที่สุด	2.50	0.71	น้อย	3.56	1.08	มาก
วัดปริธาราม	3.00	0.00	ปานกลาง	4.67	0.58	มากที่สุด	3.00	0.00	ปานกลาง	3.56	0.96	มาก
ปราสาทนครหลวง	4.00	1.15	มาก	3.33	1.15	กลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	3.44	0.51	มาก
วัดนครหลวง	2.00	0.00	น้อย	4.67	0.58	มากที่สุด	3.50	0.71	มาก	3.39	1.34	ปานกลาง
วัดใหญ่เทพนิมิตร	4.50	1.00	มากที่สุด	2.67	1.15	ปานกลาง	3.00	1.41	ปานกลาง	3.39	0.98	ปานกลาง
วัดทอง	3.75	0.50	มาก	3.00	1.73	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	3.25	0.43	ปานกลาง
วัดเกาะแก้วเกษ	3.75	0.50	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	3.19	0.64	ปานกลาง
วัดมเหยงค์	3.25	0.50	ปานกลาง	3.67	0.58	มาก	2.50	0.71	น้อย	3.14	0.59	ปานกลาง
วัดบางระกำ	3.50	0.58	มาก	3.33	2.08	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	3.11	0.54	ปานกลาง
วัดโพธิ์ทอง	3.50	0.58	มาก	3.33	2.08	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	3.11	0.54	ปานกลาง
วัดราชบรรทม	4.00	0.82	มาก	3.33	1.15	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	3.11	1.02	ปานกลาง
วัดกุฎีกรู	3.00	0.82	ปานกลาง	4.33	0.58	มากที่สุด	2.00	0.00	น้อย	3.11	1.17	ปานกลาง
วัดสามไถ	2.75	0.50	ปานกลาง	4.00	0.00	มาก	2.50	0.71	น้อย	3.08	0.80	ปานกลาง
วัดเรือแข่ง	3.25	0.50	ปานกลาง	3.00	1.73	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	3.08	0.14	ปานกลาง
วัดตะโหนด	2.75	0.96	ปานกลาง	4.33	0.58	มากที่สุด	2.00	0.00	น้อย	3.03	1.19	ปานกลาง
วัดคงหวาย	4.00	1.41	มาก	3.00	1.73	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	3.00	1.00	ปานกลาง

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยสิ่งดึงดูดใจ	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยการเข้าถึง	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยสิ่งอำนวยความสะดวก	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ค่า S.D.	แปลค่า
วัดสระเกษ	3.00	0.00	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง
วัดบันได	3.50	0.58	มาก	3.00	2.00	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	3.00	0.50	ปานกลาง
วัดร้อยไร่	3.25	0.50	ปานกลาง	2.67	1.53	ปานกลาง	3.00	0.00	ปานกลาง	2.97	0.29	ปานกลาง
วัดคลองน้ำชา	3.75	0.96	มาก	4.00	0.00	มาก	1.00	0.00	น้อยที่สุด	2.92	1.66	ปานกลาง
วัดละมุด	3.75	0.96	มาก	2.33	0.58	น้อย	2.50	0.71	น้อย	2.86	0.77	ปานกลาง
วัดกลาง	3.50	1.29	มาก	3.00	1.00	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	2.83	0.76	ปานกลาง
วัดทองทรงธรรม	3.00	0.00	ปานกลาง	3.00	2.00	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	2.83	0.29	ปานกลาง
วัดราษฎร์บำรุงเพ็ญ	3.25	0.96	ปานกลาง	3.00	1.73	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	2.75	0.66	ปานกลาง
วัดน้อย	3.00	0.00	ปานกลาง	2.67	1.53	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	2.72	0.25	ปานกลาง
วัดแก้ว	3.00	0.00	ปานกลาง	2.67	1.53	ปานกลาง	2.50	0.71	น้อย	2.72	0.25	ปานกลาง
วัดโพธิ์ลำแพน	2.25	0.50	น้อย	3.67	1.53	มาก	2.00	0.00	น้อย	2.64	0.90	ปานกลาง
วัดบ้านขี้	2.00	0.00	น้อย	3.33	1.15	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	2.44	0.77	น้อย
วัดเสด็จ	2.25	0.50	น้อย	3.00	1.00	ปานกลาง	2.00	0.00	น้อย	2.42	0.52	น้อย
วัดพระนอน	2.00	0.00	น้อย	4.00	0.00	มาก	1.00	0.00	น้อยที่สุด	2.33	1.53	น้อย
วัดมาบพระจันทร์	2.00	0.00	น้อย	3.33	1.15	ปานกลาง	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.28	0.95	น้อย
วัดมหาพล	1.50	0.58	น้อยที่สุด	4.33	0.58	มากที่สุด	1.00	0.00	น้อยที่สุด	2.28	1.80	น้อย
วัดปราสาท	3.25	0.96	ปานกลาง	2.00	1.00	น้อย	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.25	0.90	น้อย
วัดโพธิ์ลอย	2.25	0.50	น้อย	3.00	1.73	ปานกลาง	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.25	0.75	น้อย
วัดอ่างทอง	1.00	0.00	น้อยที่สุด	4.67	0.58	มากที่สุด	1.00	0.00	น้อยที่สุด	2.22	2.12	น้อย
วัดลาย	2.50	0.58	น้อย	2.67	1.53	ปานกลาง	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.22	0.63	น้อย
วัดหนองโคก	1.75	0.50	น้อยที่สุด	3.00	1.00	ปานกลาง	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.08	0.80	น้อย
วัดบ้านดาบ	2.00	0.82	น้อย	2.67	1.53	ปานกลาง	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.06	0.59	น้อย
วัดวัง	2.50	0.58	น้อย	2.00	1.00	น้อย	1.50	0.71	น้อยที่สุด	2.00	0.50	น้อย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ยดึงดูดใจ	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยการใช้ถึง	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ย สิ่งอำนวยความสะดวก	ค่า S.D.	แปลค่า	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	ค่า S.D.	แปลค่า
วัดเทพจันทร์ลอย	2.25	0.50	น้อย	2.67	0.58	ปานกลาง	1.00	0.00	น้อยที่สุด	1.97	0.87	น้อย

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอนครหลวงพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับมากที่สุด ได้แก่ วัดสี่จำปา ระดับมาก ได้แก่ วัดสามะกัน หมู่บ้านมิตอรัญญิก วัดใหม่ชุมพล วัดจันทร์ วัดพร้าวโสภณาราม วัดปรีดาราม ปราสาทนครหลวง ระดับปานกลาง ได้แก่ วัดนครหลวง วัดใหญ่เทพนิมิตร วัดทอง วัดเกาะแก้วเกษาราม วัดมเหยงค์ วัดบางระกำ วัดโพธิ์ทอง วัดราชบรรทม วัดกุฎีกร วัดสามไถ วัดเรือแข่ง วัดตะโหนด วัดดงหวาย วัดสระเกษ วัดบันได วัดร้อยไร่ วัดคลองน้ำชา วัดละมุด วัดกลาง วัดทองทรงธรรม วัดราษฎร์บำเพ็ญ วัดน้อย วัดแก้ว วัดโพธิ์ลำแพน และระดับน้อย ได้แก่ วัดบ้านซุง วัดเสด็จ วัดพระนอน วัดมาบพระจันทร์ วัดมหาพล วัดราษฎร์บำเพ็ญ วัดโพธิ์ลอย วัดอ่างทอง วัดลาย วัดหนองโคก วัดบ้านดาบ วัดวัง วัดเทพจันทร์ลอย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบว่า เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กิจกรรมหลักที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอ นครหลวง คือ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น กระแสดังอยู่ในสื่อโซเชียลต่าง ๆ จัดเส้นทางท่องเที่ยวได้ดังนี้

เส้นทางที่ 1 วัดราชบรรทม - วัดราษฎร์บำเพ็ญ (ถนนชุมชน) - เข้าสู่ถนน 3063 - วัดเสด็จ - **วัดละมุด** - เข้าสู่ถนน 3567 - วัดอ่างทอง - วัดพร้าวโสภณาราม - วัดปราสาท - เข้าสู่ถนนชุมชน - วัดนครหลวง - **ปราสาทนครหลวง** - วัดใหม่ประชุมพล - วัดกลาง - วัดตะโหนด - วัดมหาพล - วัดปรีดาราม - วัดสามะกัน - วัดพระนอน - วัดกุฎีกร - **หมู่บ้านมิตอรัญญิก** - วัดสี่จำปา - วัดมเหยงค์ - วัดคลองน้ำชา - วัดสามไถ - วัดใหญ่เทพนิมิตร

เส้นทางที่ 2 วัดเกาะแก้วเกษ (ถนนชุมชน) - เข้าสู่ถนน 2033 - **วัดโพธิ์ทอง** - วัดทองทรงธรรม - วัดบันได - วัดบางระกำ - วัดเรือแข่ง - เข้าสู่ถนน 3467 - วัดวัง - **วัดจันทร์** - วัดลาย - วัดสระเกษ - วัดแก้ว - วัดทอง - วัดโพธิ์ลอย - วัดร้อยไร่ - วัดน้อย - วัดดงหวาย

เส้นทางที่ 3 ถนน 33 - วัดเทพจันทร์ลอย - วัดบ้านซุง - **วัดโพธิ์ลำแพน** - วัดหนองโคก - วัดมาบพระจันทร์ - วัดบ้านดาบ

จากการศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ซึ่งใช้จำแนกโดยใช้แนวคิดการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว 3A (Attraction, Amenities, Accessibility) ของ Gunn (1994 pp. 57-77) และ Bhatia, A. K. (1986) ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) (Bhatia, A. K., 1986; Gunn, 1994) 1.1) นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอ นครหลวง คือ ปราสาท

นครหลวง และหมู่บ้านมิตอรัญญิก 1.2) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ที่มีความน่าสนใจ แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ต่อนักท่องเที่ยว และ 1.3) ขาดการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) (Bhatia, A. K., 1986) และการบริการข้อมูลข่าวสาร (Gunn, 1994) 2.1) ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่คอยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 2.2) สิ่งประกอบบริเวณไม่มีเอกลักษณ์ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ 2.3) ป้ายสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่มีเอกลักษณ์ และไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ 2.4) การบริการยานพาหนะสาธารณะไม่มีให้บริการในพื้นที่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะต้องใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (Bhatia, A. K., 1986) 3.1) เส้นทางท่องเที่ยวที่ใช้สัญจรยังไม่มีความปลอดภัย เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวเป็นที่ตั้งของโรงงานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ทำให้รถขนส่งขนาดใหญ่วิ่งเข้าออกตลอดทั้งวัน 3.2) โครงการขยายการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่เด่นชัดและไม่มีเอกลักษณ์ ส่งผลต่อการรับรู้การเข้าถึงสถานที่ของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ปราสาทนครหลวง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอำเภอนครหลวงเป็น 1 ใน 16 อำเภอที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ริมสองฝั่งแม่น้ำป่าสักเป็นที่ตั้งของวัดวาอารามต่าง ๆ จำนวนมาก และยังเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะเรื่องราวประวัติศาสตร์การเสด็จประพาสหัวเมืองสระบุรีเพื่อสักการะรอยพระพุทธรูปในสมัยพระเจ้าทรงธรรม จนกระทั่งกลายเป็นประเพณีสืบต่อมา และได้มีการสร้างปราสาทนครหลวงเพื่อใช้ในการประทับพักระหว่างทาง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเดินทางมาท่องเที่ยว ชมความงามของปราสาทนครหลวง ที่มีการสร้างปราสาทโดยถ่ายแบบจำลองมาจากปราสาทตามคติความเชื่อเทวราชา และในช่วงตั้งแต่ต้นปี 2567 มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาไหว้พระ ขอพรองค์พระพิฆเนศ ปางชนะมาร ประทับบัลลังก์กะโหลก อายุกว่า 300 ปี นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของชุมชนที่อพยพข้ามมาอาศัยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ต้นตอคือชุมชนบ้านต้นโพธิ์และบ้านหนองไผ่ ซึ่งอพยพมาจากเวียงจันทน์ มีอาชีพเดิมเป็นช่างทองและช่างตีเหล็ก จนปัจจุบันเหลือเพียงอาชีพตีเหล็กที่สืบทอดต่อกันมา เป็นแหล่งผลิตมีดที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก “มิตอรัญญิก” เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล และประพันธ์ แสงทองดี (2561) เทศบาลอรัญญิกมีชื่อเสียงด้านผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางมาศึกษาดูงานจำนวนมาก ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2567) กระบวนการผลิตมีดของ หมู่บ้านมิตอรัญญิก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม ส่วนกิจกรรมการไหว้พระตามวัดต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอนครหลวงก็มีจำนวนมาก แต่ขึ้นอยู่กับว่าวัดเหล่านั้น มีกิจกรรม พิธีกรรม หรือสิ่งดึงดูดใจอะไร หรือความแตกต่างจากวัดที่อื่น ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ไปเที่ยวชม ซึ่งสอดคล้องกับ Collins-Kreiner, N. (2010) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious

Tourism) เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีกรรม การแสวงบุญ หรือการศึกษาประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมทางศาสนา

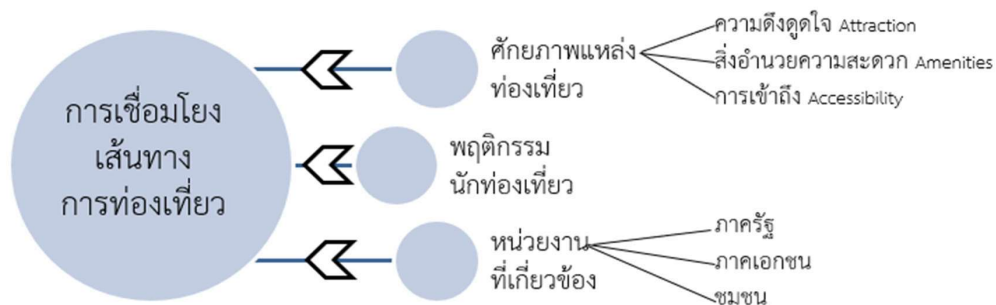
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อำเภอ นครหลวง จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบคือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ธนาภา ช่วยแก้ว และสุดใจ จิโรจน์กุล (2562) สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ 3 เส้นทาง ประกอบด้วย **เส้นทางที่ 1** วัดราชบรรพต วัดราษฎร์บำเพ็ญ (ถนนชุมชน) เข้าสู่ถนน 3063 วัดเสด็จ วัดละมุด เข้าสู่ถนน 3567 วัดอ่างทอง วัดพร้าวโสภณาราม วัดปราสาท เข้าสู่ถนนชุมชน วัดนครหลวง ปราสาทนครหลวง วัดใหม่ประชุมพล วัดกลาง วัดตะโหมด วัดมหาพล วัดปรีดาราม วัดสำมะกัน วัดพระนอน วัดกุฎีกรู หมู่บ้านติมิดอร์ญูญิก วัดสีจำปา วัดมเหยงค์ วัดคลองน้ำชา วัดสามไถ วัดใหญ่เทพนิมิตร **เส้นทางที่ 2** วัดเกาะแก้วเกษ (ถนนชุมชน) เข้าสู่ถนน 2033 วัดโพธิ์ทอง วัดทองทรงธรรม วัดบันได วัดบางระกำ วัดเรือแข่ง เข้าสู่ถนน 3467 วัดวัง วัดจันทร์ วัดลาย วัดสระเกษ วัดแก้ว วัดทอง วัดโพธิ์ลอย วัดร้อยไร่ วัดน้อย วัดดงหวาย **เส้นทางที่ 3** ถนน 33 วัดเทพจันทร์ลอย วัดบ้านซึ้ง วัดโพธิ์ลำแพน วัดหนองโคก วัดมาบพระจันทร์ วัดบ้านดาบ ทั้งนี้นักท่องเที่ยวอาจไม่ได้ให้ความสนใจในการเข้าชมทุกวัดตามเส้นทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเลือกไปเที่ยวชมยังวัดที่มีจุดเด่น น่าสนใจ เช่น วัดสีจำปา เป็นวัดที่ตั้งอยู่ติดกับชุมชนหมู่บ้านติมิดอร์ญูญิก จึงกลายเป็นจุดสนใจที่นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อหลังจากที่ได้ไปท่องเที่ยวในหมู่บ้านอรัญญิกแล้ว หรือแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่มีความเด่นดังทางด้านสายมูเตลู ก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อาทิ วัดละมุดที่มีแผ่นศิลายักษ์ (ท้าวเวสสุวรรณ) วัดกลางที่มีพระพุทธรูปปางถวายพระเพลิง วัดจันทร์ที่มีพ่อแก่เงินล้าน ตีตะโปนเรียกทรัพย์ วัดใหญ่เทพนิมิตรที่มีพระธาตุที่มีลักษณะคล้ายกับพระธาตุพนมที่จังหวัดนครพนม วัดใหม่ประชุมพลที่มีหลวงพ่อทรงธรรม เป็นพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ศิลปะอยุธยาตอนปลาย

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังพบว่า ปัญหาหลายที่ต้องรอการพัฒนา ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 1) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีศักยภาพยังขาดการประชาสัมพันธ์หรือสร้างการรับรู้ต่อนักท่องเที่ยว 2) ขาดการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 1) ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่คอยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 2) สิ่งประกอบบริเวณไม่มีเอกลักษณ์ในการสนับสนุนการท่องเที่ยว และไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ 3) ป้ายสื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่มีเอกลักษณ์ และไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ 4) การบริการรถสาธารณะไม่มีให้บริการในพื้นที่ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะต้องใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 1) เส้นทางท่องเที่ยวที่ใช้สัญจรยังไม่มีความปลอดภัย เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวเป็นที่ตั้งของโรงงานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ทำให้รถขนส่งขนาดใหญ่วิ่งเข้าออกตลอดทั้งวัน 2) โครงข่ายการเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่เด่นชัดและไม่มีเอกลักษณ์ ส่งผลต่อการรับรู้การเข้าถึงสถานที่ของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล และประพันธ์ แสงทองดี (2561) บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ด้านการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ เทศบาลตำบลอรัญญิกมีบทบาทสูงเป็นลำดับแรก ด้านการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลโดยตรง ด้านกิจกรรมร่วมกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน และสอดคล้องกับ

พรฟ้า สุทธิคุณ (2567) ควรพัฒนาสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวโดยการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงามสะอาดอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันควรปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวก

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว

จากแผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว นั้น จะต้องพิจารณา ได้แก่ 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีความน่าสนใจมากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดเป็นจุดขายที่จะกระตุ้นความต้องการของนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางไป 2) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกันนั้นส่งผลต่อการเดินทางไปท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ที่เดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถานมักจะเดินทางไปเพื่อกราบไหว้ขอพรบนบานสานกล่าว ขอโชคลาภ ดังนั้นแล้วเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอาจจะต้องหาจุดขายให้ได้เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ., เทศบาล, อบต.) ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ประจำพื้นที่จังหวัด) อพท. ในการสนับสนุนพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ ภาคเอกชน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว บริษัทขนส่งผู้ประกอบการในพื้นที่ ที่พัก ร้านอาหาร ภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโฮมสเตย์ ฯลฯ

สรุป

การศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองหลวง มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวศาสนาและวัฒนธรรมประกอบไปด้วย ปราสาทนครหลวง หมู่บ้านที่มีตอร์ญ์ญิก และวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว โดยจัดกลุ่ม

แหล่งท่องเที่ยวเป็นเส้นทางได้เป็น 3 เส้นทาง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว 2) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และประเด็นที่สำคัญที่สุดของเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอ นครหลวง คือ การจราจรในพื้นที่อำเภอ นครหลวงมีรถขนส่งสินค้าขนาดใหญ่วิ่งรับส่งสินค้าตลอดทั้งวัน เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นโรงผลิตปุ๋ย โรงงานบรรจุข้าวสาร และอื่น ๆ ส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยต่อการเดินทางท่องเที่ยวและในพื้นที่ไม่มีบริการรถสาธารณะ ไม่มีป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและจังหวัดควรกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตโดยการสนับสนุนงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคในชุมชน พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวภายในเกาะเมือง

1.2 หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแกนนำจัดกิจกรรม จัดสรร งบประมาณ หรือจัดโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวท้องถิ่น หรือพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อบอกความสำคัญ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

1.4 การจัดกิจกรรมอบรม และส่งเสริมกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท่องเที่ยวในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อส่งเสริมการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสำคัญของท้องถิ่นสู่การร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

2.2 ควรทำการวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงหรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเครือข่ายและความเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวกับรูปแบบอื่นในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *สถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2567*, <https://www.facebook.com/ETSMOTS/posts/1101076331799384/>
- กัญญวรา ศรีทาสธรรม. (2566). *การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อหาดไม้ขาว จังหวัดภูเก็ต*. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Kanyawara.Satt.pdf>

- กุลวรา สุวรรณพิมล ดวงรัตน์ โกยกิจเจริญ วรพจน์ ตรีสุข สัญญา นิยมพิมล นางเยาว์ ใจห่อ และวีรภัทร์ โชติวิริยะกุล. (2547). การศึกษาประสิทธิภาพของการให้บริการในระบบขนส่งในจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Full Paper)*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). https://elibrary.tsri.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4700011
- ชลิตา เฉลิมรักชาติ. (2560). วิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อวัดร่องขุนจังหวัดเชียงราย. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/3062>
- ชุตตา ศิริไพบุณย์สินธ์. (2549). การประเมินศักยภาพและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:119651
- ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล และประพันธ์ แสงทองดี. (2561). ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง). *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(4). 242-251. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/161919/116804>
- ทรงกลด พลพวก, นวรัตน์ นิธิชัยนันต์, ธราธร ภูพันธ์เชือก และวิมลกันต์ นิธิศิริวิศกุล. (2567). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสุรินทร์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 16(2). 165-182. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/267894>
- ธนาภา ช่วยแก้ว และ สุดใจ จิโรจน์กุล. (2562). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 30(3), 80-97. <http://dx.doi.org/10.14456/asj-psu.2019.48>
- พรฟ้า สุทธิคุณ. (2567). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ตามแนวคิดทฤษฎีของ วาโร เฟ็งสวส์ดี. *วารสารวิชาการการพัฒนาท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนพังงา*. 1(1). 14-25. <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/pngcc/article/view/280>
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. (2547). *เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. <https://dric.nrct.go.th/Login/Login/159374>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567, 22 กันยายน). แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านหัตถกรรมมีดอรัญญิก. <https://www.scimath.org/fieldtrip-central/item/13394-2024-10-19-20-56-54-20>
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2560). กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, ข้อมูลอำเภอนครหลวง. https://www2.ayutthaya.go.th/amphur_content/cate/3
- Bhatia, A. K., 1986. *Tourism Development Principles and Practices*. (4th ed). Sterling Publishers Private.
- Clare A. Gunn. (1994). *Tourism Planning, Basic Concepts, Cases* (3rd Edition) Taylor & Francis. https://books.google.co.th/books/about/Tourism_Planning.html?id=2c2sQgAACAA&redir_esc=y
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Collins-Kreiner, N. (2010) Researching Pilgrimage: Continuity and Transformations. *Annals of Tourism Research*, 37(2), 440-456. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.10.016>

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร
โดยใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี: กรณีศึกษาบุคลากรสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

INNOVATIVE LEARNING MANAGEMENT FOR DRIVING ORGANIZATIONAL
VALUES BASED ON ANDRAGOGY: A CASE STUDY OF SUPPORT STAFF
AT KAMPHAENG SAEN CAMPUS, KASETSART UNIVERSITY

เรืองสิน ปลื้มปัน

Ruangsin Pluempun

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา

Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi – Huntra Campus

*Corresponding Author: E-mail: ruangsin.p@rmutsb.ac.th

Received September 4, 2025; Revised December 1, 2025; Accepted December 1, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรโดยใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี ในบริบทบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยมุ่งเน้นให้ผู้ใหญ่ในองค์กรเกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงค่านิยมกับการปฏิบัติงานจริง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 วงจร ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย 12 คน บุคลากรสายสนับสนุน 250 คน และทีมวิทยากรส่งเสริมค่านิยมองค์กร 7 คน เก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และอนุทินสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรสายสนับสนุนใน 4 ด้านสำคัญ คือ (1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของค่านิยมองค์กรที่เชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจนขึ้น (2) ความสามารถในการใช้ค่านิยมองค์กรเป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทั้งในสถานการณ์จำลองและงานจริง (3) การก่อรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องบนฐานของแรงจูงใจภายใน และ (4) การพัฒนาวิธีการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรในงานประจำอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยกระบวนการสะท้อนคิดและการชี้นำตนเองของบุคลากรตามหลักการของแอนดราโกจี โดยสรุป นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ยึดทฤษฎีแอนดราโกจีเป็นฐานสามารถแปลงค่านิยมองค์กรจากกรอบนโยบายเชิงนามธรรมให้กลายเป็นพฤติกรรมการทำงานที่สังเกตได้ของบุคลากรสายสนับสนุน และช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในสถาบันอุดมศึกษา

คำสำคัญ : นวัตกรรมจัดการเรียนรู้, บุคลากรสายสนับสนุน, ทฤษฎีแอนดราโกจี, ค่านิยมองค์กร

Abstract

This research aimed to study an innovative learning management approach for driving organizational values based on andragogy theory in the context of support staff at Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. The focus was on enabling adults in the organization to learn in ways that connect organizational values with actual work practices. A qualitative research methodology was employed using a four-cycle action research design consisting of planning, action, observation, and reflection. The participants were selected through purposive sampling and comprised 12 university administrators, 250 support staff, and 7 organizational values promotion facilitators. Data were collected through observation, in-depth interviews, focus group discussions, and reflective journals, and were analyzed using content analysis and data triangulation.

The findings revealed that this learning management innovation helped enhance the capacity of support staff in four key areas: (1) the increase of awareness and appreciation of organizational values that are clearly linked to their own roles and responsibilities; (2) an improved ability to use organizational values as a framework for analyzing problems and co-designing solutions in both simulated and real work situations; (3) the formation of a culture of shared learning and continuous knowledge exchange grounded in intrinsic motivation; and (4) the development of concrete ways of applying organizational values in routine work through reflective practice and learners' self-direction in line with andragogical principles. In conclusion, andragogy-based learning management innovation can transform organizational values from an abstract policy framework into observable work behaviours among support staff and can strengthen an organizational culture driven by adult learning in higher education institutions.

Keywords: Learning management innovation, Support staff, Andragogy theory, Organizational values

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี องค์การการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรและสังคมให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ความรู้และทักษะใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา บุคลากรในมหาวิทยาลัยไม่สามารถพึ่งพาการฝึกอบรมแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งเน้นประสบการณ์ ความพร้อม และแรงจูงใจภายในของผู้เรียน (Knowles, 1975) ทั้งนี้งานวิจัยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ในองค์กรจำเป็นต้องปรับจากการเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางไปสู่การทำให้ผู้เรียนเป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง งานวิจัยโดย Yoon et al. (2024) ชี้ว่า AI สามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้ผ่านการสร้างเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน แต่ยังคงขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ผลลัพธ์ดังกล่าวจะคงอยู่ในระยะยาวหรือไม่ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้การใช้ Andragogy จะยังมีคุณค่า แต่อาจ

ไม่เพียงพอกาหาการบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจต่อเนื่อง และสามารถนำค่านิยมองค์กรไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

สำหรับกรณีของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีหลายกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงจำนวน 12 คน ประกอบด้วย รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการสำนักงาน และผู้อำนวยการกองในสังกัด ซึ่งเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบายและกำกับทิศทางการพัฒนาองค์กร บุคลากรสายสนับสนุนจำนวน 250 คน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจประจำวันและสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงาน และทีมวิทยากรส่งเสริมค่านิยมองค์กรจำนวน 7 คน ซึ่งมีหน้าที่ในการสร้างการมีส่วนร่วม ถ่ายทอดค่านิยม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน หากบุคลากรทั้งสามกลุ่มขาดทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของค่านิยมองค์กร ย่อมทำให้การพัฒนาองค์กรหยุดชะงักและไม่สามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก งานวิจัยปัจจุบันยังสะท้อนอีกว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการที่ต่อเนื่องและยืดหยุ่น เช่น การวิจัยของ Botha et al. (2025) ที่เน้นการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบหมุนเวียน (Iterative Cycles) เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในและการมีส่วนร่วม ขณะที่ Green (2024) เน้นว่า ผู้นำที่ใช้ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้การประยุกต์ใช้ Andragogy มีประสิทธิภาพมากขึ้น สถานการณ์การศึกษาไทยจึงกำลังเผชิญกับโจทย์สำคัญว่าจะออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมอย่างไรให้สามารถพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้จริง ทั้งในด้านการรู้ การปฏิบัติ และการหล่อหลอมค่านิยมองค์กรที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) และทฤษฎีแอนดราโกจี เช่น งานทบทวนของ Loeng (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่า SDL เป็นแกนกลางของการศึกษาผู้ใหญ่ และ Botha, du Toit-Brits และ Blignaut (2025) ที่เน้นบทบาทเชิงเปลี่ยนผ่านของครูในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ SDL รวมถึงงานประยุกต์ใช้แอนดราโกจีในบริบทการฝึกอบรมที่วิจัยทางชีวการแพทย์ของ Knapke และคณะ (2024) แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นผู้เรียนในหลักสูตรทางการหรือผู้เชี่ยวชาญสายวิชาชีพเฉพาะทาง มากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนในองค์กรอุดมศึกษา งานวิจัยจำนวนมากชี้ว่า ค่านิยมองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ ผลการปฏิบัติงาน และผลผลิตของบุคลากรในสถาบันการศึกษา เช่น การทบทวนเชิงระบบของ Taktak (2025) ที่สังเคราะห์บทบาทของค่านิยมองค์กรในสถาบันการศึกษา และงานของ Mutuma, Moguche และ Mutea (2022) รวมถึง Rose และ Tanko (2024) ที่พบว่า ค่านิยมองค์กรส่งผลต่อผลผลิตและผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยของรัฐในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยกลุ่มนี้จำนวนมากยังคงใช้ระเบียบวิธีเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม วัดทัศนคติหรือการรับรู้ค่านิยม มากกว่าการออกแบบและทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมออกแบบ ทดลอง และสะท้อนการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรในบริบทงานจริงอย่างเป็นวงจร

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยในเชิงวิชาการเป็นการทดสอบประสิทธิผลของ Andragogy ภายใต้เงื่อนไขขององค์กรอุดมศึกษาไทย และในเชิงปฏิบัติเป็นการสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อพัฒนาศักยภาพและขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว นำมาซึ่งคำถามการวิจัย (Research Questions) ดังนี้

- 1) นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้แบบใดที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรโดยใช้ทฤษฎี

แอนดราโกจีสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
 2) นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลต่อการตระหนักรู้และการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนอย่างไร ทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรมการทำงาน 3) องค์ความรู้เชิงแนวคิดและเงื่อนไขเชิงบริบทใดที่ได้จากการดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรในองค์กรอุดมศึกษาอื่น ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรโดยใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี ในบริบทบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
- 2) เพื่อศึกษาผลของนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่มีต่อการรับรู้และการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนในการปฏิบัติงานจริง
- 3) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแอนดราโกจีที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรในบริบทองค์กรอุดมศึกษาไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ตารางที่ 1 แสดงสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย / ปี	บริบทและระเบียบวิธี	ผลการวิจัยสำคัญ	ช่องว่างที่เชื่อมกับงานนี้
Loeng (2020)	ทบทวนวรรณกรรมเชิงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning: SDL)	SDL เป็นแกนกลางของการศึกษาผู้ใหญ่ โดยเน้นบทบาทของผู้เรียน ในการตั้งเป้าหมาย วางแผน แสวงหาทรัพยากร และประเมินการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	เป็นงานเชิงทฤษฎีทั่วไป ไม่ได้ออกแบบนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ในบริบทองค์กรจริง และไม่ได้เชื่อม SDL กับค่านิยมองค์กร หรือบุคลากรสาย สนับสนุน
Botha, du Toit-Brits, & Blignaut (2025)	การทบทวนอย่างเป็นระบบ (systematic review) เกี่ยวกับบทบาทเชิงเปลี่ยนแปลงของครู/อาจารย์ ในการส่งเสริม SDL	ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ ในการออกแบบ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ SDL	มุ่งที่ผู้สอน/ครูเป็นหลัก ไม่ได้เน้นบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย และยังไม่ได้นำ SDL ไปผูกกับค่านิยมองค์กร ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีวงจร แม้แสดงให้เห็นการใช้ andragogy
Knapke et al. (2024)	กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ ในการออกแบบการฝึกอบรมภาวะผู้นำด้านทีมวิจัย (team science leadership) สำหรับนักวิจัย	การใช้หลักการของ andragogy (เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมปัญหาในงานจริง ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่)	ในการพัฒนาบุคลากร แต่เน้นบริบทนักวิจัย ชีวการแพทย์

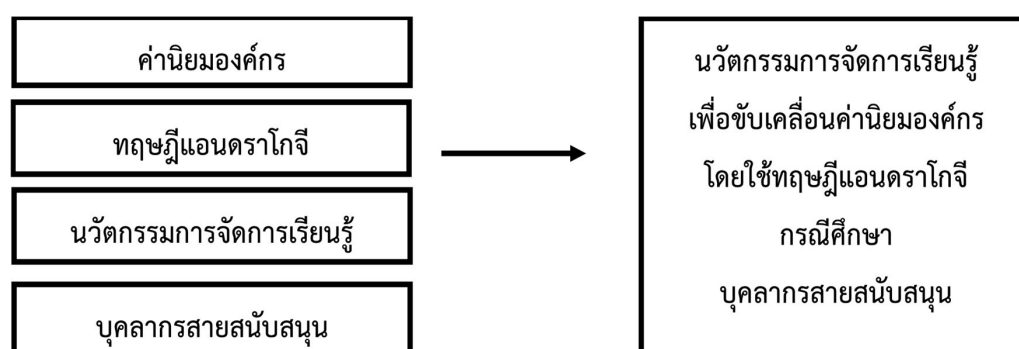

ผู้วิจัย / ปี	บริบทและระเบียบวิธี	ผลการวิจัยสำคัญ	ช่องว่างที่เชื่อมกับงานนี้
Al-Wossabi (2024)	ชีวการแพทย์ โดยใช้หลักการ andragogy งานวิจัยในบริบท นักศึกษามหาวิทยาลัย ชาวคูเวต ใช้วิธีสำรวจและ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อเสนอแนวทาง ส่งเสริม SDL	เสนอแนวทางการจัด การเรียนรู้ที่ช่วยให้ ผู้เรียน กำหนดเป้าหมาย แสวงหาทรัพยากร และประเมินการ เรียนรู้ของตนเองได้ดี ขึ้นในบริบทอุดม ศึกษา	ไม่ได้มุ่งที่บุคลากร สายสนับสนุน เน้นผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาใน รายวิชาทางภาษา ไม่ได้ศึกษา ผู้ใหญ่ที่เป็นบุคลากรใน องค์กร และไม่เชื่อม SDL กับการขับเคลื่อนค่านิยมอง ค์กรหรือวัฒนธรรม องค์กรในมหาวิทยาลัย
Mutuma, Moguche, & Mutea (2022)	ศึกษาผลของ ค่านิยมองค์กรหลัก (organizational core values) โดยใช้แบบสอบถามและการ วิเคราะห์สถิติ พรรณนาและอนุมาน	การรับรู้ค่านิยม องค์กรอย่างชัดเจนมี ความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิภาพ ภาพของบุคลากร และเสนอให้มหา วิทยาลัยส่งเสริมการ สื่อสารค่านิยมให้เป็น รูปรธรรมมากขึ้น	ใช้วิธีสำรวจเชิงปริมาณ เป็นหลัก ไม่ได้ทดลองกระบวนการจัด การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การที่ทำให้บุคลากรมี ส่วนร่วมออกแบบ และทดลองการประยุกต์ ใช้ค่านิยมในงานจริง
Harini, Putri, & Syafwandi (2025)	งานวิจัยเชิงปริมาณ ที่สำนักงานที่ดินเขต Agam (อินโดนีเซีย) ศึกษาผลของค่านิยม องค์กรต่อผลการปฏิบัติ งานของพนักงาน ใช้แบบสอบถามและการ วิเคราะห์ถดถอย	ค่านิยมองค์กรมี อิทธิพลเชิงบวกอย่าง มีนัยสำคัญต่อผลการ ปฏิบัติงานของ บุคลากรและเสนอให้ ผู้บริหารใช้ค่านิยม เป็นกรอบในการ พัฒนานโยบาย ทรัพยากรมนุษย์	เป็นการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เชิงสถิติ ไม่ได้เข้าไปออกแบบ นวัตกรรมการเรียนรู้หรือ กิจกรรมกลุ่มให้พนักงาน เชื่อมโยงค่านิยมกับงาน ประจำด้วยกระบวนการ สะท้อนคิดแบบผู้ใหญ่
Obukor et al. (2023)	วิจัยเชิงปริมาณใน มหาวิทยาลัยของรัฐ บางแห่งในแอฟริกา ตะวันออก ใช้แบบสอบถาม และสถิติถดถอย	ด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเป็นมือ อาชีพเป็นค่านิยมที่ สัมพันธ์ชัดเจนกับ ประสิทธิภาพ การทำงานและ แนะนำให้ มหาวิทยาลัยสื่อสาร	ยังคงเน้นการวัดการรับรู้ และผลลัพธ์ของค่านิยม มากกว่าการออกแบบ วงจรการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมที่ให้บุคลากร ทดลองใช้ค่านิยมในการ แก้ปัญหางานจริงและ สะท้อนประสบการณ์ร่วมกัน

ผู้วิจัย / ปี	บริบทและระเบียบวิธี	ผลการวิจัยสำคัญ	ช่องว่างที่เชื่อมกับงานนี้
Dukper et al. (2023)	ศึกษาวิธีการและกระบวนการสร้างศักยภาพบุคลากร (capacity building) ด้านการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัย University for Development Studies (กานา) ใช้การวิจัยเชิงผสม (mixed methods) รวมการสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก	และติดตามผล การยึดถือค่านิยม ระบุขั้นตอนและ ปัจจัยสำคัญของ การพัฒนาศักยภาพ บุคลากร เช่น ระบบพี่เลี้ยง การอบรมต่อเนื่อง การสนับสนุนจาก ผู้บริหารและเสนอ กรอบแนวคิด สำหรับการวางแผน พัฒนาบุคลากรใน มหาวิทยาลัย	ไม่ได้เชื่อมกับการขับเคลื่อน ค่านิยมองค์กร เฉพาะและ ไม่ได้ใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี เป็นฐานในการออกแบบ กิจกรรมเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในองค์กร
Bratby & Duncan (2023)	กรณีศึกษาเชิงปฏิบัติใน มหาวิทยาลัย ออสเตรเลีย พัฒนา toolkit ด้านสุขภาวะและ สุขภาพจิต เพื่อสร้างศักยภาพ บุคลากรมหาวิทยาลัย	Toolkit ช่วยเพิ่ม ความรู้ ความมั่นใจ และทักษะของ บุคลากรในการตอบสนองต่อปัญหา สุขภาพจิตของ นักศึกษาและชี้ให้เห็นความสำคัญของ การสนับสนุนเชิง ระบบจากมหาวิทยาลัย	แม้จะเป็นตัวอย่างที่ดีของ นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อ สร้างศักยภาพบุคลากร แต่เน้นด้านสุขภาวะของ นักศึกษา ไม่ได้เน้นการใช้ ทฤษฎี แอนดราโกจี

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีแอนดราโกจี ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และต่อยอดเป็นพฤติกรรม การขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร I-STAR อย่างเป็นรูปธรรมในงานประจำ ความสัมพันธ์ของตัวแปรถูกดำเนินและปรับแต่งผ่านวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้น (วางแผน-ปฏิบัติ-สังเกต-สะท้อนผล) ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเรียนรู้ซ้ำเพื่อยืนยันและเสริมความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงตามกรอบแนวคิดดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ดำเนินการ 4 วงจร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ดำเนินการ 4 วงจร แต่ละวงจรประกอบด้วยขั้น วางแผน (Plan) ลงมือปฏิบัติ (Act) สังเกต (Observe) และสะท้อนผล (Reflect) เพื่อพัฒนาและปรับปรุงนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทฤษฎีแอนดราโกจีเป็นฐานอย่างต่อเนื่องในบริบทมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย 12 คน (2) บุคลากรสายสนับสนุน 250 คน และ (3) ทีมวิทยากรส่งเสริมค่านิยมองค์กร 7 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร มีประสบการณ์ทำงานในวิทยาเขต และยินยอมเข้าร่วมวิจัยอย่างสมัครใจ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจะคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติมจากตัวแทนหน่วยงานจนกว่าข้อมูลจะมีความอิ่มตัว

3. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจร (2) แบบบันทึกการสังเกต (3) แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม (4) แบบบันทึกก่อน-หลังสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วม และ (5) เอกสารนโยบายและรายงานที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมองค์กร เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของคำถามและกระบวนการเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการตามวงจรของวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

ระยะ วางแผน: วิเคราะห์บริบทและสภาพปัญหา ร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้บริหาร และทีมวิทยากรให้สอดคล้องกับหลักการแอนดราโกจีและค่านิยมองค์กร

ระยะ ลงมือปฏิบัติ: ดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การวิเคราะห์กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง และเวิร์กช็อปออกแบบแนวปฏิบัติ โดยบูรณาการค่านิยมองค์กรเข้ากับงานจริงของบุคลากร

ระยะ สังเกต: ใช้แบบบันทึกการสังเกต บันทึกภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เพื่อติดตามการมีส่วนร่วม การสะท้อนค่านิยม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวงจร

ระยะ สะท้อนผล: สังเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม และอนุทินสะท้อนคิด ร่วมอภิปรายกับทีมวิทยากรและผู้บริหาร แล้วนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมในวงจรถัดไป

นอกจากนี้ มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณพื้นฐานบางส่วน (ลักษณะทั่วไปและการประเมินตนเองเบื้องต้นด้านค่านิยมองค์กร) เพื่อรายงานด้วยสถิติพรรณนา (ความถี่ และร้อยละ) ประกอบการอธิบายผลเชิงคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต สัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม และอนุทินสะท้อนคิด วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย (1) ถอดความและอ่านข้อมูลหลายรอบ (2) เข้ารหัส (coding) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ค่านิยม การใช้ค่านิยมแก้ปัญหา การเรียนรู้ร่วมกัน และการสะท้อนคิด (3) จัดหมวดหมู่และพัฒนาประเด็นหลัก (themes) ให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย และ (4) เปรียบเทียบประเด็นหลักระหว่างวงจรวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เห็นพัฒนาการของศักยภาพการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร ใช้ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งด้านแหล่งข้อมูล วิธีการ และเวลา รวมทั้งการแลกเปลี่ยนตรวจสอบกับผู้วิจัยร่วม/ทีมวิทยากร เพื่อลดอคติในการตีความ

6. จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรในบริบทการทำงานปกติ ไม่ได้ยื่นขอรับรองต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (IRB) แต่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมอย่างเคร่งครัด โดย (1) ขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากผู้บริหารวิทยาเขตกำแพงแสน (2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และสิทธิของผู้เข้าร่วมก่อนการเก็บข้อมูล (3) ขอความยินยอมโดยสมัครใจ (informed consent) และเปิดโอกาสให้ถอนตัวได้ตลอดเวลาโดยไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และ (4) รักษาความลับและปกปิดตัวตน โดยใช้รหัสแทนชื่อบุคคลและหน่วยงาน รายงานผลในลักษณะภาพรวมและกรณีตัวอย่างที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมวิจัย

จากผู้เข้าร่วมทั้งหมด 269 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย 12 คน บุคลากรสายสนับสนุน 250 คน และทีมวิทยากรส่งเสริมค่านิยมองค์กร 7 คน ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่มีอายุงานตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไปและปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการเรียนการสอน บริการการศึกษา และงานธุรการในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ผู้เข้าร่วมส่วนมากรายงานว่า เคยรับรู้ค่านิยมองค์กรในเชิงนโยบาย มาก่อน แต่ยังไม่ค่อยมีโอกาสนำค่านิยมไปใช้เป็นกรอบคิดในการทำงานประจำอย่างเป็นระบบ

2. ผลการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสายสนับสนุนตามวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบ Action Research และข้อเสนอแนะของผู้ทรงฯ การนำเสนอผลจะแยกเป็น “กิจกรรมที่ดำเนินการ” (intervention) และ “ผลที่พบ” (outcome) ในแต่ละวงจร โดยสังเคราะห์เป็น 4 ด้านศักยภาพหลัก ที่พัฒนาขึ้น คือ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของค่านิยมองค์กร การใช้ค่านิยมเป็นกรอบคิดในการแก้ปัญหา การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การประยุกต์ใช้ค่านิยมในงานประจำอย่างเป็นรูปธรรม

2.1 วงจรที่ 1: การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของค่านิยมองค์กร กิจกรรมที่ดำเนินการ

วงจรที่ 1 มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักแอนดราโกจี โดยออกแบบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การเล่าเรื่องสะท้อนประสบการณ์ และการเชื่อมโยงค่านิยมองค์กร I-STAR กับสถานการณ์จริงในงานของผู้เข้าร่วม เพื่อให้ผู้ใหญ่ในองค์กรเริ่มต้นจากประสบการณ์เดิมของตนเองและตั้งคำถามต่อความหมายของค่านิยมในบริบทงานจริง

ผลที่พบ

หลังจบวงจรแรก ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ มีความตระหนักรู้ต่อค่านิยมองค์กรชัดเจนขึ้น มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างค่านิยมกับบทบาทหน้าที่ของตนมากขึ้น และเริ่มสะท้อนว่า “ค่านิยมไม่ได้อยู่แค่ในป้ายหรือเอกสาร แต่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในงานประจำวัน” การสะท้อนคิดจากอนุทินและการสนทนากลุ่มสะท้อนว่า ทักษะคิดที่มีต่อค่านิยมองค์กรช่วยจากการมองเป็นภาระเชิงนโยบาย ไปสู่การมองเป็นหลักคิดกำกับการทำงาน

2.2 วงจรที่ 2: การใช้ค่านิยมองค์กรเป็นกรอบคิดในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่ดำเนินการ

วงจรที่ 2 เน้นการออกแบบ สถานการณ์จำลอง (simulation) และกรณีศึกษา (case-based learning) จากปัญหาจริงในงานของบุคลากรสายสนับสนุน ให้ผู้เข้าร่วมทำงานเป็นกลุ่ม วิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางแก้ไขโดยใช้ค่านิยม I-STAR เป็นกรอบคิดหลัก ผู้เข้าร่วมมีบทบาทในการกำหนดวิธีคิดและเสนอแนวทางปฏิบัติด้วยตนเอง ตามหลักการ “problem-centred” ของแอนดราโกจี

ผลที่พบ

ผลการสังเกตและการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้เข้าร่วมสามารถ อ้างอิงค่านิยมองค์กรในการอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจ ได้อย่างชัดเจนขึ้น เช่น การยืนยันหลักความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ หรือการเน้นความโปร่งใสในการทำงาน บางกลุ่มสามารถเชื่อมโยงค่านิยมกับการปรับขั้นตอนการทำงานจริงในหน่วยงานของตนได้อย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมเริ่มถูกใช้เป็น “กรอบคิดเชิงปฏิบัติ” ไม่ใช่เพียงคำขวัญ

2.3 วงจรที่ 3: การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันบนฐานแรงจูงใจภายใน กิจกรรมที่ดำเนินการ

วงจรที่ 3 มุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) เวิร์กช็อปสะท้อนบทเรียน และการนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) ของแต่ละหน่วยงาน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรออกแบบกิจกรรมย่อยและบทเรียนที่ตนอยากแบ่งปันเอง ผู้วิจัยและทีมวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (facilitator) ตามหลักแอนดราโกจีที่เน้นการชี้นำตนเอง (self-directedness) และแรงจูงใจภายในของผู้ใหญ่

ผลที่พบ

ข้อมูลจากอนุทินสะท้อนคิดและการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่เปิดกว้างและปลอดภัยมากขึ้น บุคลากรกล้าแลกเปลี่ยนปัญหาและข้อผิดพลาดในงานของตนเอง พร้อมทั้งนำค่านิยม I-STAR มาใช้เป็นภาษาเดียวกันในการพูดคุย ตัวแทนบางหน่วยงานเริ่มริเริ่มกิจกรรมเล็ก ๆ ภายในฝ่ายของตนเอง เช่น การนัดหมายสะท้อนงานรายสัปดาห์บนฐานค่านิยม ทำให้เห็นการเริ่มก่อรูปของ “ชุมชนการปฏิบัติ” (community of practice) ขนาดเล็กที่ขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจภายในมากกว่าการสั่งการจากบนลงล่าง

2.4 วงจรที่ 4: การประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรในงานประจำอย่างเป็นรูปธรรม กิจกรรมที่ดำเนินการ

ในวงจรสุดท้าย ผู้เข้าร่วมได้รับมอบหมายให้ ออกแบบและทดลองแนวทางการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กรในงานประจำจริงของตนเอง เช่น การปรับขั้นตอนการให้บริการ การสื่อสารกับผู้รับบริการ การจัดทำคู่มือการทำงาน หรือการกำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนค่านิยม พร้อมทั้งนำผลกลับมาสะท้อนในวงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ผลที่พบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ว่า บุคลากรจำนวนหนึ่งสามารถพัฒนา แนวปฏิบัติในงานประจำที่สะท้อนค่านิยมองค์กรได้อย่างชัดเจน เช่น การกำหนดขั้นตอนบริการที่เน้นความโปร่งใส การออกแบบการสื่อสารที่เป็นมิตรและรับผิดชอบ และการติดตามผลการให้บริการกับผู้รับบริการบางกลุ่ม ผู้เข้าร่วมสะท้อนว่ากิจกรรมในวงจรสุดท้ายช่วยให้ “ค่านิยมไม่หยุดอยู่แค่ในห้องอบรม แต่กลับมาปรากฏในโต๊ะทำงานและการตัดสินใจทุกวัน” แสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีแอนดราโกจีสามารถแปลงค่านิยมจากระดับนามธรรมไปสู่พฤติกรรมการทำงานที่สังเกตได้

3. การสังเคราะห์ประเด็นหลักและความเชื่อมโยงกับทฤษฎีแอนดราโกจี

จากการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลจากทั้ง 4 วงจรถูกสังเคราะห์เป็น ประเด็นหลัก 4 ด้านของการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ได้แก่ การตระหนักรู้คุณค่าของค่านิยมองค์กรเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ การใช้ค่านิยมเป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางแก้ไข การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันบนฐานประสบการณ์และแรงจูงใจภายในของผู้ใหญ่ การประยุกต์ใช้ค่านิยมในงานประจำจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติที่จับต้องได้

ประเด็นหลักเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกับหลักการสำคัญของแอนดราโกจี เช่น การยึดประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่เป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง (problem-centred learning) ความพร้อมในการเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ และการใช้แรงจูงใจภายในขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของตนเอง โดยสามารถสรุปในลักษณะ “กิจกรรมการเรียนรู้ – ประเด็นหลักที่เกิดขึ้น – หลักการแอนดราโกจีที่รองรับ” ในตารางที่ 3 เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงเชิงแนวคิดอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมที่ใช้วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้น (Plan-Act-Observe-Reflect) ทำให้บุคลากรสายสนับสนุนพัฒนาความเข้าใจ การตระหนักในคุณค่า และการลงมือปฏิบัติตามค่านิยม I-STAR ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้หยุดอยู่แค่การรับรู้เชิงข้อมูล แต่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมทดลองเชื่อมโยงค่านิยมกับสถานการณ์งานจริงและสร้างแนวปฏิบัติของตนเอง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Knowles (1984) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดประสิทธิผลเมื่อเริ่มจากประสบการณ์และปัญหาจริงของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานของ Yoon et al. (2024) ที่รายงานว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และสถานการณ์จำลองช่วยให้ผู้เรียนเห็นบทบาทของตนในการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสะท้อนข้อสังเกตของ Nwogu et al. (2025) ว่าผลของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองขึ้นกับระดับความพร้อมและทรัพยากรสนับสนุนของผู้เรียน หากบริบทไม่เอื้อ ผลลัพธ์อาจลดลงได้ การออกแบบให้มีการสะท้อนคิด (reflection) และกลไกสะท้อนกลับ (feedback loop) ในแต่ละวงจรสอดคล้องกับข้อเสนอของ Botha et al. (2025) ที่ระบุว่าบทบาทผู้สอนควรเปลี่ยนจาก “ผู้ให้ความรู้” มาเป็น

“ผู้อำนวยการความสะดวกในการสะท้อนคิดและการชี้แนะตนเอง” เพื่อปลดล็อกศักยภาพการเรียนรู้ในระยะยาว นอกจากนี้ แนวคิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรใน KLS Model ซึ่งเน้นเครือข่าย การจัดการความรู้ และระบบพี่เลี้ยง (อภิษฐา อารีเอื้อ, 2568) ก็ช่วยอธิบายได้ว่า เหตุใดการมีทีมวิทยากรและโครงสร้างสนับสนุนจึงเอื้อต่อการคงอยู่ของผลลัพธ์จากการเรียนรู้ ในมุมมองทฤษฎีแอนดราโกจี กระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ตอบโจทย์องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้แก่ การยึดประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง และการเพิ่มบทบาทของผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมายและประเมินผลด้วยตนเอง การที่บุคลากรสายสนับสนุนสามารถแปลงค่านิยม I-STAR จาก “ข้อความเชิงนโยบาย” ให้กลายเป็น “กรอบคิดในการปฏิบัติงานจริง” สะท้อนว่า กระบวนการเรียนรู้ตามวงจร Plan-Act-Observe-Reflect ช่วยให้หลักการของแอนดราโกจีทำงานได้ในบริบทองค์กรจริง ไม่ใช่เพียงในห้องเรียน ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ชี้ว่า การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแอนดราโกจีกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการในกลุ่มบุคลากรสายสนับสนุนสามารถใช้เป็น “กลไกเชื่อมช่องว่าง” ระหว่างค่านิยมในระดับนโยบายกับพฤติกรรมการทำงานในระดับปฏิบัติการได้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้สอนในฐานะโค้ชการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากโครงสร้างองค์กรร่วมด้วย ไม่อาจอาศัยแรงจูงใจภายในของบุคลากรเพียงประการเดียว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นวัตกรรมจัดการเรียนรู้มีผลต่อทั้ง “การรับรู้” และ “การประยุกต์ใช้” ค่านิยมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุน โดยผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจค่านิยม I-STAR ชัดเจนขึ้น เห็นความเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ของตน และสามารถยกตัวอย่างการนำค่านิยมไปใช้ในการตัดสินใจ การสื่อสาร และการให้บริการในงานประจำได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อค้นพบนี้มีความใกล้เคียงกับงานด้าน organizational citizenship behavior ที่ระบุว่า การรับรู้ค่านิยมองค์กรสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมขององค์กร (จันทร์จิรา ก้องทองสมุทร, 2564) ต่างจากงานวิจัยจำนวนมากที่ประเมินผลการปลูกฝังค่านิยมจากแบบสอบถามทัศนคติเป็นหลัก งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ อนุทินสะท้อนคิด และตัวอย่างแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นจริงในหน่วยงาน ทำให้เห็น “หลักฐานเชิงพฤติกรรม” ควบคู่กับข้อมูลเชิงความรู้สึก มุมนี้สอดคล้องกับแนวโน้มงานวิจัยด้าน self-directed learning ที่เน้นว่าการเรียนรู้จะฝังลึกมากขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ทดลองใช้กรอบคิดใหม่ ๆ กับปัญหาจริงในบริบทงานของตน ไม่ใช่เพียงการตอบแบบสอบถาม (Botha et al., 2025; Dahal & Bhat, 2023) จากกรอบแอนดราโกจี การที่บุคลากรสามารถนำค่านิยม I-STAR ไปใช้วิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางแก้ไข สะท้อนว่า การเรียนรู้ได้ขยับจากระดับ “รับรู้ข้อมูล” ไปสู่ระดับ “ปรับกรอบคิด” (frame of reference) ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มย่อย และการสะท้อนคิดร่วมกันยังช่วยเสริมพัฒนาการด้านกรอบความคิดแบบเติบโต (growth mindset) และทักษะคิดเชิงวิพากษ์ ตามที่ Dahal และ Bhat (2023) ชี้ไว้ แม้ประสิทธิภาพจะยังขึ้นอยู่กับบริบทและความพร้อมของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ในเชิงปฏิบัติ ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ชี้ว่า หากองค์กรต้องการให้ค่านิยมถูกนำไปใช้จริงในงาน ไม่เพียงพอที่จะสื่อสารค่านิยมผ่านสื่อประชาสัมพันธ์หรือการบรรยาย แต่ควรจัดให้มีพื้นที่ให้บุคลากรได้ทดลองใช้ค่านิยมกับกรณีปัญหาในงานของตน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน และสะท้อนผลตัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การติดตามผลหลังจบกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการทำให้การนำค่านิยมไปใช้มีความยั่งยืนมากกว่าผลระยะสั้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยทำให้สามารถสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรใน

สถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (ค่านิยมองค์กร บริบททางของบุคลากรสายสนับสนุน โครงสร้างสนับสนุน) กระบวนการเรียนรู้ตามวงจรแอ็กชันรีเสิร์ชที่เน้นการขึ้นนำตนเอง และผลลัพธ์ในรูปของการรับรู้ค่านิยม วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และแนวปฏิบัติที่สะท้อนค่านิยมในงานจริง เมื่อเทียบกับงานเดิมที่มักแยกการศึกษาระหว่างการเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับการปลูกฝังค่านิยมองค์กร งานวิจัยนี้เสนอกรอบแนวคิดที่ผสมผสานสองมิติเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มองว่าการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรควรดำเนินควบคู่กับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มิใช่เป็นกิจกรรมเชิงรณรงค์ที่แยกออกจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในงานประจำ ในทางทฤษฎี กรอบแนวคิดที่สังเคราะห์ขึ้นช่วยขยายขอบเขตการประยุกต์ใช้แอนดราโกยีจากบริบทการศึกษานอกระบบหรือการพัฒนาวิชาชีพทั่วไปไปสู่บริบทการพัฒนาค่านิยมองค์กรในสถาบันอุดมศึกษา การวางตำแหน่งของบุคลากรสายสนับสนุนในฐานะผู้เรียนรู้ที่ขึ้นนำตนเองภายในองค์กร ทำให้เห็นว่า กลุ่มบุคลากรที่มักถูกมองว่าอยู่ส่วนหลังของระบบสามารถเป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมองค์กรได้ หากได้รับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในเชิงนโยบายและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ กรอบแนวคิดนี้ชี้ว่า การขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรในสถาบันอุดมศึกษาไทยควรอยู่บนฐานของการสนับสนุนให้บุคลากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะสายสนับสนุน ได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ ทดลอง และสะท้อนการประยุกต์ใช้ค่านิยมในงานจริง แทนที่จะจำกัดบทบาทการเรียนรู้ไว้ที่ผู้บริหารหรือบุคลากรสายวิชาการเท่านั้น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษา พบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับในประเด็นการออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมผสมผสาน (blended activities) โดยเฉพาะกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า “การจัดการเรียนรู้” และ “การส่งเสริมศักยภาพ” สามารถเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กิจกรรมที่ ผูกกับสถานการณ์จริงช่วยให้บุคลากรเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น และทำให้ค่านิยม องค์การไม่ลอยตัวจากบริบทงานประจำ ผลของกระบวนการเรียนรู้ต่อการรับรู้และการประยุกต์ใช้ ค่านิยมองค์กร เมื่อบุคลากรกำหนดเป้าหมายและแผนการเรียนรู้ของตนเอง ใช้การสะท้อนคิด (reflection) และการประเมินผลด้วยตนเอง จะเกิด “ความเป็นเจ้าของการเรียนรู้” และความพร้อมที่จะ ประยุกต์ใช้ค่านิยมในงานจริง ภาพสะท้อนให้เห็นว่า การขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรทำได้ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงการสื่อสารเชิงนโยบาย เพราะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการสะท้อน ค่านิยมอย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่การซึมซับและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงปฏิบัติ กรอบแนวคิดบูรณา การการเรียนรู้ใหญ่-ศักยภาพ-ค่านิยมองค์กร และเมื่อพิจารณาร่วมกันทั้ง 4 มิติ คือ การจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมศักยภาพ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง และค่านิยมองค์กร จะเห็นกรอบแนวคิดใหม่ว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรไม่ได้หมายถึงเพียงความรู้และทักษะส่วนบุคคล แต่รวมถึงการมีอิสระใน การเลือกวิธีเรียนรู้ การประเมินตนเอง และการปรับตัวให้สอดคล้องกับค่านิยมองค์กร ผลคือ บุคลากร มองเห็นบทบาทของตนในฐานะส่วนหนึ่งของเป้าหมายภาพรวมขององค์กร มากกว่าผู้ปฏิบัติงาน รายบุคคลเท่านั้น

สรุป

จากการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนค่านิยมองค์กรโดยใช้ทฤษฎี แอนดราโกจี ในบริบทบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน สามารถสรุป ข้อค้นพบหลัก ได้ดังนี้ ข้อค้นพบที่ 1 การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และสถานการณ์จำลอง ที่ออกแบบบนฐานค่านิยม I-STAR ทำให้บุคลากรตระหนักรู้และเห็นความเชื่อมโยงระหว่างค่านิยม องค์กรกับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจนขึ้น และเริ่มใช้ค่านิยมเป็นกรอบคิดในการทำงานจริง ข้อค้นพบที่ 2 การจัดกระบวนการสะท้อนคิด ในแต่ละวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ช่วยให้บุคลากร ทบทวนประสบการณ์ของตนเอง ปรับปรุงแนวปฏิบัติ และพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้ค่านิยมองค์กร ให้เหมาะสมกับบริบทงานของแต่ละหน่วยงาน ข้อค้นพบที่ 3 การบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการชี้นำ ตนเอง (Self-Directed Learning) กับหลักการแอนดราโกจี ช่วยเสริมศักยภาพบุคลากรในการกำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และรักษาพฤติกรรมที่สอดคล้องกับ ค่านิยมองค์กรไว้ได้ต่อเนื่อง จนนำไปสู่การก่อรูปวัฒนธรรมการทำงานที่สนับสนุนค่านิยม I-STAR อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม ที่ใช้วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้น (Plan-Act-Observe-Reflect) ทำให้บุคลากรสายสนับสนุนพัฒนา ความเข้าใจ การตระหนักในคุณค่า และการลงมือปฏิบัติตามค่านิยม I-STAR ได้อย่างเป็นรูปธรรมมาก ขึ้น มหาวิทยาลัยควรรับรอง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแอนดราโกจีและการชี้นำตนเอง” เป็นแนวทางกลางสำหรับการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน และสนับสนุนงบประมาณ เวลา และ บุคลากรให้เพียงพอในการจัดวงจร Plan-Act-Observe-Reflect อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้มีผลต่อทั้ง “การรับรู้” และ “การประยุกต์ใช้” ค่านิยมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุน โดยผู้เข้าร่วม มีความเข้าใจค่านิยม I-STAR ชัดเจนขึ้น หน่วยงานสายสนับสนุนควรผูกกิจกรรมการเรียนรู้เข้ากับงานประจำ เช่น การใช้กรณีปัญหาจากงานจริง การจัด reflection หลังการปฏิบัติงาน หรือการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับ I-STAR ในที่ประชุมทีม ควรกำหนดเงื่อนไขสนับสนุนให้ชัด เช่น การให้เวลาราชการบางส่วนสำหรับการเรียนรู้ การยอมรับให้ “การทดลองแนวปฏิบัติใหม่” เป็นส่วนหนึ่งของงาน ไม่ใช่ภาระเพิ่ม และการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระยะกลาง-ยาว

1.3 ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิจัยทำให้สามารถสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแอนดราโกจีเพื่อการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผู้บริหารระดับคณะ/วิทยาเขตสามารถนำกรอบแนวคิดที่บูรณาการ “นวัตกรรมการเรียนรู้-แอนดราโกจี-SDL-ค่านิยมองค์กร” ไปใช้เป็นกรอบออกแบบแผนพัฒนาบุคลากรทั้งระบบ เพื่อให้การปลูกฝังค่านิยมไม่แยกขาดจากการพัฒนาศักยภาพ เมื่อขยายไปยังหน่วยงานอื่น ควรประเมินความพร้อมของบริบท (วัฒนธรรมองค์กรเดิม ภาระงาน จำนวนบุคลากร) และปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงที่ค่านิยมจะกลายเป็นเพียงคำขวัญเชิงนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แม้งานวิจัยนี้สะท้อนศักยภาพของการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการและแอนดราโกจีในการขับเคลื่อนค่านิยมองค์กร แต่ก็มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่ ผู้วิจัยมีบทบาททั้งในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) และผู้ประเมินวิเคราะห์ข้อมูล จึงมีความเป็นไปได้ของอคติในการตีความ แม้จะมีการใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าและแลกเปลี่ยนภายในทีมวิจัยเพื่อลดอคติแล้วก็ตาม การวิจัยดำเนินการในช่วงเวลาจำกัด ยังไม่มีการติดตามผลระยะยาวเพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้และพฤติกรรมการใช้ค่านิยมจะคงอยู่เพียงใด ข้อจำกัดเหล่านี้สัมพันธ์โดยตรงกับธรรมชาติของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทธรรมชาติของงาน ที่ผู้วิจัยมักต้องรับบทบาทหลายมิติในเวลาเดียวกัน จึงเป็นประเด็นที่ควรถูกหยิบยกไปต่อยอดในข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์จิรา ก้องทองสมุทร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ค่านิยมร่วมขององค์กรกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม. *วารสารพัฒนารัฐกิจและอุตสาหกรรม*, 1(2), 4-15. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/Journalbid/article/view/56>.
- อภิญา อารีเอื้อ. (2568). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการผลิตผลงานวิจัยโรงพยาบาล กาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ*, 10(1), 491-498. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hej/article/view/283190>.
- Al-Wossabi, S. A. N. (2024). Advancing self-directed learning in the Saudi EFL higher education: A call to further action. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 23(8), 38–56. <https://doi.org/10.26803/ijlter.23.8.3>.
- Botha, A., du Toit-Brits, C., & Blignaut, J. H. (2025). Charting New Pathways: Unleashing the Potential of Self-Directed Learning and the Transformative Role of Teachers in Education. *Education Sciences*, 15(5), 524. <https://doi.org/10.3390/educsci15050524>.
- Botha, C. J., du Toit-Brits, C., & Blignaut, A. S. (2025). The transformative role of teachers in self-directed learning: A systematic review. *Education Sciences*, 15(5), 524. <https://doi.org/10.3390/educsci15050524>.

- Bratby, K., & Duncan, D. (2023). A health and wellbeing toolkit: Building staff capacity to support the mental health and wellbeing of university students. *JANZSSA: Journal of the Australian and New Zealand Student Services Association*, 31(2), 60–68. <https://doi.org/10.30688/janzssa.2023-2-04>.
- Dahal, A., & Bhat, N. (2023). Self-Directed Learning, its Implementation, and Challenges: A Review. *Nepal Journal of Health Sciences*, 3(1), 102–115. <https://doi.org/10.3126/njhs.v3i1.63277>.
- Dukper, L. L., Oppong, S., Bore-Shi Saaka, G., Kusi, K. A., Abugri, H. H., & Ohene-Ampofo, Z. A. (2023). Methods and procedures guiding capacity building on staff development at the University for Development Studies. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research Studies*, 3(3), 167–178.
- Green, D. N. (2024). Adult Learners: Connecting Andragogy and Transformational Leadership in the Classroom. *Business Ethics and Leadership*, 8(4), 137–147. [https://doi.org/10.61093/bel.8\(4\).137-147.2024](https://doi.org/10.61093/bel.8(4).137-147.2024).
- Harini, N. D., Putri, Y., & Syafwandi, S. (2025). The effect of organizational values on employee performance at the Agam Regency Land Office. *Ecobisma*, 12(2), 328–338.
- Loeng, S. (2020). Self-directed learning: A core concept in adult education. *Education Research International*, 2020(1), 3816132. <https://doi.org/10.1155/2020/3816132>.
- Mutuma, G., Moguche, A., & Mutea, F. (2022). Effect of organizational values on employee productivity in public universities in Mt. Kenya region. *Journal of Human Resource and Leadership*, 2(1), 1–9.
- Nwogu, G. A., Tommy, K. A., Fadiya, A. A., Utoware, J. D. A., Balogun, B. N., Adeyanju, S. I., Olajide, I. O., Adeyemo, D. A., Adelakun, I. S., Afolabi, O. A., & Kolawole, A. O. (2025). Effectiveness of self-directed learning in adult education: A comparative study. *International Research Journal of Multidisciplinary Scope*, 6(2), 1388–1400. <https://doi.org/10.47857/irjms.2025.v06i02.03147>.
- Obukor, P., Waweru, G., & Ngigi, S. (2023). Organisational core values and employee performance in selected public universities. *East African Scholars Journal of Economics, Business and Management*, 6(7), 167–182.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (Eds.). (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Knapke, J. M., Hildreth, L., Molano, J. R., Schuckman, S. M., Blackard, J. T., & colleagues. (2024). Andragogy in practice: Applying a theoretical framework to team science training in biomedical research. *British Journal of Biomedical Science*, 81, 12651. <https://doi.org/10.3389/bjbs.2024.12651>.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. New York: Association Press.
- Knowles, M. S. (1984). *The adult learner: A neglected species* (3rd ed.). Gulf Publishing.
- Rose, E., & Tanko, A. A. (2024). Effect of organizational values on the performance of employees in the University of Abuja. *International Journal of Educational Research and Library Science*, 5(8).

- Taktak, M. (2025). The role of organizational values in educational institutions: A systematic review. *International Journal of Educational Administration and Leadership: Theory and Practice*, 4(1), 1–8.
- Yoon, S., Lee, H., & Park, J. (2024). Generative AI for self-directed learning: Opportunities and challenges in adult education. *arXiv preprint arXiv:2411.07677*. <https://arxiv.org/abs/2411.07677>.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 ให้เป็นวารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 1 (TCI ฐาน 1) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI จนถึง 31 ธันวาคม 2572 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านสังคมศาสตร์ ในมิติสังคมศาสตร์ทั่วไป ภาษาและภาษาศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ (ภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม สังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิประวัติศาสตร์) จิตวิทยา การศึกษา ธุรกิจ การจัดการและการบัญชี การจัดการการท่องเที่ยว สันทนาการและการบริการ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน จากหลายหลายสถาบัน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

1) **บทความพิเศษ (Special Articles)** บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) **บทความปริทัศน์ (Review Article)** เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) **ปกิณกะ (Miscellany)** ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่านำกระดาษโดยเว้นขอบบน

ขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (3.51 cm.) และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว (2.54 cm.) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 รูปที่ 1 หรือ Figure 1 และแผนภาพที่ 1 รูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรอยู่ระหว่าง 250-300 คำ ตอบบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) **วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)** ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

4) **การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)** อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสารบทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

5) **กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)** แสดงถึงแนวคิดสำคัญ หลักการสำคัญ ที่กำหนดขึ้นจากการประมวลมาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

7) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

8) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9) **องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย (Body of Knowledge)** ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

10) **สรุป (Conclusions)** สรุปในภาพรวมของบทความ โดยนำเสนอประเด็นสำคัญผลการวิจัย และแสดงผลลัพธ์ว่าผลการวิจัยความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

11) **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6th)

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอ โดยเขียนให้สั้น กระชับ มีความยาวไม่เกิน 250-300 คำ โดยบทคัดย่ออาจจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน

2) **บทนำ (Introduction)** เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)** สรุปโดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

5) **องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ (Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากประเด็นที่ศึกษา การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

6) **เอกสารอ้างอิง (Reference)** ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 7th)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสารเพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่สามารถส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 7th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธนุ ทดแทนคุณ, 2568)

2) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2566) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุขใส, 2563; สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสารกุล, 2565)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และ คณะ เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2567)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hanegraaff, W., 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย "&" ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีที่พิมพ์ เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013; Hanegraaff, W., 2003)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, และปีที่พิมพ์ (Hanegraaff, W. et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

เอกสารอ้างอิง

(1) หนังสือ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อ./ &/สกุล./ ชื่อ./ (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอ็น เค การพิมพ์.

Budynas R. G., & Nisbett K. J. (2014). *Shigley's mechanical engineering design* (7th ed.). McGraw-Hill.

อารยา ปรีชาสถิตย์, ัญญาพร สวัสดิ์ผล, วรวิทย์ ศรีโสภณ, ปรีชา จิตต์เกษม และธวัชชัย ศรีประเสริฐ. (2565). *จิตวิทยาการพัฒนาศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

(2) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ไทย สกุล./อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือภาษาไทย]/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือภาษาอังกฤษ]/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ซาโตรุ, ไคเซ็น. (2557). *The book of Shinto* [ชินโต จิตวิญญาณแห่งชินโต] (พิมพ์ครั้งที่ 5). มาริพับลิชชิง.

Piaget, J. (1950). *La construction du réel chez l'enfant* [The child's construction of reality]. Neuchâtel, Delachaux, & Niestlé.

(3) บทในหนังสือ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ ใน/ชื่อบรรณาธิการ/ (บ.ก.). /ชื่อหนังสือ/ (น./เลขหน้า). /สำนักพิมพ์.

อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์). /ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ In/ชื่อบรรณาธิการ/ Ed. หรือ Eds.). /ชื่อหนังสือ/ (pp./เลขหน้า). /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

วาสนา ศรีปรัชญานันต์ และปณิตตา จันทอร่าม. (2564). ถ่างหรือถมความเหลื่อมล้ำ ประเทศไทยอยู่ตรงไหนในทศวรรษที่ 21. ใน ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ (บ.ก.), *ได้พรมแห่งความดีงาม* (น. 31-43). ภาพพิมพ์.

Smith, J. A. (2020). Cognitive behavioral therapy methods. In R. T. Johnson & K. L. Brown (Eds.), *Handbook of clinical psychology* (pp. 45–78). Academic Press.

(4) บทความในวารสาร

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้า./URL
 อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้า./DOI

ตัวอย่าง:

รามณรงค์ นิลกำแหง และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2566). ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 5(2), 462-476. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/264268>

Boonrourgrut, C., Muangkaew, K., Phoyen, K., Vechpong, T., Punyakitphokin, W., Khawda, G., Nantachai, G., Eiamnate, N., Worakul, P., M'manga, C., & Saroinsong, W. P. (2024). Visualising the scientific landscape of global research in self-compassion: A bibliometric analysis. *Knowledge Management & E-Learning*, 16(1), 186–207. <https://doi.org/10.34105/j.kmel.2024.16.009>

(5) รายงานการประชุมเชิงวิชาการ

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.),/ชื่อหัวข้อการประชุม/ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
 อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี)/ชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.),/ชื่อหัวข้อการประชุม/ชื่อการประชุม/(pp./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง:

พัชรภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Roberts, J. M. (2022). Machine learning applications in healthcare. In K. L. Brown & P. A. Smith (Eds.), *Advances in medical technology. Proceedings of the 15th International Conference on Health Science* (pp. 105–120). SpringerLink.

(6) รายงาน

รูปแบบ :

ไทย ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL
 อังกฤษ ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL

ตัวอย่าง:

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย. กระทรวงสาธารณสุข. <https://www.moph.go.th/covid19/report>
World Health Organization. (2020). *Global tuberculosis report 2020*. World Health Organization. https://www.who.int/tb/publications/global_report/en/

(7) สารนิพนธ์/ วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral dissertation หรือ Master's thesis,/ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง:

พิไลพร ธรรมรักษ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตลาดโดนด : ศึกษากรณี หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทวน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/19645>
Ata, A. (2015). *Factor effecting teacher-child communication skill & self-efficacy beliefs: An investigation on preschool teachers* [Master's thesis, Middle East Technical University]. Middle East Technical University Library. <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12619101/index.pdf>

(8) เอกสารประกอบการสอน

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.
อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[Unpublished manuscript]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

นภัทร์ แก้วนาค. (2555). *เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล (Qualitative Data Analysis Technic)* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
Blackwell, E., & Conrod, P. J. (2003). *A five-dimensional measure of drinking motives* [Unpublished manuscript]. Department of Psychology, University of British Columbia.

(9) เอกสารที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

รูปแบบ :

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

อังกฤษ สกุล./อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปี./เดือน/วันที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง :

เอกราช ศุภวิชากิจ. (2567, 27 ตุลาคม). สัญญาณอันตรายหากกระจายพอร์ตการลงทุนมากเกินไป. ไทยรัฐออนไลน์. https://www.thairath.co.th/money/experts_pool/columnist/2822145

Baker, S. J. (2021, October 15). *The evolution of digital marketing strategies*. Digital Marketer Insights. <https://www.digitalmarketerinsights.com/evolution-digital-marketing>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ไทย ชื่อกฎหมาย./(ปี./วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน.หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 25 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง. หน้า 14-23.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1-18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ). เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24-31.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งผ่านระบบออนไลน์ของวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ (THAIJO) โดยสมัครสมาชิก และส่งบทความผ่านระบบได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/index>

4.2 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ

Author (s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.3 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง E-mail: journalarttrmutsb2560@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่นมายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปที่ผู้เขียนโดยไม่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (ตัวพิมพ์ใหญ่: 18 pt)

บทความวิจัย

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt), เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ), ID Line

Received เดือน วัน, ปี; Revised เดือน วัน, ปี; Accepted เดือน วัน, ปี

บทคัดย่อ (250-300 คำ)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)..... 2).....
และ 3) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
ผลการวิจัยพบว่า

1).....

2).....

3)

คำสำคัญ:, ..., ... (3-5 คำ)

Abstract (250-300 words)

This Article aimed to study 1) 2)
and 3) the sample was..... They was selected by
the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive
statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1).....

2).....

3)

Keywords:, ..., ... (3-5 words)

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมาได้มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย (อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นที่วิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....
2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

เขียนควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.
2.
3.

(สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน)

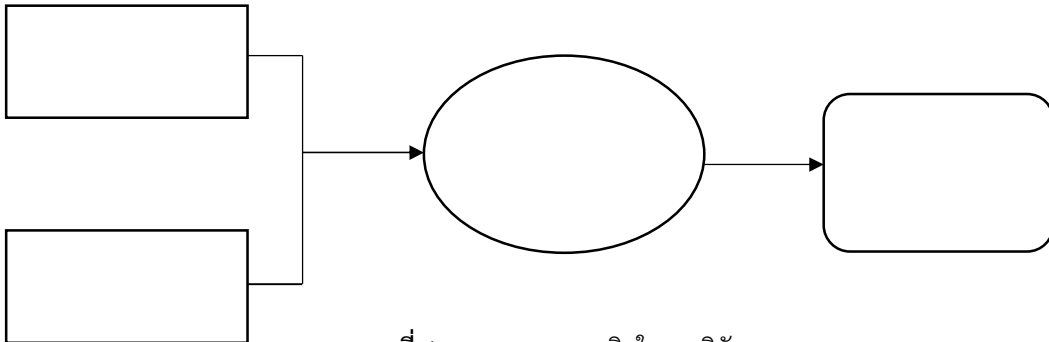
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย
ตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย โดยมีรายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเขียนแบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ประชากร
คือ จำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน คน ใช้วิธีการ
คัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ชนิด ได้แก่
1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ
องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา
..... 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ
และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือน ถึง
เดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติ
อ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์
ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

วิธีการเขียนแบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โดยมีการ
แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 การเพิ่มศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่

(กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

วิธีการเขียนแบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย..... โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

- (1)
- (2)
- (3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เกี่ยวกับกระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ.....

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ..... ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวจัยมาเผยแพร่ให้.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะ

- 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้
- 1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....
 - 2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี
 - 3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง
- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 แสดง.....

หัวข้อที่ 1	หัวข้อที่ 2	หัวข้อที่ 3
.....		
.....		
.....		
โดยรวม		

จากตารางที่ 1

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

จากภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....

.....ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า

.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....

.....ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า

.....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....

..... ซึ่งสอดคล้องกับ (เอกสารสนับสนุน : อ้างอิงผลการวิจัย/แนวคิด/ทฤษฎี).....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

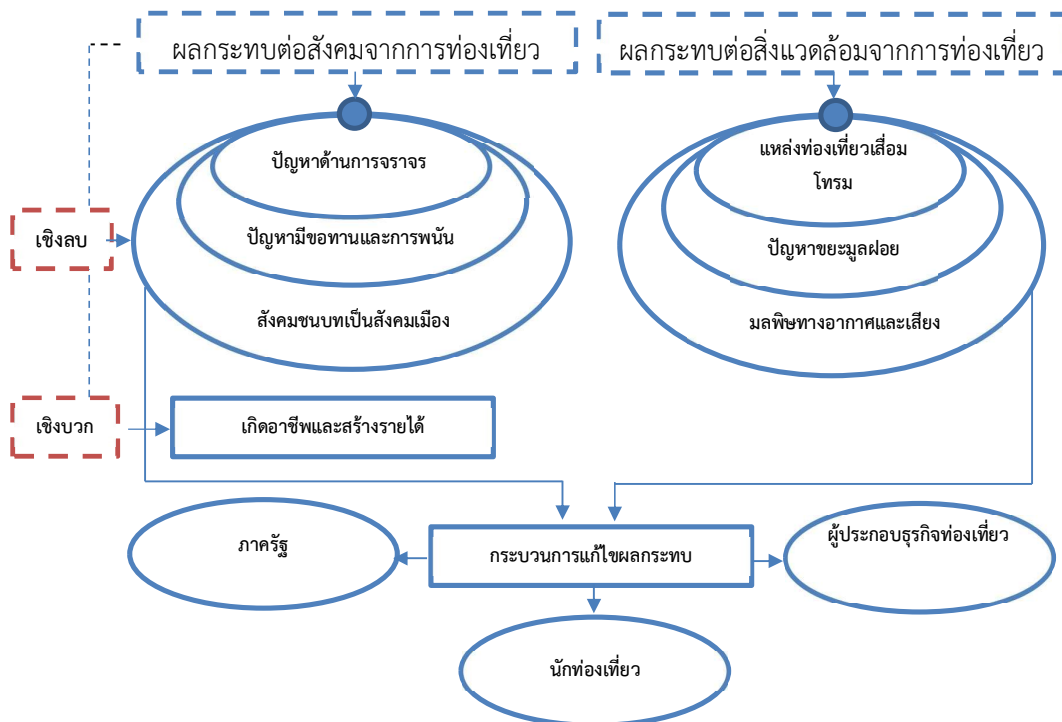
.....

.....

.....

ตัวอย่าง: การเขียนองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลกระทบทางสังคมของประชาชนจากการจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่

จากแผนภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาสิทธิที่ดินและการพนัน และสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ส่วนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวมโดยเฉพาะการก่อให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ดังนั้นการกำหนดมาตรการหรือนโยบายการแก้ไขผลกระทบให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ จึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดมาตรการเพื่อนำสู่การปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างความตระหนักและรักษาไว้ซึ่งมรดกอันล้ำค่าของโลก ผู้การพึงพาอาศัยกันระหว่างมรดกทรัพยากรและการดำรงอยู่ของคนในสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
- 1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
- 1.3 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (ตัวอย่าง)

- จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอ็น เค การพิมพ์.
- ธนกฤต อึ้งน้อย และอนุชา กอนพ่วง. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23 (2). 169-180 https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/221050
- นภัทร์ แก้วนา. (2555). *เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล (Qualitative Data Analysis Technic)* [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ พ.ศ. 2557. (2557, 29 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม132 ตอนพิเศษ 52 ง. หน้า 7-8.
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราพร เกษสังข์ และแพรวนภา เรียงริลา. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ของครุคณิตศาสตร์ จังหวัดเลย. *วารสารการวัดผลการศึกษาลำดับทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 38(104), 25-37. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JEMEPTB/article/view/254476/171812>
- รามณรงค์ นิลกำแหง และกันทิมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2566). ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย หลังยุควิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 5(2), 462-476. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/264268>
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2561, 20 มกราคม). *การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)*. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>
- โสธรา เครือเมฆ วิกิร ตันจุฑาโต และชีพสุมน รังสยากร. (2562). รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 339-355. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/view/125798/133781
- Boonroungrut, C., Muangkaew, K., Phoyen, K., Vechpong, T., Punyakitphokin, W., Khawda, G., Nantachai, G., Eiamnate, N., Worakul, P., M'manga, C., & Saroinsong, W. P. (2024). Visualising the scientific landscape of global research in self-compassion: A bibliometric analysis. *Knowledge Management & E-Learning*, 16(1), 186–207. <https://doi.org/10.34105/j.kmel.2024.16.009>
- Budynas R. G., & Nisbett K. J. (2014). *Shigley's mechanical engineering design* (7th ed.). McGraw-Hill.

- Cronbach, Lee J., Gleser, G. C., Nanda, H., & Rajaratnam, N. (1972). *The dependability of behavioral measurement*. John Wiley.
- Ojo, F. U., Etuokwu, M. N., & Ukpene, C. P. (2023). Creativities and Innovative Skills in Home Economics. *Nigeria Journal of Home Economics*, 11(8), 255-264.
<https://doi.org/10.61868/njhe.v11i8.230>

Faculty of Liberal Arts

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
60 Moo 3 Asia-Highway Road, Huntra Subdistrict,
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand 13000